

Eiropas Sociālā fonda projekts Nr.1DP/1.4.1.2.4./09/IPIA/NVA/003
„Rīgas plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu attīstības programmas alternatīviem sociālās
aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem
2010. - 2016.gadam izstrāde”

**Rīgas plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu
attīstības programma
alternatīviem sociālās aprūpes un sociālās
rehabilitācijas pakalpojumiem
2010. - 2016.gadam**

Rīga, 2010

SATURS

IEVADS	4
1. PROGRAMMAS SASAISTE AR ES UN LR POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM UN NORMATĪVAJIEM AKTIEM NODARBINĀTĪBAS UN SOCIĀLĀS POLITIKAS JOMĀ	9
1.1. <i>Sasaiste ar ES pamatnostādņēm nodarbinātības un sociālās politikas jomā</i>	9
1.2. <i>Programmas sasaiste ar LR politikas plānošanas dokumentiem un normatīvajiem aktiem nodarbinātības un sociālās politikas jomā</i>	15
2. SITUĀCIJAS APRAKSTS	20
2.1. <i>RPR attīstības tendences un to ietekme uz sociālo pakalpojumu nepieciešamību</i>	20
2.2. <i>RPR sociālo pakalpojumu saņēmēju raksturojums</i>	31
2.2.1. Sociālo pakalpojumu saņēmēju visbiežāk sastopamās problēmas	36
2.2.2. Sociālo pakalpojumu saņēmēju apmierinātības ar saņemtajiem pakalpojumiem raksturojums	39
2.2.3. Sociālo pakalpojumu saņēmēju informētība par pieejamajiem sociālajiem pakalpojumiem	44
2.2.4. Sociālo pakalpojumu saņēmēju vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem.....	48
2.2.5. Personu, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, kā sociālo pakalpojumu saņēmēju raksturojums	57
2.3. <i>RPR esošo sociālo pakalpojumu raksturojums</i>	62
2.3.1. Sociālo pakalpojumu skaits, veidi un saņēmēji.....	62
2.3.2. Sociālo pakalpojumu piedāvājums RPR no ieslodzījuma vietām atbrīvotajām personām	81
2.3.3. Sociālo pakalpojumu sniedzēju darbinieku raksturojums	83
2.3.4. Pašvaldību izdevumi sociālajiem pakalpojumiem un palīdzībai	92
3. IESPĒJAMIE RISINĀJUMI UN ALTERNATĪVU ANALĪZE	101
3.1. <i>Iespējamie risinājumi</i>	101
3.2. <i>Alternatīvu analīze</i>	106
3.3. <i>Alternatīvu sasaiste ar RPR attīstības programmu un citu nozaru attīstības programmām un tajās noteiktajām prioritātēm</i>	123
4. IZVĒLĒTAIS RISINĀJUMS	133
4.1. <i>Izvēlētais risinājums Rīgā</i>	134
4.2. <i>Izvēlētais risinājums Jūrmalā un novados</i>	135
4.3. <i>Izvēlētais risinājuma ieviešanas apraksts</i>	164
5. SASNIEDZAMĀIS REZULTĀTS	170
6. PROGRAMMAS ĪSTENOŠANAS REZULTĀTU NOVĒRTĒŠANAS UN UZRAUDZĪBAS KĀRTĪBA	172
7. GALVENIE UZDEVUMI REZULTĀTU SASNIEGŠANAI, LAIKA PLĀNS UN UZDEVUMU SASNIEGŠANAI NEPIECIEŠAMĀ FINANSĒJUMA PLĀNOJUMS	177
PIELIKUMI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

Pielikumu saraksts:

- 1.pielikums "2.1.apakšnodaļa „Rīgas plānošanas reģiona attīstības tendences un to ietekme uz sociālo pakalpojumu nepieciešamību” pielikums: tabulas un attēli"
- 2.pielikums "Sociālo pakalpojumu piedāvājums un pieprasījums personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām Rīgas plānošanas reģionā: Sociālo dienestu (Rīgas un Jūrmalas pilsētās un 28 novados) informācijas apkopojums, analīze un secinājumi"
- 3.pielikums "Sociālajos dienestos strādājošo darbinieku mācību vajadzības"
- 4.pielikums "Sociālo pakalpojumu sniedzēju mācību vajadzības"
- 5.pielikums "Fokusgrupu ietvaros ierosināto iedzīvotāju vajadzību/problēmu un to iespējamo risinājumu apkopojums"
- 6.pielikums "Fokusgrupu rezultātu apkopojums no 7 sanāksmēm par mērķa grupas „Personas, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma” sociālajām problēmām un piedāvāto alternatīvo risinājumu caur sociālo pakalpojumu pieejamību apkopojums, analīze un secinājumi"
- 7.pielikums "Alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļos iekļauto sociālo pakalpojumu veidi un to apraksti"
- 8.pielikums "Programmas sagaidāmie rezultāti: Potenciālo pakalpojumu saņēmēju skaits pa gadiem, pakalpojumu veidiem un pašvaldībām"
- 9.pielikums "Programmā plānoto alternatīvo sociālo pakalpojumu prognozētās izmaksas pa gadiem, pakalpojumu veidiem un pašvaldībām"
- 10.pielikums "Alternatīvo sociālo pakalpojumu izmaksu aprēķina vadlīnijas un tāmes (pielikumā MS Excel formātā)"

IEVADS

Pēc neatkarības atgūšanas 1991.gadā Latvijas valstij bija jāveido sava sociālās drošības sistēma. Deviņdesmito gadu sākumā sākās pāreja no plānotās ekonomikas uz tirgus ekonomiku. Jaunas, Latvijas valsts iespējām un iedzīvotāju vajadzībām atbilstošas sociālās drošības sistēmas veidošana noteica nepieciešamību veikt reformas arī sociālās palīdzības sistēmā. Šīs reformas plānotāji saskārās ar iepriekšējās padomju sociālās drošības sistēmas ietekmi, kur plānveida ekonomikā valsts bija vienīgais sociālo pakalpojumu sniedzējs, sociālās sistēmas finansējums bija centralizēts, pakalpojuma piešķiršana bija atkarīga no piederības kādai noteiktai sociālai grupai, sociālais atbalsts nebija saistīts ar indivīda specifiskām vajadzībām, dominēja institucionālā aprūpes forma, personas ar invaliditāti bija izolētas un cilvēkiem bija iemācīta „bezpalīdzība” un paļaušanās uz valsti. Bija jāveido jauna, tirgus ekonomikai piemērota sistēma, kas balstās uz personas līdzdalību, personas atbildības veicināšanu, pakalpojumu piešķiršanu atbilstoši personas vajadzībām, sociālo pakalpojumu pietuvinātību cilvēkam un sabiedrības līdzdalību.

Par sociālo pakalpojumu sniegšanas politikas izmaiņām liecina arī tas, kāda bija izpratne par sociālo pakalpojumu sniedzēju 90.tajos gados un kāda tā bija pēc 2003.gada. Saskaņā ar likuma „Par sociālo drošību” 13.pantu sociālo pakalpojumu sniedzēji ir valsts vai pašvaldību izveidotas institūcijas. Savukārt par sociāliem pakalpojumiem uzskatīja ne tikai aprūpes vai rehabilitācijas pakalpojumus, bet arī naudas un mantiskus pabalstus, kurus iedzīvotājiem sniedz minētās institūcijas.

Šobrīd Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā sociālo pakalpojumu sniedzējs ir definēts kā „persona, kas sniedz sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un sociālā darba pakalpojumus un reģistrēta sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā” (1.panta 24.punkts). Tātad sociālos pakalpojumus var sniegt gan valsts un pašvaldību institūcijas, gan nevalstiskās organizācijas – uzņēmēj sabiedrības, biedrības un nodibinājumi. No sociālo pakalpojumu sniedzēju definīcijas ir secināms, ka šobrīd ar sociālajiem pakalpojumiem saprot sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un sociālā darba pakalpojumus.

1996.gadā ar Pasaules Bankas atbalstu tika uzsākts darbs pie sociālās drošības sistēmas reformas. Tika izstrādātas sociālās politikas vadlīnijas, kas apkopotas „Baltajā grāmatā”. Tās noteica trīs galvenās attīstības jomas:

1. Sociālo pabalstu sistēmas vienkāršošana – materiālā palīdzība piešķirama visnabadzīgākajiem iedzīvotājiem.
2. Kvalitatīvu sociālo pakalpojumu attīstība, alternatīvās aprūpes attīstība, pakalpojumu tirgus attīstība (NVO iekļaušana tirgus attiecībās).
3. Pakalpojumu decentralizācija – valsts administrētie sociālie pakalpojumi nododami pašvaldību pārziņā, aprūpes mājās pakalpojumu attīstība, klientu tiesību nostiprināšana.

Latvijā sociālo pakalpojumu nodrošināšana iedzīvotājiem kā valsts funkcija ir uzdots pašvaldībām. Sociālās palīdzības sistēmas reformas viens no uzdevumiem bija ieinteresēt pašvaldības attīstīt sociālos pakalpojumus klienta dzīvesvietā un attīstīt jaunas sociālo pakalpojumu formas.

Sociālo pakalpojumu nozīme un loma Latvijas sociālās drošības sistēmā aizvien pieaug. Pašvaldības, sociālā darba speciālisti un arī sabiedrība kopumā arvien vairāk pārliecinās un gūst izpratni par to, ka tikai ar sociālās palīdzības sniegšanu iedzīvotāju sociālās problēmas nav iespējams atrisināt ne īstermiņā, ne ilgtermiņā. Tāpēc ir nepieciešams plānot sociālo

pakalpojumu attīstību Rīgas plānošanas reģionā kopumā, lai iedzīvotāju tiesības saņemt dažādus sociālos pakalpojumus tiktu nodrošinātas iespējami vienlīdzīgi.

Administratīvi teritoriālā reforma faktiski beidzās 2009.gadā un tika izveidoti novadi. Ir jāatzīst, ka visās jaunajās pašvaldībās sociālo pakalpojumu nodrošinājums nav vienlīdzīgs. Rīgas plānošanas reģiona pašvaldības ir dažādas savā sociāli ekonomiskajā attīstībā. Tāpat arī ne reizi nav veikts vispusējs sociālo pakalpojumu saņēmēju vajadzību un problēmu novērtējums ar mērķi identificēt tos jautājumus un problēmas, kurus pašvaldībās vajadzētu risināt ar sociālo pakalpojumu palīdzību.

Valsts ilgtspējīgas attīstības intereses ir saistītas arī ar sociālo pakalpojumu attīstības plānošanu Rīgas plānošanas reģionā, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas saņemt sociālos pakalpojumus un iedzīvotāju vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus, attīstot jaunas sociālo pakalpojumu formas un pilnveidojot esošās.

Lai īstenotu iepriekš minētos mērķus un nodrošinātu Rīgas plānošanas reģiona līdzsvarotu un koordinētu ilgtermiņa attīstību sociālo pakalpojumu jomā, ir nepieciešams izstrādāt plānošanas dokumentu alternatīvu sociālās aprūpes un sociālo pakalpojumu attīstībai 2010. – 2016.gadam.

Programmas mērķis

Izstrādāt vidēja ilgtermiņa attīstības programmu laikam no 2010. līdz 2016. gadam, lai pilnveidotu sociālās atstumtības riskam pakļauto mērķa grupu sociālo funkcionēšanu, veicinātu nodarbinātību un iesaistīšanos sabiedrībā.

Programmas uzdevumi

- Veikt sociālās atstumtības riskam pakļauto personu sociālo problēmu un vajadzību pēc alternatīvajiem sociālajiem pakalpojumiem analīzi Rīgā un Jūrmalā, un novados;
- izvērtēt esošo piedāvāto sociālo pakalpojumu daudzveidību un atbilstību iedzīvotāju vajadzībām;
- identificēt iespējamus risinājumus sociālās atstumtības riskam pakļauto personu sociālajām problēmām un vajadzībām, piesaistot sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistītos speciālistus un klientu intereses pārstāvošās organizācijas;
- izstrādāt daudzveidīgu alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļus laika posmā no 2010. līdz 2016.gadam.

Programmas izstrādes pamatprincipi

- Ilgtspējīgas attīstības princips – esošajām un nākamajām paaudzēm nodrošina kvalitatīvus sociālos pakalpojumus, racionāli izmanto dabas, cilvēku un materiālos resursus;
- interešu saskaņotības princips – saskaņo dažādas intereses un ievēro attīstības plānošanas dokumentu pēctecību, nodrošina, lai tie nedublētos;
- līdzdalības princips – visām ieinteresētajām personām ir iespēja līdzdarboties attīstības plānošanas dokumenta izstrādē, aktualizēšanā un novērtēšanā;
- sadarbības princips – valsts un pašvaldību institūcijas sadarbojas, tai skaitā īstenojot attīstības plānošanas dokumentos izvirzītos uzdevumus un viens otru informējot par noteikto mērķu un plānoto rezultātu sasniegšanu;
- finansiālo iespēju princips – izvērtē esošos un vidējā termiņā prognozētos resursus un piedāvā efektīvākos risinājumus attiecībā uz noteikto mērķu sasniegšanai nepieciešamajām izmaksām;

- atklātības princips – attīstības plānošanas process ir atklāts un sabiedrība tiek informēta par sociālo pakalpojumu attīstības plānošanas un atbalsta pasākumiem un to rezultātiem, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos informācijas pieejamības ierobežojumus;
- uzraudzības un novērtēšanas princips – attīstības plānošanā un attīstības plānošanas dokumentu īstenošanā visos pārvaldes līmeņos tiek nodrošināts to ietekmes izvērtējums, kā arī uzraudzība un pārskatu sniegšana par sasniegtajiem rezultātiem;
- subsidiaritātes princips – politiku īsteno tā valsts vai pašvaldības institūcija, kura atrodas pēc iespējas tuvāk pakalpojuma saņēmējiem, un attiecīgie pasākumi tiek efektīvi īstenoti pēc iespējas zemākā pārvaldes līmenī;
- attīstības plānošanas un normatīvo aktu izstrādes sasaistes princips – politiku plāno pirms normatīvā akta izdošanas un, izstrādājot normatīvos aktus, ņem vērā attīstības plānošanas dokumentos noteikto;
- vienotības princips - mērķi, prioritātes un darbības ir savstarpēji koordinētas un papildinošas;
- koordinācijas un saskaņotības princips – maksimāli iesaista ieinteresētās puses, t.sk., sabiedrisko sektoru.

Programmā lietotie termini

- **Sociālā atstumtība** - ar sociālo atstumtību tiek saprasts process, kurā indivīds nabadzības, nepietiekamas izglītības, diskriminācijas vai citu apstākļu dēļ nespēj pilnībā vai daļēji iekļauties sabiedrībā un piedalīties sabiedrības ekonomiskā, sociālā un kultūras dzīvē.
- **Sociālā iekļaušana** - process, kas nodrošina nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām personām iespējas un resursus, kuri nepieciešami, lai pilnvērtīgi piedalītos sabiedrības ekonomiskā, sociālā un kultūras dzīvē, nodrošinātu sabiedrībā pieņemto dzīves līmeni un labklājību, kā arī lielākas līdzdalības iespējas lēmumu pieņemšanā un pieejamību personas pamattiesībām.
- **Sociālās atstumtības riskam pakļauta persona** – persona, kam liegtas vai apgrūtinātas iespējas realizēt savas tiesības iegūt pietiekošus ienākumus un saņemt dažādus pakalpojumus un preces, kuras viņam ir būtiski nepieciešamas.
- **Sociālie pakalpojumi** - ir pasākumu kopums, kas vērsts uz personu sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai veicinātu viņu iekļaušanos sabiedrībā. Ar sociālajiem pakalpojumiem tiek saprasti sociālās rehabilitācijas, profesionālās rehabilitācijas, sociālās aprūpes, sociālā darba pakalpojumi, kurus nodrošina personas dzīvesvietā vai sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.
- **Alternatīvais sociālais pakalpojums** – institūcijām alternatīvs sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas pakalpojums, kas vērsts uz jaunām sociālo pakalpojumu formām un kura mērķis ir risināt sociālās atstumtības riskam pakļauto personu sociālās problēmas iespējami tuvu viņu dzīvesvietai.
- **Sociālās problēmas** – pretrunas starp cilvēka dzīves vajadzībām un to apmierināšanas iespējām konkrētā sociālā sistēmā, ka rezultātā pazeminās vai arī tiek zaudētas cilvēka sociālās funkcionēšanas spējas.
- **Sociālās aprūpes pakalpojums** – pasākumu kopums, kas vērsts uz to personu pamatvajadzību apmierināšanu, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.
- **Sociālās rehabilitācijas pakalpojums** – pasākumu kopums, kas vērsts uz sociālās funkcionēšanas spēju atgūšanu vai uzlabošanu, lai nodrošinātu sociālās statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā vai dzīvesvietā vai sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.

- **Funkcionāls traucējums** - slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisīts fiziska vai garīga rakstura traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt, aprūpēt sevi un apgrūtinā personas iekļaušanos.
- **Klients** – sociālo pakalpojumu vai sociālās palīdzības saņēmējs.
- **Sociālā palīdzība** - naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai.

Programmā lietotie saīsinājumi

ERAF – Eiropas Reģionālās attīstības fonds

ES – Eiropas Savienība

ESF – Eiropas Sociālais fonds

Klients – persona, kas saņem sociālos pakalpojumus vai sociālo palīdzību.

LM – Labklājības ministrija

LR – Latvijas Republika

MK – Ministru kabinets

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

NVO – nevalstiskā organizācija (biedrība vai nodibinājums, reliģiskās organizācijas)

Programma – Rīgas plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu attīstības programma alternatīviem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem 2010.- 2016. gadam

RPR – Rīgas plānošanas reģions

SAC – sociālās aprūpes centri

Programmas struktūra

Programma kopumā sastāv no ievada, septiņām nodaļām, 19 apakšnodaļām un 10 pielikumiem.

Programmas **1.nodaļā** atspoguļota programmas sasaiste ar Latvijas un ES politikas plānošanas dokumentiem un normatīvajiem aktiem nodarbinātības un sociālās politikas jomā.

2.nodaļā veikta esošās situācijas analīze, t.sk., analizētas RPR attīstības tendences un to ietekme uz sociālo pakalpojumu nepieciešamību, apkopoti dati par esošajiem sociālajiem pakalpojumiem, raksturoti sociālo pakalpojumu sniedzēji un pētītas sociālo pakalpojumu saņēmēju visbiežāk sastopamās problēmas un vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem.

Pamatojoties uz 2.nodaļā veikto situācijas analīzi, programmas **3.nodaļā** identificēti RPR sociālo pakalpojumu saņēmēju sociālās atstumtības riska mazināšanas un sociālās atstumtības novēršanas iespējamie risinājumi un analizētas iespējamās alternatīvas.

Savukārt programmas **4.nodaļā** modelēti izvēlētie risinājumi RPR laika periodam no 2010. – 2016.gadam, piedāvājot katras RPR pašvaldības alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeli, kurā iekļauti tie alternatīvie sociālie pakalpojumi, kuri ir prioritāri atbalstāmi, plānojot attiecīgās pašvaldības līdzekļus, vai piesaistot ārvalstu finansējumu.

Turklāt programmas **5.nodaļā** atspoguļoti alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības sagaidāmie rezultāti dalījumā pa pakalpojumu veidiem un gadiem no 2010. – 2016.gadam

Programmas **6.nodaļā** iekļauta programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanas un uzraudzības kārtība, paredzot gan RPR administrācijas lomu, gan pašvaldību lomu programmas uzraudzībā.

Noslēgumā **7.nodaļā** minēti galvenie uzdevumi rezultātu sasniegšanai un plānots uzdevumu sasniegšanai nepieciešamais finansējums pa gadiem no 2010. – 2016.gadam.

Programmas ilustrēšanai, paskaidrošanai un papildināšanai pievienoti desmit **pielikumi**:

- 1.pielikums „2.1.apakšnodaļas „Rīgas plānošanas reģiona attīstības tendences un to ietekme uz sociālo pakalpojumu nepieciešamību” pielikums: tabulas un attēli”;
- 2.pielikums „Sociālo pakalpojumu piedāvājums un pieprasījums personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām Rīgas plānošanas reģionā: Sociālo dienestu (Rīgas un Jūrmalas pilsētās un 28 novados) informācijas apkopojums, analīze un secinājumi”;
- 3.pielikums „Sociālajos dienestos strādājošo darbinieku mācību vajadzības”;
- 4.pielikums „Sociālo pakalpojumu sniedzēju mācību vajadzības”;
- 5.pielikums „Fokusgrupu ietvaros ierosināto iedzīvotāju vajadzību/problēmu un to iespējamo risinājumu apkopojums”;
- 6.pielikums „Fokusgrupu rezultātu apkopojums no 7 sanāksmēm par mērķa grupas „personas, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma” sociālajām problēmām un piedāvāto alternatīvo risinājumu caur sociālo pakalpojumu pieejamību apkopojums, analīze un secinājumi”;
- 7.pielikums „Alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļos iekļauto sociālo pakalpojumu veidi un to apraksti”;
- 8.pielikums „Programmas sagaidāmie rezultāti: Potenciālo pakalpojumu saņēmēju skaits pa gadiem, pakalpojumu veidiem un pašvaldībām”
- 9.pielikums „Programmā plānoto alternatīvo sociālo pakalpojumu prognozētās izmaksas pa gadiem, pakalpojumu veidiem un pašvaldībām”
- 10.pielikums „Alternatīvo sociālo pakalpojumu izmaksu aprēķina vadlīnijas un tāmes (pielikumā MS Excel formātā)”.

1. PROGRAMMAS SASAISTE AR ES UN LR POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM UN NORMATĪVAJIEM AKTIEM NODARBINĀTĪBAS UN SOCIĀLĀS POLITIKAS JOMĀ

Programmas 1.nodaļas ietvaros ir atspoguļoti tie Latvijas un ES politikas plānošanas dokumenti un normatīvajie akti, kuru mērķu sasniegšanā ieguldījumu sniegs arī programma.

1.1.Sasaiste ar ES pamatnostādnēm nodarbinātības un sociālās politikas jomā

Programmai, ievērojot ES pamatnostādnes, vērtības un aktīvās iekļaušanas pamatprincipus, ievērojot Latvijas pamatnostādnes sociālajos jautājumos, jāiekļaujas nacionālajā plānošanas sistēmā. Tai ilgtermiņā ir jāsniedz ieguldījums ES un Latvijas mērķu sasniegšanā ceļā uz iekļaujošu sabiedrību un ilgtspējīgu attīstību.

Līdz ar to 1.1.apakšnodaļas ietvaros atspoguļoti tie politikas plānošanas dokumenti, kuros noteikti ES mērķi nodarbinātības un sociālās politikas jomā, sociālo pakalpojumu mērķi ES, ES vērtības un aktīvās iekļaušanas pamatprincipi.

ES mērķi

Lielākā daļa no šobrīd spēkā esošajām ES līmeņa politikas nostādnēm sociālās politikas un nodarbinātības jomā ir vērstas uz Lisabonas stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanu.

2000.gadā apstiprinātā **Lisabonas stratēģija**¹ paredzēja desmit gadu laikā padarīt ES ekonomiku par konkurētspējīgāko un dinamiskāko ekonomiku pasaulē. Tā definē ES stratēģiskos mērķus un uzdevumus, kas paveicami, lai veicinātu ekonomisko attīstību un nodarbinātību, vienlaicīgi ņemot vērā sociālās iekļaušanas un ilgtspējīgas attīstības apsvērumus.²

2001. gadā Eiropadomē apstiprinātā **ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģija** papildina ekonomiski vispārīgāko Lisabonas stratēģiju, un attiecas uz pasākumiem, kas ir vērsti uz Eiropas iedzīvotāju labklājību apstākļos, kad sabiedrībai jāsaskaras ar klimata pārmaiņām, nabadzību un veselības apdraudējumu. 2006. gadā Eiropadome pieņēma **Atjaunoto ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju**, kas paredzēta paplašinātai ES un kurā ņemta vērā nepieciešamā solidaritāte pasaules mērogā. Kā viens no vadošajiem principiem ilgtspējīgai attīstībai šajā stratēģijā ir „Sociālā vienlīdzība un kohēzija”, kura ietvaros dalībvalstīm jāveicina tādu demokrātisku, sociāli integrējošu, vienotu, veselīgu, drošu un taisnīgu sabiedrību, kurā ievēro pamattiesības un kultūras daudzveidību un kas rada vienādas iespējas un apkaro visu veidu diskrimināciju³.

ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģija un Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģija viena otru papildina. Ilgtspējīgas attīstības stratēģija galvenokārt attiecas uz dzīves kvalitāti, solidaritāti starp paaudzēm un to vidū un dažādu politikas jomu saskaņotību, tostarp ārējiem aspektiem. Tajā atzīta ekonomiskās attīstības loma, veicinot pāreju uz ilgtspējīgāku sabiedrību. Lisabonas stratēģija ievērojami papildina vispārējo ilgtspējīgas attīstības mērķi, galveno uzmanību pievēršot rīcībām un pasākumiem, kuru mērķis ir palielināt konkurētspēju un ekonomisko izaugsmi un veicināt jaunu darba vietu rašanos⁴.

¹ Apstiprinātā Eiropas Savienības dalībvalstu valstu un valdību vadītāju sanāksmē Lisabonā 2000.gada 23.-24.martā

² <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=4187>

³ Atjaunotā ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģija, 2006.gada 6.oktobris. 10917/3/06 REV 3 (lv).

⁴ <http://europa.eu/generalreport/lv/2006/rg24.htm>

ES dokumenti, kas ietver un skaidro ES sociālās politikas un sociālo pakalpojumu situāciju, mērķus, vērtības, principus, uzdevumus, ir:

- Eiropas Kopienų Komisijas 20.11.2007. paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, kas pievienots paziņojumam “Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropā” **„Vispārējas nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi - jauns Eiropas uzdevums”**;
- 26.04.2006. Eiropas Kopienų Komisijas paziņojums **„Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi Eiropas Savienībā”**;
- 13.12.2007. Lisabonā ES valstu un valdību vadītāju parakstītais **Lisabonas Līgums**;
- 03.10.2008. Eiropas Kopienų Komisijas ES dalībvalstīm **„Ieteikumi par tādu cilvēku aktīvu iekļaušanu, kuri ir atstumti no darba tirgus”**;
- Komisijas 22.12.2005. paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai **„Strādāsim kopā, strādāsim labāk - Jauni pamatnoteikumi sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas politikas atklātajai saskaņošanai Eiropas Savienībā”**;
- 17.10.2007. publicētais Eiropas Kopienų Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai **„Sociālās aizsardzības modernizēšana, lai panāktu lielāku sociālo taisnīgumu un ekonomisko kohēziju – no darba tirgus atstumtu cilvēku aktīvas sociālās iekļaušanas pastiprināšana”**;
- 08.02.2006. Eiropas Kopienų Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai **„Par ES līmeņa rīcības apspriešanu, lai veicinātu no darba tirgus tālāk esošo cilvēku aktīvu iekļaušanu”**.

Sociālo pakalpojumu mērķi ES

Eiropas Kopienų Komisijas 20.11.2007. paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, kas pievienots paziņojumam “Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropā” **„Vispārējas nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi - jauns Eiropas uzdevums”** minēti šādi sociālo pakalpojumu organizēšanas mērķi un uzdevumi:

- tie ir uz cilvēkiem orientēti pakalpojumi, kuru uzdevums ir apmierināt viņu dzīvei nepieciešamās vajadzības, īpaši to saņēmēju vajadzību apmierināšana, kuri atrodas visneaizsargātākā situācijā; tie nodrošina aizsardzību pret vispārējiem un noteiktiem dzīves riskiem un palīdz personīgu grūtību un krīžu risināšanā; tie arī palīdz ģimenēm ģimenes modeļu izmaiņu kontekstā, atbalstot to lomu gados jaunu un vecāka gadagājuma ģimenes locekļu, kā arī cilvēku ar invaliditāti aprūpē, un kompensē iespējamo ģimenes izjukšanu; tie ir galvenie cilvēka pamattiesību un cilvēka cieņas nodrošināšanas instrumenti;
- tie spēlē preventīvu un sociālās kohēzijas lomu, kas ir paredzēta visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no viņu labklājības vai ienākumiem;
- tie arī dod ieguldījumu diskriminācijas novēršanā, dzimumu līdztiesībā, cilvēka veselības aizsardzībā, dzīves līmeņa un kvalitātes uzlabošanā, vienādu iespēju nodrošināšanā visiem, tādējādi paplašinot indivīdu iespējas pilnībā piedalīties sabiedrības dzīvē.

Šie mērķi ir atspoguļoti tādā veidā, kā šie pakalpojumi tiek organizēti, sniegti un finansēti:

- lai risinātu cilvēku kā indivīdu daudzveidīgās vajadzības, sociāliem pakalpojumiem ir jābūt visaptverošiem un personalizētiem, integrētā veidā plānotiem un nodrošinātiem; tie bieži ir saistīti ar pakalpojuma saņēmēja un sniedzēja personīgām attiecībām;
- pakalpojuma definīcijā un sniegšanā jāņem vērā lietotāju dažādība;

- atbildot uz mazaizsargātu pakalpojumu lietotāju vajadzībām, sociālos pakalpojumus bieži raksturo pakalpojumu sniedzēju un to saņēmēju asimetriskas attiecības, kas ir atšķirīgas no ierastām piegādātāja/ patērētāja attiecībām;
- tā kā šie pakalpojumi bieži sakņojas (vietējās) kultūras tradīcijās, tiek izvēlēti īpaši izstrādāti risinājumi, ņemot vērā vietējās situācijas īpatnības, garantējot nelielu attālumu starp pakalpojuma sniedzēju un lietotāju, tajā pat laikā nodrošinot vienādu pieeju pakalpojumiem visā teritorijā;
- pakalpojumu sniedzējiem bieži vajadzīga lielāka autonomija, lai risinātu dažādu veidu pieaugošās sociālās vajadzības;
- šie pakalpojumi kopumā ir balstīti uz solidaritātes principu un liela mērā ir atkarīgi no valsts finansējuma, lai nodrošinātu vienādu pieeju pakalpojumiem neatkarīgi no labklājības vai ienākumiem;
- bezpeļņas pakalpojumu sniedzēji, kā arī brīvprātīgie darbinieki spēlē nozīmīgu lomu sociālo pakalpojumu sniegšanā, tādējādi izrādot pilsonisko atbalstu un dodot ieguldījumu sociālās iekļaušanas, vietējās sabiedrības sociālās kohēzijas un starppaudžu solidaritātes veicināšanā.⁵

ES vērtības

2006.gada 26.aprīļa Eiropas Kopienų Komisijas paziņojumā „**Kopienų Lisabonų programmas īstenošana: Vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi Eiropas Savienībā**” minēts, ka sociālie pakalpojumi ir sabiedrības un Eiropas ekonomikas balsti un tie ieņem īpašu vietu, pirmkārt, sniedzot ieguldījumu vairākos Kopienai būtiskos mērķos un vērtībās, piemēram, augsts nodarbinātības un sociālās aizsardzības līmenis, augsts cilvēka veselības aizsardzības līmenis, dzimumu līdztiesība un ekonomikas, sociālā un teritoriālā kohēzija.

Sociālo pakalpojumu vērtība veidojas arī no būtisko vajadzību rakstura, kuras tiem ir jārisina, tādējādi nodrošinot tādu pamattiesību kā personas cieņa un neaizskaramība īstenošanu. Saskaņā ar šīm specifiskajām pazīmēm, īstenojot savus vispārējās nozīmes uzdevumus, sociālajiem pakalpojumiem ir viena vai vairākas šādas organizācijas iezīmes:

- darbība, pamatojoties uz solidaritātes principu, kas jo īpaši nepieciešams tādēļ, ka riski netiek atlasīti vai nav individuālas līdzvērtības starp iemaksu un sniegtajiem pakalpojumiem;
- plašs un personalizēts profils, kas ietver atbildes uz dažādām vajadzībām, lai nodrošinātu cilvēka pamattiesības un aizsargātu visneaizsargātākās personas;
- peļņu nesoša mērķa neesamība, jo īpaši, lai risinātu visgrūtākās situācijas, kuras bieži ir daļa no vēsturiskā mantojuma;
- brīvprātīgo līdzdalība, kas pauž pilsoņu rīcībspēju;
- pakalpojumi ir dziļi sakņoti (vietējā) kultūras tradīcijā. Tas bieži savu izpausmi rod pakalpojumu sniedzēja un tā saņēmēja tuvumā, kas ļauj ņemt vērā saņēmēja īpašās vajadzības;
- asimetriskas attiecības starp pakalpojumu sniedzējiem un saņēmējiem, kuras nevar pielīdzināt tādām „normālām” attiecībām kā starp piegādātāju un patērētāju, līdz ar to ir nepieciešama trešās maksātājas puses iesaistīšanās.

Sociālie pakalpojumi veido nozari, kas pastāvīgi paplašinās gan ekonomiskās izaugsmes, gan darba vietu radīšanas ziņā. Tāpat ir aktīvi jātiecas pēc pakalpojumu kvalitātes un efektivitātes. Visas dalībvalstis ir uzsākušas sociālo pakalpojumu modernizācijas procesu, lai labāk risinātu

⁵ Eiropas Kopienų Komisijas 20.11.2007. paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, kas pievienots paziņojumam “Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropā” Vispārējās nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi jauns Eiropas uzdevums. COM(2007) 725 galīgā redakcija

saspīlējumus starp vispārīnātību, kvalitāti un finansiālo ilgtspēju. Lai gan sociālo pakalpojumu organizācija dalībvalstīs ir ļoti dažāda, šai modernizācijai ir atsevišķi vispārēji aspekti:

- salīdzinošo novērtēšanas metožu ieviešana, kvalitātes kontrole, lietotāju iesaistīšana pārvaldē;
- pakalpojumu organizācijas decentralizācija uz vietējo vai reģionālo līmeni;
- izmantojot privātā sektora ārpalpojumu valsts sektora uzdevumos, valsts iestādes pārveidojas par regulatoriem, „reglamentētas konkurences” un labas organizācijas sargiem valsts, pašvaldību vai reģionālajā līmenī;
- valsts un privāto partnerattiecību veidošana un citu finansējuma formu izmantošana papildus valsts finansējumam.

Šī pastiprinātas konkurences vide un katras personas noteikto, arī neatrisināmo, vajadzību, ievērošana rada labvēlīgu klimatu „sociālajai ekonomikai”, kurai raksturīga bezpeļņas pakalpojumu sniedzēju nozīmība, bet kas ietver efektivitātes un caurspīdīguma prasības.⁶

2007. gada 13. decembrī Lisabonā ES valstu un valdību vadītāji parakstīja **Lisabonas Līgumu**, ar ko grozīja Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un kas Latvijā tika ratificēts 2008. gada 8. maijā. Lisabonas līguma protokola „Protokols par sabiedriskiem pakalpojumiem” 1.pantā minēts, ka Savienības kopīgās vērtības attiecībā uz sabiedriskiem pakalpojumiem, pie kuriem pieder arī sociālie pakalpojumi, ir šādas:

- valsts, reģionālo un vietējo iestāžu būtiskā nozīme un lielā rīcības brīvība, nodrošinot, pasūtot un organizējot sabiedriskus pakalpojumus, lai, cik vien iespējams, ievērotu patērētāju vajadzības;
- daudzo sabiedrisko pakalpojumu dažādība un atšķirīgās patērētāju vajadzības un izvēles, ko var radīt atšķirīgs ģeogrāfiskais stāvoklis un sociālie un kultūras apstākļi;
- augsts kvalitātes, drošības un pieejamības līmenis, vienlīdzīga attieksme un vispārējas pieejamības un patērētāju tiesību veicināšana.⁷

No iepriekš minētā izriet, ka dalībvalstu kompetentās iestādes var definēt vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumus un tām ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz to, kā organizēt, regulēt un finansēt šos pakalpojumus saskaņā ar ES tiesībām. Tomēr ir būtiski, lai tiktu respektētas atšķirības starp dažādiem vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem un lietotāju un patērētāju atšķirīgajām vajadzībām un vēlmēm, kas izriet no atšķirīgām ekonomiskajām, sociālajām, ģeogrāfiskajām vai kultūras situācijām. Jāņem arī vērā dažādība, kas raksturo šādus pakalpojumus, situācijas, kurās tie ir sniegti, pakalpojumu sniedzēju raksturojums un vajadzība pēc pakalpojumu spējām pielāgoties dažādām vajadzībām: tas ir īpaši nepieciešams sniedzot sociālos pakalpojumus. Attiecīgie noteikumi regulāri jāaktualizē, lai ņemtu vērā pēdējā laika attīstību, piemēram, tehnoloģiju inovācijas.

Savukārt vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu pieejamība ir atzītas tiesības **ES Pamattiesību hartā**. Tas attiecas uz vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem, kā arī cīņu pret diskrimināciju saistībā ar pieejamību vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem. Ja ES nozares noteikums balstās uz universāla pakalpojuma jēdzienu, tam jānosaka ikviena tiesības uz pieeju konkrētiem pakalpojumiem, kas uzskatāmi par būtiskiem, un pakalpojumu sniedzējiem jāuzliek par pienākumu piedāvāt noteiktus pakalpojumus saskaņā ar detalizētiem noteikumiem, tostarp ar pilnīgu teritoriālu pārklājumu un par pieejamu cenu. Universāls pakalpojums nodrošina tiesību un pienākumu kopumu, kuru kā vispārēju noteikumu var vēlāk izmantot valsts līmenī. Veicināt pieejamību visā ES teritorijā ir svarīgi ES teritoriālās kohēzijas attīstīšanā. Pieejamības jautājums vispārējas nozīmes pakalpojumiem ir īpaši būtisks

⁶ 26.4.2006. Komisijas paziņojums - Kopienas Lisabonas programmas īstenošana - Vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi Eiropas Savienībā {SEC(2006) 516} /* COM/2006/0177 galīgā redakcija

⁷ Lisabonas Līgums (OV C306 17.12.2007).

teritorijās, kuras atrodas ģeogrāfiski neizdevīgā vietā vai kas bieži sastopas ar dabas apstākļu radītām problēmām (visattālākie reģioni, salas, kalni, reti apdzīvotas teritorijas un ārējās robežas), jo šie reģioni atrodas tālu no galvenajiem tirgiem vai tiem ir lielas satiksmes izmaksas.⁸

Aktīvās iekļaušanas pamatprincipi ES

2008.gada 3.oktobrī Eiropas Kopienų Komisija publicēja „**Priekšlikumu par tādu cilvēku aktīvu iekļaušanu, kuri ir atstumti no darba tirgus**”. Priekšlikumā norādīts, ka dalībvalstīm ir jāizstrādā un jāsteno integrētu visaptverošu stratēģiju, kas vērsta uz tādu cilvēku aktīvu iekļaušanu, kuri ir atstumti no darba tirgus, to apvienojot ar atbilstošu ienākumu atbalstu, integrējošiem darba tirgiem un pieejamību kvalitatīviem pakalpojumiem, nodrošinot, ka aktīvas iekļaušanas politikas virzieni:

- ir atbalsts pamattiesību īstenošanā;
- veicina dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas visiem;
- nodrošina to, ka tiek atbilstoši ņemta vērā daudzo nelabvēlīgo apstākļu sarežģītība un dažādo neaizsargāto cilvēku grupu īpašās situācijas un vajadzības;
- nodrošina to, ka atbilstoša uzmanība tiek pievērsta vietējai situācijai un situācijai reģionos, un uzlabo teritoriālo kohēziju;
- ir saskaņoti ar dzīvescikla pieeju sociālajā un nodarbinātības politikā tā, lai būtu iespējams atbalstīt starppaaudžu solidaritāti un pārtraukt nabadzības pārmantošanu no paaudzes paaudzē.

Saskaņā ar turpmāk minētajiem kopīgajiem principiem, dalībvalstīm ir jāsniedz pakalpojumi, kas ir būtiski, atbalstot aktīvas sociālās un ekonomiskās iekļaušanas politikas virzienus, tai skaitā sociālo palīdzību, nodarbinātības un apmācības pakalpojumus, atbalstu mājokļu jomā un saistībā ar sociālajiem mājokļiem, bērna aprūpes, ilgtermiņa aprūpes un veselības jomā, ņemot vērā vietējo, reģionālo un valsts iestāžu lomu, piemērojamos Kopienų tiesību aktus un dalībvalstu atšķirīgās situācijas, vajadzības un prioritātes:

- teritoriāla pieejamība, fiziska vides pieejamība un ienākumu pietiekamība,
- solidaritāte, vienlīdzīgas iespējas pakalpojumu lietotājiem un darba ņēmējiem, un atbilstoša uzmanība tiek pievērsta lietotāju dažādībai,
- ieguldījumi cilvēkkapitālā, darba apstākļi un atbilstoša fiziskā infrastruktūra,
- visaptveroši un koordinēti pakalpojumi, kas tiek plānoti un sniegti integrētā veidā,
- lietotāju iesaistīšana un individuāla pieeja, lai apmierinātu individuālās prasības,
- uzraudzība un rezultātu novērtēšana, un labās prakses apmaiņa.⁹

Komisijas **22.12.2005.** paziņojumā Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „**Strādāsim kopā, strādāsim labāk - Jauni pamatnoteikumi sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas politikas atklātajai saskaņošanai Eiropas Savienībā**” atvērtās koordinācijas metodes ietvaros izvirzīti visaptverošie mērķi sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas jomā:

- veicināt sociālo kohēziju un vienādas iespējas visiem, izmantojot atbilstošas, finansiāli ilgtspējīgas, pielāgojamas un efektīvas sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas politikas;
- nodrošināt ciešu mijiedarbību ar Lisabonas mērķiem, panākot lielāku ekonomisko izaugsmi un vairāk un labākas darba vietas, un ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju;
- stiprināt pārvaldību, caurspīdīgumu un ieinteresēto pušu iesaistīšanos politikas izstrādē, īstenošanā un pārraudzībā;

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0725:FIN:LV:PDF>.

⁹ Komisijas Ieteikums par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus / 2008. gada 3. oktobris. Izziņots ar dokumenta numuru K(2008) 5737.

- nodrošināt aktīvu visu iedzīvotāju sociālo iekļaušanu, veicinot iesaistīšanos darba tirgū un apkarojot vistālāk no darba tirgus esošo cilvēku nabadzību un atstumtību;
- visiem nodrošināt pieejamību pamatresursiem, tiesībām un sociālajiem pakalpojumiem, kas nepieciešami, lai piedalītos sabiedrībā, vienlaikus risinot ar galējām atstumtības formām saistītus jautājumus, un apkarojot visa veida diskrimināciju, kas noved pie atstumtības;
- nodrošināt labu sociālās iekļaušanas politikas koordināciju un visos līmeņos iesaistīt valdības un citus atbilstošos dalībniekus, tostarp nabadzīgos iedzīvotājus, lai šī politika būtu efektīva un tiktu efektīvi integrēta attiecīgajā valsts politikas jomā, tostarp ekonomikas un budžeta politikā, izglītības un apmācības politikā un struktūrfondu (īpaši, ESF) programmās, un lai tā ņemtu vērā integrēto pieeju dzimumu līdztiesības īstenošanai.¹⁰

2007.gada 17.oktobrī tika publicēts Eiropas Kopienu Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai „**Sociālās aizsardzības modernizēšana, lai panāktu lielāku sociālo taisnīgumu un ekonomisko kohēziju – no darba tirgus atstumtu cilvēku aktīvas sociālās iekļaušanas pastiprināšana**”, kurā minēts, ka - lai iekļaušana būtu ilgtspējīga attiecībā uz darba tirgu, ar pietiekamiem resursiem, individualizētu pieejamību nodarbinātībai un sociālajiem pakalpojumiem, vispirms jāatbalsta cilvēki, kuriem ir nelabvēlīgi apstākļi, lai tādējādi uzlabotu šo personu sociālo līdzdalību un nodarbinātību. Ja šīm personām izdodas atrast darbu, ir jāveicina, lai šīs darba vietas tiktu saglabātas, izvairoties no „virpuļdurvju” situācijas, kad cilvēki ir spiesti aiziet no darba, jo darbam vajadzīgās prasmes ir neatbilstošas vai arī nepietiekama uzmanība tiek pievērsta individuālajām vai sociālajām barjerām. Turklāt nodarbinātība pati par sevi vienmēr negarantē aizsardzību pret nabadzību, jo 8 % darba ņēmēju ES dzīvo uz nabadzības riska sliekšņa – šis fakts izskaidro pilsoniskās sabiedrības un arodbiedrību īpaši akcentēto aicinājumu veidot kvalitatīvas darba vietas.

Ar sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem jāatbalsta personu integrācija darba tirgū, lai palielinātu šo personu spēju gūt ienākumus un samazinātu atkarību no pabalstiem, kā arī izskaustu starppaaudžu nabadzības pārmantojamības risku.

Sociālos pakalpojumus patlaban uzskata par Eiropas sabiedrības un Eiropas ekonomikas galveno pīlāru, un pieejamības (tā ietver gan fizisku pieejamību, gan sasniedzamību) kvalitatīviem pakalpojumiem uzlabošana ir kļuvusi par vienu no galvenajām prioritātēm, ko dalībvalstis ir noteikušas cīņā pret nabadzību un sociālo atstumtību.¹¹

2006.gada 8.februāra **Eiropas** Kopienu Komisijas paziņojumā Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai **par ES līmeņa rīcības apspriešanu, lai veicinātu no darba tirgus tālāk esošo cilvēku aktīvu iekļaušanu**, minēts, ka attaisnojas visaptveroša politiku mijiedarbība, apvienojot trīs elementus:

- saikne ar darba tirgu, izmantojot darba piedāvājumus vai profesionālo apmācību;
- adekvāts ienākumu atbalsts, lai cilvēki varētu dzīvot cienīgu dzīvi; un
- labāk pieejami pakalpojumi, kas var palīdzēt izskaust dažus šķēršļus, ar ko sastopas cilvēki un viņu ģimenes, iekļaujoties sabiedrībā, tādējādi atbalstot viņu atkal atsākšanu strādāt

¹⁰ Komisijas 22.12.2005. paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai - Strādāsim kopā, strādāsim labāk - Jauni pamatnoteikumi sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas politikas atklātajai saskaņošanai Eiropas Savienībā /* COM/2005/0706 galīgā redakcija *

¹¹ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu Komitejai - Sociālās aizsardzības modernizēšana, lai panāktu lielāku sociālo taisnīgumu un ekonomisko kohēziju – no darba tirgus atstumtu cilvēku aktīvas sociālās integrācijas pastiprināšana. 17.10.2007 /* COM/2007/0620 galīgā redakcija */

(piemēram, konsultācijas, veselības aprūpe, bērnu aprūpe, mūžizglītība, lai novērstu izglītības trūkumus, IKT apmācība, lai palīdzētu topošajiem strādniekiem, ieskaitot cilvēkus ar invaliditāti, jauno tehnoloģiju izmantošana un elastīgāki darba apstākļi, psiholoģiskā un sociālā rehabilitācija).

Šādu pieeju var nosaukt par *aktīvu iekļaušanu*. Lai liktu pamatus politikai šajā jomā un izveidotu apstākļus efektīva progresā panākšanai cīņā pret nabadzību un atstumtību, ir ļoti svarīgi, lai visi šie virzieni būtu savstarpēji saistīti. Bez aktīva atbalsta darba tirgus integrācijai pastāv risks, ka cilvēki nokļūs nabadzības līmenī un būs ilgstoši atkarīgi no pabalstiem. Bez atbilstošiem atbalsta ienākumiem ir risks, ka aktīvā darba tirgus politika vai programmas nevarēs novērst plaši izplatīto nabadzību un aizkavēt cilvēkus no neregulāru eksistences līdzekļu meklēšanas. Bez šādiem sociālā atbalsta pasākumiem pastāv risks, ka ekonomiskās aktivitātes noteikumi tiks īstenoti nepārdomāti un līdz ar to neefektīvi, atbilstoši neņemot vērā cilvēkus, kam nav priekšrocību (vientuļās mātes, kļaidoņi un čigāni, cilvēki ar sliktu veselības stāvokli vai psiholoģiskiem traucējumiem). Visbeidzot, lai šāda politika būtu uzticama un saņemtu atbalstu, ir svarīgi, lai tā būtu ar rūpīgi izstrādātu budžetu un izmaksu lietderīgums pamatots ilgākā laika posmā.¹²

1.2. Programmas sasaiste ar LR politikas plānošanas dokumentiem un normatīvajiem aktiem nodarbinātības un sociālās politikas jomā

1.2.apakšnodalā atspoguļoti tie politikas plānošanas dokumenti un normatīvie akti, kas šobrīd ir spēkā, kā arī tie, kas būs spēkā līdz programmas īstenošanas perioda beigām nodarbinātības un sociālās politikas jomā, kuru mērķu sasniegšanā tiešā vai pastarpinātā veidā sniedz ieguldījumu arī programma.

Nacionālie plānošanas dokumenti

*Attīstības plānošanas sistēmas*¹³ likums nosaka dažādu līmeņu attīstības plānošanas dokumentu hierarhiju. Hierarhiski augstākais nacionālā līmeņa ilgtermiņa plānošanas dokuments ir **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija**. Tai seko vidēja termiņa plānošanas dokuments – **Nacionālais attīstības plāns**. Īstermiņa plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti ilgtermiņa un vidēja termiņa dokumentiem. Reģionālā līmeņa plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti nacionālajiem līmeņa plānošanas dokumentiem.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (LIAS), kas 2010.gada pirmajā pusē tiek izskatīta Saeimas komisijās un pēc apstiprināšanas Saeimā kļūs par valsts galveno plānošanas instrumentu ar likuma spēku, un visi tuvākas un tālākas nākotnes stratēģiskās plānošanas un attīstības dokumenti tiks izstrādāti saskaņā ar šīs stratēģijas noteiktajiem virzieniem un prioritātēm. Stratēģijā atzīmēts „Viens no lielākajiem sociālās palīdzības sistēmas trūkumiem Latvijā ir nepietiekama sadarbība starp dažādām sociālās palīdzības institūcijām.”¹⁴ Palielinoties īslaicīgās nabadzības riskam, grūtībās nonākušam cilvēkam ir svarīgi saņemt palīdzību nekavējoties, un to šobrīd sociālā darba speciālists nespēj sniegt daudzo birokrātisko procedūru dēļ. Tāpēc sociālā politika ir jāveido starpnozaru ietvarā. Lai palielinātu nabadzības riskā nonākušo iespējas uzlabot savu labklājību, ir jāidentificē nabadzības riskam visvairāk pakļautās sociālās grupas un jāizstrādā tām piemēroti sociālās drošības mehānismi. Viens no nozīmīgiem priekšnoteikumiem nabadzības riska mazināšanai ir efektīva sociālo pakalpojumu,

¹² Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par ES līmeņa rīcības apspriešanu, lai veicinātu no darba tirgus tālāk esošo cilvēku aktīvu iekļaušanu (08.02.2006 / com(2006)44 galīgā redakcija)

¹³ Pieņemts Saeimā 08.05.2008.

¹⁴ Rajevska Feliciana (Ed) (2006). Insider's views about social inclusion and social security in Latvia. FAFO.

sociālās palīdzības un sociālās drošības sistēma, kuras viens no uzdevumiem ir efektīvas palīdzības sniegšana vistrūcīgākajiem iedzīvotāju slāņiem.”¹⁵

Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2007.-2013.gadam¹⁶ 6.nodaļā „Cilvēka labklājības kāpums” iekļauti arī sociālās jomas un nodarbinātības jautājumi. 6.1.2. sadaļā „Ilgtspējīga sociālās drošības sistēma” noteikti šādi uzdevumi, kas tieši attiecināmi uz sociālo pakalpojumu sistēmas attīstību:

- attīstīt sociālās palīdzības un valsts un pašvaldību sociālo pakalpojumu sistēmu, tai skaitā sociālās un dienas aprūpes centrus, paaugstināt valsts un pašvaldību sociālo pakalpojumu kvalitāti, modernizējot pakalpojumu iestāžu infrastruktūru (5.);
- uzlabot piekļuvi sociālās palīdzības pakalpojumiem, tos tuvinot personas dzīvesvietai un attīstīt jaunus sociālo pakalpojumu veidus (6.).

Nākotnes attīstību sociālo pakalpojumu jomā Latvijā nosaka šādi plānošanas dokumenti:

- Baltā grāmata¹⁷ (Latvija: sociālās labklājības sistēmas reformu projekts. Sociālās palīdzības sistēmas administrēšana);
- Ziņojums par Nacionālo sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2008.-2010.gadam¹⁸;
- Latvijas Kopējais sociālās iekļaušanas memorands¹⁹.

„Baltajā grāmatā” ir iezīmētas sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības attīstības pamatnostādnes. Viens no šajā dokumentā izvirzītajiem mērķiem ir sociālo pakalpojumu decentralizēšana, lai panāktu pašvaldību ieinteresētību attīstīt institucionālajai aprūpei alternatīvus sociālos pakalpojumus.

Lai arī no „Baltās grāmatas” izstrādāšanas brīža ir pagājuši jau piecpadsmit gadi, tajā ietvertie pasākumi vēl aizvien ir aktuāli, jo izvirzītie mērķi vēl nav pilnībā sasniegti. Vēl aizvien aktuāli ir pasākumi, kas vērsti uz:

- pamatotu pašvaldību iedzīvotāju tiesību uz sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību nodrošināšanu pilnā mērā, savlaicīgi un kvalitatīvi;
- informētības par sociālajām tiesībām uzlabošanu;
- pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu;
- sociālo dienestu personāla kvalifikācijas celšanu;
- sistēmas taisnīguma un līdzekļu piešķiršanas mehānismu pilnveidošanu sociālās palīdzības programmās;
- sociālo dienestu iespēju pietiekami strauji reaģēt kritiskās situācijās uzlabošanu;
- sociālās sistēmas nodrošināšanu ar pietiekamu darbinieku skaitu, kuriem ir pietiekama kvalifikācija un motivācija noteikto uzdevumu veikšanai;
- sadarbības ar citiem pakalpojumu sniedzējiem un struktūrām veicināšanu un paplašināšanu, lai izvēlētos vispiemērotāko no pieejamajiem pakalpojumiem, novēršot nemērķtiecīgu līdzekļu izlietojumu.

Ziņojumā par nacionālo sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2008.-2010.gadam attiecīgajā periodā ir izvirzīti trīs prioritārie sociālā iekļaušanas uzdevumi:

- sekmēt efektīvāku līdzdalību un integrāciju darba tirgū;
- uzlabot ienākumu atbalsta sistēmas;

¹⁵ LIAS 2030. Projekts. RAPLM, 25., 26.lpp.

¹⁶ Pieņemts ar MK 04.07.2006. noteikumiem Nr.564.

¹⁷ Uzsākta 1995.gadā

¹⁸ Apstiprināts MK 07.10.2008.

¹⁹ Parakstīts 18.12.2003. Briselē.

- sekmēt pieejamību kvalitatīviem pakalpojumiem.

Latvijas Kopējā sociālās iekļaušanas memorandā (turpmāk – Memorands) ir definēti galvenie mērķi nabadzības un sociālās atstumtības jautājumu risināšanai. Galvenā uzmanība jāvērs uz pasākumiem, kuri veicami dažādu iedzīvotāju grupu nabadzību un sociālo atstumtību izraisošu cēloņu novēršanai. Vienlaikus ar preventīvo pasākumu realizāciju ir nepieciešams identificēt aktivitātes, kas sniegtu atbalstu šobrīd nabadzības un sociālās atstumtības riskam visvairāk pakļauto grupu iedzīvotājiem.

Memorandā ir norādīts, ka preventīvie pasākumi jāvērs gan uz valsts ekonomikas stiprināšanu, gan uz sabiedrības veselības veicināšanu, veselības aprūpes un kvalitatīvas izglītības pakalpojumu pieejamību, indivīda aktivizēšanu un integrēšanu darba tirgū, sociālās drošības sistēmas tālāku attīstību. Līdztekus diviem iepriekš minētajiem galvenajiem priekšnosacījumiem nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai saistībā ar Programmas izstrādes mērķiem būtiski ir šādi galvenie Memorandā izvirzītie politiskie mērķi:

1. *Sociālo pakalpojumu attīstība*: nozīmē nodrošināt cilvēkiem iespēju saņemt viņu vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus iespējami tuvāk viņu dzīvesvietai. Tas panākams, izglītojot profesionālus speciālistus un ceļot to kvalifikāciju, attīstot pakalpojumu tīklu, vienlaicīgi pilnveidojot to realizēšanai nepieciešamo infrastruktūru.

2. *Ģimeņu solidaritātes stiprināšana un bērnu tiesību aizsardzība*. Šo pasākumu mērķis ir veidot veselīgu un ģimenes attīstībai labvēlīgu sociālo un ekonomisko vidi. Īpaša uzmanība pievēršama jaunajām ģimenēm un ģimenēm ar bērniem, lai novērstu iespēju tām nonākt iespējamā krīzes situācijā, kā arī, lai sniegtu atbalstu krīzes situācijā.

3. *Institūciju sadarbības tīkla izveide un organizāciju kapacitātes palielināšana*. Tas nozīmē institūciju sadarbības tīklu izveidi un sadarbības veicināšanu starp valsts, pašvaldību, sabiedriskajām un privātajām organizācijām, lai uzlabotu politiku īstenošanu un izstrādi. Tas nozīmē arī šo organizāciju kapacitātes palielināšanu. Vienlīdz būtiska ir gan cilvēkresursu attīstība, gan politikas atbalsta sistēmu īstenošana, gan efektīva, uz sadarbību balstīta partnerību veidošana starp dažādām organizācijām.

RPR un pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti

RPR alternatīvo sociālo pakalpojumu programmai kā reģiona nozares programmai ir jāievēro reģiona un tajā ietilpstošo pašvaldību attīstības vadlīnijas.

RPR ilgtermiņa attīstība ir noteikta **RPR attīstības stratēģijā 2000.-2020.gadam**²⁰, bet vidēja termiņa attīstību nosaka **Rīgas reģiona attīstības programma 2005.-2011.gadam**²¹, kas 2010.gadā tiek aktualizēta.

Viens no **RPR attīstības stratēģijas** mērķiem ir „*Rīgas reģiona cilvēku potenciāls – spēju un sociālās aktivitātes pieaugums, paplašinot zināšanu ieguves iespējas un nodrošinot visiem kvalitatīvu veselības aprūpi, sociālo aizsardzību un pakalpojumus*”. Mērķa ietvaros noteikts uzdevums veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanai un pieejamības nodrošināšanai.

²⁰ Aktualizēta un apstiprināta Rīgas plānošanas reģiona Attīstības padomē 22.12.2008.

²¹ Apstiprināta Rīgas plānošanas reģiona Attīstības padomē 07.01.2005.

Rīgas reģiona attīstības programmā mērķa „*Augsta cilvēkresursu kvalitāte un attīstība*” ietvaros noteikts rīcības virziens, kas ietver sociālās infrastruktūras un pakalpojumu attīstību, un tas ir klasificēts kā viens no prioritārajiem virzieniem. Rīcības virziena ietvaros līdz ar izglītības un veselības pakalpojumu attīstību noteikts uzdevums sekmēt sociālo pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu, daudzveidības paplašināšanu un pieejamību. Izpētot uzdevuma ietvaros plānotos pasākumus un rīcības, jāsecina, ka, lai arī to īstenošana paredzēta kopš 2005.gada, tā sāka tikai ar reģiona alternatīvo sociālo pakalpojumu programmas izstrādi (piemēram, pastāvīgas Rīgas reģiona sociālo pakalpojumu darba grupas darbība, sagatavot un uzturēt datu bāzi par reģionā piedāvājatiem sociālajiem pakalpojumiem, jaunu sociālo pakalpojumu koordinēta ieviešana, pētījumi par sociālo pakalpojumu vajadzībām reģionā, reģiona sociālo pakalpojumu modeļa izstrāde, pārskata par reģiona vietējo pašvaldību sociālās palīdzības politikām sagatavošana).

Tā kā sociālo pakalpojumu nodrošināšana ir viena no pašvaldību autonomajām funkcijām, vienojoties par reģiona programmu, tā ir jāsaista ar pašvaldību attīstības plānošanas dokumentiem. Likums „Par pašvaldībām” nosaka pienākumu pašvaldībām izstrādāt attīstības programmas. Šīs programmas ietvaros pašvaldības nosaka arī mērķus un uzdevumus sociālo pakalpojumu jomā. Ja pašvaldība uzskata par nepieciešamu, tā izstrādā un apstiprina arī atsevišķus nozaru, jomu attīstības dokumentus, tai skaitā sociālo pakalpojumu attīstības programmas. Apskatot pašvaldību attīstības dokumentus, jāņem vērā, ka 2009.gadā tika pabeigta administratīvi teritoriālā reforma, un tie novadi, kas tika izveidoti vairākām pašvaldībām apvienojoties, darbu pie jaunās teritorijas attīstības programmas vēl tikai uzsākuši. Attīstības programmas ir vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumenti, bet atsevišķām pašvaldībām papildus ir izstrādāti ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumenti (piemēram, Rīgas pilsētai ir gan attīstības programma, gan arī ilgtermiņa attīstības stratēģija).

Normatīvo aktu ietvars

LR Satversmes, kas nosaka valsts iekārtu un reglamentē valsts dzīves principus, 109.pantā noteikts, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.

Likums “**Par pašvaldībām**”²² paredz, ka viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir „nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību (sociālo aprūpi) (sociālā palīdzība maznodrošinātām ģimenēm un sociāli mazaizsargātām personām, veco ļaužu nodrošināšana ar vietām pansionātos, bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, bezpajumtnieku nodrošināšana ar naktsmītni u.c.)”, kā arī „nodrošināt veselības aprūpes pieejamību”.

Galvenie tiesību akti, kas detalizētāk reglamentē sociālo pakalpojumu jomu ir:

- Likums „Par sociālo drošību”;²³
- Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums;²⁴
- Ministru kabineta 03.06.2003. noteikumi Nr. 291 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”.

Likums „**Par sociālo drošību**” nosaka sociālās drošības sistēmas veidošanas un darbības principus, personu galvenās sociālās tiesības un pienākumus, to realizēšanas pamatnosacījumus, kā arī reglamentē sociālo pakalpojumu veidus, to skaitā sociālo un audzināšanas palīdzību, sekmējot sociālo taisnīgumu un sociālo drošību.

²² Pieņemts 19.05.1994.

²³ Pieņemts 07.09.1995.

²⁴ Pieņemts 31.10.2002.

Likuma mērķis ir nodrošināt, lai sociālie pakalpojumi tiktu sniegti savlaicīgi un institūcijas, kas ir atbildīgas par pakalpojumu sniegšanu, būtu viegli pieejamas. Sociālie pakalpojumi šī likuma izpratnē ir pasākumi, kurus nodrošina valsts vai pašvaldība naudas vai mantisko pabalstu vai citu pakalpojumu veidā, lai veicinātu personas sociālo tiesību pilnvērtīgu īstenošanu. Kopš 2003.gada, kad spēkā stājās Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, izpratne par sociālo pakalpojumu un sociālo pakalpojumu sniedzēju būtību ir kvalitatīvi mainījusies salīdzinot ar likuma „Par sociālo drošību” izstrādes un pieņemšanas laiku.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums nosaka sociālā darba, karitatīvā sociālā darba, sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas, profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas un saņemšanas principus, personu loku, kurām ir tiesības saņemt šos pakalpojumus un palīdzību, kā arī sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas un finansēšanas principus.

Viens no likumā noteiktajiem principiem²⁵ paredz, ka sociālos pakalpojumus nodrošina klienta dzīvesvietā vai iespējami tuvu tai, un tikai tad, ja šāds pakalpojumu apjoms nav pietiekams, tiek nodrošināta sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija ilgstošas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.

Sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz viņa materiālo resursu — ienākumu un īpašuma novērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību atbilstoši likumam “Par sociālo drošību”.

Pašvaldībai, kuras teritorijā persona reģistrējusi savu pamatdzīvesvietu, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību.

Pašvaldības, kuras nav izveidojušas nepieciešamos sociālos pakalpojumus, slēdz līgumus ar citiem sociālo pakalpojumu sniedzējiem savā teritorijā vai ar citām pašvaldībām par minēto sociālo pakalpojumu sniegšanu un samaksu. Šie sociālie pakalpojumi pilnībā vai daļēji tiek finansēti no pašvaldības budžeta.

Kopš 2003.gada, kad spēkā stājās Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, naudas un mantisks pabalsts vairs netiek definēts kā sociālais pakalpojums.

MK 03.06.2003. noteikumi Nr. 291 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” nosaka prasības, kas jāievēro sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un sociālā darba pakalpojumu sniedzējiem attiecībā uz konkrētiem pakalpojumu veidiem. Jāņem vērā, ka noteikumi nevis nosaka kādi pakalpojumi jānodrošina, bet nosaka kvalitātes prasības pakalpojumu veidiem. Pašvaldības autonomās funkcijas ietvaros var nodrošināt savas teritorijas iedzīvotājiem arī citus šajos noteikumos neminētus, bet iedzīvotājiem svarīgus sociālos pakalpojumus.

²⁵ 4.panta (2) daļa

2. SITUĀCIJAS APRAKSTS

Programmas 2.nodaļas ietvaros atspoguļotas RPR attīstības tendences, veikta RPRP sociālo pakalpojumu saņēmēju problēmu un vajadzību analīze un raksturoti esošie sociālie pakalpojumi un pakalpojumu sniedzēji.

2.1. RPR attīstības tendences un to ietekme uz sociālo pakalpojumu nepieciešamību

Programmas 2.1.apakšnodaļā raksturota RPR demogrāfiskā un ekonomiskā situācija, nodarbinātība un bezdarbs, raksturoti iedzīvotāju ieņēmumi, sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzības pašvaldībās un sniegta pašvaldību budžetu analīze.

RPR ietilpst 30 pašvaldības – divas republikas pilsētas (Rīga, Jūrmala) un 28 novadi. Reģiona teritorijas platība ir 10 435 kvadrātkilometri²⁶, iedzīvotāju skaits reģionā ir 1,1 miljons,²⁷ kas veido gandrīz pusi (48,6%) no Latvijas iedzīvotāju kopskaita. RPR ietilpstošās pašvaldības ir ļoti atšķirīgas gan pēc teritorijas lieluma, gan pēc iedzīvotāju skaita un tā dinamikas tendencēm, pēc apdzīvojuma, kā arī pēc dažādiem sociālekonomiskiem rādītājiem un tautsaimniecības struktūras.

2.1. attēls. RPR ietilpstošās Republikas pilsētas un novadi.²⁸

²⁶ CSP dati.

²⁷ Saskaņā ar PMLP datiem 2010.gada sākumā Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju skaits bija 1 099 907.

²⁸ www.rpr.gov.lv

Demogrāfiskā situācija

Latvijā kopumā iedzīvotāju skaits ar katru gadu samazinās, taču RPR ir vienīgais, kur pēdējos gados iedzīvotāju skaits kopumā nedaudz ir palielinājies. Pierīgā iedzīvotāju skaits palielinās, bet Rīgas pilsētā tas pa gadiem samazinās. 2010.gadā sākumā Rīgā bija 709 145 iedzīvotāji (64,5% no reģiona kopskaita), pārējā reģiona daļā – 390 762 iedzīvotāji²⁹. 2.1.tabulā ir sniegti dati par iedzīvotāju skaitu Rīgas reģionā.

Programmas 1.pielikuma 2.1.tabulā redzami dati par iedzīvotāju skaitu un tā izmaiņām pēdējos piecos gados Rīgas reģiona pašvaldību teritorijās. Dati liecina, ka salīdzinoši straujākais iedzīvotāju skaita samazinājums ir Jaunpils novadā (-8,5%) un Alojās novadā (-8,1%), savukārt ļoti strauji iedzīvotāju skaits ir palielinājies Rīgai tuvākajos novados – Mārupes novadā (52%), Garkalnes novadā (44,9%), Ādažu novadā (25,4%). Ja apskata situāciju kartē, tad redzams, ka Rīgā iedzīvotāju skaits samazinās, pilsētā tuvajā Pierīgā un Ogres, Jelgavas virzienā iedzīvotāju skaits palielinās, bet no Rīgas attālākajos novados – iedzīvotāju skaits samazinās, pie tam jo tālāk no Rīgas un tālāk nost no lielajiem ceļiem, jo samazinājums ir straujāks.

2.1.tabula. Iedzīvotāju skaits Rīgas reģionā (gada sākumā)³⁰

	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.	2009.g.	2010.g.
Rīgas reģ.	1097837	1 096 948	1095683	1097718	1098523	1099907
Rīga	731762	727578	722485	717371	713016	709145
Jūrmala	55603	55602	55408	55580	55870	56130
pārējā Rīgas reģiona daļa	310472	313768	317790	324767	329637	334632

Iedzīvotāju skaita izmaiņas notiek gan dabiskās, gan mehāniskās kustības rezultātā. Dabiskās kustības rezultātā iedzīvotāju skaits samazinās³¹, tomēr vērojama bija arī pozitīva tendence, ka 5 gadu laikā līdz 2008.gadam dzimušo skaits reģionā palielinājās³² un, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, dabiskās kustības samazināšanās temps paliek lēnāks.

2.2.tabula. Iedzīvotāju dabiskā kustība Rīgas reģionā un Latvijā³³

	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.
Dabiskā kustība, cilv.				
Rīgas reģions	-3794	-3412	-2 867	-1794
Latvija	-11280	-10834	-9 769	-7058
Dabiskā kustība uz 1000 iedzīvotājiem, cilv.				
Rīgas reģions	-3,5	-3,1	-2,6	-1,6
Latvija	-4,9	-4,7	-4,3	-3,1

Mehāniskās kustības jeb ilgtermiņa migrācijas rezultātā iedzīvotāju skaits reģionā palielinās³⁴ (skat.2.3.tabulu). RPR raksturīga arī valstī lielākā iekšējā ilgtermiņa migrācija – starp reģiona teritorijām. Latvijā, līdzīgi kā daudzviet Eiropā, iezīmējas iedzīvotāju „apmaiņas” tendence – mazāk turīgie lauku iedzīvotāji pārceļas dzīvot uz tuvējām pilsētām, bet turīgākie pilsētnieki ieņem viņu vietas laukos³⁵. RPR šī tendence ir ļoti izteikta. Jāņem vērā, ka šobrīd statistikas dati,

²⁹ PMLP dati.

³⁰ CSP un PMLP dati.

³¹ Saskaņā ar CSP datiem 2008.gadā iedzīvotāju skaits Rīgas reģionā dabiskās kustības rezultātā samazinājās par 0,16% pret 2007.gadu (tas nozīmē, ka mirstība pārsniedz dzimstību).

³² Saskaņā ar CSP datiem dzimušo skaits Rīgas reģionā 2004.gadā bija 9976, 2008.gadā – 12593.

³³ CSP dati

³⁴ Saskaņā ar CSP datiem 2008.gadā iedzīvotāju skaits Rīgas reģionā mehāniskās kustības rezultātā palielinājās par 0,24% pret 2007.gadu (tas nozīmē, ka iebraukušo skaits pārsniedz izbraukušo skaitu).

³⁵ LIAS 2030 projekts. 2009.gada decembris. http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_strategija.pdf

kas balstās uz iedzīvotāju deklarētajām dzīves vietām, neataino situāciju pilnīgi attiecībā uz to iedzīvotāju daļu, kas aizbrauc strādāt uz ārzemēm. Šī problēma ir salīdzinoši visaktuālākā teritorijās tālāk no Rīgas.

2.3.tabula. Iedzīvotāju ilgtermiņa kopējās migrācijas saldo³⁶

	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.
Dabiskā kustība, cilv.				
Rīgas reģions	2905	2147	4902	2599
Latvija	-564	-2451	-642	-2542
Dabiskā kustība uz 1000 iedzīvotājiem, cilv.				
Rīgas reģions	2,6	2,0	4,5	2,4
Latvija	-0,2	-1,1	-0,3	-1,1

Tā kā reģionā ir lielākais iedzīvotāju skaits valstī, tajā ir ievērojami augstāks iedzīvotāju blīvums nekā citos reģionos un vidēji Latvijā. 2009.gada sākumā iedzīvotāju blīvums Latvijā bija 35 cilvēki uz kvadrātkilometru, RPR - 105, tā ietvaros Rīgā - 2353, Pierīgā – 38 cilvēki uz kvadrātkilometru³⁷.

Demogrāfiskā slodze RPR ir nedaudz labvēlīgāka kā valstī vidēji - 2010.gada sākumā uz 1000 darbaspējas vecuma iedzīvotājiem reģionā bija 512,9 iedzīvotāji līdz darbaspējas vecumam un virs darbaspējas vecuma³⁸, Latvijā - 513,8. Līdz 2009.gadam bija vērojamas pozitīvas demogrāfiskās slodzes izmaiņas – tā pa gadiem samazinājās, bet 2010.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo palielinājies (skat.2.4.tabulu).

2.4.tabula. Demogrāfiskā slodze Rīgas reģionā³⁹

	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.	2009.g.	2010.g.
Rīgas reģions	541,5	533,4	514,9	513,3	504,0	512,9
Latvija	565,0	553,4	531,2	524,0	510,1	513,8

Salīdzinājumā ar 2005.gadu situācija ir uzlabojusies, bet pēdējā gada tendence (2010.gads salīdzinājumā ar 2009.gadu) liecina par situācijas pasliktināšanos. Iedzīvotāju vidējais vecums reģionā palielinās. Latvijā sabiedrība noveco straujāk nekā caurmērā ES valstīs. 2009.gada sākumā Rīgā iedzīvotāju vidējais vecums bija 41,9 gadi, pārējā RPR daļā jeb Pierīgā – 39,3 gadi, Latvijā kopumā – 41,4 gadi⁴⁰. Tiek prognozēts, ka 2030.gadā Latvijā vairums iedzīvotāju būs vecumā virs 45 gadiem⁴¹. 1.pielikuma 2.tabulā ir doti dati par demogrāfisko slodzi un galvenajām vecuma grupām reģiona pašvaldībās. 2010.gada sākumā zemākā demogrāfiskā slodze jeb salīdzinoši labvēlīgākā situācija ir Ādažu novadā (445,7), bet augstākā – Saulkrastu novadā (604,6). Augstākais iedzīvotāju skaita līdz darbaspējas vecumam, kas liecina par pozitīvām attīstības tendencēm, ir Mārupes novadā (20,9%), bet zemākais šī grupas īpatsvars ir Rīgā (12,7%). Augstākais iedzīvotāju skaita virs darbaspējas vecumam īpatsvars ir Saulkrastu novadā (24,8%), bet zemākais – Mārupes novadā (12,7%). Šie dati liecina, ka demogrāfiskā situācija, kas būtiski ietekmē sociālo pakalpojumu nepieciešamību, reģiona pašvaldībās gan attiecībā uz esošo situāciju, gan nākotnes attīstības tendencēm ir ļoti atšķirīga. Salīdzinoši labāka situācija ir tuvajā Pierīgā, bet Rīgā un no tās tālākajās pašvaldībās situācija ir sliktāka.

³⁶ CSP dati

³⁷ CSP dati

³⁸ PMLP dati

³⁹ CSP un PMLP dati.

⁴⁰ CSP dati. 2005.gada sākumā Rīgā bija 41,4 gadi, Pierīgā – 38,6 gadi, Latvijā- 39,6 gadi.

⁴¹ LIAS 2030 projekts. 2009.gada decembris. http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_strategija.pdf

2.5.tabula. Iedzīvotāju skaita īpatsvars galvenajās vecumgrupās, % gada sākumā⁴².

	Vecumgrupas – 2005.g.			Vecumgrupas – 2009.g.			Vecumgrupas – 2010.g.		
	Iedzīvotāji līdz darbības vecumam	Iedzīvotāji darbības vecumā	Iedzīvotāji virs darbības vecuma	Iedzīvotāji līdz darbības vecumam	Iedzīvotāji darbības vecumā	Iedzīvotāji virs darbības vecuma	Iedzīvotāji līdz darbības vecumam	Iedzīvotāji darbības vecumā	Iedzīvotāji virs darbības vecuma
Rīgas reģions	13,7	64,9	21,5	13,4	66,5	20,1	13,6	66,1	20,3
Latvija	14,8	63,9	21,3	13,7	66,2	20,1	13,7	66,1	20,2

54,7% reģiona iedzīvotāju ir sievietes, 45,3% - vīrieši (citiem vārdiem – uz 100 vīriešiem ir 120,7 sievietes), pa gadiem šī proporcija ir salīdzinoši nemainīga. Sieviešu īpatsvars reģionā ir lielāks nekā vidēji Latvijā (53,9%)⁴³. Latvijā sieviešu vidējais paredzamais mūža ilgums (77,9 gadi⁴⁴) ir ievērojami garāks nekā vīriešiem (67,2 gadi⁴⁵), kas savukārt ir viens no zemākajiem Eiropā. Pilsētās paredzamais mūža garums gan sievietēm, gan vīriešiem ir nedaudz garāks nekā laukos. Dzimumu disproporcija norāda uz jautājumiem, kas saistīti ar vientuļiem cilvēkiem un nepilnām ģimenēm (skat. 1.pielikuma 3.tabulā).

Iedzīvotāju sastāvs pēc tautības RPR pašvaldībās ir atšķirīgs (skat. 1.pielikuma 1.attēlā). Attālākajos novados latviešu īpatsvars pārsniedz pat 90% (Kandavas novads, Jaunpils novads, Krimuldas novads), tuvākajos novados tas ir zemāks, bet Rīgā tikai pēdējos gados latviešu īpatsvars ir lielāks (2009.gadā – latvieši – 42%, krievi – 41%, līdz tam lielāks bija krievu tautības cilvēku īpatsvars), arī Jūrmalā latviešu īpatsvars ir salīdzinoši zems (51%). Šie dati liecina, ka tām pašvaldībām, kur latviešu tautības cilvēku īpatsvars ir zemāks, ir jādomā par komunikāciju attiecībā uz sociālajiem pakalpojumiem, nodrošinot to ne tikai latviešu, bet arī krievu valodā.

Ekonomiskā situācija

RPR sociālekonomiskie rādītāji ir ievērojami labāki nekā pārējo četru Latvijas reģionu rādītāji un Latvijas vidējie rādītāji, kas liecina, ka kopumā situācija reģionā ir labvēlīgāka nekā caurmērā valstī. Līdz 2008.gadam bija vērojama ekonomikas izaugsme un attiecīgi iedzīvotāju labklājības paaugstināšanās. 2008.gada nogalē, sākoties vispārējai ekonomikas krīzei pasaulē, visā Latvijā un arī RPR vērojama strauja ekonomikas lejupslīde, kā rezultātā pasliktinās mājsaimniecību situācija un ievērojami saasinās sociālās problēmas. Vēl ne visi pieejamie statistikas dati atspoguļo reālo situāciju reģionā.

Tā, piemēram, pēdējais IKP rādītājs reģionā ir pieejams par gadu, kad vēl bija vērojama ekonomikas augšupejas tendence. 2007.gadā RPR IKP bija palielinājies par 29% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (fakt.cenās) un veidoja 67% no Latvijas IKP. Rēķinot uz 1 iedzīvotāju, Rīgas reģiona IKP bija 8986 Ls, kas veidoja 138% pret valstī vidējo IKP rādītāju.

2.6.tabula. Iekšzemes kopprodukts Rīgas plānošanas reģionā un Latvijā (tūkst. Ls)⁴⁶

	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.
Rīgas reģions	6199415	7 642 389	9 854 483	
Latvija	9059087	11 171 693	14 779 810	16 243 154

⁴² CSP un PMLP dati.

⁴³ CSP dati.

⁴⁴ Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums piedzimstot, 2008.g., CSP dati.

⁴⁵ Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums piedzimstot, 2008.g., CSP dati.

⁴⁶ CSP dati.

Tā kā Latvijas IKP dati liecina par strauju kritumu 2009.gadā, un ņemot vērā, ka divas trešdaļas no tā veido Rīgas reģiona IKP, tad arī reģiona rādītājs ekonomikas lejupslīdes periodā ievērojami samazināsies⁴⁷.

2.7.tabula. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionos un vidēji Latvijā (Ls)⁴⁸

Reģioni	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.
Rīgas	5649	6971	8986	
Vidzemes	2309	3033	4 143	
Kurzemes	3118	3741	4 979	
Zemgales	2192	2819	4 154	
Latgales	1910	2329	3 471	
Latvija	3938	4883	6 493	7 168

Dati par ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaitu apliecina reģiona augsto ekonomisko aktivitāti Latvijas mērogā. Rīgas reģionā 52,5% no visām vienībām. Bet, ja apskata atsevišķi individuālos komersantus un komercsabiedrības, to skaits reģionā sastāda 68,4% no valstī esošā.

2.8.tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits 2008.gadā⁴⁹

	Kopā	pa komercdarbības formām			
		pašnodarbinātās personas	individuālie komersanti	komercsabiedrības	zemnieku-zvejnieku saimniecības
Rīgas reģions	66156	16356	3208	44600	1992
Latvija	125908	42769	8225	61638	13276

Dati 1.pielikuma 4.tabulā liecina par ekonomisko aktivitāti RPR pašvaldībās. Visaugstākā aktivitāte ir Mārupes novadā (54,4 individuālie komersanti un komercsabiedrības uz 1000 iedzīvotājiem) un Rīgā (53,6), bet, jo tālāk no Rīgas, jo aktivitāte zemāka, un zemākais rādītājs ir Kandavas novadam (12,0). Arī Jūrmalas pilsētai šis rādītājs ir salīdzinoši zems (23,1).

Tā kā RPR sociālekonomiskie rādītāji, lai arī pasliktinās, tomēr ir ievērojami labāki kā citu reģionu rādītāji, reģiona pašvaldībām un citām institūcijām iespējams jāērķinās ar mazāku kā citiem reģioniem valsts atbalstu sociālo problēmu risināšanā.

Nodarbinātība un bezdarbs

Nodarbinātības līmenis RPR ir augstāks kā vidēji Latvijā. Līdz 2008.gadam tas palielinājās, bet līdz ar ekonomisko krīzi tas krītas, un pieaug bezdarbnieku skaits un attiecīgi bezdarba līmenis.

⁴⁷ Saskaņā ar CSP datiem jau 2008.gada 2.ceturkšņa dati bija zemāki kā iepriekšējā gada tajā pašā periodā. 2009.gadā – IKP pa ceturkšņiem ir 80,8-83% apjomā.

⁴⁸ Aprēķini pēc CSP datiem.

⁴⁹ CSP dati

2.9.tabula. Iedzīvotāju nodarbinātības līmenis plānošanas reģionos 2005.-2009.gadā (pēc darbaspēka izlasveida apsekojuma datiem; nodarbināto iedzīvotāju skaits % no iedzīvotāju kopskaita vecumā no 15 līdz 74 gadiem)⁵⁰.

	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.	2009.g.
Rīgas reģions	61,5	64,9	65,7	65,9	57,9
Latvija	57,1	60,1	62,0	62,6	55,2

2010.gada sākumā RPR bija 74,6 tūkstoši bezdarbnieki, kas veidoja 41,6 % no bezdarbniekiem valstī. 39 tūkstoši (52,3%) no šiem reģiona bezdarbniekiem ir sievietes, 2,5 tūkstoši – personas ar invaliditāti un 9,6 tūkstoši – jaunieši vecumā no 15 līdz 25 gadiem. Bezdarba līmenis 2010.gada sākumā reģionā bija 10,3%. 2010.gada marta dati liecina, ka rādītājs vēl palielinās.

2.10.tabula. Bezdarbnieku skaits (gada beigās)⁵¹

	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.	2009.g.	31.03.2010.
Rīgas reģ.	24409	22784	18642	30435	74610	80105
Latvija	78482	68944	52321	76435	179235	194253

2.11.tabula. Bezdarba līmenis (gada sākumā)⁵²

Reģioni	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.	2009.g.	2010.g.	31.03.2010.
Rīgas reģ.	3,9	3,4	3,2	2,6	4,2	10,3	11,02
Latvija	6,2	5,3	4,6	3,5	5,1	12,0	13,0

1.pielikuma 5.tabulā ir doti dati par bezdarbnieku skaitu un bezdarba līmeni reģiona pašvaldību teritorijās. Salīdzinoši zemāks bezdarba līmenis ir Rīgai tuvākās pašvaldībās, bet augstākais reģionā ir Mālpils novadā (15,6%), kas saistīts ar vietējai ekonomikai būtiskas ražotnes darbības apstādīšanu.

Ekonomisti prognozē, ka darbaspēka pieprasījums atsāks pieaugt 2011.gadā, bet pieaugums būs neliels, nodarbināto skaita palielinājums būs krietni mērenāks nekā ekonomiskā izaugsme un ievērojams darbaspēka piedāvājuma pārsvars pār pieprasījumu būs aktuāls līdz 2015.gadam⁵³.

Pieaugošais un salīdzinoši augstais bezdarba līmenis liecina par sociālo pakalpojumu un palīdzības nepieciešamības palielināšanos un nepieciešamību ilgākā periodā. Atšķirības liecina par dažādām vajadzībām un to intensitātes atšķirībām pašvaldībās.

Iedzīvotāju ieņēmumi

Ja līdz 2008.gadam iedzīvotāju ieņēmumi un strādājošo vidējā darba alga ik gadu palielinājās, tad 2009.gada tā ir samazinājusies.

2009.gadā RPR strādājošo vidējā bruto mēnešalga bija 511 Ls (Latvijā vidēji 461 Ls), bet sabiedriskajā sektorā (valsts un pašvaldību institūcijās) – 563 Ls, privātajā – 481 Ls. Tā kā Rīgā ir augsta valsts institūciju koncentrācija un visam sabiedriskajam sektoram iepriekšējos gados līdz ekonomikas lejupslīdei bija tendence ievērojami pieaugt, tad līdz ar šī sektora izdevumu samazināšanas nepieciešamību ievērojami samazināsies reģiona iedzīvotāju ienākumi.

⁵⁰ CSP dati

⁵¹ CSP un NVA dati

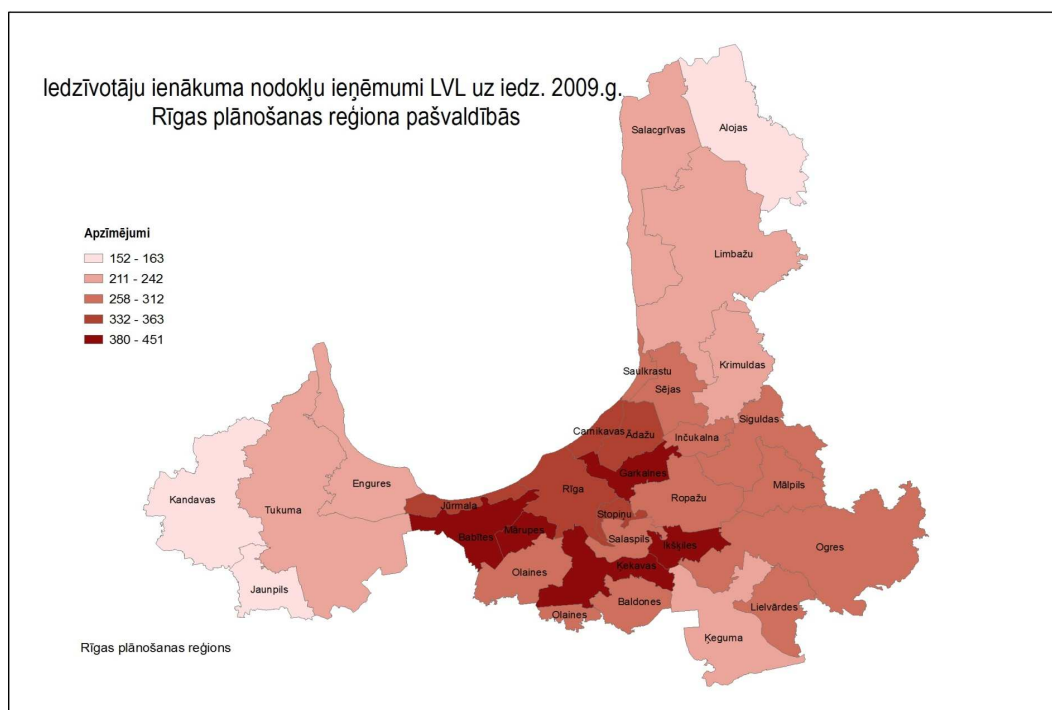
⁵² CSP un NVA dati

⁵³ CSP

2.12.tabula. Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa, Ls⁵⁴

	2005.g.	2006.g.	2007.g.	2008.g.	2009.g. kopā	Tai skaitā	
						Sab.sektorā	Privātajā sektorā
Rīgas reģions	271	337	440	527	511	563	481
Latvija	246	302	398	479	461	504	433

Zināma korelācija pastāv starp iedzīvotāju ieņēmumiem un iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem pašvaldību budžetos. Tā kā nav pieejami dati par vidējo algu pašvaldību teritoriju griezumā, par atšķirībām starp pašvaldībām iedzīvotāju ienākumos var spriest pēc iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem pašvaldību budžetos⁵⁵. Dati 1.pielikuma 5.tabulā atspoguļo šo rādītāju Rīgas reģiona pašvaldību teritorijās. 2009.gadā augstākie iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldības budžetā uz 1 iedzīvotāju bija Garkalnes novadā – 451,3 Ls, bet zemākie – Alojās novadā - 151,9 Ls. Rīgā šis rādītājs ir 363,2 lati uz 1 iedzīvotāju. Līdzīgi kā ar citiem sociālekonomisko situāciju raksturojošiem rādītājiem, arī attiecībā uz šo vērojama tendence, ka, jo pašvaldība atrodas tālāk no Rīgas, jo situācija ir nelabvēlīgāka.

2.2. attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos uz 1 iedzīvotāju 2009.gadā.⁵⁶

Zemāki iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi liecina par zemākiem iedzīvotāju ienākumiem un attiecīgi lielākas nepieciešamības pēc sociālā atbalsta no pašvaldību puses.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu rādītājs zināmā mērā liecina arī par pašvaldību finanšu kapacitāti, jo ir viens no nozīmīgākajiem pašvaldību budžetu ieņēmumu avotiem, un attiecīgi par pašvaldības spēju sniegt dažādus pakalpojumus, tai skaitā sociālos pakalpojumus. Jo zemāki ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldības budžetā, jo mazākas iespējas sniegt pakalpojumus pietiekošā apjomā un kvalitātē, bet lielāka nepieciešamība pēc šiem pakalpojumiem.

⁵⁴ CSP dati

⁵⁵ 2008.gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa atskaitījuma daļa pašvaldību budžetos bija 80%, 2009.gadā – 83%, 2010.gadā – 80%.

⁵⁶ Aprēķini pēc CSP un Valsts kases datiem

Ja iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu atšķirības liecina par noslāņošanos starp pašvaldībām, tad cits rādītājs – Džini koeficients liecina par sabiedrības jeb iedzīvotāju noslāņošanos. Džini koeficients Latvijā palielinās, Pierīgā tas ir visaugstākais Latvijā (39%), kam seko Rīga (36%) ar otru augstāko rādītāju.

2009.gadā kopumā nabadzības riska indekss, kas norāda iedzīvotāju īpatsvaru, kas dzīvo zem nabadzības riska sliekšņa, Latvijā bija 26%. Rīgā nabadzības riska indekss ir 16%, bet Pierīgas reģionā – 17%, un salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, Pierīgā tas ir nedaudz samazinājies. Augstākais nabadzības riska indekss ir 65 gadu un vecākiem iedzīvotājiem, kuri dzīvo vieni, kam seko bezdarbnieki, pensionāri⁵⁷.

Sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzības pašvaldībās

Likumā „Par pašvaldībām” viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību (sociālo aprūpi) (sociālā palīdzība maznodrošinātām ģimenēm un sociāli mazaizsargātām personām, veco ļaužu nodrošināšana ar vietām pansionātos, bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, bezpajumtnieku nodrošināšana ar naktsmītni u.c.). Lai arī šī ir pašvaldību autonomā funkcija, uz šo jomu attiecas apjomīgs regulējums dažādos tiesību aktos, un speciālistu vidū sastopams arī viedoklis, ka pašvaldībām jāsniedz tikai tie pakalpojumi, kas normatīvajos aktos tiek reglamentēti. Taču jāatceras, ka pašvaldības ir tiesīgas īstenot arī brīvprātīgās iniciatīvas un tieši spēja atrast teritorijai piemērotu nepieciešamo risinājumu ir pašvaldības būtība. Tā kā autonomo funkciju nodrošināšana tiek finansēta no pašvaldības budžeta, būtu pamatoti, ka pašvaldība pati lemj par pakalpojuma apjomu, tehnisko nodrošinājumu, kvalitāti u.t.t. No vienas puses, ir izprotami valsts centieni garantēt zināmu pakalpojumu kvalitātes minimumu, bet, no otras puses, tā kā daļa prasību netiek ievērotas, veidojas zināms tiesiskais nihilisms.

Atsevišķi sociālo pakalpojumu veidi ir valsts kompetencē. Labklājības ministrija izstrādā politiku, administrē valsts sniegtos pakalpojumus.

Sociālā darba, karitatīvā sociālā darba, sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas, profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu (turpmāk — sociālie pakalpojumi) un sociālās palīdzības sniegšanas un saņemšanas principus, to personu loku, kurām ir tiesības saņemt šos pakalpojumus un palīdzību, kā arī sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas un finansēšanas principus nosaka „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums”.

Viens no minētā likumā noteiktajiem principiem (4.panta (2) daļa) paredz, ka sociālos pakalpojumus nodrošina klienta dzīvesvietā vai iespējami tuvu tai, un tikai tad, ja šāds pakalpojumu apjoms nav pietiekams, tiek nodrošināta sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija ilgstošas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.

Sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz viņa materiālo resursu — ienākumu un īpašuma novērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību atbilstoši likumam “Par sociālo drošību”.

Pašvaldībai, kuras teritorijā persona reģistrējusi savu pamatdzīvesvietu, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību.

⁵⁷ CSP

Pašvaldības, kuras nav izveidojušas nepieciešamos sociālo pakalpojumu sniedzējus, slēdz līgumus ar citiem sociālo pakalpojumu sniedzējiem savā teritorijā vai ar citām pašvaldībām par minēto sociālo pakalpojumu sniegšanu un samaksu. Šie sociālie pakalpojumi pilnībā vai daļēji tiek finansēti no pašvaldības budžeta.

Īstenojot likumā noteikto sociālās palīdzības funkciju dažādiem pakalpojumiem, pašvaldības izvēlas dažādus institucionālos risinājumus – pakalpojumus sniedz pašvaldības pārvaldes darbinieks, pārvaldes nodaļa (departaments), izveidota pašvaldības iestāde, aģentūra vai kapitālsabiedrība, pašvaldība slēdz līgumu ar citu pašvaldību vai pašvaldība uztic pakalpojuma sniegšanu nevalstiskajam vai privātajam sektoram.

Programmas sagatavošanā ir apzināti pašvaldību teritorijās sniegtie sociālie pakalpojumi, sociālo pakalpojumu organizācija pašvaldībās, kā arī institūcijas, kas sniedz pakalpojumus. Apkopotā informācija liecina, ka iedzīvotājiem pārsvarā ir pieejami ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi institūcijā un tādi pakalpojumi dzīvesvietā kā dienas aprūpes centrs un aprūpe mājās. Attiecīgi reģionā ir 39 dienas aprūpes centri, 32 SAC pieaugušajiem, 23 mājas aprūpes nodrošināšanas vienības, 20 SAC bērniem, 9 patversmes, 7 grupu mājas (dzīvokļi) un 6 krīzes centri. Citu pakalpojumu veidu institūciju skaits reģionā ir mazāks par 6. Ja salīdzina pašvaldības savā starpā, tad redzams, ka ļoti plaša pakalpojumu daudzveidība un ievērojami lielāka kā jebkurā citā pašvaldībā reģionā ir Rīgas pilsētā (93 pakalpojumu veidi). No pārējām pašvaldībām salīdzinoši daudzveidīgāks pakalpojumu klāsts ir Ogres novadā (14), Jūrmalā (11), Siguldā (10) un Tukumā (10).⁵⁸

Apkopotā informācija liecina, ka galvenais pakalpojumu finansētājs, neatkarīgi no tā sniedzēja, ir pašvaldība.

Pašvaldību budžetu analīze

2009.gada pašvaldību budžetu datu apkopojums⁵⁹ liecina, ka RPR pašvaldību pamatbudžetu ieņēmumu kopējais apjoms bija 704,85 miljoni latu, speciālo budžetu ieņēmumu kopējais apjoms 38,61 miljons latu⁶⁰. Salīdzinājumā ar 2008.gadu, pašvaldību budžetu ieņēmumi ir ievērojami samazinājušies (2008.gadā Rīgas reģionā pamatbudžetu ieņēmumi bija 888,17 miljoni latu, speciālo budžetu ieņēmumi – 83,03 miljoni latu), līdz ar to var secināt, ka ir samazinājušies pašvaldību spēja nodrošināt iedzīvotājiem nepieciešamās funkcijas.

Galvenās pašvaldību budžetu ieņēmumu grupas ir nodokļu ieņēmumi (no tiem galvenie - nekustamā īpašuma nodoklis, atskaitījumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa (skat. 1.pielikuma 6.tabulu)), maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi, valsts budžeta transferti (vājākām pašvaldībām - tai skaitā ieņēmumi no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda), pašvaldību budžetu transferti⁶¹, citi ieņēmumi. 1.pielikuma 7.tabulā ir doti dati par pašvaldību pamatbudžetu ieņēmumiem un izdevumiem sociālai aprūpei 2009.gadā⁶².

⁵⁸ Programmas 1.redakcija.

⁵⁹ Aprēķini pēc Valsts kases datiem par pašvaldību mēneša pārskatiem (2009.gada janvāris – decembris).

⁶⁰ Ieskaitot arī rajonu pašvaldību budžetu ieņēmumus. Te jāņem vērā, ka daļa valsts budžetu transfertu (piemēram, skolotāju algām, uz vietējām pašvaldībām tika novirzīti caur rajonu pašvaldību budžetiem, līdz ar to dubultā ieskaitītas pie ieņēmumu kopējuma. Uz republikas pilsētām transferti no valsts budžeta tika novirzīti nepastarpināti.

⁶¹ Līdz 2010.gadam vairāk bija saistīti ar norēķiniem caur rajonu pašvaldību budžetiem, kopš 2010.gada to īpatsvars ievērojami samazināsies.

⁶² 2009.gada situācija nav salīdzināma ar citiem gadiem. Gada otrajā pusē pēc reformas pašvaldībām, pārņemot rajonu pašvaldību institūcijas savā pārziņā, attiecīgo pašvaldību budžeta pārskatos tika iekļauti bijušo rajona institūciju visa gada ieņēmumi un izdevumi. Līdz ar to novadu budžetos ir daļēji iekļautas rajonu finanses.

Apkopjot budžetu datus par RPR 30 pašvaldību teritorijām⁶³, redzams, ka lielākais pamatbudžets ir Rīgai – 432,87 miljoni latu, mazākais – Jaunpils novadam (1,02 miljoni latu).

Izdevumi sociālās aprūpes funkcijas nodrošināšanai pašvaldību budžetos (1.pielikuma 7., 8., 9.tabula) reģionā bija 59,87 miljoni latu – tie veidoja 8,9% no pašvaldību pamatbudžetu izdevumiem jeb tas bija 55 lati uz 1 reģiona iedzīvotāju.

Izdevumi sociālās aprūpes funkcijai pašvaldību budžetos uz 1 iedzīvotāju ir robežās no 8 latiem Ikšķiles novadā līdz 114 latiem Alojās novadā, bet īpatsvars šīs funkcijas izdevumiem ir robežās no 1,5% Carnikavas novadā līdz 28,5% Engures novadā. Salīdzinājumā ar 2008.gadu, izdevumi sociālās aprūpes un palīdzības funkcijai reģiona pašvaldību teritorijās, līdzīgi kā izdevumi kopumā, ir samazinājušies (2008.gadā gan vietējo, gan rajonu pašvaldību izdevumi sociālās aprūpes funkcijai reģionā bija 78,58 miljoni latu, tas bija 72 lati uz 1 iedzīvotāju jeb 8,7% no izdevumiem). Tātad situācijā, kad nepieciešamība pēc sociālajiem pakalpojumiem palielinās, pašvaldību budžetu ieņēmumu samazināšanās dēļ tiek samazināti izdevumi sociālajiem pakalpojumiem.

1.pielikuma 7.-9.tabulās ir doti arī dati par pašvaldību izdevumiem sociālajiem pabalstiem⁶⁴. 2009.gadā to apjoms reģionā kopā bija 29,05 miljoni latu⁶⁵, tas ir 26 lati uz 1 iedzīvotāju, kas ir nedaudz vairāk nekā vidēji Latvijā (23 Ls). Tas liecina, ka neņemot vērā, ka Rīgas reģiona pašvaldību sociālekonomiskā situācija ir labvēlīgāka nekā caurmērā Latvijā, šī reģiona pašvaldības sociālajiem pabalstiem atvēl vairāk līdzekļus nekā vidēji Latvijā, jo reģiona pašvaldību budžeta iespējas ir lielākas nekā citur Latvijā. Salīdzinājumā ar 2008.gadu (izdevumi sociālajiem pabalstiem reģionā bija 25,60 miljoni latu) izdevumi pabalstiem ir palielinājušies, kaut gan kopīgie izdevumi sociālās aprūpes funkcijai ir samazinājušies. Salīdzinošie pašvaldību dati par sociālajiem pabalstiem uz 1 iedzīvotāju liecina par atšķirīgu pašvaldību politiku šajā jomā. Zemākie izdevumi pabalstiem (10-11 Ls uz 1 iedzīvotāju) ir bijuši Ikšķiles, Krimuldas un Limbažu novadu teritorijās, savukārt augstākie – Mārupes novadā (37 Ls), Rīgā (31 Ls), Olaines novadā (28 Ls), Baldones novadā (27 Ls). Kā redzams, lielākie pabalstu apmēri nav pašvaldībās, kur sociālekonomiskā situācija ir sliktāka.

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem 2009.gadā ir divi pašvaldībām obligāti izmaksājami pabalsti – garantētais minimālā ienākuma (GMI) pabalsts un dzīvokļa pabalsts⁶⁶. Pārējos pabalstus nosaka pašas pašvaldības. 2009.gadā izmaksātā GMI pabalsta apjoms reģiona pašvaldībās bija 2,85 miljoni latu naudā un trīs tūkstoši latu natūrā, salīdzinājumam 2008.gadā šī pabalsta apjoms reģionā bija 987 tūkstoši latu. Tātad tā apjoms palielinājies gandrīz trīs reizes⁶⁷. Tai pašā laikā tas veido tikai desmito daļu no visu pabalstu apjoma. Rēķinot uz 1 iedzīvotāju lielākais GMI pabalsts 2009.gadā bija Jaunpils novadā (4 Ls), bet mazākais – Ādažu novadā (6 santīmi). Dzīvokļu pabalstu apjoms reģionā kopā bija 3,22 miljoni latu naudā un 3,657 miljoni latu natūrā. Rēķinot uz 1 iedzīvotāju lielākais pabalsta (naudas izteiksmē) apjoms bija Olaines novadā (10,59 lati), savukārt Ikšķiles novadā šāds pabalsts vispār nebija nepieciešams.

Ņemot vērā, ka Latvijas tautsaimniecība šobrīd atrodas lejupslīdes periodā un lielai iedzīvotāju daļai nākas saskarties ar ekonomiskās aktivitātes un valsts sociālā budžeta samazināšanās sekām,

⁶³ Šāds sadalījums pastāv kopš 2009.gada 1.jūlija, kad darbību uzsāka pēc administratīvi teritoriālās reformas izveidotās pašvaldības. Gada pirmajā pusē Rīgas reģionā bija 75 vietējās pašvaldības.

⁶⁴ Sadaļa budžeta izdevumu ekonomiskajā klasifikācijā.

⁶⁵ Carnikavas novadam un Ikšķiles novadam sociālo pabalstu apjoms pārsniedz izdevumus sociālajai aprūpei un palīdzībai. Tas varētu būt saistīts ar to, ka daļa pabalstu, kas, piemēram, ir saistīti ar veselības aprūpes izdevumu kompensāciju, vai pabalstiem skolēnu ēdināšanai, attiecīgi budžeta pārskatā pēc funkcionālās kategorijas ir iekļauti citā funkcionālajā kategorijā.

⁶⁶ 2008.gadā obligāts bija tikai GMI.

⁶⁷ 2009.gadā nedaudz arī palielināts pabalsta apjoms un tas ir noteikts 40 Ls pieaugušajiem un 45 Ls bērniem.

tādām kā, bezdarbs, darba samaksas samazināšana, pensiju un pabalstu samazināšana, kā arī faktu, ka mājsaimniecības iepriekšējos gados nav veidojušas līdzekļu uzkrājumus, valsts un starptautiskie aizdevēji (Pasaules Banka) norāda uz mērķtiecīgas un koordinētas valsts un pašvaldību rīcības nepieciešamību, lai nodrošinātu iedzīvotāju pamatvajadzības – ienākumus, mājokli, veselības pakalpojumus un izglītošanās iespējas⁶⁸. Lai sniegtu atbalstu iedzīvotājiem situācijā, kas izveidojusies globālās un Latvijas finanšu un ekonomikas krīzes rezultātā, kā arī vairāku nozaru strukturālo reformu rezultātā, valdība ir izstrādājusi *Sociālās drošības tīkla stratēģiju*, kas paredz ieviest ārkārtas drošības pasākumus vairākās jomā, tai skaitā: nodrošināt GMI trūcīgajām personām, vienlaikus paaugstinot GMI līmeni; nodrošināt darba prakses vietas pašvaldībās, šādi veicinot nodarbinātību; nodrošināt veselības aprūpes pamata pakalpojumu un pamata medikamentu pieejamību trūcīgajām personām. Sociālās drošības tīkla stratēģijas darbības termiņš ir no 2009.gada 1.oktobra līdz 2011.gada beigām.

Sociālās drošības tīkla stratēģijas ietvaros kopš 2009.gada novembra no valsts budžeta pašvaldībām tiek kompensēti 50% no izmaksātajiem GMI pabalstiem (pirmā kompensācija bija par 2009.gada oktobri) un 20% no izmaksātajiem līdzekļiem dzīvokļu pabalstiem. Tā kā stratēģijas īstenošana paredzēta līdz 2011.gada beigām, no 2012.gada palielināsies slogs uz pašvaldību budžetiem šo divu obligāto pabalstu izmaksai.

Plānojot pašvaldību nākotnes darbības un domājot par to finansēšanu, jāņem vērā arī pašvaldību kredīti un saistības. Tā, piemēram, Rīgas pilsētas pašvaldībai 2010.gada otrajā pusē ir jāsāk norēķini par Dienvidu tiltu, kas turpmākos gadus būs būtisks slogs pašvaldības budžetam un liks samazināt finansējumu citām vajadzībām.

Secinājumi

- Demogrāfiskās un sociālekonomiskās situācijas analīze liecina, ka vajadzība pēc sociālajiem pakalpojumiem un sociālās palīdzības Rīgas reģionā palielinās. Tā ir atšķirīga dažādās reģiona teritorijās. Salīdzinoši lielākā vajadzība ir Rīgā un teritorijās, kas ir tālāk no Rīgas.
- Līdz ar nodokļu ieņēmumu samazināšanos, samazinās arī pašvaldību budžetu ieņēmumi un attiecīgi pašvaldību spējas finansēt dažādus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību. Līdz ar valsts atbalsta pārtraukšanu *Sociālās drošības tīkla stratēģijas* ietvaros 2012.gadā slogs uz pašvaldību budžetiem vēl palielināsies.
- Tā kā aptaujātie iedzīvotāji pabalstus un dažāda materiālā veida palīdzību atzīmē kā visnepieciešamāko sociālā atbalsta veidu, loģiska ir pašvaldību budžetu līdzekļu atvēlēšana šim mērķim. Pie tam, ir jāņem vērā, ka 2013.gadā būs pašvaldību vēlēšanas, līdz ar to vismaz gadu pirms tām pašvaldību līdzekļu izmantošana pabalstiem noteikti būs populārāka par līdzekļu atvēlēšanu citiem sociālajiem pakalpojumiem.
- Iepriekš minētais liecina, ka alternatīvo sociālo pakalpojumu ieviešanai un nodrošināšanai pašvaldībās ir nepieciešams cits no pašvaldību budžetu līdzekļiem neatkarīgs finansējums - ziedojumi, valsts finansējums, ES struktūrfondu vai citu ārvalstu palīdzības fondu finansējums.

⁶⁸ RAPLM <http://www.raplm.gov.lv>

2.2. RPR sociālo pakalpojumu saņēmēju raksturojums

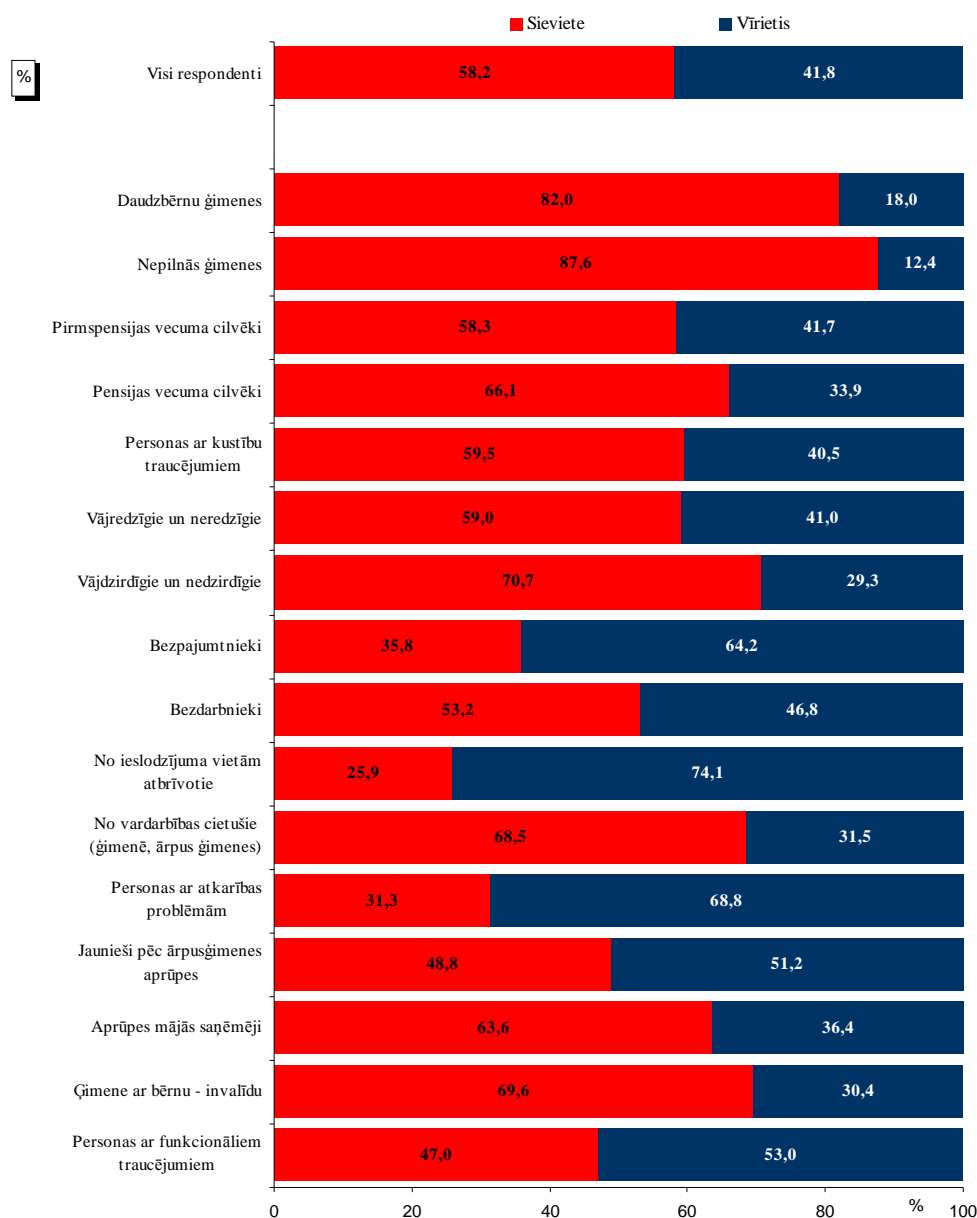
Programmas 2.2.apakšnodaļā raksturotas RPR dzīvojošo sociālo pakalpojumu saņēmēju visbiežāk sastopamās problēmas, apmierinātības ar saņemtajiem pakalpojumiem un informētības par iespējamajiem sociālajiem pakalpojumiem līmenis, analizētas to vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem šobrīd un nākotnē, kā arī atbildot uz RPR pašvaldību individuālu lūgumu, sniegts personu, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, kā sociālo pakalpojumu saņēmēju raksturojums.

Lai gūtu priekšstatu par sociālo pakalpojumu saņēmēju portretu, tika apkopota visu 30 RPR sociālo dienestu individuāli sniegtā informācija, kā arī 2009.gada decembrī notika RPR sociālo pakalpojumu saņēmēju aptauja. Kopumā tika aptaujāti 1304 sociālo pakalpojumu saņēmēji, tādējādi ļaujot identificēt galvenās pakalpojumu saņēmēju vajadzību un aktuālo problēmu tendences.⁶⁹

Galvenās mērķa grupas RPR, kuru situācijas vērtējums un vajadzības apzinātas, ir: daudzbērnu ģimenes; nepilnās ģimenes, pirmspensijas vecuma cilvēki, pensijas vecuma cilvēki, personas ar funkcionāliem traucējumiem, personas ar kustību traucējumiem, vājredzīgie un nedzirdīgie, bezpajumtnieki, bezdarbnieki, no ieslodzījuma vietā, atbrīvotie, no vardarbības cietušās personas, personas ar atkarības problēmām, jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes, aprūpes mājās saņēmēji, ģimene ar bērnu – invalīdu.

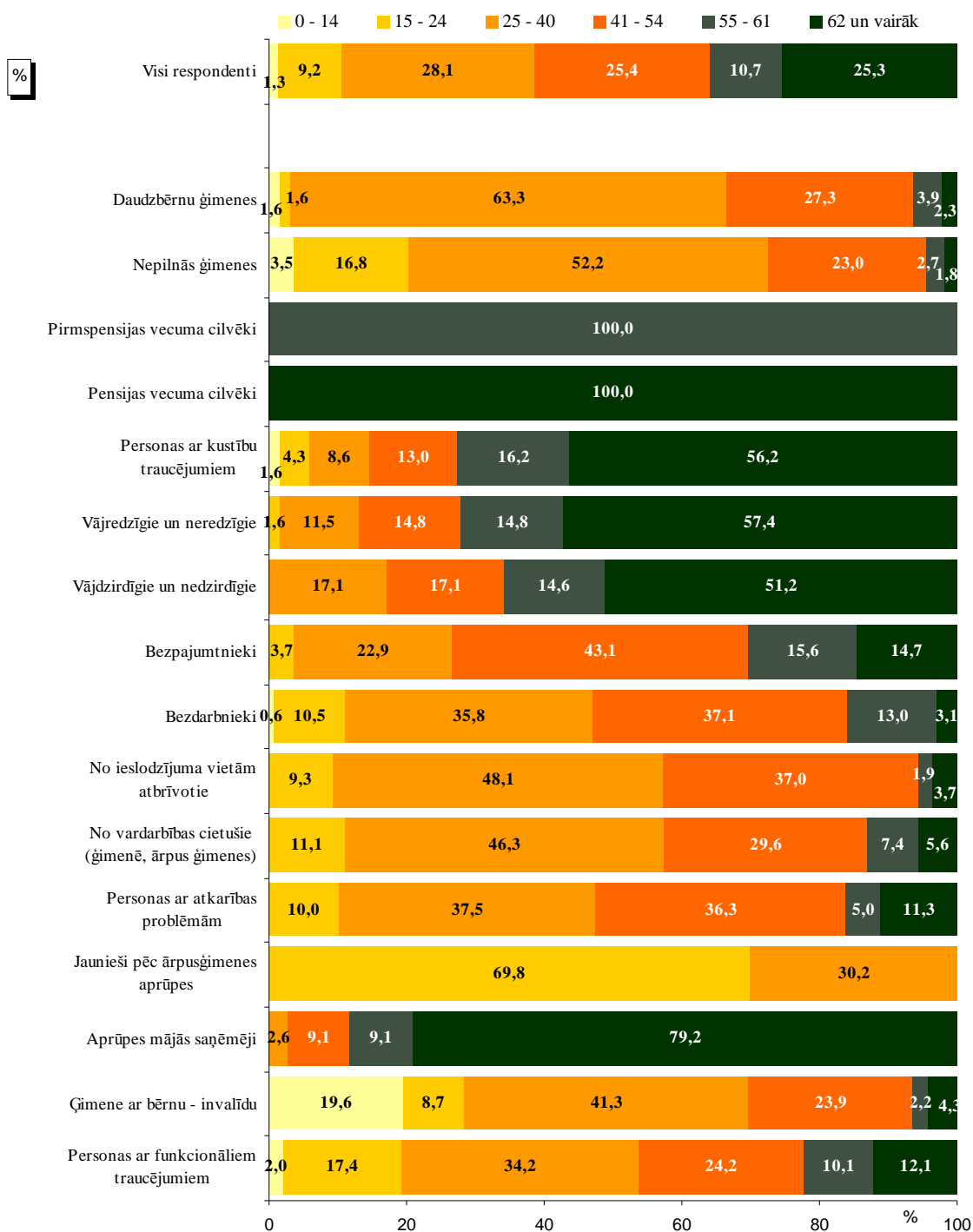
Vairāk nekā puse (58 %) no aptaujātajiem sociālo pakalpojumu saņēmējiem bija sievietes, attiecīgi vīriešu īpatsvars izlasē bija 42 % (skat. 2.3.attēlā).

⁶⁹ Sociālo pakalpojumu izvērtēšana un sociālo pakalpojumu saņēmēju vajadzību izpēte Rīgas plānošanas reģionā. Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS / Rīga, 2009.

2.3.attēls. Aptaujāto pakalpojumu saņēmēju dzimuma īpatsvars pēc piederības sociālajai grupai

Kā redzams 2.4.attēlā, sieviešu īpatsvars pārsniedz 2/3 tādās mērķgrupās kā nepilnās ģimenes (88 %), daudzbērnu ģimenes (82 %), vājdzirdīgie un nedzirdīgie (71 %), ģimene ar bērnu – invalīdu (70 %) un no vardarbības cietušie (69 %). Savukārt vīriešu īpatsvars pārsniedz sieviešu īpatsvaru tādās mērķgrupās kā no ieslodzījuma vietām atbrīvotie (vīrieši: 74 %), personas ar atkarības problēmām (69 %) un bezpajumtnieki (64%).

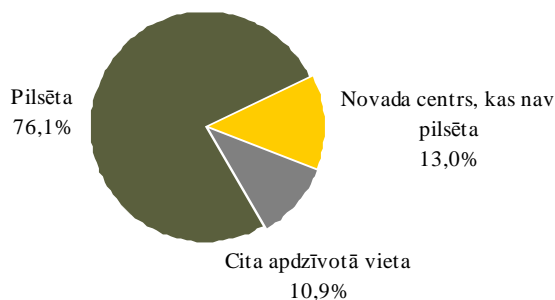
2.4.attēls. Aptaujāto pakalpojumu saņēmēju vecuma īpatsvars pēc piederības sociālajai grupai

Analizējot aptaujāto sociālo pakalpojumu saņēmēju vecumu (skat. 2.4.attēlu), jāsecina, ka 1% bija bērni vecumā līdz 14 gadiem, 9% – jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem, 28% – iedzīvotāji vecumā no 25 līdz 40 gadiem, 25% – vecumā no 41 līdz 54 gadiem. Vairāk nekā 1/3 no respondentiem bija pirmspensijas vai pensijas vecumā: 11% vecumā no 55 līdz 61 gadam un 25% aptaujāto, kuriem ir 62 gadi vai vairāk. Vairāk nekā puse no aptaujātajiem aprūpes mājās saņēmējiem (79%), vājredzīgajiem un neredzīgajiem (57%), personām ar kustību traucējumiem (56%), un vājdzirdīgajiem un nedzirdīgajiem (51%) ir pensijas vecuma cilvēki (62 gadi un vairāk). Lielākā daļa no respondentiem, kuri pieder pie tādām mērķgrupām kā daudzbērnu ģimenes (63%) un nepilnās ģimenes (52%), ir vecumā no 25 līdz 40 gadiem. Vairāk nekā puse

(70 %) no jauniešiem pēc ārpusģimenes aprūpes ir vecumā no 15 līdz 24 gadiem. Savukārt citās aptaujātajās mērķgrupās lielāko īpatsvaru veido cilvēki vecumā no 25 līdz 54 gadiem.

Pētījuma ietvaros aptaujāti 58 % latviešu, 37 % krievu un 6 % citu tautību pārstāvji.

Aptuveni pusei respondentu (49 %) ir vidējā vai vidējā profesionālā izglītība. Zemāks izglītības līmenis par vidējo ir 39 % aptaujāto (t.sk. 6% nepabeigta pamatizglītība, 22 % pamatizglītība un 10 % arodizglītība), bet augstākā izglītība – 10 % pētījuma dalībnieku.

Bāze: visi respondenti, n=1304

2.5.attēls. Aptaujāto pakalpojumu saņēmēju dzīvesvieta

Kā redzams 2.5.attēlā, 76% aptaujāto sociālo pakalpojumu saņēmēju dzīvo pilsētā (tajā skaitā 50 % Rīgā, 4 % Jūrmalā), 13 % novadu centros, kas nav pilsētas, un 11 % kādā citā apdzīvotā vietā (kas nav ne pilsēta, ne novada centrs).

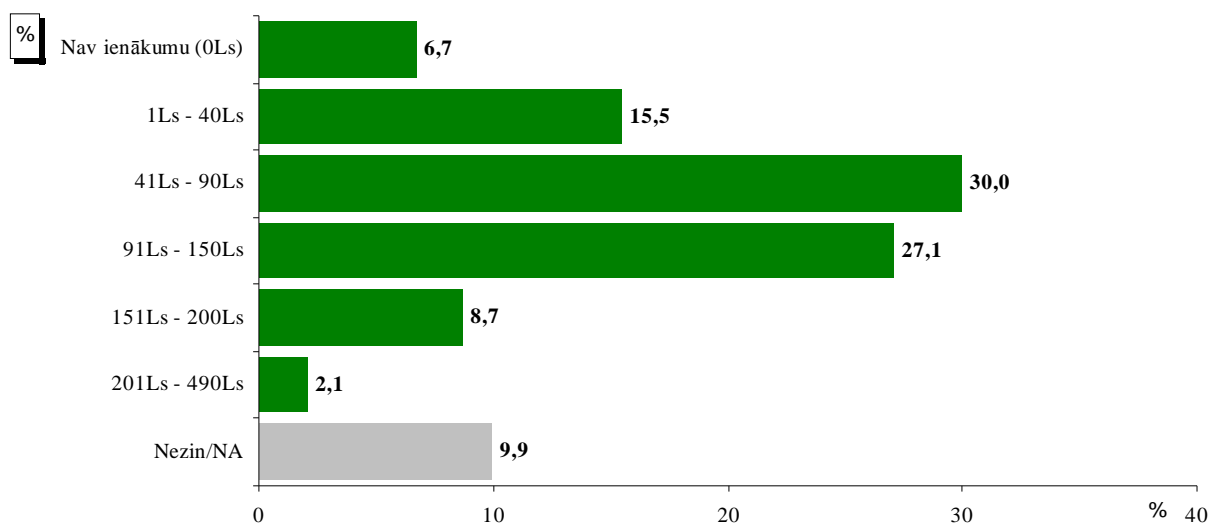
Pilsētā dzīvo vairāk nekā 9/10 no aptaujātajiem bezpajumtniekiem (95 %) un no vardarbības cietušajiem (91%). Savukārt ārpus pilsētām dzīvojošie lielāku īpatsvaru nekā vidēji sastāda tādās mērķgrupās kā daudz bērnu ģimenes (39 %) un ģimene ar bērnu – invalīdu (37 %).

Lielāku daļu no aptaujātajiem, kuriem ienākumu nav vai tie nepārsniedz 40 Ls, ir bezpajumtnieki (65 %) un no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas (59 %).

Raksturojot savu mājsaimniecību, 39 % atbildēja, ka dzīvo vieni, 22 % dzīvo divu cilvēku mājsaimniecībā, 14 % – trīs cilvēku mājsaimniecībā, bet aptuveni 1/4 daļa (25 %) dzīvo 4 vai vairāk cilvēku mājsaimniecībā.

Bērni dzīvo 38 % mājsaimniecībās, tajā skaitā viens bērns dzīvo 17 %, divi bērni - 11 %, trīs bērni – 6 %, bet četri bērni un vairāk – 4 % dzīvo sociālo dienestu klientu mājsaimniecībās. Jāpiebilst, ka bērni vecumā līdz 6 gadiem (ieskaitot) dzīvo 19% mājsaimniecībās.

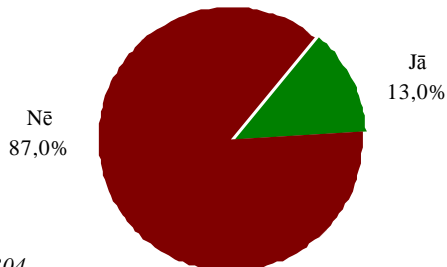
Vairāk nekā 1/5 aptaujāto (22 %) atbildēja, ka viņu mājsaimniecībā dzīvo pirmspensijas vecuma cilvēki, bet to, ka mājsaimniecībā ir pensijas vecuma personas, atzīmēja 37 % respondentu.

Bāze: visi respondenti, n=1304

2.6.attēls. Aptaujāto pakalpojumu saņēmēju ienākumi vidēji mēnesī

Kā redzams 2.6.attēlā, vairāk nekā puse respondentu (52 %) atbildēja, ka viņiem mēneša vidējie ienākumi uz vienu ģimenes locekli nepārsniedz 90 Ls, tajā skaitā 7% minēja, ka viņiem nav ienākumu, 16% nosauca summas no 1 Ls līdz 40 Ls un 30 % – summas no 41 Ls līdz 90 Ls. To, ka mēneša vidēji ienākumi uz vienu ģimenes locekli ir lielāki par 90 Ls, kopumā norādīja 38 % aptaujāto, tajā skaitā 27 % ienākumi ir robežās no 91 Ls līdz 150 Ls, 9 % tie ir no 151 Ls līdz 200 Ls, bet 2 % – robežās no 201 Ls līdz 490 Ls.

Bāze: visi respondenti, n=1304

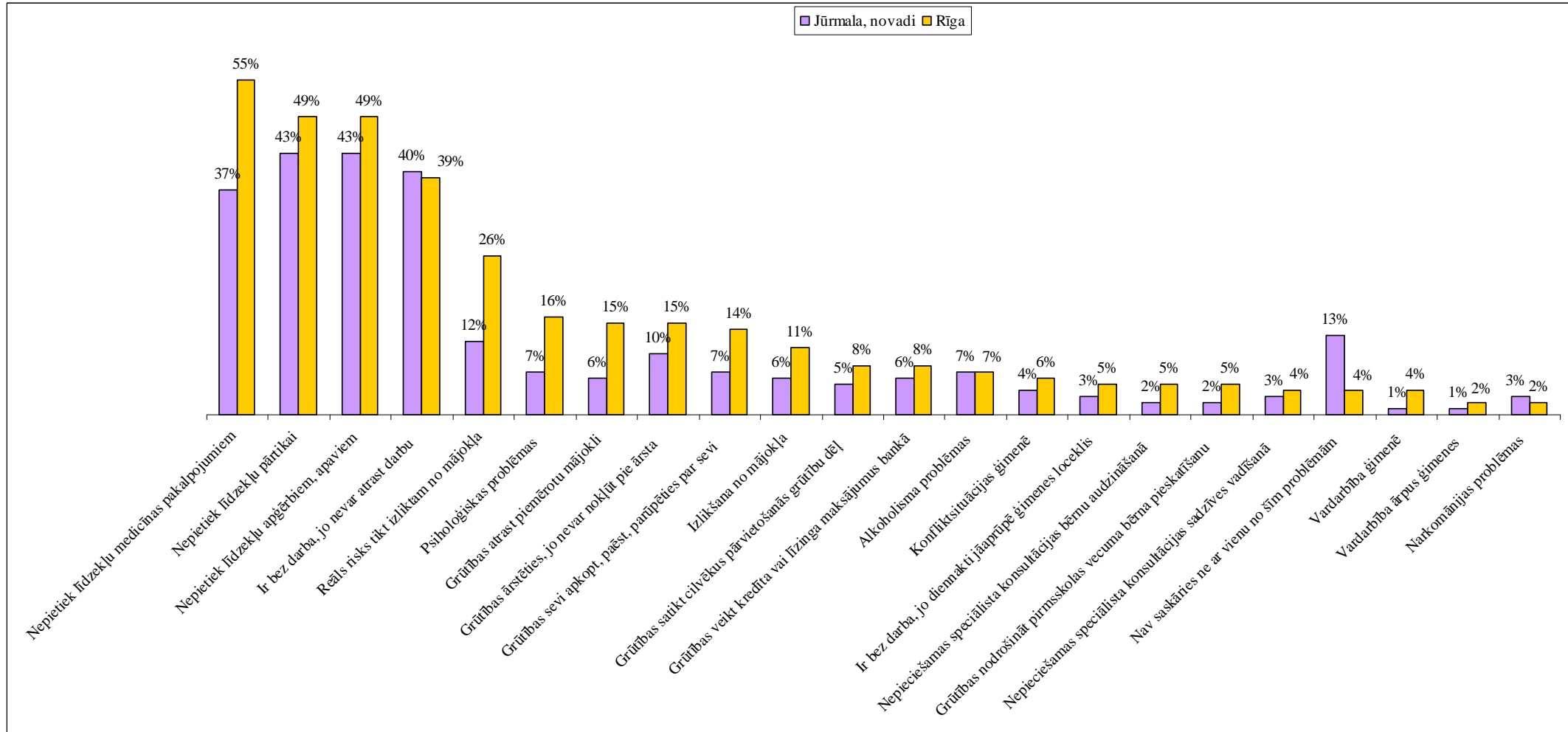
2.7.attēls. Aptaujāto pakalpojumu saņēmēju atbilde uz jautājumu „Vai Jūs strādājat algotu darbu?”

Algotu darbu strādā 13 % no aptaujātajiem sociālo pakalpojumu saņēmējiem (skat. 2.7.attēlu). To, ka strādā algotu darbu, norādīja vairāk nekā 1/5 no respondentiem tādās mērķgrupās kā ģimene ar bērnu – invalīdu (28 %), daudz bērnu ģimenes (25 %), nepilnās ģimenes (23 %) un no vardarbības cietušie (24 %). Jāpiebilst, ka no aptaujātajiem bezdarbniekiem, atbildi, ka tomēr strādā kādu algotu darbu, minēja 5 % aptaujāto.⁷⁰

⁷⁰ Sociālo pakalpojumu izvērtēšana un sociālo pakalpojumu saņēmēju vajadzību izpēte Rīgas plānošanas reģionā. Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS / Rīga, 2009.

2.2.1. Sociālo pakalpojumu saņēmēju visbiežāk sastopamās problēmas

Aptaujas laikā sociālo pakalpojumu saņēmēji raksturoja problēmas, ar ko nācies sastapties pēdējā gada laikā (skat. 2.8.attēlu)

2.8.attēls. Aptaujāto pakalpojumu saņēmēju visbiežāk sastopamās problēmas

Tendences Rīgā

Kā redzams 2.8.attēlā, Rīgas pilsētā lielākais aptaujāto sociālo pakalpojumu saņēmēju īpatsvars minējis, ka nevar iegādāties apģērbu, apavus un pārtiku, kā arī apmaksāt ārstniecības pakalpojumus finansiālo līdzekļu trūkuma dēļ. Primāri 55 % respondenti norādījuši tieši grūtības apmaksāt ārstniecības pakalpojumus vai faktu, ka nedodas pie ārsta, jo nevar atļauties apmaksāt ārstēšanās izdevumus. Grūtības nokļūt pie ārsta galvenokārt norādījuši aprūpes mājās pakalpojumu saņēmēji (51 %) un personas ar kustību traucējumiem (38 %), ar redzes traucējumiem (31 %) un dzirdes traucējumiem (28 %), kas visticamāk skaidrojams asistentu, pavadoņu, speciālā transporta un pieejamas vides trūkuma dēļ.

39 % no respondentiem Rīgā norādīja bezdarbu kā problēmu, no tiem 69 % bezpajumtrnieki, 76 % personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma un 72 % vardarbībā cietušas personas. 5 % respondentu Rīgā kopumā norādījuši, ka ir bez darba, jo nevar strādāt tāpēc, ka nav kas aprūpē bērnu, cilvēku ar invaliditāti, vecu cilvēku, no tiem 21 % respondentu bija no nepilnām ģimenēm un 25 % no ģimenēm ar bērnu invalīdu, kas liecina par to, ka šīm divām mērķa grupām sociālās aprūpes pakalpojumi nav pieejami atbilstošā apmērā.

Izlikšanu no mājokļa kā problēmu kopumā norādīja 26 %, no tiem 31,3 % bezpajumtnieku, 31 % no vardarbības cietušo, 26 % nepilnās ģimenes, 20 % bezdarbnieku un 20 % daudz bērnu ģimenes. Savukārt par grūtībām atrast mājokli minējuši 72 % bezpajumtnieki, 52 % no ieslodzījuma vietām atbrīvotie, 35,9 % no vardarbības cietušie, 25 % bezdarbnieki, 25 % nepilnās ģimenes, 20 % personas ar atkarības problēmām. Savukārt 13 % no respondentiem no nepilnajām ģimenēm norādījuši, ka ar šo problēmu pēdējā gada laikā ir saskāries kāds no cilvēkiem, kas dzīvo kopā ar respondentu.

48 % respondentu Rīgā norādījuši, ka dzīvo vieni, tā, piemēram, vieni dzīvo 62 % pirmspensijas vecuma cilvēki, 74 % pensijas vecuma cilvēki, personas ar kustību traucējumiem – 56 %, 71 % vājredzīgie un neredzīgie, 62 % vājdzirdīgie un nedzirdīgie, 82 % bezpajumtnieki, 40 % bezdarbnieki, 72 % no ieslodzījuma vietām atbrīvotie, 33 % no vardarbības cietušie, 62 % personas ar atkarībām, 73 % jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes, 74 % aprūpes mājās saņēmēji. Šis īpatsvars pa mērķa grupām liek secināt, ka lielai daļai no respondentu trūkst primārās atbalsta sistēmas un, iespējams, arī sociālie kontakti, kā rezultātā ir nepieciešams sociālais atbalsts no pašvaldības vai līdzcivīkiem.

Par grūtībām sevi apkopt, paēst, parūpēties par sevi Rīgā kopumā norādīja 14 % respondentu, no tiem 62 % aprūpes mājās saņēmēji, 44 % personas ar kustību traucējumiem, 37 % ģimenes ar bērnu – invalīdu, 37 % vājredzīgie un neredzīgie, 29 % pensijas vecuma cilvēki, 25 % vājdzirdīgie un nedzirdīgie.

Papildus 21 % no Rīgā aptaujātajām nepilnajām ģimenēm, 20 % no daudz bērnu ģimenēm un 12% no ģimenēm ar bērnu invalīdu norādīja, ka tiem ir nepieciešamas speciālistu konsultācijas par bērnu audzināšanu.

Savukārt 23 % vardarbībā cietušās personas, 13 % personas ar atkarības problēmām un 12 % jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes minēja, ka tiem ir nepieciešamas speciālistu konsultācijas sadzīves vadīšanā.

Vardarbības cietušie 72 % gadījumos ir saskārušies tieši ar vardarbību ģimenē, bet 36% gadījumu vardarbība notikusi ārpus ģimenes.

Par grūtībām satikt cilvēkus (draugus, citur dzīvojošos ģimenes locekļus), kaut arī to vēlētos, tāpēc, ka ir grūtības pārvietoties, norādījuši 38 % personas ar kustību traucējumiem, 36 % aprūpes mājās saņēmēji, 31 % vājredzīgie un neredzīgie, 19 % vājdzirdīgie un nedzirdīgie, kā arī 14 % pensijas vecuma cilvēki.

Tāpat 5% respondentu Rīgā ir saskārušies ar grūtībām arī nodrošināt pirmsskolas vecuma bērna pieskatīšanu, no kuriem 29 % ir daudzbērnu ģimenes, 25 % - no ģimenēm ar bērnu invalīdu, 20 % no nepilnām ģimenēm un 18 % no vardarbības cietušie.

Vismazākais īpatsvars (2 %) no identificētajām problēmām Rīgā ir tieši alkoholisma un narkomānijas problēmas.

Tendences Jūrmalā un novados

Kā bija redzams 2.8.attēlā, tāpat kā Rīgas pilsētā, arī Jūrmalā un novados lielākais īpatsvars minējis, ka nevar iegādāties apģērbu, apavus un pārtiku, bet atšķirībā no Rīgas, Jūrmalā un novados priekšplānā izvirzās nevis grūtības apmaksāt ārstniecības pakalpojumus, bet bezdarbs un darba vietu trūkums un tikai tad seko grūtības apmaksāt ārstniecības pakalpojumus. Grūtības ārstēties naudas līdzekļu trūkuma dēļ galvenokārt minējušas personas ar dzirdes traucējumiem (67 %), pirmspensijas vecuma personas (52 %) un personas ar kustību traucējumiem (46 %), kā arī pensijas vecuma cilvēki (44 %), jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes (44 %), aprūpes mājās saņēmēji (43 %). Ir jāatzīmē, ka ārstēšanās naudas trūkuma dēļ ir lielāka problēma Rīgā dzīvojošajiem bezpajumtniekiem (42 %), nekā Jūrmalā un novados (29 %). Interesanti, ka mazāks respondentu skaits Jūrmalā un novados (10 %), nekā Rīgā (15 %) kā problēmu ir norādījuši „grūtības ārstēties, jo nevar nokļūt pie ārsta”. Visticamāk, ka tas skaidrojams ar palīdzošo vidi - radnieki, draugi, kaimiņi, kas lielākā mērā palīdz mērķa grupai pārvarēt asistentu, pavadoņu, speciālā transporta un pieejamas vides trūkumu.

Grūtības iegādāties pārtiku, apavus un apģērbu naudas līdzekļu trūkuma dēļ ir praktiski visiem iedzīvotājiem, kas ir pakļauti sociālās atstumtības riskam. Vismazākais respondentu īpatsvars (apmēram 1/3 respondentu), kuri šīs norāda kā problēmas, ir tādas mērķa grupas kā personas ar funkcionāliem traucējumiem, aprūpes mājās saņēmēji, personas ar kustību traucējumiem, vājredzīgas (neredzīgas) un vājdzirdīgas (nedzirdīgas) personas. Tas visticamāk ir tāpēc, ka lielākoties pie šīm grupām piederšie saņem valsts pensiju. Salīdzinājumā ar Rīgu, mazs īpatsvars, kuri minējuši kā problēmu grūtības iegādāties pārtiku naudas līdzekļu trūkuma dēļ, ir ģimenes ar bērnu invalīdu – 27 % (Rīgā – 44 %), kas iespējams liecina par to, ka valsts pabalsta lielums bērniem invalīdiem ārpus Rīgas ir adekvātāks dzīves dārdzībai nekā Rīgā dzīvošajiem.

Bezdarbu un nespēju atrast darbu kā savu galveno problēmu lielākoties ir norādījuši bezdarbnieki (72 %), personas ar atkarības problēmām (66 %) un bezpajumtnieki (62 %), kā arī daudzbērnu ģimenes (55 %), nepilnās ģimenes (44 %) un pirmspensijas vecuma personas (42 %). Jāpiemin, ka Jūrmalā un novados 3 % respondentu, kas ir par 2 % mazāk nekā Rīgā, norādījuši, ka ir bez darba, jo nevar strādāt tāpēc, ka nav kas aprūpē bērnu, cilvēku ar invaliditāti, vecu cilvēku”, no tiem dominē ģimenes ar bērnu – invalīdu (atzīmējuši 16,7 % no šīs mērķa grupas).

Izlikšanu no mājokļa kā aktuālu problēmu norādījuši 60 % bezpajumtnieki, 47 % no vardarbības cietušie, 32 % no ieslodzījuma vietām atbrīvotie un 26 % personas ar atkarības problēmām, bet grūtības atrast mājokli minēja 40 % bezpajumtnieki un 33 % no vardarbības cietušie.

Situācijā, kad nepieciešamas speciālista konsultācijas bērnu audzināšanā visbiežāk nonākuši no vardarbības cietušie (20 %), bet konsultācijas sadzīves vadīšanā – gan no vardarbības cietušie

(20 %) un jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes (11,1 %), gan vājdzirdīgie un nedzirdīgie cilvēki (11 %).

Vardarbību ģimenē kā problēmu norādījušas 67 % no vardarbības cietušie un jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes (11,4 %). Savukārt ar vardarbību ārpus ģimenes saskārušies 47 % vardarbības upuri un 7 % jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes.

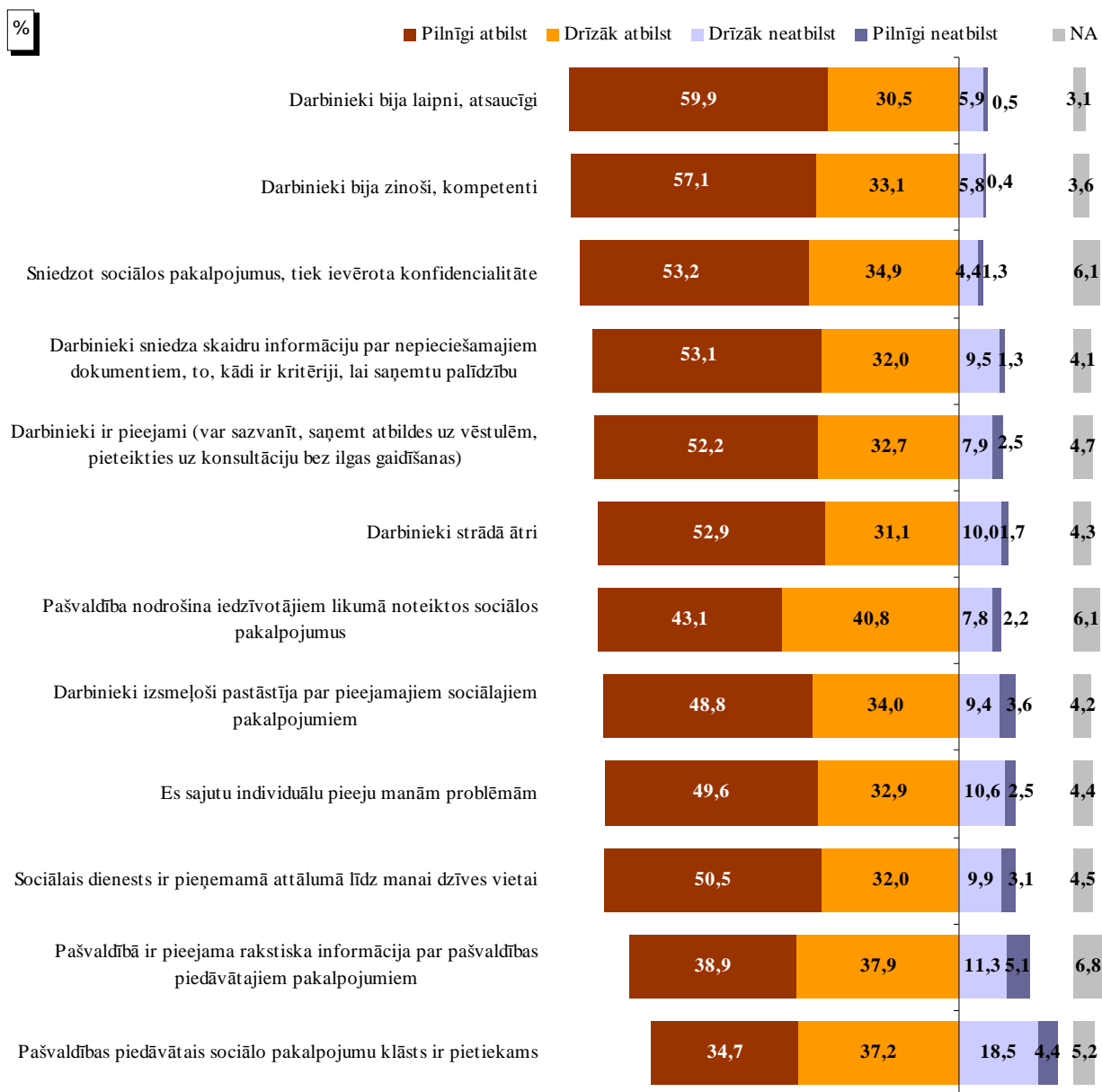
Savukārt 2 % respondentu Jūrmalā un novados ir saskārušies ar grūtībām arī nodrošināt pirmsskolas vecuma bērna pieskatīšanu, no kuriem 29 % ir daudz bērnu ģimenes, 25 % - no ģimenēm ar bērnu invalīdu, 20 % no nepilnām ģimenēm un 18 % no vardarbības cietušie.

Par grūtībām satikt cilvēkus (draugus, citur dzīvojošos ģimenes locekļus), kaut arī to vēlētos, tāpēc, ka pastāv pārvietošanās grūtības, norādījuši 50 % aprūpes mājās saņēmēji, 22% vājdzirdīgie un nedzirdīgie, 21% personas ar kustību traucējumiem, 19 % vājredzīgie un neredzīgie (19,2 %) un 13 % pensijas vecuma cilvēki.

60 % personas ar atkarības problēmām, 59 % bezpajumtnieki, 40 % no vardarbības cietušie, 32 % no ieslodzījuma vietām atbrīvotie norādījuši uz pastāvošajām alkoholisma problēmām. Savukārt ar narkomānijas problēmām saskārušās 34 % personas ar atkarības problēmām, 33 % vardarbībā cietušie, 24 % bezpajumtnieki un 20 % no ieslodzījuma vietām atbrīvotie.

2.2.2. Sociālo pakalpojumu saņēmēju apmierinātības ar saņemtajiem pakalpojumiem raksturojums

Pakalpojumu saņēmēji tika lūgti novērtēt pašvaldības sociālā dienesta darbu, norādot, cik lielā mērā konkrētie apgalvojumi atbilst arī viņu pieredzei (skat. 2.9.attēlu).

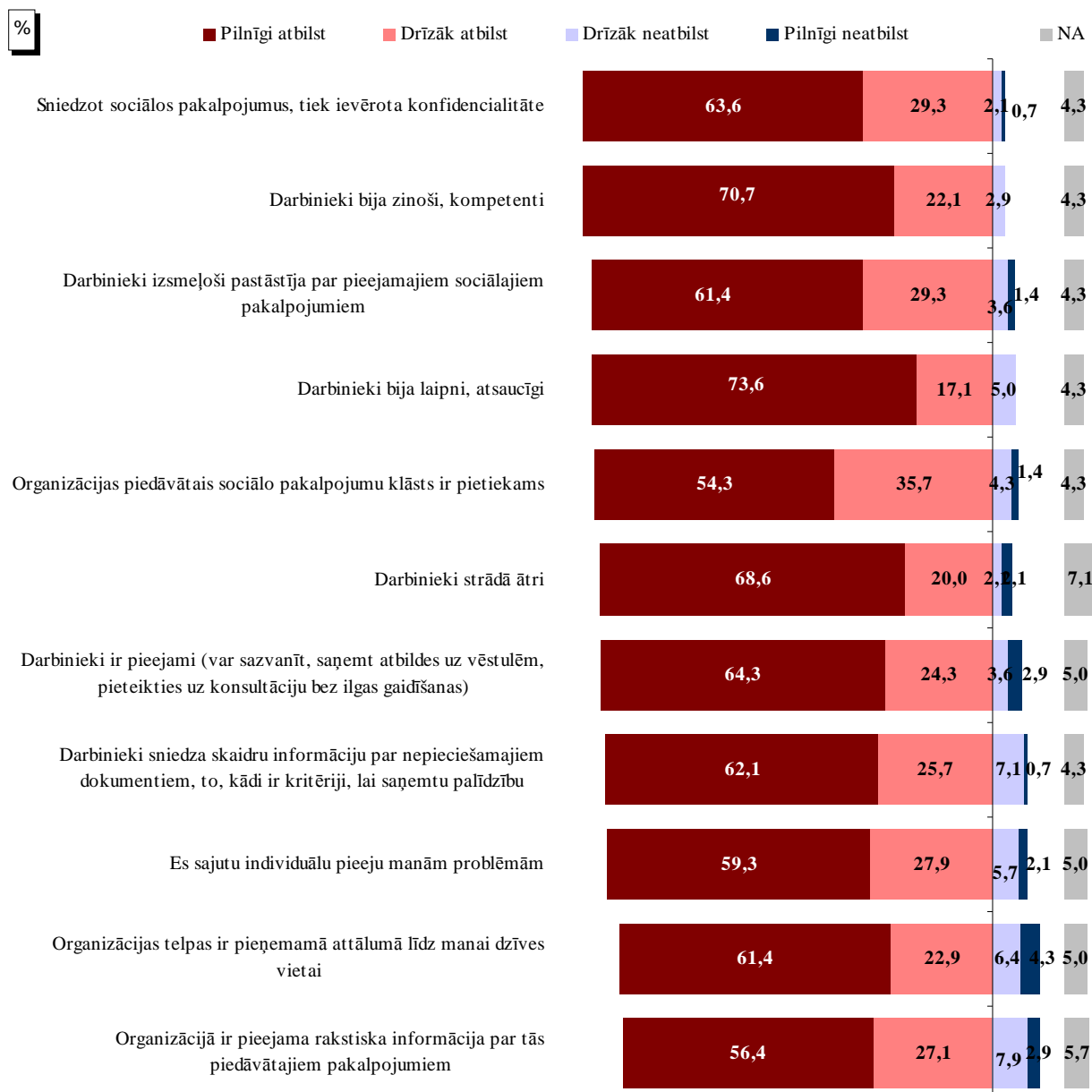
Bāze: visi respondenti, n=1304

2.9.attēls. Pašvaldības sociālo dienestu darbības vērtējums pēc noteiktiem kritērijiem

Kā redzams 2.9.attēlā, raksturojot savu pieredzi saskarsmē ar pašvaldības sociālajiem dienestiem, sociālo pakalpojumu saņēmēji pārsvarā bijuši noskaņoti pozitīvi. Vairāk nekā puse respondentu norādījuši, ka sociālo dienestu darbinieki bijuši laipni, atsaucīgi (60 %), zinoši un kompetenti (57 %), strādājuši ātri (53 %), ievērojuši konfidencialitāti (53 %), snieguši skaidru informāciju par nepieciešamajiem dokumentiem un par to, kādi ir kritēriji, lai saņemtu palīdzību (53 %). 52 % pakalpojumu saņēmēji norādījuši arī, ka „sociālo dienestu darbinieki ir pieejami (var sazvanīt, saņemt atbildes uz vēstulēm, pieteikties uz konsultāciju bez ilgas gaidīšanas”, kā arī 51 % minēja, ka, viņuprāt, sociālais dienests ir pieņemamā attālumā līdz viņu dzīves vietai.

Salīdzinoši kritiskāk vērtēts sociālo pakalpojumu klāsts – 23 % respondentu norādīja, ka, viņuprāt, pašvaldības piedāvātais sociālo pakalpojumu klāsts ir nepietiekams.

Pakalpojumu saņēmēji, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir saņēmuši kādu no NVO nodrošinātajiem pakalpojumiem, tika lūgti novērtēt šo organizāciju darbu, norādot, cik lielā mērā konkrētie apgalvojumi atbilst arī viņu pieredzei (skat. 2.10.attēlu).

Bāze: respondenti, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir saņēmuši sabiedrisko organizāciju sniegtos sociālos pakalpojumus, n=140

2.10.attēls. NVO vērtējums pēc noteiktiem kritērijiem

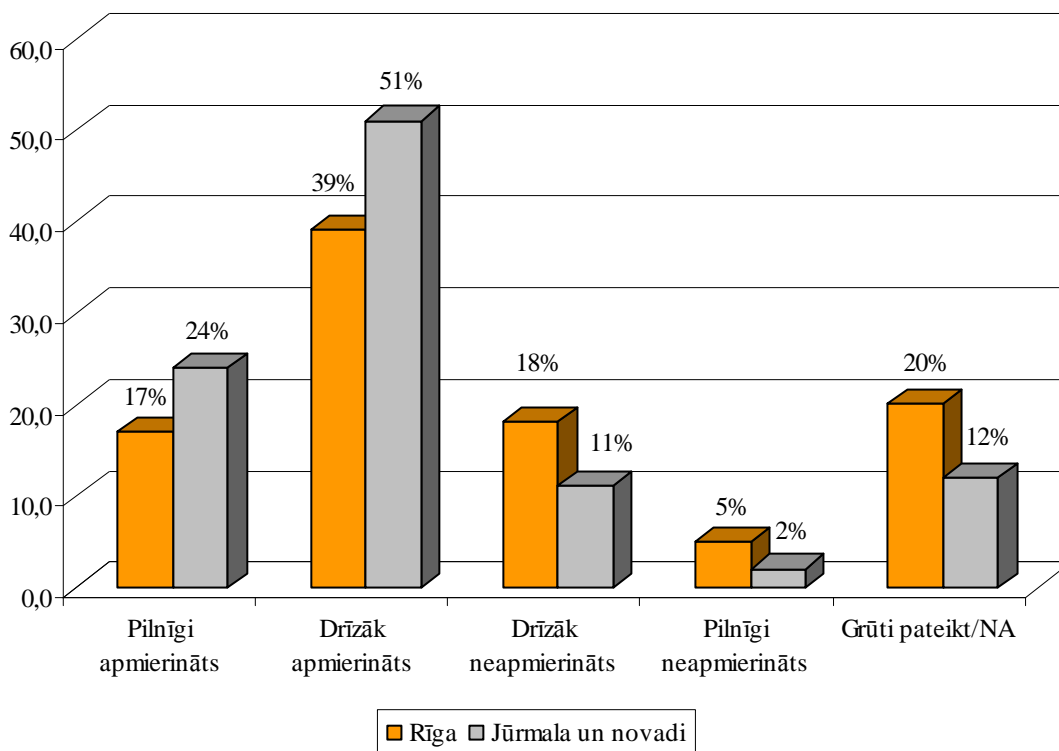
Kā redzams 2.10.attēlā, līdzīgi, kā vērtējot sociālo dienestu darbu, arī novērtējot to NVO darbību, kuras sniedz sociālos pakalpojumus respondentu pašvaldībā, pētījuma dalībnieki bija noskaņoti lielākoties pozitīvi.

Salīdzinot ar pašvaldības sociālo dienestu darbības vērtējumu, NVO darbība vērtēta pozitīvāk. Tomēr jāņem vērā, ka sabiedrisko organizāciju darbu vērtēja salīdzinoši neliela grupa (tikai tie aptaujātie, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir saņēmuši kādu no šiem pakalpojumiem). Visatzinīgāk vērtēta sabiedrisko organizāciju, īpaši, kuras sniedz pakalpojumus dienas un atbalsta centros, darbinieku laipnība un atsaucība. Kritiskāk nekā caurmērā vērtēti patversmes pakalpojumi.

Salīdzinot respondentu atbildes par apmierinātību ar konfidencialitātes ievērošanu, sociālo pakalpojumu saņēmēji atzinīgāk novērtēja NVO darbiniekus. Vairāk nekā 2/3 sociālo pakalpojumu saņēmēju norādīja, ka NVO darbinieki bija laipni, atsaucīgi, ziņoši, kompetenti un strādāja ātri.

Aptuveni 2/3 (67 %) pakalpojumu saņēmēji ļoti pozitīvu vērtējumu sniedza par dienas un atbalsta centru pakalpojumiem, minot, ka tie bijuši kvalitatīvi un pietiekamā apjomā. Par kvalitatīviem un daudzveidības ziņā pietiekamiem tika atzīti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi (45 %), krīzes centru un konsultatīvo krīzes centru pakalpojumi (44 %), kā arī atbalsta un pašpalīdzības grupu pakalpojumi (42 %).

Sociālo pakalpojumu saņēmēji tika lūgti novērtēt savu apmierinātību ar saņemtajiem sociālajiem pakalpojumiem kopumā savā pašvaldībā (skat. 2.11.attēlu).

2.11.attēls. Aptaujāto pakalpojumu saņēmēju atbildes uz jautājumu "Kā Jūs kopumā vērtējat sociālos pakalpojumus iedzīvotājiem savā pašvaldībā (pilsētā, novadā)?"

Tendences Rīgā

Kā redzams 2.11.attēlā, kopumā Rīgā, salīdzinot ar Jūrmalu un novadiem, ir mazāks apmierināto pakalpojumu saņēmēju loks (56 %) un attiecīgi lielāks neapmierināto pakalpojumu saņēmēju skaits (23 %).

Vērtējot apmierinātību ar saņemtajiem pakalpojumiem pa konkrētām respondentu sociālajām grupām, jāatzīmē, ka pilnībā ar pakalpojumu apmierinātas Rīgā visbiežāk bija tādas mērķa grupas kā personas ar funkcionāliem traucējumiem (35 %), no kurām visvairāk bija personas ar redzes traucējumiem, jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes (26 %), aprūpes mājās saņēmēji (25 %).

Ar saņemtajiem pakalpojumiem drīzāk apmierināti nekā neapmierināti Rīgā galvenokārt bija personas ar kustību traucējumiem (49 %), jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes (47 %), pirmspensijas vecuma cilvēki (46 %), personas, kas cietušas no vardarbības (46 %) un personas ar redzes traucējumiem (46 %).

Savukārt ar saņemtajiem pakalpojumiem drīzāk neapmierināti nekā apmierināti visbiežāk bija personas ar dzirdes traucējumiem (31 %) un personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma (31 %), kā arī daudz bērnu ģimenes (29 %) un personas, kas cietušas no vardarbības (26 %).

Pilnīgi neapmierinātas ar saņemtajiem pakalpojumiem Rīgas pilsētā visvairāk bija daudz bērnu ģimenes (17 %), personas ar atkarības problēmām (11 %) un personas, kas cietušas no vardarbības (10 %).

Vērtējot Rīgas pašvaldības sociālā dienesta darbinieku darbu, lielākā daļa (55 %) sociālo pakalpojumu saņēmēji atzīst, ka darbinieki bija laipni un atsaucīgi, 53 % minēja, ka darbinieki bija ziņoši un kompetenti un sociālais dienests ir pieņemamā attālumā līdz viņu dzīvesvietai, kā arī 52 % minēja, ka, sniedzot sociālos pakalpojumus, tiek ievērota konfidencialitāte.

23 % norādīja, ka, viņuprāt, pašvaldības piedāvātais sociālo pakalpojumu klāsts ir drīzāk nepietiekams nekā pietiekams, 14 % norādīja, ka, viņuprāt, darbinieki nestrādā pietiekami ātri, 13 % minēja, ka sociālajā dienestā nesajuta individuālu pieeju viņu problēmām un rakstiska informācija par pieejamajiem pakalpojumiem viņiem ir drīzāk nepieejama. Tāpat 12 % minēja, ka darbinieki ir drīzāk nepieejami (nevar sazināties, saņemt atbildes uz vēstulēm, pieteikties uz konsultāciju bez ilgas gaidīšanas), kā arī darbinieki nepietiekami izsmeļoši sniedza informāciju par pieejamajiem sociālajiem pakalpojumiem, bet 11 % norādīja, ka darbinieki ne pārāk izmeļoši sniedza skaidru informāciju par nepieciešamajiem dokumentiem, kā arī to, kādi ir kritēriji, lai saņemtu palīdzību.

Tendences novados un Jūrmalā

Kā redzams 2.11.attēlā, kopumā Jūrmalā un novados, salīdzinot ar Rīgu, ir lielāks apmierināto pakalpojumu saņēmēju loks (75 %) un attiecīgi par 10 % mazāks neapmierināto pakalpojumu saņēmēju skaits (13 %).

Vērtējot apmierinātību ar saņemtajiem pakalpojumiem pa konkrētām respondentu sociālajām grupām, jāatzīmē, ka pilnībā ar pakalpojumu apmierinātas novados un Jūrmalā visbiežāk bija tādas mērķa grupas kā aprūpes mājās saņēmēji (47 %), jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes (44 %), personas ar redzes traucējumiem (38 %).

Ar saņemtajiem pakalpojumiem drīzāk apmierināti nekā neapmierināti novados un Jūrmalā galvenokārt bija daudz bērnu ģimenes (66 %), nepilnās ģimenes (58 %), personas ar kustību traucējumiem (57 %).

Savukārt ar saņemtajiem pakalpojumiem drīzāk neapmierināti nekā apmierināti visbiežāk bija personas ar atkarības problēmām (40 %), personas, kas cietušas no vardarbības (33 %) un bezpajumtnieki (31 %).

Pilnīgi neapmierināti ar saņemtajiem pakalpojumiem novados un Jūrmalā visvairāk bija bezpajumtnieki (9 %), personas ar atkarības problēmām (9 %) un personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām (8 %).

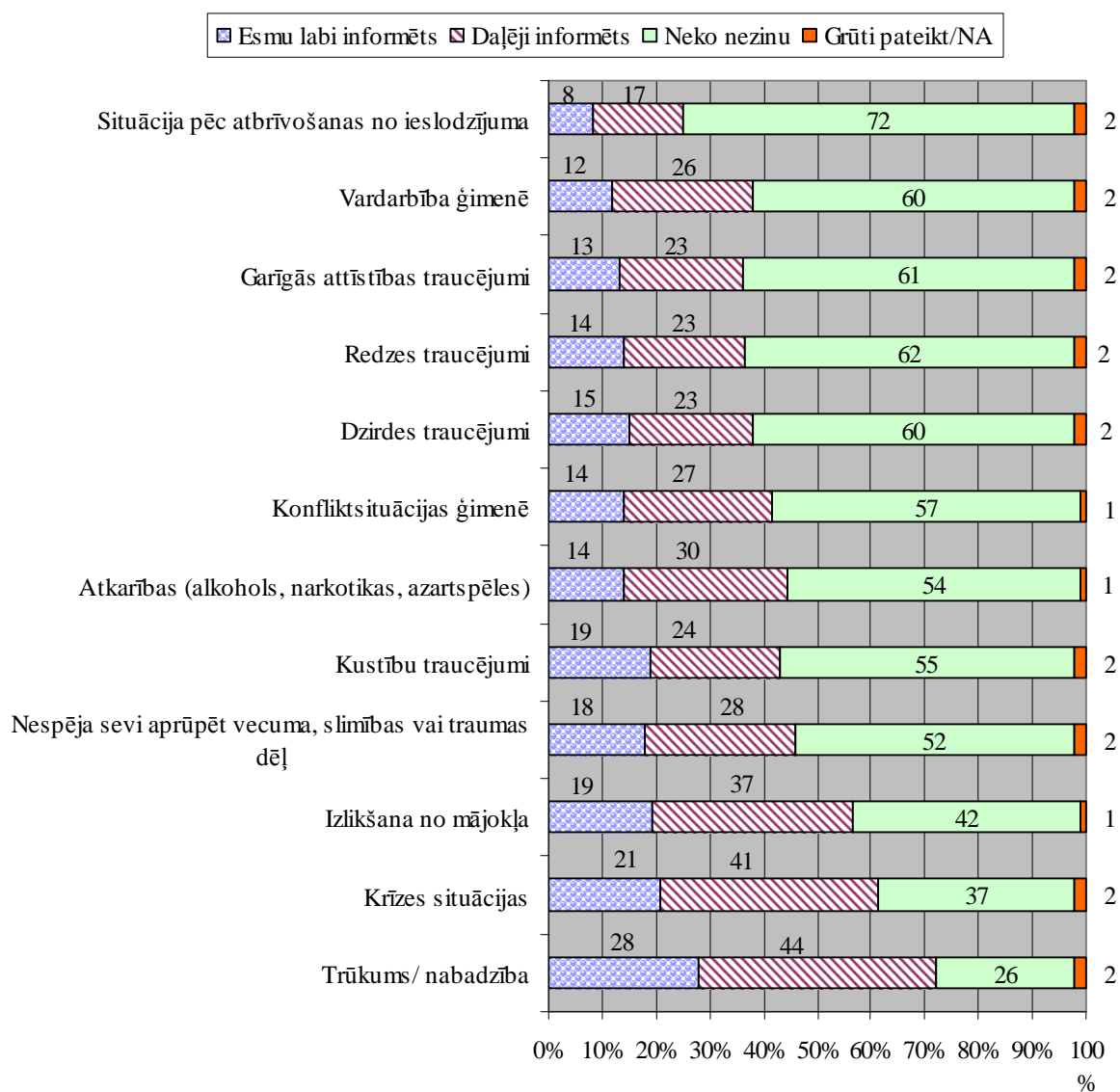
Vērtējot novadu un Jūrmalas pašvaldību sociālo dienestu darbinieku darbu, lielākā daļa (65%) sociālo pakalpojumu saņēmēji atzīst, ka darbinieki bija laipni un atsaucīgi, 61 % minēja, ka darbinieki bija ziņoši un kompetenti, 58 % norādīja, ka darbinieki ir pieejami (var sazināties, saņemt atbildes uz vēstulēm, pieteikties uz konsultāciju bez ilgas gaidīšanas), 56 % minēja, ka darbinieki strādā ātri un 56 % minēja, ka darbinieki sniedza skaidru informāciju par nepieciešamajiem dokumentiem, kā arī to, kādi ir kritēriji, lai saņemtu palīdzību.

14 % norādīja, ka, viņuprāt, pašvaldību piedāvātais sociālo pakalpojumu klāsts ir drīzāk nepietiekams nekā pietiekams, 11 % norādīja, ka sociālais dienests ir drīzāk nepieņemamā attālumā līdz viņu dzīvesvietai, bet 10 % norādīja, ka rakstiska informācija par pieejamajiem pakalpojumiem ir viņiem drīzāk nepieejama.

1.1.1. Sociālo pakalpojumu saņēmēju informētība par pieejamajiem sociālajiem pakalpojumiem

Aptaujātajiem sociālo pakalpojumu saņēmējiem tika lūgts novērtēt, cik informēti viņi jūtas par sociālajiem pakalpojumiem pašvaldībā dažādās dzīves situācijās, kā arī atzīmēt, kur viņi visbiežāk iegūst informāciju par sociālajiem pakalpojumiem, un kādā veidā šo informāciju saņemt būtu visērtāk.

Tendences Rīgā

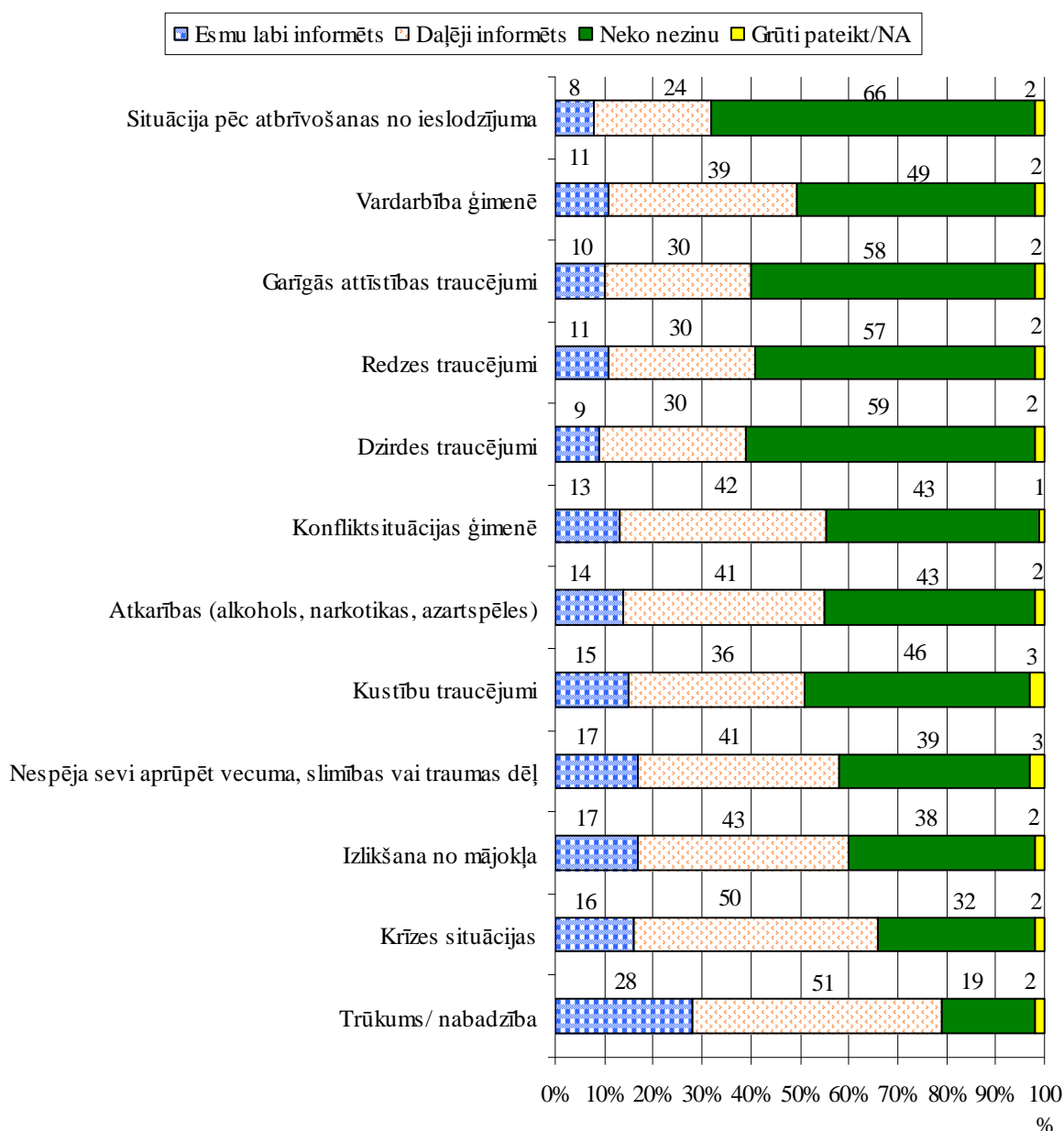

2.12.attēls. Rīgā dzīvojošo pakalpojumu saņēmēju informētība par sociālajiem pakalpojumiem savā pašvaldībā dažādās situācijās (% no respondentu kopējā skaita)

Kā redzams 2.12.attēlā, vislabāk pakalpojumu saņēmēji ir informēti par sociālajiem pakalpojumiem situācijās, kad cilvēks nonāk trūkumā vai nabadzībā, kas, visticamāk, tiek saprasts ar materiālo palīdzību un pabalstiem. Respondenti norādījuši arī, ka jūtas pietiekami informēti par iespējamajiem pakalpojumiem krīzes situācijās un situācijās, kad cilvēks tiek izlikts no mājokļa parādsaistību dēļ.

Savukārt vissliktāk informēti par iespējamajiem pakalpojumiem respondenti bija situācijās, kad cilvēks tiek atbrīvots no ieslodzījuma vietas, redzes, dzirdes un garīgās attīstības traucējumu rašanās gadījumā un vardarbības ģimenē gadījumā.

Tendences Jūrmalā un novados

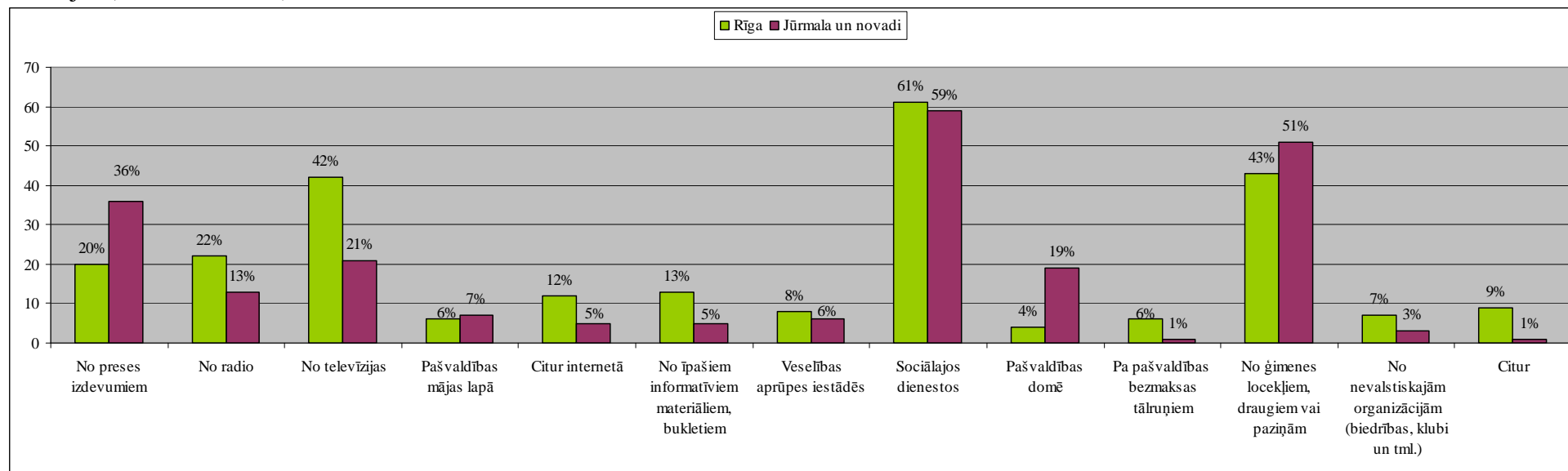

2.13.attēls. Jūrmalā un novados dzīvojošo pakalpojumu saņēmēju informētība par sociālajiem pakalpojumiem savā pašvaldībā dažādās situācijās (% no respondentu kopējā skaita)

Kā redzams 2.13.attēlā, Jūrmalā un novados, salīdzinot ar Rīgu, respondenti ir labāk informēti par iespējamajiem pakalpojumiem visās jautājumā piedāvātajās situācijās. Tomēr kopumā, tāpat kā Rīgā, arī Jūrmalā un novados vislabāk respondenti jūtas informēti par iespējamo atbalstu situācijās, kad cilvēks nonācis trūkumā un krīzes situācijā, bet vissliktāk par pakalpojumiem cilvēkiem, kas atbrīvoti no ieslodzījuma, redzes, dzirdes, garīgās attīstības traucējumu rašanās gadījumā. Atšķirībā no Rīgas, Jūrmalā un Rīgā respondenti bija labāk informēti par iespējamajiem pakalpojumiem konfliktsituāciju ģimenē gadījumos, vardarbības ģimenē gadījumos un atkarību gadījumos.

Jāatzīmē, ka gan Rīgā, gan Jūrmalā un novados par sociālajiem pakalpojumiem cilvēkiem, kas nonākuši trūkumā, nabadzībā un krīzes situācijās vissliktāk informēti jūtas pensijas vecuma cilvēki, bezpajumtnieki un personas ar dzirdes traucējumiem. Papildus jāmin, ka par sociālajiem pakalpojumiem, kas pieejami, saskaroties ar vardarbību ģimenē, neko nezināja arī 20% no aptaujātajiem, kuri ir cietuši no vardarbības (ģimenē vai ārpus ģimenes).

Sociālo pakalpojumu saņēmēji tika lūgti minēt galvenos informācijas avotus, kas sniedz viņiem nepieciešamo informāciju par atbalstu dažādās dzīves situācijās (skat. 2.14.attēlu).

2.14.attēls. Visbiežāk sastopamie informācijas par sociālajiem pakalpojumiem ieguves avoti

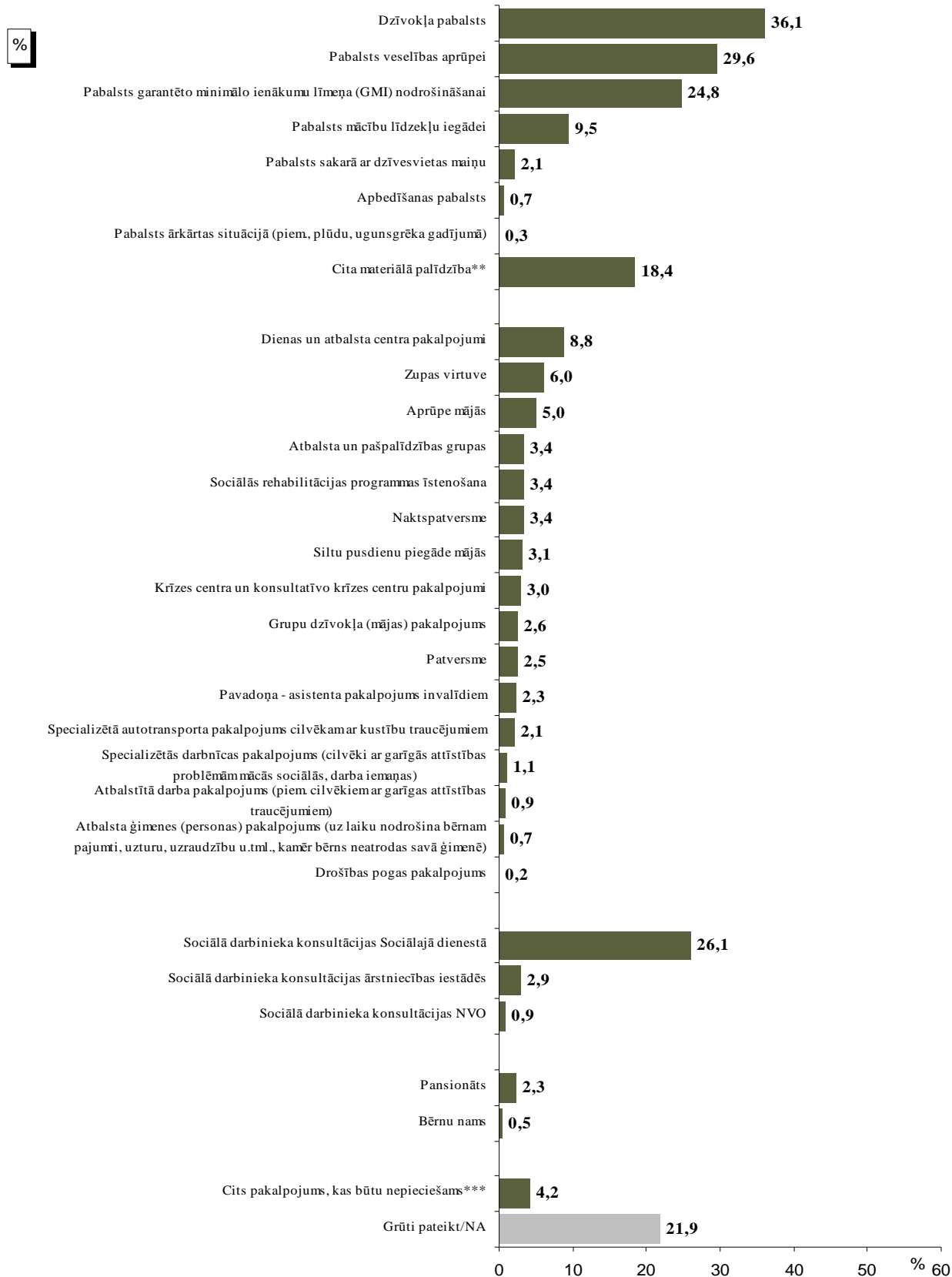
Kā redzams 2.14.attēlā, lielākā daļa aptaujāto (60 %) atbildēja, ka informāciju par sociālajiem pakalpojumiem viņi visbiežāk iegūst sociālajos dienestos. Starp pieciem populārākajiem informācijas avotiem minama arī informācijas iegūšana no ģimenes locekļiem, draugiem vai paziņām (47 %), no televīzijas (32 %), no preses izdevumiem (28 %) un no radio (18 %). Gandrīz visās mērķgrupās kā biežāk izmantotais informācijas avots par sociālajiem pakalpojumiem minēts sociālais dienests, lai gan atsevišķas grupas (bezpajumtnieki, no vardarbības cietušie un personas ar atkarības problēmām) biežāk atzīmēja atbildi „no ģimenes locekļiem, draugiem vai paziņām”.

Salīdzinot situāciju Rīgā ar situāciju Jūrmalā un novados, jāsecina, ka Rīgas iedzīvotāji daudz biežāk informāciju gūst no televīzijas un interneta, arī no radio, savukārt Jūrmalā un novados informācija vairāk nekā Rīgā tiek gūta no preses izdevumiem un no ģimenes locekļiem, draugiem vai paziņām, kā arī pašvaldības domē.

Arī, atbildot uz jautājumu par vēlamajiem informācijas avotiem, – kādā veidā būtu visērtāk saņemt informāciju par sociālajiem pakalpojumiem pašvaldībā – respondenti visbiežāk minējuši sociālos dienestus (55 %), televīziju (26 %), preses izdevumus (20 %), radio (15 %) un ģimenes locekļus, draugus, paziņas (19 %).

2.2.4. Sociālo pakalpojumu saņēmēju vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

Pētījuma ietvaros aptaujas dalībnieki tika lūgti norādīt, kādus sociālos pakalpojumus savā pašvaldībā viņi vēlētos saņemt (skat. 2.15.attēlu).

2.15.attēls. Sociālo pakalpojumu saņēmēju vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

Kā redzams 2.15.attēlā, lielākā daļa sociālo pakalpojumu saņēmēju kā vēlamos sociālos pakalpojumus nākotnē ir norādījuši sociālo palīdzību, pabalstus – dzīvokļu pabalstus par nepieciešamu atzinuši 36 %, pabalstu veselības aprūpei – 30 %, pabalstu garantēto minimālo ienākumu (GMI) līmeņa nodrošināšanai – 25 %.

Šis apstāklis, pirmkārt, skaidrojams, ar cilvēku izpratnes trūkumu, ka sociālā palīdzība nav sociāls pakalpojums, otrkārt, aptaujas brīdī, kad Latvijas sociālekonomiskā situācija vissmagāk skar tieši materiāli vismazāk nodrošinātos, ir saprotams, ka pamatvajadzību apmierināšana (pēc ēdiena, apģērba un mājokļa) caur pabalstiem šobrīd klientu vidū dominē pār pakalpojumiem.

Tomēr jāatzīmē, ka, raksturojot savas vēlmes tieši pēc sociālajiem pakalpojumiem, izteikti priekšplānā izvirzījās nepieciešamība pēc sociālā darbinieka konsultācijām (30 %), salīdzinoši bieži tika minētas arī vajadzības pēc dienas un atbalsta centra pakalpojumiem (9 %) un aprūpes mājās pakalpojumiem (5 %).

Pie atbilžu varianta „Cits pakalpojums, kas būtu nepieciešams”, respondenti minēja tādas pakalpojumus kā – dzīvojamās platības nodrošināšana, rehabilitācija, nodrošināšana ar bērnodārzu, psihologa, psihoterapeita konsultācijas, ārstniecības pakalpojumi, transporta pakalpojumi, veļas mazgāšanas u.tml. sadzīves pakalpojumi, kā arī jurista konsultācijas, slimnieku kopēju pakalpojumi.

Pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem dalījumā pa mērķa grupām

Daudzbērnu ģimeņu kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - sociālas rehabilitācijas programmas īstenošana, - krīzes un konsultatīvo krīzes centru pakalpojumi, - bērnodārzu, bērnu pieskatīšanas pakalpojumi, - ceļa izdevumu segšana, - bezmaksas medicīniskie pakalpojumi, - brīvā laika pavadīšanas aktivitātes (piem., kultūras pasākumi, sporta aktivitātes), - palīdzība kredītu nomaksā, - dienas centru pakalpojumi. <p>Papildus tika ierosināts pārskatīt esošos kritērijus sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sniegšanā.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sociāla darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - dienas un atbalsta centru pakalpojumi, - palīdzība ar pārtiku, - transporta izdevumu apmaksā, - pabalsti komunālo izmaksu segšanai, - palīdzība apģērba un apavu iegādē, - zupas virtuves pakalpojumi, - palīdzība atrast mājokli. <p>Papildus tika ierosināts pārskatīt esošos kritērijus sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu piešķiršanā.</p>

Nepilno ģimeņu kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas sociālajā dienestā un ārstniecības iestādēs, 	<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā,

<ul style="list-style-type: none"> - krīzes centru un konsultatīvo krīzes centru pakalpojums, - naktspatversmes pakalpojums, - palīdzība pārtikas iegādē, siltu pusdienu piegāde mājās, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - sociālas rehabilitācijas programmas īstenošana, - dienas un atbalsta centru pakalpojumi, - patversmes pakalpojums, - bezmaksas medicīniskie pakalpojumi, zāles, dot polisi, - palīdzība apģērba un apavu iegādē, - apmaksāt ceļa izdevumus, - palīdzība atrast mājokli, - bērnudārza, bērnu pieskatīšanas pakalpojumi. <p>Papildus tika norādīts, ka sociālā dienesta darbiniekiem būtu jāmaina attieksme un jābūt ieinteresētākiem, sniedzot pakalpojumus, sociālo palīdzību, kā arī sociālajā dienestā būtu vēlams ieviest numuriņu sistēmu, lai varētu izkontrolēt rindas kārtību, būtu vēlams mazināt rindas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dienas un atbalsta centru pakalpojumi, - ceļa izdevumu segšana, - pašpalīdzības, atbalsta grupas, - palīdzība atrast darbu, - palīdzība atrast dzīvokli, - palīdzība iegūt apģērbu un apavus, - apmācības, - palīdzība mājokļa labiekārtošanā, - jurista konsultācijas. <p>Papildus aptaujātie norādījuši, ka, viņuprāt, aktīvāk būtu jāveido ziedošanas, sponsorēšanas akcijas.</p>
---	--

Pirmspensijas vecuma cilvēku kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - dienas un atbalsta centru pakalpojumi, - zupas virtuve, - apmaksāt medicīniskos pakalpojumus, dot polisi, - kopmītņu mājvietu ierādīšana, - psiholoģiskās konsultācijas, garīgais atbalsts, - palīdzība mājokļa iekārtošanā, - palīdzība atrast darbu, - apmācību nodrošināšana, - asistenta pakalpojumi, - atbalsta, pašpalīdzības grupas, - atbalsts komunālo pakalpojumu apmaksai. <p>Papildus tika norādīts, ka nepieciešama vairāk informācija par pieejamajiem pakalpojumiem un palīdzību.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - dienas un atbalsta centru pakalpojumi, - palīdzība ar pārtiku, zupas virtuve, - aprūpe mājās, - siltu pusdienu piegāde mājās, - sociālas rehabilitācijas programmas īstenošana, - naktspatversme, - patversmes pakalpojumi, - palīdzība atrast darbu, iesaistīties nodarbinātības pakalpojumos, - kopmītņtipa mājvieta, - nepieciešamība pēc informācijas par sociālajiem pakalpojumiem, sociālo palīdzību, - rehabilitācijas pakalpojumi, - palīdzība segt apkures izdevumus, - palīdzība mājokļa labiekārtošanā, - medikamentu kompensēšana. <p>Papildus aptaujātie norādījuši, ka vēlētos, lai sociālie darbinieki maina attieksmi pret viņiem un kļūst ieinteresētāki un iejūtīgāki.</p>

Pensijas vecuma cilvēku kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Aprūpe mājās, - siltu pusdienu piegāde mājās, - dienas un atbalsta centra pakalpojumi, - sociālā darbinieka konsultācijas sociālajā dienestā, - medicīnas pakalpojumu apmaksa, polises piešķiršana, zāļu kompensēšana, - psiholoģiskā palīdzība, garīgais atbalsts, - palīdzība ar pārtiku, - palīdzība mājokļa labiekārtošanā. <p>Papildus tika minēts arī, ka nepieciešams pilnveidot aprūpi mājās un ka būtu jāpārskata kritēriji sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu piešķiršanā</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - aprūpe mājās, - pansionāts, - silto pusdienu piegāde mājās, - dienas un atbalsta centru pakalpojumi, - grupu dzīvokļa pakalpojums, - psiholoģiskais atbalsts (lai kāds atnāk apciemot, neaizmirst), - palīdzība komunālo pakalpojumu samaksai, - palīdzība segt apkures izdevumus, - pilnveidot aprūpi mājās, - apmaksāt medicīniskos pakalpojumus, - nodrošināt polisi, - palīdzība sadzīves pakalpojumu saņemšanā (piemēram, veļas mazgātuves u.c.).

Persou ar kustību traucējumiem kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - aprūpe mājās, - pavadņa, asistenta pakalpojums invalīdiem, - specializētā autotransporta pakalpojums cilvēkiem ar kustību traucējumiem, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - zupas virtuve, - medicīnas pakalpojumu apmaksa, polises, zāles, - palīdzība mājokļa labiekārtošanā, - transporta pakalpojumi, - kultūras pasākumu organizēšana, - psiholoģiskās konsultācijas, garīgais atbalsts, - asistenta pakalpojumi, - mājokļa, vides pielāgošana, - tehnisko palīgīdzekļu nodrošināšana. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - aprūpe mājās, - pansionāts, - sociālas rehabilitācijas programmas īstenošana, - silto pusdienu piegāde mājās, - pavadņa, asistenta pakalpojums personām ar invaliditāti, - specializētā autotransporta pakalpojums personām ar kustību traucējumiem, - dienas un atbalsta centra pakalpojumi, - nepieciešamība pēc informācijas par sociālajiem pakalpojumiem, sociālo palīdzību, - mājokļu un vides pielāgošana, - tehniskie palīgīdzekļi, - apmācības, - palīdzība apkures maksājumu segšanai, - palīdzība ar apģērbu un apaviem, - psiholoģiskais atbalsts (lai kāds atnāk apciemot, neaizmirst), - kompensēt medikamentu iegādi.

Personu ar redzes traucējumiem kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - aprūpe mājās, - zupas virtuve, - pavadona, asistenta pakalpojums, - pansionāts, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana, - psiholoģiskā palīdzība, garīgais atbalsts, - ceļa izdevumu segšana, - nepieciešamība pēc informācijas pieejamības, - palīdzība mājokļu labiekārtošanā, - palīdzība medikamentu iegādē, - dienas centru pakalpojumi, - apmācības, - nepieciešamība pēc iesaistes brīvā laika pavadīšanas aktivitātēs (piem., kultūras pasākumi, sporta aktivitātes). 	<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - aprūpe mājās, - pavadona, asistenta pakalpojums, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - pansionāts, - siltu pusdienu piegāde mājās, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana - apmācības, - psiholoģiskais atbalsts (lai kāds atnāk apciemot, neaizmirst), - pabalsti dažādiem sadzīves pakalpojumiem. <p>Papildus aptaujātie norādīja, ka vēlētos, lai sociālajiem dienestiem būtu plašākas telpas.</p>

Personu ar dzirdes traucējumiem kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - aprūpe mājās, - siltu pusdienu piegāde mājās, - dienas un atbalsta centra pakalpojumi, - pavadona asistenta pakalpojums, - pansionāts, - saņemot sociālā dienesta pakalpojumus, būtu nepieciešami surdotulku pakalpojumi, - medicīnisko pakalpojumu apmaksā, polises, medikamentu kompensācija, - informācijas pieejamība, - psiholoģiskā palīdzība, garīgais atbalsts, - kopmītņu mājokļu ierādīšana, - transporta pakalpojumi, - kultūras pasākumi, - palīdzība tehnisko palīglīdzekļu iegādē. <p>Papildus tika norādīts, ka nepieciešams pārskatīt kritērijus sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu piešķiršanā un ka sociālā dienesta darbiniekiem vajadzētu būt iejūtīgākiem un uzlabot attieksmi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sociāla darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - pansionāts, - aprūpe mājās, - siltu pusdienu piegāde mājās, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - zupas virtuve, - palīdzība atrast darbu, - palīdzība, apmaksājot medicīniskos pakalpojumus, dot polisi.

Personu ar garīgās attīstības traucējumiem (vai viņu ģimenes locekļu) kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas sociālajā dienestā, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - grupu dzīvokļa (mājas) pakalpojums, - specializētas darbnīcas pakalpojums, - pavadoņa asistenta pakalpojums, - atbalstīta darba pakalpojums, - aprūpe mājās. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dienas un atbalsta centra pakalpojums, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - specializētas darbnīcas pakalpojums, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - atbalstīta darba pakalpojums, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana.

Bezpaumtņieku kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Naktspatversme, - sociāla darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - palīdzība ar pārtiku, zupas virtuve, - patversme, - krīzes un konsultatīvo krīzes centru pakalpojums, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - patvērumš, sociālās mājas, kurās varētu uzturēties arī pa dienu, - kopmītnītipa mājokļu ierādīšana, - palīdzība atrast darbu, - medicīnisko pakalpojumu apmaksā. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zupas virtuve, - naktspatversme - patversme. Vairākkārtīgi izteikts ierosinājums attīstīt patversmju pakalpojumus (kvantitātes un kvalitātes ziņā), - sociāla darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - bērnu nams, - pansionāts, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - krīzes un konsultatīvo krīzes centru pakalpojums, - patvērumš dienas laikā, - medikamentu apmaksā.

Bezdarbnieku kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociāla darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - krīzes un konsultatīvo krīzes centru pakalpojums, - naktspatversme, - palīdzība ar pārtiku, zupas virtuve, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - palīdzība atrast darbu, - medicīnisko pakalpojumu apmaksā, zāļu kompensēšana, polises, - ceļa izdevumu segšana, - palīdzība atrast mājokli, - nepieciešamība pēc informācijas par pieejamajiem pakalpojumiem, - bērnodārzu, bērnu pieskatīšanas pakalpojumi, 	<ul style="list-style-type: none"> - Sociāla darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - zupas virtuve, - naktspatversme - patversme, - dienas un atbalsta centra pakalpojums, - palīdzība atrast darbu, - labāka informēšana par pieejamajiem pakalpojumiem un palīdzību, - palīdzība apģērbu un apavu iegādē, - jurista konsultācijas. <p>Papildus tika norādīts, ka nepieciešams pārskatīt kritērijus sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu piešķiršanā.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - kopmītņtipa mājokļu ierādīšana. <p>Papildus tika norādīts, ka sociālajā dienestā būtu vēlams ieviest numuriņu sistēmu, lai varētu izkontrolēt rindas kārtību, būtu vēlams mazināt rindas.</p>	
---	--

No ieslodzījuma vietām atbrīvoto personu kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociāla darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā un NVO, - dienas un atbalsta centra pakalpojums - naktspatversme, - palīdzība ar pārtiku, zupas virtuve, - palīdzība atrast darbu, - palīdzība atrast mājokli, - ceļa izdevumu segšana, - medikamentu kompensēšana, - palīdzība ar kredītu segšanu, - apmācības, - palīdzība dokumentu kārtošanā, - jurista pakalpojumi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sociāla darbinieka konsultācijas sociālajā dienestā un ārstniecības iestādēs, - zupas virtuve, - naktspatversme, - patversme, - pansionāts, - bērnu nams, - vairāk informācijas par pieejamajiem pakalpojumiem. <p>Papildus respondenti norādījuši, ka vēlētos, lai sociālie darbinieki maina attieksmi pret viņiem un kļūst ieinteresētāki un iejūtīgāki.</p>

No vardarbības cietušo personu kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Krīzes centra un konsultatīvo krīzes centru pakalpojums, - sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - dienas un atbalsta centra pakalpojumi, - naktspatversme, - patversme, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana, - grupu dzīvokļa (mājas) pakalpojums, kopmītņtipa mājokļa ierādīšana, - medicīnisko pakalpojumu apmaksā, polises, - palīdzība atrast mājokli, - palīdzība atrast darbu, - palīdzība ar pārtiku, - nepieciešamība pēc informācijas par pieejamajiem pakalpojumiem, - psiholoģiskā palīdzība, garīgais atbalsts, - palīdzība ar apģērbu, apaviem, - palīdzība kredītu segšanā, - apmācības, - jurista konsultācijas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Palīdzība ar pārtiku, zupas virtuve, - sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - naktspatversme, - patversme, - dienas un atbalsta centra pakalpojumi, - sociālā darbinieka konsultācijas Ārstniecības iestādēs, - pansionāts, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana, - aprūpe mājās, - labāka informētība par pieejamajiem pakalpojumiem un palīdzību, - psiholoģiskā palīdzība, garīgais atbalsts, - transporta izdevumu apmaksā, - palīdzība medikamentu apmaksā, - brīvā laika pavadīšanas aktivitātes.

Personu ar atkarības problēmām kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, NVO un ārstniecības iestādēs, - grupu dzīvokļa (mājas) pakalpojums, - dienas un atbalsta centra pakalpojumi, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana, - patversme,, - krīzes centra un konsultatīvo krīzes centru pakalpojums, - naktspatversme, - palīdzība ar pārtiku, zupas virtuve, - sociālā darbinieka konsultācijas, aprūpe mājās, - siltu pusdienu piegāde mājās, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - palīdzība atrast darbu, - sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, t.sk. arī palīdzība atkarību ārstēšanā, - medicīnas pakalpojumu apmaksa, - palīdzība mājokļa labiekārtošanā, - palīdzība atrast mājokli, - nepieciešamība pēc informācijas par pieejamajiem pakalpojumiem, - psiholoģiskā palīdzība, garīgais atbalsts, - brīvā laika pavadīšanas aktivitātes (piem., kultūras pasākumi). <p>Papildus norādīts, ka pakalpojumu un palīdzības sniegšanas procesā būtu vēlams mazināt birokrātiju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - krīzes centra un konsultatīvo krīzes centru pakalpojums, - naktspatversme, - palīdzība ar pārtiku, zupas virtuve, - sociālā darbinieka konsultācijas Ārstniecības iestādēs, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - patversme, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana, - dienas un atbalsta centra pakalpojumi, - palīdzība atrast darbu, - nepieciešams vairāk informācijas par pieejamajiem pakalpojumiem, - palīdzība ar apkuri, - palīdzība medikamentu apmaksāšanai, - palīdzība atkarības ārstēšanai. <p>Papildus aptaujātās personas uzskata, ka sociālajam dienestam vajag vairāk darbinieku, daļa norādījuši, ka vēlētos, lai sociālie darbinieki maina attieksmi pret viņiem un kļūst ieinteresētāki un iejūtīgāki, kā arī sociālajam dienestam būtu jāpārskata kritērijus sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu piešķiršanā.</p>

Jauniešu pēc ārpusģimenes aprūpes kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - palīdzība mājokļa labiekārtošanā, - palīdzība atrast mājokli, - palīdzība ar apģērbu un apaviem, - medicīnas pakalpojumu apmaksa, - brīvā laika pavadīšanas aktivitātes (piem., kultūras pasākumi). <p>Papildus norādīts, ka jauniešiem pēc ārpusģimenes aprūpes mērķēto pakalpojumu, palīdzības apjoms būtu jāpalielina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - palīdzība, lai nodrošinātu pārtiku, - pabalstus dažādiem sadzīves pakalpojumiem. <p>Papildus tika minēts, ka vēlētos, lai sociālajos dienestos tiktu uzlabota pieņemšanas kārtība (lai mazinātos rindas, lai tiktu ieviesta numuriņu elektroniskā sistēma).</p>

Aprūpes mājās saņēmēju kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - aprūpe mājās, - zupas virtuve, - pavadona asistenta pakalpojums, - specializētā autotransporta pakalpojums, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aprūpe mājās, - pavadona asistenta pakalpojums, - siltu pusdienu piegāde mājās, - pansionāts, - sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - specializētā autotransporta pakalpojums - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana.

Ģimeņu ar bērnu invalīdu kā pakalpojumu saņēmēju izteiktās vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem

<i>Rīga</i>	<i>Novadi un Jūrmala</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Dienas un atbalsta centru pakalpojumi, - pavadona asistenta pakalpojums, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana, - specializētā autotransporta pakalpojums, - sociālā darbinieka konsultācijas Ārstniecības iestādēs, - aprūpe mājās, - siltu pusdienu piegāde mājās, - zupas virtuve, - sociālā darbinieka konsultācijas sociālajā dienestā, - pansionāts. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dienas un atbalsta centru pakalpojumi, - sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā, - atbalsta un pašpalīdzības grupas, - pavadona – asistenta pakalpojums, - sociālās rehabilitācijas programmas īstenošana.

Jāsecina, ka gandrīz visās mērķa grupās gan Rīgā, gan Jūrmalā un novados līdzās jau šobrīd esošajiem sociālajiem pakalpojumiem (dienas centri, rehabilitācijas programmas, sociālā dienesta pakalpojumi, ilgstošās aprūpes iestādes u.c.), kuru saņemšana arī turpmāk visiem pakalpojuma saņēmējiem ir šķitusi būtiska, tika minēti arī pakalpojumi, kas vairāk vērsti uz pamatvajadzību (vajadzība pēc ēdiena, apģērba, mājokļa, veselības aprūpes nepieciešamība, mobilitāte (ar palīgīdzekļiem, transportu)) apmierināšanu.

Papildus vairāku mērķgrupu pārstāvji norādījuši, ka vēlētos, lai sociālajos dienestos tiktu uzlabota pieņemšanas kārtība (lai mazinātos rindas, lai tiktu ieviesta numuriņu elektroniskā sistēma), pakalpojumu, palīdzības apjoms tiktu palielināts, kā arī pakalpojumu un palīdzības sniegšanas procesā tiktu mazināta birokrātija. Tika minēts arī, ka sociālajiem dienestiem vajadzētu vairāk darbinieku. Daļa pakalpojumu saņēmēju norādījuši, ka vēlētos, lai sociālie darbinieki mainītu attieksmi pret viņiem un kļūst ieinteresētāki un iejūtīgāki, kā arī sociālajam dienestam būtu jāpārskata kritēriji sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu piešķiršanā.

2.2.5. Personu, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, kā sociālo pakalpojumu saņēmēju raksturojums

Saskaņā ar RPR pašvaldību pieprasījumu, kurā minēts, ka reģionā šobrīd vismazāk attīstīti ir tieši pakalpojumi personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, programmā īpaši tiek analizētas personu, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, kā sociālo pakalpojumu saņēmēju sociālais portrets, sociālās problēmas un vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem, kā arī esošo sociālo pakalpojumu piedāvājums personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, RPR.

Veicot pētījumu, bija iespēja identificēt personu, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, kā mērķgrupas sociālās problēmas un vajadzības klientu skatījumā RPR pašvaldībā. Pētījuma dati liecina, ka katrā no RPR pašvaldībām no ieslodzījuma vietām, atbilstoši iedzīvotāju skaitam, atgriežas atšķirīgs personu skaits. Tā, piemēram, Rīgas pilsētā katru gadu no ieslodzījuma atgriežas vidēji 700 personas. Lielākā vai mazākā mērā šai mērķa grupai raksturīga dezadaptācija, kas tālāk attiecīgi ierobežo iespējas veiksmīgi socializēties un uzņemties patstāvīgu atbildību par savu dzīvi.

No ieslodzījuma vietām atbrīvoto personu sociālais portrets

Iepriekš minētās 2009.gada decembrī notikušās RPR sociālo pakalpojumu saņēmēju aptaujas ietvaros 5% no kopējā respondentu skaita, norādīja, ka savā ģimenē vai māsaimniecībā dzīvo kopā ar cilvēkiem, kas atbrīvoti no soda izciešanas vietas pirms mazāk nekā trīs gadiem, bet 54 personas, kas sastāda 4% no kopējā respondentu skaita, norādīja, ka pašas ir atbrīvotas no ieslodzījuma pēdējo trīs gadu laikā (turpmāk tekstā – mērķgrupa).

Lielākā daļa respondentu (74%) no aptaujātajiem mērķgrupas sociālo pakalpojumu saņēmējiem bija vīrieši, attiecīgi sieviešu īpatsvars izlasē ir 26%. Kopējā pētījumā tas ir lielākais vīriešu īpatsvars salīdzinājumā ar citām mērķgrupām. Tālāk seko vīrieši ar atkarības problēmām, kas ir 69% no kopējā respondentu skaita un vīrieši – bezpajumtnieki attiecīgi 64% no kopējā respondentu skaita.

Analizējot datus par aptaujāto mērķgrupas sociālo dienestu klientu vecumu, jāsecina, ka visvairāk (48%) pētījumā piedalījušās personas vecumā no 25 līdz 40 gadiem. Tālāk seko (37%) personas vecuma grupā no 41 līdz 54 gadiem. Jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem ir trešā lielākā mērķgrupa, kas sastāda 9% no kopējā mērķgrupas skaita.

Algotu darbu strādā tikai 4% no aptaujātajiem mērķgrupas sociālo pakalpojumu saņēmējiem. Attiecīgi bezdarbnieki ir 96% personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma pēdējo trīs gadu laikā.

Gandrīz puse (41%) mērķgrupas respondentu savās anketās norāda, ka viņiem nav ienākumu. Savukārt 18% no kopējā mērķgrupas respondentu skaita atzīmē, ka vidējie mēneša ienākumi pēc nodokļu nomaksas uz vienu ģimenes locekli ir no 1 Ls līdz 40 Ls. Tālāk seko 15% respondentu, kas savās anketās nosauca summas no 41 Ls līdz 90 Ls.

Pētījuma ietvaros aptaujāti 56% krievu un 17% citu tautību pārstāvji, attiecīgi latvieši sastāda 28% no kopējā mērķgrupas respondentu skaita. Salīdzinot ar citām mērķgrupām, tas ir vismazākais īpatsvars no kopējā respondentu skaita.

Analizējot iegūtos datus par respondentu izglītību, var secināt, ka aptuveni piektā daļa (20%) savās anketās atzīmē arodizglītību, bet lielākais skaits (35%) norāda pie izglītības līmeņa pamatzglītību. 26% no kopējā mērķgrupas respondentu skaita norāda, ka viņiem ir vidējā vai

vidējā profesionālā izglītība. Nepabeigta pamatizglītība ir 15 % un 2 % atzīmē, ka viņiem ir augstākā izglītība.

Jāatzīmē, ka 80 % aptaujāto mērķgrupas sociālo pakalpojumu saņēmēju dzīvo pilsētās, 13 % novadu centros, kas nav pilsētas, un 7% kādā citā apdzīvotā vietā (kas nav ne pilsēta, ne novada centrs). Aptuveni šāda attiecību proporcija ir visā pētījumā, proti, 76 % no kopējā pētījumā piedalījušo respondentu skaita dzīvo pilsētās.

No ieslodzījuma atbrīvoto personu kā sociālo pakalpojumu saņēmēju visbiežāk sastopamās problēmas

Jautājums, kas pētījumā tika uzdots tikai personām, kas atbrīvojušās no ieslodzījuma vietām, bija: „Ar kādām problēmām Jūs saskārāties, iznākot no ieslodzījuma vietas?” Trīs biežāk nosauktās problēmas bija noteiktas dzīvesvietas trūkums (44 %), bezdarbs, grūtības atrast darbu (35 %) un finansiālas grūtības (20 %). Savukārt mazāk tikai 6% no mērķgrupas respondentu skaita norāda uz grūtībām nokārtot dokumentus, bet apkārtējo negatīvo attieksmi un problēmas ar pabalstiem un to saņemšanu atzīmē attiecīgi 4 % no mērķgrupas. Salīdzinoši liela daļa, tas ir 26 %, nav atbildējuši vai atbildējuši ar atbildi „grūti pateikt”.

Aptaujāto sociālo pakalpojumu saņēmēju piecas biežāk norādītās problēmas, situācijas, ar kurām viņi saskārušies pēdējo 12 mēnešu laikā, bija:

- grūtības atrast darbu, - šo problēmu 70 % no mērķgrupas atzīmēja kā galveno;
- 63 % respondenti savās anketās norāda uz grūtībām iegādāties nepieciešamo pārtiku naudas līdzekļu trūkuma dēļ;
- vairāk kā puse (54 %) no mērķgrupas respondentu skaita atzīst, ka pastāv grūtības iegādāties nepieciešamo apģērbu, apavus naudas līdzekļu trūkuma dēļ;
- naudas līdzekļu trūkuma dēļ 43 % saskaras ar grūtībām ārstēties;
- grūtības atrast piemērotu mājokli atzīst 35 % no mērķgrupas respondentu skaita.

Kā jau iepriekš minēts, 74 % no mērķgrupas respondentu skaita anketās atzīmē, ka dzīvo vieni.

Pētījumā ir apkopoti dati par jautājumu „Vai pēdējo 12 mēnešu laikā ar kādu no šīm problēmām ir saskārušies cilvēki, kas dzīvo kopā ar Jums?” iegūtās atbildes liecina, ka visvairāk, tas ir, 13 % no respondentiem norāda uz grūtībām ārstēties naudas trūkuma dēļ. Tālāk seko grūtības iegādāties nepieciešamo pārtiku naudas līdzekļu trūkuma dēļ (9 %). Savukārt 7 % no kopējā respondentu skaita norāda gan uz grūtībām atrast darbu, gan uz apģērbu un apavu iegādes grūtībām naudas līdzekļu trūkuma dēļ.

No ieslodzījuma atbrīvoto personu saņemtie sociālie pakalpojumi

Pētījuma ietvaros tika noskaidrots, kādus sociālos pakalpojumus respondenti vai viņu ģimenes locekļi pēdējā gada laikā ir saņēmuši savā pašvaldībā, kā arī apzināts, vai aptaujātie ir saskārušies ar situāciju, kad nepieciešamie pakalpojumi netiek piedāvāti vai netiek saņemti.

Kopējā pētījumā sadaļā par *saņemtajiem sociālajiem pakalpojumiem* mērķgrupas atbildes ir tikai pie diviem pakalpojumiem – naktspatversme un zupas virtuve. Salīdzinājumam jāpiemin arī bezpajumtnieku mērķgrupas atbildes. Naktspatversmi minējuši 64 % bezpajumtnieku, šo pakalpojumu biežāk nekā caurmērā atzīmējuši arī no ieslodzījuma vietām atbrīvotie (30 %). Pēdējā gada laikā izmantojuši zupas virtuves pakalpojumus biežāk nekā caurmērā atzīmēja bezpajumtnieki (39 %) un no ieslodzījuma vietām atbrīvotie (28 %).

Uz jautājumu: "*Kādus sociālos pakalpojumus Jūs vai Jūsu ģimenes locekļi, kuri dzīvo kopā ar Jums, esat saņēmis savā pašvaldībā (pilsētā, novadā) pēdējo 12 mēnešu laikā?*" no ieslodzījuma vietām atbrīvoto personu apkopotās atbildes liecina, ka visvairāk atbildes par pabalstiem norāda uz to, ka 44 % saņēmuši GMI pabalstu. Analizējot datus sadaļā par pakalpojumiem, visvairāk (30 %) respondenti norāda par naktspatversmes pakalpojuma saņemšanu, tālāk seko zupas virtuves pakalpojumi (28 %) un patversmes pakalpojumi (24 %). Tikai 15 % no mērķgrupas kopējā respondentu skaita atbild par sociālās rehabilitācijas programmas pakalpojumiem. Sadaļā par sociālā darbinieka konsultācijām vairāk kā puse (54 %) atzīmē sociālā darbinieka konsultācijas sociālajā dienestā.

91 % no mērķgrupas respondentiem norāda, ka saņem pašvaldības iestāžu sniegtos sociālos pakalpojumus. Savukārt 15 % no kopējā respondentu skaita atzīmē, ka pakalpojumus saņem no sabiedriskajām organizācijām.

Pētījuma ietvaros tika uzdots jautājums par klientu iesaistīšanos kādā sabiedriskā organizācijā, kas darbojas sociālajā jomā. Visu respondentu atbildes liecina, ka 7 % atbild apstiprinoši, savukārt 92 % no kopējā respondentu skaita atbild ar „nē”. Apkopotās atbildes pa dažādām mērķgrupām norāda, ka no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas (17 %) visvairāk no visām mērķa grupām ir saistītas ar sabiedriskām organizācijām, kas darbojas sociālajā jomā

Kopējās atbildes par *nesaņemtajiem sociālajiem pakalpojumiem* liecina par to, ka ¾ aptaujāto, vai 76 % no kopējā respondentu skaita savās anketās atbild, ka nav saskārušies ar situāciju, kurā nebūtu saņēmuši kādu vajadzīgu pašvaldības sociālo pakalpojumu.

To, ka ir saskārušies ar šādām situācijām, kad netiek saņemts kāds vajadzīgs pašvaldības sociālais pakalpojums, visbiežāk atzīmēja no ieslodzījuma vietām atbrīvotie (42 %), tālāk attiecīgi - personas ar atkarības problēmām (41 %) un bezpajumtnieki (39 %). Kā iemeslu pakalpojumu nesaņemšanai respondenti visbiežāk minēja to, ka viņi neatbilda kritērijiem, nebija personu grupā, kas attiecīgo pakalpojumu var saņemt (42 %). Aptuveni 1/5 arī norādīja, ka pakalpojumu nesaņēma, jo bija pārāk daudz formalitāšu, jākārto pārāk daudz papīru (21 %) vai arī, lai saņemtu pakalpojumu, būtu bijis jātērē naudu (ceļam, dokumentu kārtošanai u.c.), ko aptaujātais nevarēja atļauties (20 %). Saskaņā ar pētījuma rezultātiem 15 % respondentu ir bijuši situācijās, kad vajadzēja pašvaldības sociālo pakalpojumu, bet pašvaldība tādu nepiedāvā.

Raksturojot, kādi bijuši vēlamie sociālie pakalpojumi, kas netika saņemti, aptaujas dalībnieki visbiežāk minēja pabalstu veselības aprūpei un zāļu iegādei (22 %). Vairāk nekā 5 % nosauca arī tādus pakalpojumus kā dzīvojamās platības piešķiršana (11 %), dzīvokļa pabalsts (9 %), apkures apmaksa / malkas iegāde (7 %), transporta apmaksa (7 %) un zobārstniecības pakalpojumu apmaksa (6 %).

Tikai 2 % no kopējā respondentu skaita norāda, ka bija vajadzīga palīdzība pēc iznākšanas no ieslodzījuma vietas, bet tā nav saņemta.

No ieslodzījuma vietām atbrīvoto personu informētība par sociālajiem pakalpojumiem

Aptaujātajiem sociālo pakalpojumu saņēmējiem lūdza novērtēt, cik informēti viņi jūtas par sociālajiem pakalpojumiem pašvaldībā dažādās dzīves situācijās, kā arī atzīmēt, kur viņi visbiežāk iegūst informāciju par sociālajiem pakalpojumiem, un kādā veidā šo informāciju saņemtu būtu visērtāk.

Pētījuma rezultāti liecina, ka vairāk nekā puse (69%) no respondentiem „*neko nezina*” par sociālajiem pakalpojumiem situācijā pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma. Uz jautājumu *Cik labi*

informēts Jūs jūtaties par sociālajiem pakalpojumiem jūsu pašvaldībā šādās situācijā? no kopējā respondentu vismazāk, tas ir, 23 % atbild, ka nezina par palīdzību trūkuma / nabadzības situācijā, savukārt 69 % atbild, ka nav informēti par palīdzību situācijā pēc ieslodzījuma. Savukārt, analizējot apkopotos datus pa mērķgrupām, no ieslodzījuma atbrīvotās personas vislabāk ir informētas par situāciju pēc ieslodzījuma, tā atbild 80 % no mērķgrupas respondentu skaita. Tālāk seko informētība par sociālajiem pakalpojumiem nabadzības, atkarību un krīzes situācijās, bet mājokļa problēmu risināšanai par sociālajiem pakalpojumiem informācija ir ¼ mērķgrupas respondentu.

Visbiežāk informāciju par sociālajiem pakalpojumiem no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas iegūst sociālajos dienestos, tā atbildējuši 59 % no kopējā respondentu skaita. Aptuveni 1/5 daļa atzīmē masu mediju (TV, radio un prese) sniegto atbalstu informācijas sniegšanā par sociālajiem pakalpojumiem. Pašvaldības bezmaksas tālruni un īpašus informatīvos materiālus vai bukletus atzīmē 4 % no mērķgrupas respondentiem. Vienlaicīgi jānorāda, ka 15 % vēlētos saņemt kā visērtāko informācijas avotu bezmaksas bukletus, vai 8 % vēlētos visērtāk iegūt informāciju par sociālajiem pakalpojumiem pa pašvaldības bezmaksas tālruni. Tāpat vairāk kā šobrīd iespējams gribētu saņemt informāciju par sociālajiem pakalpojumiem no masu medijiem, par to norāda 32 % savās anketās. Ģimenes locekļi, draugi vai paziņas sniedz informāciju par sociālajiem pakalpojumiem 48 % respondentu gadījumos, bet vienlaicīgi jānorāda, ka uz pusi mazāk, tas ir, 20 % respondentu šo informācijas avotu atzīst kā visērtāko arī turpmāk.

No ieslodzījuma atbrīvoto personu apmierinātība ar sociālajiem pakalpojumiem

Pētījuma ietvaros tika noskaidrota arī respondentu apmierinātība ar sociālajiem pakalpojumiem. Lūgti atbildēt uz jautājumu, kā viņi kopumā vērtē sociālos pakalpojumus iedzīvotājiem savā pašvaldībā, aptuveni 2/3 pētījuma aptaujas dalībnieku (66 %) norādīja, ka ir ar tiem kopumā apmierināti (atbildes „pilnīgi apmierināts” un „drīzāk apmierināts”). Neapmierinātību ar pašvaldības sniegtajiem sociālajiem pakalpojumiem pauda kopumā 18 % sociālo pakalpojumu saņēmēju.

Tikai 13 % no mērķgrupas respondentiem atbild, ka ir pilnīgi apmierināti ar saņemtajiem pakalpojumiem. Savukārt 22 % no mērķgrupas respondentu skaita ir drīzāk apmierināti ar saņemtajiem pakalpojumiem. No ieslodzījuma atbrīvotās personas salīdzinājumā ar visām pētījumā aptaujātajām mērķgrupām ir sniegušas vislielāko (35 %) negatīvo vērtējumu. Tāpat liels skaits respondentu (30 %) nav atbildējuši uz šo jautājumu.

No ieslodzījuma atbrīvoto personu kā sociālo pakalpojumu saņēmēju vajadzības un ieteikumi

Pētījuma ietvaros aptaujas dalībniekus lūdza norādīt, kādus sociālos pakalpojumus savā pašvaldībā viņi uzskata par sev nepieciešamiem. Sociālo pakalpojumu saņēmēji arī spontāni minēja, kādus jaunus, viņiem nepieciešamus sociālos pakalpojumus vajadzētu ieviest viņu pašvaldībā, kā arī atzīmēja, kādus jautājumus, problēmas vajadzētu risināt, runājot par sociālajiem pakalpojumiem viņu pašvaldībā.

Raksturojot analizēto mērķgrupu vēlmes saņemt biežāk minētos sociālos pakalpojumus, zupas virtuvi par sev nepieciešamu biežāk nekā caurmērā atzina no ieslodzījuma vietām atbrīvotie (20 %).

Apkopojot rezultātus vērojams, ka 69 % aptaujāto sociālo pakalpojumu saņēmēju nav varējuši atbildēt uz jautājumu „Kādus jaunus Jums nepieciešamus sociālos pakalpojumus, Jūsaprāt, vajadzētu ieviest Jūsu pašvaldībā?”

Analizējot nosauktos pakalpojumus, jāsecina, ka aptaujātie biežāk ir minējuši sociālos pabalstus un palīdzību.

Nepieciešamo palīdzību darba meklēšanā norāda 2 % no kopējā pētījuma respondentu skaita, aicinot nodrošināt ar informāciju par darba vietām. Vairākos gadījumos gan ir minēts nevis darbs, bet tieši nodarbinātības pasākumi (0.4 %). Jāpiebilst, ka tika norādīts uz nepieciešamību pievērst īpašu uzmanību grupām, kam darbu atrast ir grūtāk – bijušajiem ieslodzītajiem.

Analizējot datus par nepieciešamajiem sociālajiem pakalpojumiem, mērķgrupas (no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas) atbildes norāda, ka 44 % tāpat vēlētos saņemt pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai. 41 % atzīmē nepieciešamību saņemt dzīvokļa pabalstu, savukārt 33 % vēlas saņemt pabalstu veselības aprūpei. Pie saņemtajiem pakalpojumiem respondenti norādīja, ka dzīvokļa un veselības aprūpei atbalstu saņēma tikai 13 % no mērķgrupas. Aptuveni 1/5 daļa norāda, ka vēlētos saņemt zupas virtuves, nakts patversmes un patversmes pakalpojumus. 41 % no respondentiem vēlas saņemt sociālā darbinieka konsultācijas.

Secinājumi

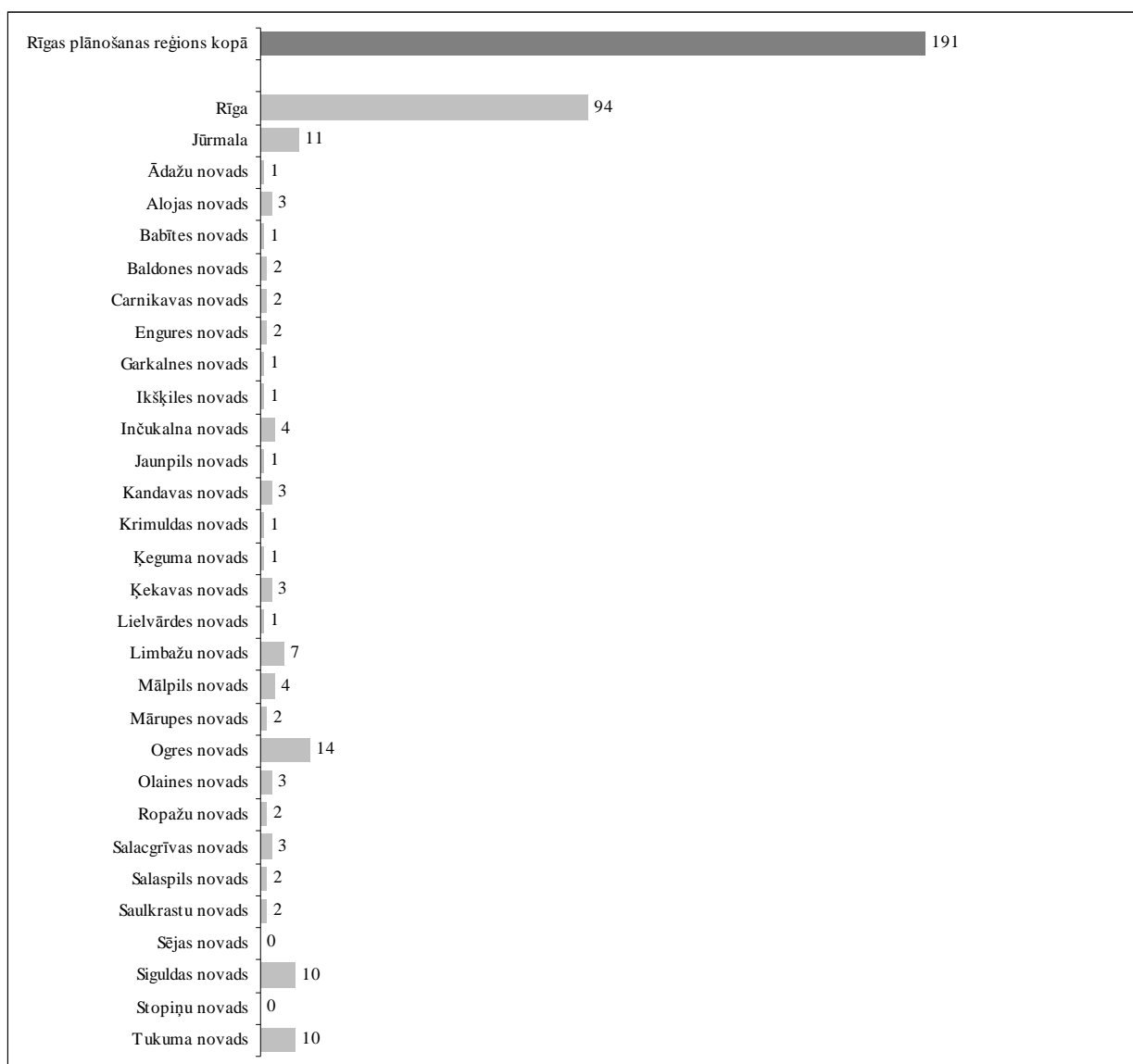
- Apkopojot iepriekš minēto, var secināt, ka pētījumā pamatā ir piedalījušās personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām pēdējo trīs gadu laikā, vīrieši, darbaspējīgā vecumā no 25 līdz 54 gadiem, kam nav darba un ienākumu, vai arī ir ienākumi no 1 Ls līdz 40 Ls uz vienu personu pēc nodokļu nomaksas. Pamatā šīs personas dzīvo pilsētā, ir krievu vai citas tautības pārstāvji ar aroda vai pamatizglītību.
- Iegūtās informācijas analīze par mērķgrupas sociālo portretu norāda uz to, ka galvenās problēmas personām pēc ieslodzījuma varētu būt saistītas ar nodarbinātību, attiecīgi - ienākumu trūkumu, tāpat izglītības un / vai valsts valodas pārzināšanu, ko pieprasa darba tirgus.
- Sociālo pakalpojumu saņēmēju piecas biežāk norādītās problēmas un/vai situācijas, ar kādām viņi saskārušies pēdējo 12 mēnešu laikā, ir saistītas ar pamatvajadzību nodrošinājumu cilvēka eksistencei. Vēl jāatzīmē, ka problēmas ir savstarpēji pakārtotas un pamatā tas ir naudas līdzekļu trūkums, kas izriet no nodarbinātības jautājuma.
- Apkopotie dati liecina, ka 1/3 no respondentiem ir saņēmuši sociālos pakalpojumus. Pamatā tie ir patversmes un zupas virtuves pakalpojumi, kā arī sociālā darbinieka konsultācijas.
- Gandrīz puse respondentu norāda uz nesaņemtajiem, bet vajadzīgajiem sociālajiem pakalpojumiem. Personas pēc ieslodzījuma ir mērķgrupa, kas pētījumā ir salīdzinoši visvairāk atbildējusi uz šo jautājumu.
- Vairāk kā puse klientu, kas ir personas pēc ieslodzījuma nav informētas par pieejamajiem sociālajiem pakalpojumiem, lai risinātu pamatvajadzības un saņemtu nepieciešamos pakalpojumus. Aptuveni puse respondentu nesaņem no tuviniekiem, bet vēlētos saņemt informāciju par pakalpojumiem pa bezmaksas tālruni vai īpašiem informatīviem bukletiem vairāk, kā tas ir iespējams šobrīd.
- Aptuveni puse mērķgrupas respondentu norāda par nepieciešamajiem sociālajiem pakalpojumiem: saņemt pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai, saņemt dzīvokļa pabalstu, pabalstu veselības aprūpei, saņemt zupas virtuves, nakts patversmes un patversmes pakalpojumus un saņemt sociālā darbinieka konsultācijas.

2.3. RPR esošo sociālo pakalpojumu raksturojums

2.3.apakšnodaļas ietvaros atspoguļoti 30 RPR pašvaldību sociālo dienestu sniegtie dati par sociālo pakalpojumu skaitu, veidiem un saņēmējiem, raksturoti sociālo pakalpojumu sniedzēju darbinieki un sniegts ieskats pašvaldību izdevumos sociālajiem pakalpojumiem un sociālajai palīdzībai. Tāpat kā iepriekšējā nodaļā, arī šajā, reaģējot uz RPR pašvaldību aicinājumu, īpaša uzmanība pievērsta sociālo pakalpojumu raksturojumam, kas orientēti tieši uz personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām.

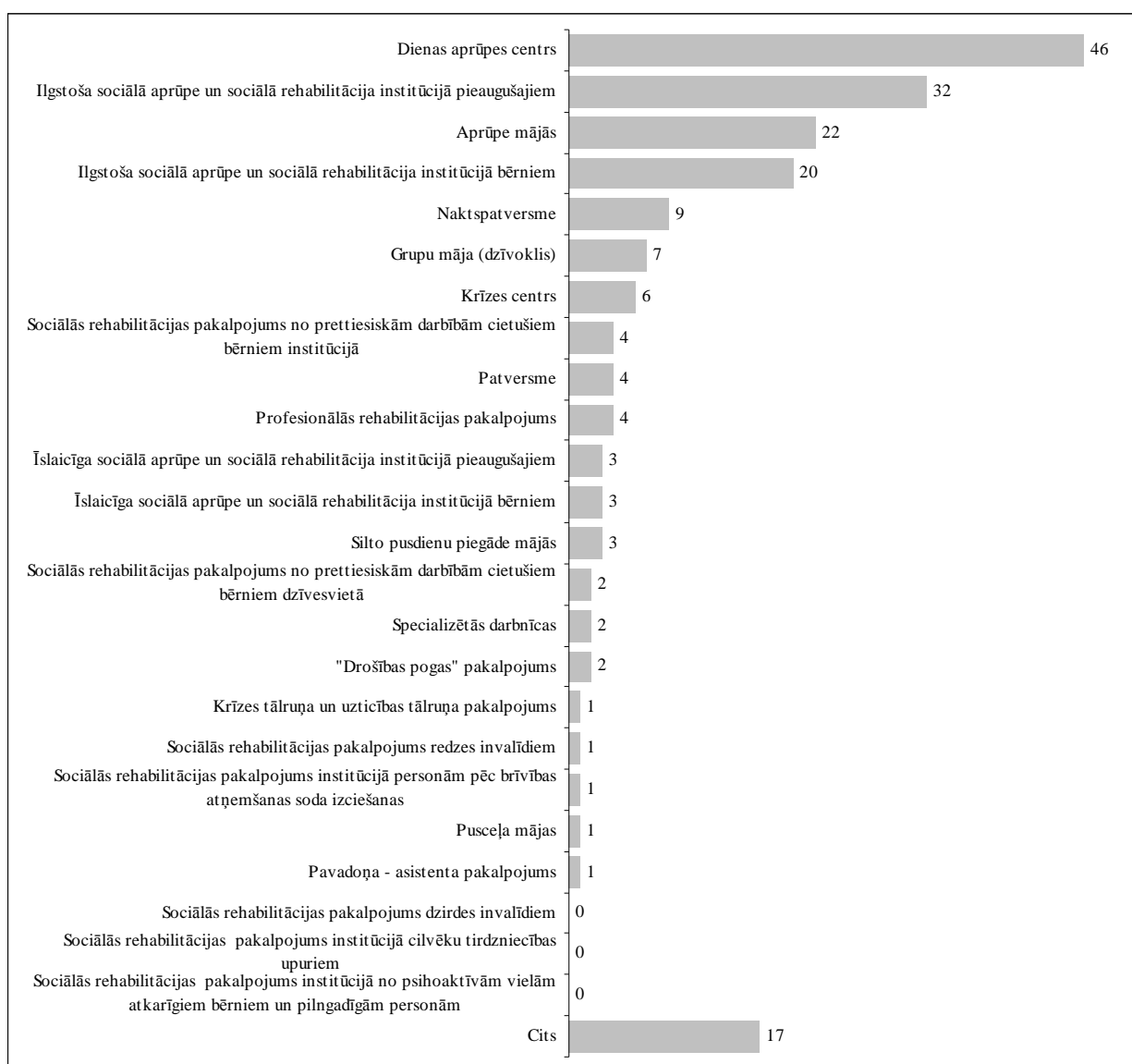
2.3.1. Sociālo pakalpojumu skaits, veidi un saņēmēji

Esošā situācija RPR sociālo pakalpojumu nodrošinājumā ir ļoti dažāda. Rīgā ir vislielākā sociālo pakalpojumu dažādība un visvairāk sociālo pakalpojumu sniedzēju no nevalstiskā sektora. Pārējās pašvaldībās ir salīdzinoši neliela sociālo pakalpojumu daudzveidība. Pārsvarā pieejami ir ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums institūcijā un tādi pakalpojumi dzīvesvietā kā dienas aprūpes centrs un aprūpe mājās. Tas liek secināt, ka sociālo pakalpojumu attīstība Rīgā un novados ir plānojama dažādā veidā.

2.16.attēls. Rīgā un novados pieejamo sociālo pakalpojumu skaits

Visvairāk RPR ir ilgstošās sociālās un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi institūcijā bērniem un pieaugušajiem, bet dzīvesvietā visizplatītākie ir dienas aprūpes centri un aprūpe mājās. Ir konstatējams, ka aprūpes mājās pakalpojums, ko saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu (23.pants) ir jānodrošina katrai pašvaldībai, visās RPR pašvaldībās netiek nodrošināts. No tā var secināt, ka sociālo pakalpojumu attīstība reģionā ir jāsaista ne tikai ar inovatīviem risinājumiem atsevišķu mērķa grupu specifisko vajadzību apmierināšanā, bet arī tādu pakalpojumu kā aprūpe mājās attīstīšanā. Pretējā gadījumā var rasties situācija, kad kādas mērķa grupas specifiskās vajadzības tiek apmierinātas, bet pakalpojums, kas ir nepieciešams lielākai daļai visu iedzīvotāju noteiktā dzīves posmā, netiek nodrošināts.

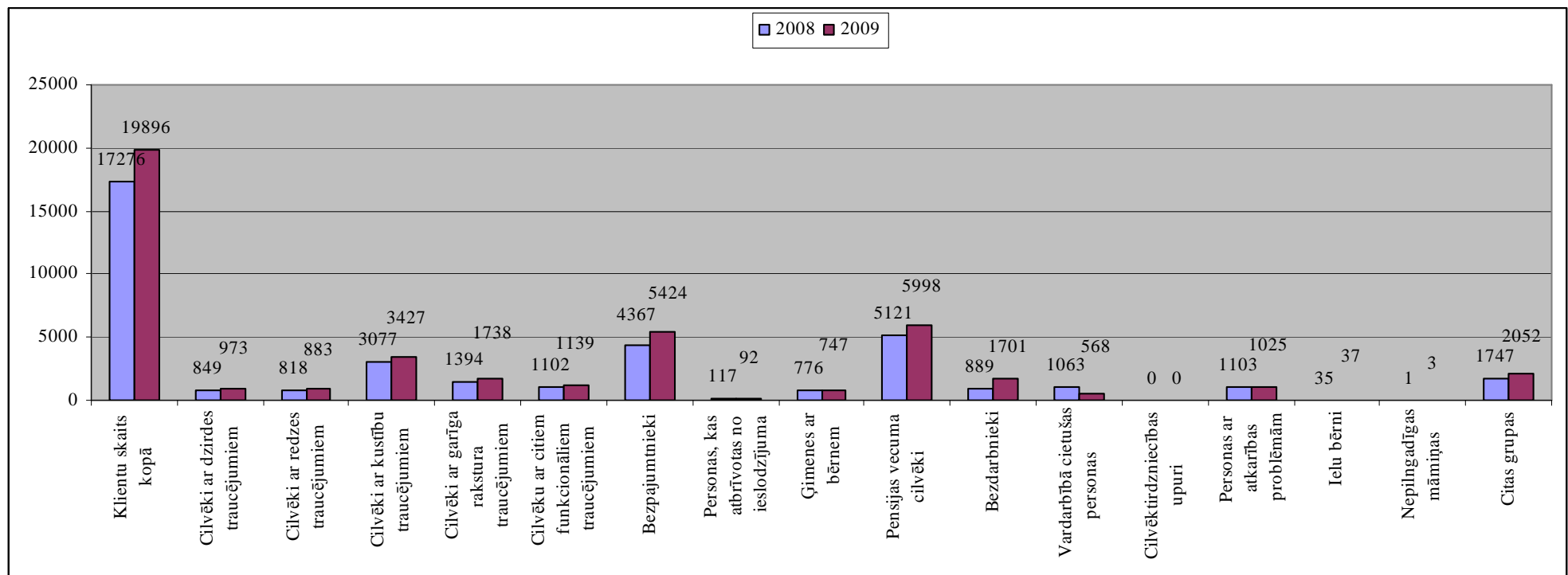

2.17.attēls. Sociālo pakalpojumu veidi (skaits) - Rīgas plānošanas reģions kopā

RPR ir salīdzinoši liels skaits tādu sociālo pakalpojumu, kurus nevar pieskaitīt ne pie viena no MK 03.06.2003. noteikumos nr.291 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” minētajiem pakalpojumiem (Grafikā nr. ___ sadaļa „Cits”). Tas liek secināt, ka jau šobrīd pastāv situācija, ka MK noteikumos minētais sociālo pakalpojumu veidu uzskaitījums nav pilnīgs un neietver visus iedzīvotāju vajadzībām atbilstošos pakalpojumus. Sadaļā „Cits” ir tādi sociālie pakalpojumi kā dienas centrs, specializētais transports, pavadonis – asistents, atbalstītā darba pakalpojums u.c., kuru iekļaušana normatīvajos aktos ir nepieciešama, lai normatīvi nostiprinātu šādu pakalpojumu kā sociālo pakalpojumu statusu.

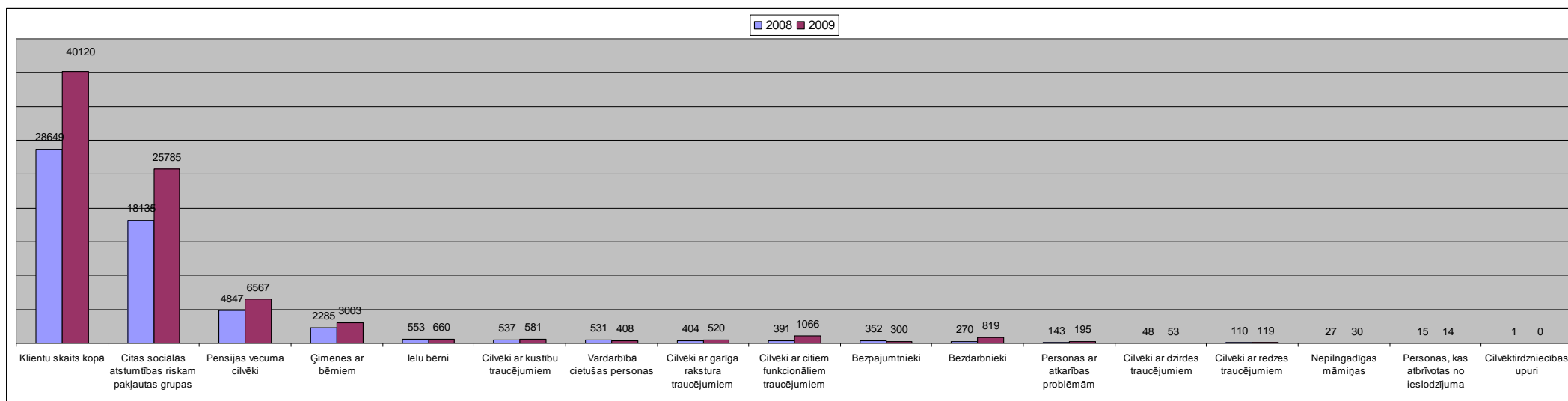
Ja analizē datus par sociālo pakalpojumu nodrošinājumu pa dažādām mērķa grupām, tad var konstatēt, ka ar sociālajiem pakalpojumiem vismazāk ir nodrošinātas tādas mērķa grupas kā ielu bērni, jaunieši un ģimenes ar bērniem, nepilngadīgas māmiņas un bērni bāreņi. Tas nozīmē, ka dominē tādi sociālie pakalpojumi, kas vērsti uz sociālām problēmām, kuras jau pastāv, taču maz uzmanības ir pievērsts sociālajiem pakalpojumiem, kas vērsti uz agrīnu iejaukšanos un problēmu profilaksi. Tāpēc turpmāk sociālo pakalpojumu attīstīšanā RPR būtu lielāka uzmanība jāveltī tieši sociālajiem pakalpojumiem, kuru mērķa grupa ir bērni pēc 12 gadu vecuma, pilngadīgi jaunieši ar zemām sociālajām prasmēm un ģimenes ar bērniem. Salīdzinoši maz sociālo pakalpojumu RPR ir arī tādām mērķa grupām kā vardarbībā cietušās personas, personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma, un cilvēktirdzniecības upuri.

2.18. un 2.19.attēlos atspoguļota RPR pašvaldību sociālo dienestu sniegtā informācija par faktisko klientu skaitu 2008. un 2009.gadā, dalījumā pa mērķa grupām.

2.18.attēls. Sociālo pakalpojumu saņēmēju sadalījums pa mērķa grupām Rīgā

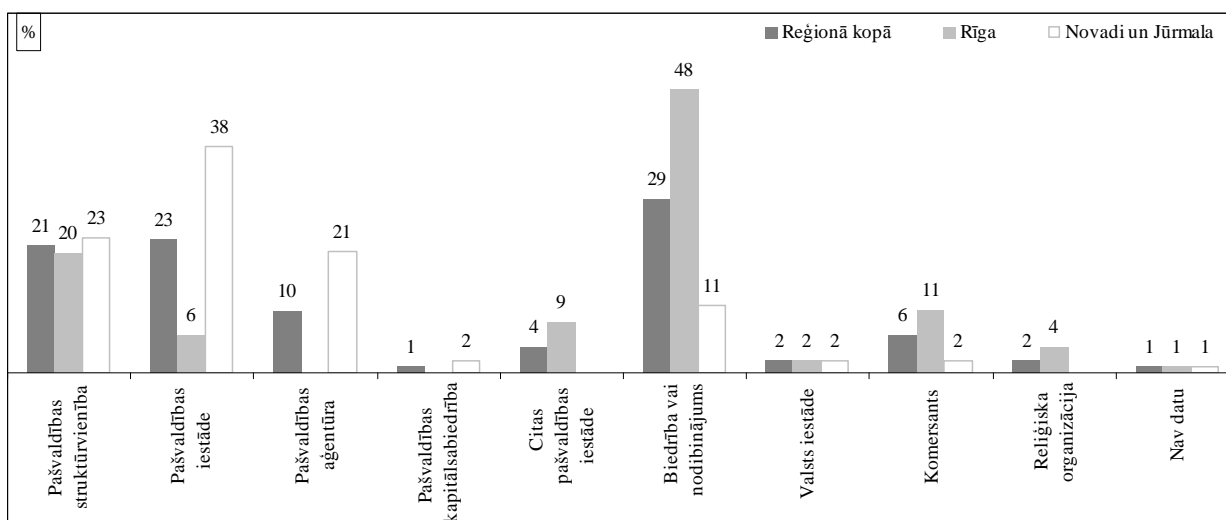
Kopumā salīdzinot 2008.gada datus ar 2009.gada datiem var konstatēt, ka sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits palielinās. Rīgā skaitliski vislielākās sociālās grupas – sociālo pakalpojumu saņēmēji ir pensijas vecuma cilvēki, bezpajumtnieki un personas ar kustību traucējumiem. Sociālo pakalpojumu saņēmēju skaita palielināšanās ir saistāma ar jaunu sociālo pakalpojumu attīstību un jau pastāvošu sociālo pakalpojumu vietu skaita pieaugumu.

2.19.attēls. Sociālo pakalpojumu saņēmēju sadalījums pa mērķa grupām novados

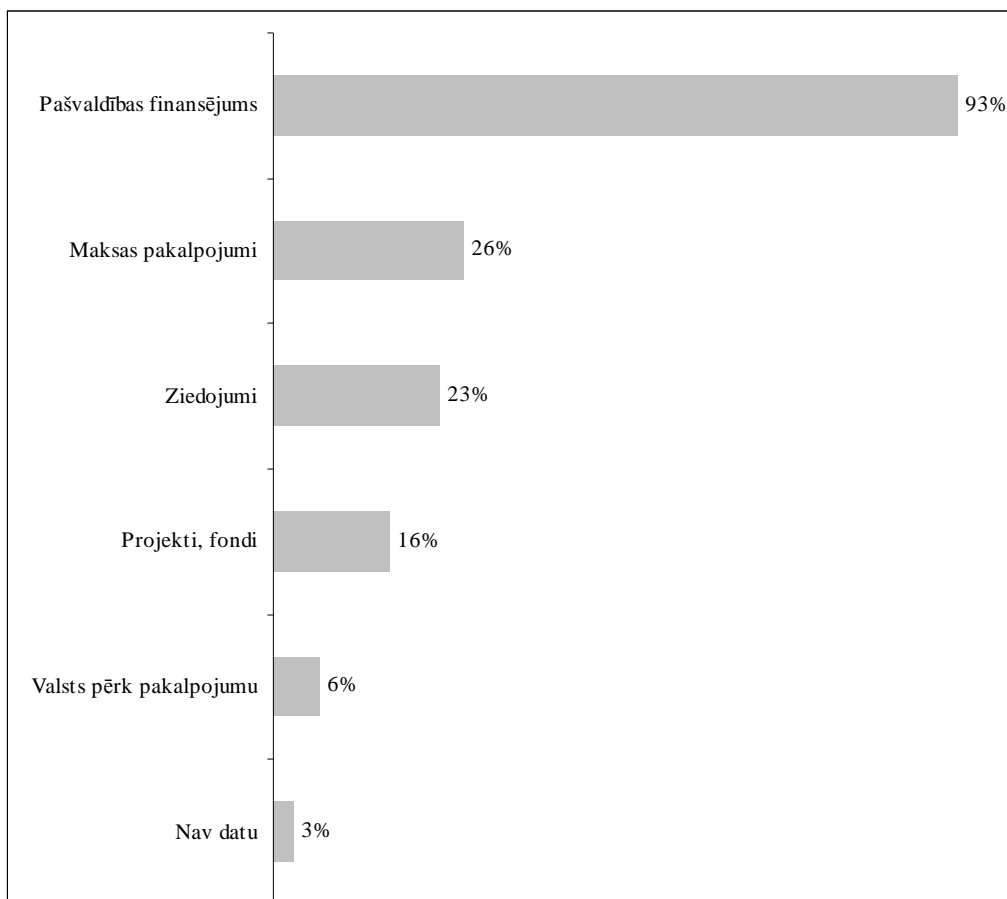
Jūrmalā un novados ir salīdzinoši daudz tādu sociālo pakalpojumu saņēmēju, kurus sociālo pakalpojumu speciālisti norādījuši zem nosaukuma „Citas sociālās atstumtības riskam pakļautas grupas”. Tas liek secināt, ka ne vienmēr klientus ir viegli iedalīt kādā konkrētā mērķa grupā, jo viņiem piemīt vairāku sociālo grupu pārstāvju pazīmes, vai arī ir daļēji pieder pie nosauktās mērķa grupas kādu specifisku apstākļu dēļ, piemēram, HIV inficētie, bērni un jaunieši, bērni ar uzvedības problēmām, bērni bāreņi un bez vecāku gādības palikušie bērni, sievietes ar bērniem u.c. Tāpēc sociālo pakalpojumu attīstīšanā nevar vadīties tikai no piederības kādai mērķa grupai, bet ir jāņem vērā arī noteiktā problēmātika, ar kuru saskaras noteikts klientu loks.

2.20.attēlā ir atspoguļots RPR sociālo pakalpojumu sniedzēju sadalījums pēc to organizatoriskās formas. Ir redzams, ka Rīgā kā sociālo pakalpojumu sniedzējs dominē biedrība vai nodibinājums (48 % gadījumu), kas liecina par to, ka Rīgā daudzi sociālie pakalpojumi iedzīvotājiem tiek nodrošināti, tos pērkot no nevalstiskā sektora. Turklāt 8 pakalpojumus (jeb 9 % no pakalpojumiem) Rīga pērk arī no citas pašvaldības iestādes. Savukārt, novados un Jūrmalā kā sociālo pakalpojumu sniedzēju dominējošā organizatoriskā forma dominē pašvaldības iestāde (38 %), pašvaldības struktūrvienība (23 %) un pašvaldības aģentūra (21 %). Iespējams tas liecina par tādu nevalstisko organizāciju neesamību, kurām būtu pietiekoša kapacitāte uzsākt kāda sociālā pakalpojuma sniegšanu, kas prasa noteiktus ieguldījumus, kā arī cilvēkresursus, lai nodrošinātu pakalpojuma sniegšanu.

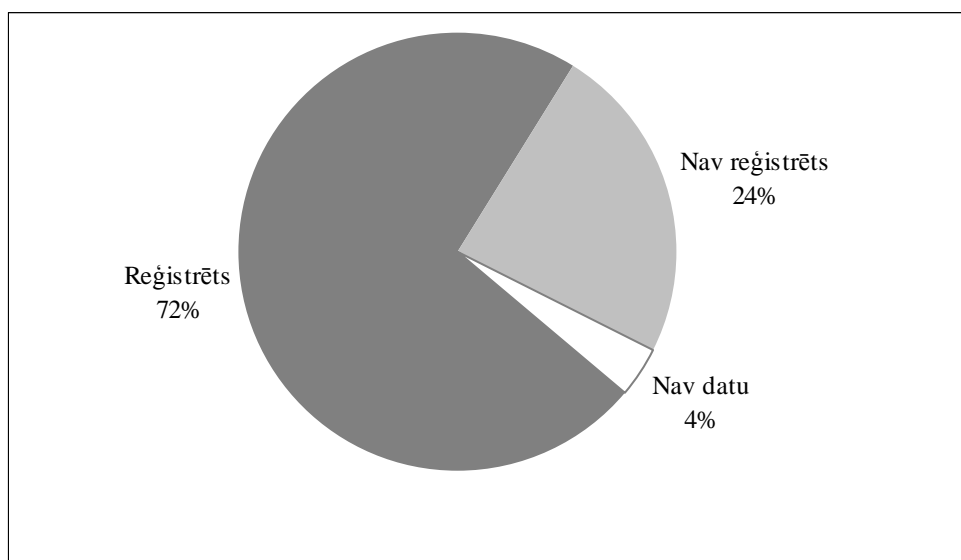
2.20.attēls. Sociālo pakalpojumu sniedzēju veidi (%), balstoties uz kopējo sociālo pakalpojumu skaitu (bāze=93 soc.pak. Rīgā un 97 - novados un Jūrmalā)

Ir secināms, ka sociālo pakalpojumu sniedzēji ir lielākoties atkarīgi no pašvaldības finansējuma. Rīgas plānošanas reģionā kopumā 92 % sociālo pakalpojumu saņem pašvaldības finansējumu, 26 % ir maksas pakalpojumi, 23 % saņem arī ziedojumus, savukārt 16 % tiek atbalstīti no projektiem un fondiem. Tikmēr tikai 6 % gadījumos pakalpojumu pērk valsts. Jāpiebilst, ka viens sociālais pakalpojums nereti saņem vairāku veidu finansējumu. Tātad pašvaldība ir lielākais sociālo pakalpojumu pircējs. Šādā situācijā sociālo pakalpojumu attīstība vienmēr būs saistīta ar katras konkrētās pašvaldības finansiālajām iespējām. Alternatīva šādai situācijai ir valsts līdzfinansējums noteikta veida pakalpojumu nodrošināšanai. Iespējams, ka ir jānosaka pamata sociālo pakalpojumu grozs, kas ir jānodrošina visiem valsts iedzīvotājiem jebkurā pašvaldībā.

2.21.attēls. Sociālo pakalpojumu finansējuma avots RPR kopā, %

Apkopotā informācija par sociālo pakalpojumu reģistrāciju Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā liecina, ka apmēram ¼ daļa sociālo pakalpojumu sniedzēju nav tajā reģistrējušies. Tā kā sociālo pakalpojumu sniedzēji novados lielākoties ir pašvaldības iestādes, kuras finansē pašvaldība, tad iespējams, ka šie pakalpojumu sniedzēji neredz nepieciešamību veikt reģistrāciju Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā.

2.22.attēls. Sociālā pakalpojuma reģistrācija Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā - Rīgas plānošanas reģions kopā

2.13.tabula. RPR pašvaldībās dzīvojošo sociālās atstumtības riskam pakļauto personu izmantotie sociālie pakalpojumi

	Cilvēki ar dzirdes traucējumiem		Cilvēki ar redzes traucējumiem		Cilvēki ar kustību traucējumiem		Cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem		Cilvēki ar citiem funkcionāliem traucējumiem	
	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi
Ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā pieaugušajiem	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā
Aprūpe mājās	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā
Dienas aprūpes centrs	Jā	Jā		Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā
Ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā bērniem	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	
Silto pusdienu piegāde mājās	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā
Īslaicīga sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā pieaugušajiem		Jā		Jā		Jā		Jā		Jā
Naktspatversme	Jā		Jā		Jā		Jā		Jā	
Grupu māja (dzīvoklis)			Jā				Jā			
Profesionālās rehabilitācijas pakalpojums		Jā		Jā		Jā	Jā	Jā		Jā
Pavadoņa - asistenta pakalpojums			Jā	Jā	Jā	Jā	Jā		Jā	
Krīzes centrs				Jā	Jā		Jā	Jā		
Krīzes tālruņa un uzticības tālruņa pakalpojums					Jā		Jā		Jā	
Specializētās darbnīcas							Jā			
Pusceļa mājas						Jā		Jā		
Sociālās rehabilitācijas pakalpojums redzes invalīdiem			Jā							
Cits	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā

2.13.tabulas turpinājums

	Bezpajumtnieki		Personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma		Ģimenes ar bērniem		Pensijas vecuma cilvēki		Bezdarbnieki	
	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi
Ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā pieaugušajiem	Jā		Jā				Jā	Jā		Jā
Dienas aprūpes centrs		Jā		Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā
Aprūpe mājās		Jā		Jā	Jā	Jā	Jā	Jā		Jā
Naktspatversme	Jā	Jā	Jā		Jā		Jā	Jā	Jā	Jā
Īslaicīga sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā pieaugušajiem		Jā		Jā		Jā		Jā		Jā
Silto pusdienu piegāde mājās		Jā				Jā	Jā	Jā		Jā
Krīzes centrs					Jā	Jā	Jā		Jā	
Grupu māja (dzīvoklis)	Jā		Jā						Jā	
Patversme	Jā	Jā				Jā				
Krīzes tālruņa un uzticības tālruņa pakalpojums					Jā		Jā		Jā	
Profesionālās rehabilitācijas pakalpojums		Jā						Jā		
Pavadoņa - asistenta pakalpojums	Jā						Jā			
Ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā bērniem			Jā							
"Drošības pogas" pakalpojums							Jā			
Cits	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā

2.13.tabulas turpinājums

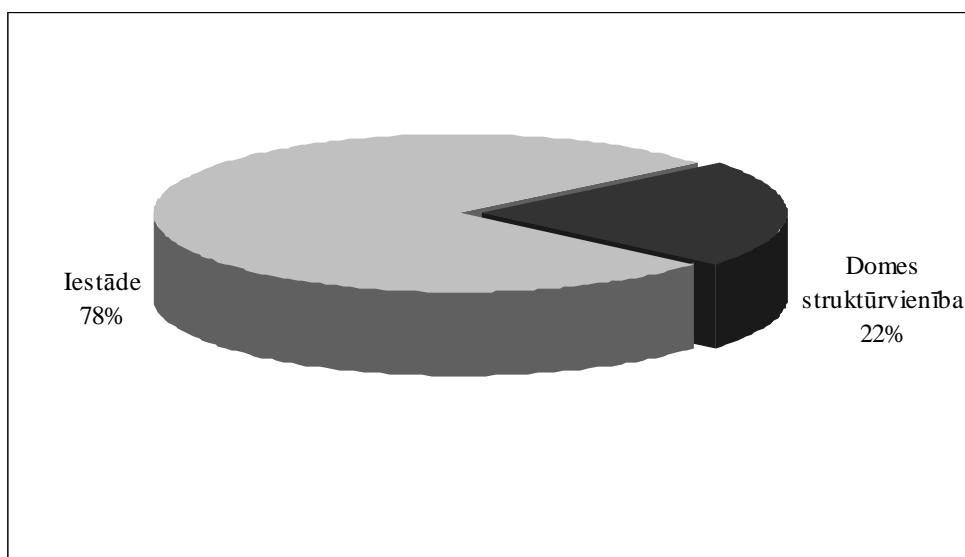
	Nepilngadīgas māmiņas		Bērni bāreņi		Cita mērķa grupa		Nav datu	
	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi
Ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā bērniem	Jā		Jā	Jā	Jā			
Dienas aprūpes centrs		Jā			Jā	Jā		Jā
Krīzes centrs		Jā		Jā	Jā	Jā		
Aprūpe mājās		Jā			Jā	Jā		Jā
Ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā pieaugušajiem					Jā	Jā		
Naktspatversme					Jā	Jā		
Grupu māja (dzīvoklis)			Jā					
Īslaicīga sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā bērniem			Jā	Jā	Jā			
Silto pusdienu piegāde mājās						Jā		
Īslaicīga sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā pieaugušajiem								Jā
Pusceļa mājas				Jā				
Profesionālās rehabilitācijas pakalpojums						Jā		
Krīzes tālruņa un uzticības tālruņa pakalpojums								
Sociālās rehabilitācijas pakalpojums no prettiesiskām darbībām cietušiem bērniem institūcijā								
Cits		Jā			Jā	Jā		Jā

2.13.tabulas turpinājums

	No vardarbības cietušas personas		Cilvēktirdzniecības upuri		Personas ar atkarības problēmām		Ielu bērni	
	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi	Rīga	Novadi
Ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā bērniem	Jā	Jā			Jā	Jā	Jā	
Dienas aprūpes centrs	Jā	Jā			Jā	Jā	Jā	Jā
Krīzes centrs	Jā	Jā			Jā		Jā	
Aprūpe mājās		Jā			Jā	Jā		
Ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā pieaugušajiem					Jā	Jā		
Naktspatversme					Jā	Jā		
Grupu māja (dzīvoklis)	Jā				Jā			
Īslaicīga sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā bērniem								
Silto pusdienu piegāde mājās					Jā	Jā		
Īslaicīga sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija institūcijā pieaugušajiem						Jā		
Pusceļa mājas						Jā		
Profesionālās rehabilitācijas pakalpojums						Jā		
Krīzes tālruņa un uzticības tālruņa pakalpojums	Jā				Jā			
Sociālās rehabilitācijas pakalpojums no prettiesiskām darbībām cietušiem bērniem institūcijā		Jā						
Cits	Jā	Jā		Jā	Jā	Jā		

Sociālo pakalpojumu pirkšanai no organizācijām, kas nav pašvaldības iestādes, ir savas priekšrocības. Pirmkārt, tiek ievērots princips, ka lēmuma pieņēmējs un lēmuma izpildītājs ir divas atsevišķas, tieši nesaistītas personas. Tas noved pie tā, ka Sociālais dienests un tā darbinieki neietekmējas no tām iespējamām grūtībām (finansiālām, organizatoriskām, personāla u.c.), ar kurām varētu saskarties sociālā pakalpojuma sniedzējs. Sociālā darba speciālistam galvenais, novērtējot klienta vajadzības pēc sociālā pakalpojuma, ir klienta un viņa ģimenes locekļu viedoklis par savu situāciju, citu speciālistu (ģimenes ārsts, sociālais pedagogs, psihoterapeits, psihologs, bāriņtiesas speciālists u.c. iesaistītie speciālisti) viedoklis par klienta vajadzībām, kā arī paša sociālā darba speciālista zināšanas un veiktie klienta sociālās situācijas, resursu un spēju novērojumi, kas kopā veido objektīvu ainu par klienta vajadzībām pēc konkrēta sociālā pakalpojuma. Tā sociālais dienests atbild par kvalitatīvu klienta vajadzību novērtēšanu normatīvajos aktos noteiktajā termiņā, bet sociālā pakalpojuma sniedzējs atbild par sociālā pakalpojuma sniegšanu un tā satura atbilstību pakalpojumam noteiktajām prasībām.

Informācija par pašvaldības sociālo dienestu (turpmāk – Sociālais dienests)

2.23.attēls. Dienesta statuss pašvaldībā

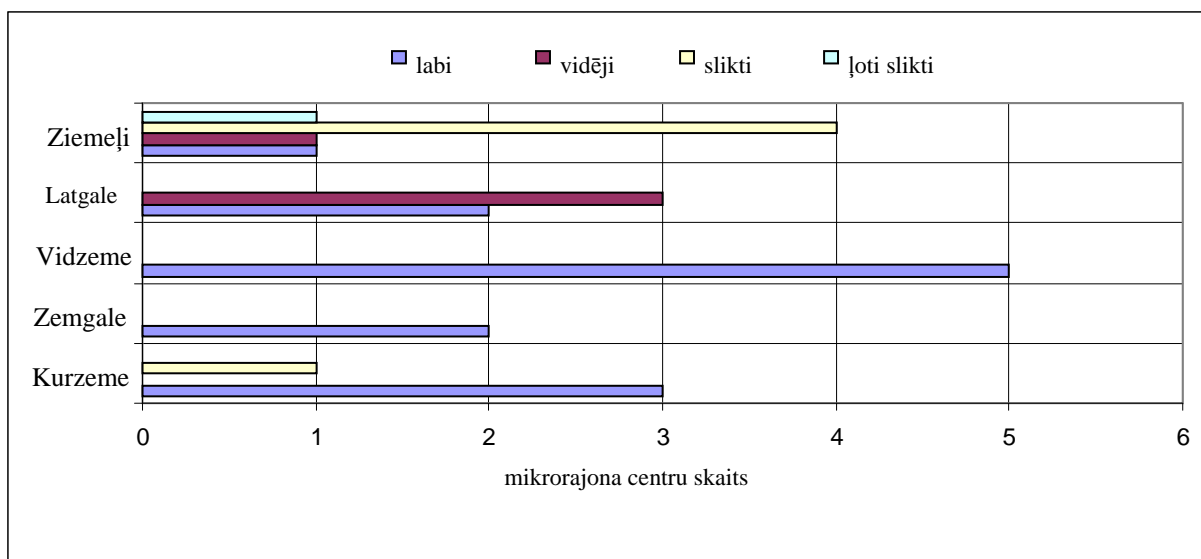
Kopā RPR ir izveidoti 29 Sociālie dienesti, no kuriem iestādes statuss ir 78 %, kamēr 22 % - domes struktūrvienības statuss. Katrā novadā Sociālie dienesti ir izvietoti vairākās vietās.

Lai izvērtētu Rīgas plānošanas reģiona Sociālo dienestu pieejamību, tika lūgts Sociālo dienestu darbiniekiem novērtēt vides pieejamību Sociālajos dienestos, kā arī sniegt viedokli par iedzīvotāju iespējām nokļūt uz Sociālo dienestu ar sabiedrisko transportu un klientu pieņemšanas laiku atbilstību klientu vajadzībām.

2.14.tabula. Sociālā dienesta pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti Rīgā

Dienesta pakalpojumu sniegšanas adrese	Sociālā dienesta telpu fiziskā pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti	Iedzīvotāju iespējas nokļūt uz sociālo dienestu ar sabiedrisko transportu no dzīves vietas novadā
Ed.Smiļģa iela 46	labi	labi
Ziepju iela 13	labi	vidēji
Baldones iela 2	labi	labi
Dolomīta iela 1	labi	labi
M.Stacijas iela 8	labi	labi
Daugavgrīvas iela 74/76	slikti	labi
Vidrižu iela 3	labi	labi
Brīvības gatve 266	labi	labi
Ieriķu iela 2b	labi	labi
Pērnavas iela 1	labi	labi
Dzilnas iela 26-4	labi	labi
Rūpniecības iela 21	labi	vidēji
Pētersalas iela 2	slikti	labi
Baltāsbaznīcas iela 52	vidēji	vidēji
Viestura prospekts 69	slikti	labi
Aptiekas iela 8	slikti	vidēji
Čiekurkalna 6.šķ.l. 14	slikti	vidēji
Gaiļņu iela 5	ļoti slikti	labi
Avotu iela 31	vidēji	vidēji
Rēznas iela 10/2	labi	vidēji
Aglonas iela 35/1	vidēji	vidēji
Baznīcas iela 19/23	vidēji	vidēji
Salnas iela 2	labi	labi

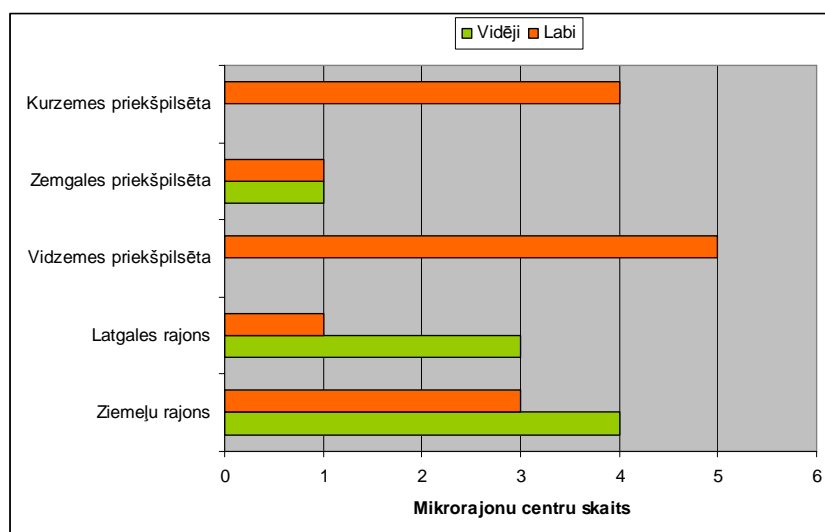
Lai pēc iespējas atvieglotu iedzīvotāju iespējas saņemt sociālos pakalpojumus tuvāk dzīvesvietai, Rīgā Sociālais dienests ir izvietots 23 adresēs. Saskaņā ar sociālā darba speciālistu vērtējumu dienestu pieejamība personām ar invaliditāti pieejama ir 13 pakalpojuma sniegšanas vietās, vidēja pieejamība ir četros mikrorajona centros, slikta un ļoti slikta - sešos mikrorajona centros.

2.24.attēls. Sociālo dienestu vides pieejamība Rīgā

Kopumā var secināt, ka Rīgā Sociālā dienesta telpas vislabāk pieejamas personām ar kustību traucējumiem ir Zemgales priekšpilsētā, Vidzemes priekšpilsētā un Kurzemes rajonā, savukārt vidēja vai slikta Sociālā dienesta telpu pieejamība ir Ziemeļu rajonā un vidēja - Latgales priekšpilsētā.

Līdzīga situācija ir izvērtējot iedzīvotāju iespējas nokļūt uz Sociālo dienestu ar sabiedrisko transportu. Līdzīgi kā fiziskas vides pieejamības situācija, Rīgas iedzīvotājiem ar sabiedrisko transportu brīvi pieejami ir Dienesta mikrorajona centri Kurzemes rajonā, Vidzemes priekšpilsētā un daļēji pieejami mikrorajonu centri ir Latgales, Zemgales priekšpilsētās un Ziemeļu rajonā.

2.25.attēls. Iedzīvotāju iespējas nokļūt uz sociālo dienestu ar sabiedrisko transportu no dzīvesvietas Rīgā

Visi plānošanas reģiona Sociālo dienestu darbinieki uzskata, ka klientu pieņemšanas laiki atbilst klientu vajadzībām – sociālā darba speciālisti ir pieejami gan rīta, gan vakara stundās.

2.15.tabulā ir norādīta katra Sociālā dienesta adrese, fiziskas vides pieejamība un iespēja nokļūt ar sabiedrisko transportu.

2.15.tabula. Sociālā dienesta pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti Jūrmalā un novados

Jūrmala		
Mellužu prospekts 83	Pielāgots ēkas pirmais stāvs	labi
Talsu šoseja 31/25, speciālistu pieņemšanas vieta	Telpas pieejamas cilvēkiem ar invaliditāti	labi
Alojas novads		
Jūras iela 13, Aloja	Ierobežota pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti	Ir iespēja nokļūt ar sabiedrisko transportu
Parka iela 2, Staicele	Telpas pieejamas cilvēkiem ar invaliditāti	Ir iespēja nokļūt ar sabiedrisko transportu
Brīvzemnieku pagasta pārvalde, Puikule, Brīvzemnieku pagasts	Telpas pieejamas cilvēkiem ar invaliditāti	Ir iespēja nokļūt ar sabiedrisko transportu
Braslavas pagasta pārvalde, Vilzēni, Braslavas pagasts	Ierobežota pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti	Ir iespēja nokļūt ar sabiedrisko transportu
Ādažu novads		
Gaujas iela 13/15, Ādaži, LV - 2164	Ir pieejams	Ir ērta piekļuve
Babītes novads		
Centra iela 4, Piņķi, Babītes pagasts, LV-2107	Atbilst prasībām	Ir iespēja nokļūt ar sabiedrisko transportu
Administrācijas ēka "Kļavas" Salas pagasts		
Baldones novads		
"Pārupes", Baldones pagasts, Baldones novads, Lv-2125	Pie ieejas durvīm ir ierīkota uzbrauktuve ratiņkrēsliem	Trijos dažādos virzienos ir sabiedriskais transports, taču tas neaptver visas pašvaldībā esošās māsaimniecības, un ir vietas, no kurām sociālajā dienestā iespējams nokļūt tikai ar personisko transportu vai kājām.
Carnikavas novads		
Stacijas iela 5, Carnikava	Sliktas	Ļoti labas
Engures novads		
"Pagastmāja" Smārdes pagasts, Engures novads, LV-3129	Pieejams ēkas 1. stāvs, ir uzbrauktuve	Ar elektrovilcienu Tukums Rīga, ar satiksmes autobusu Tukums - Smārde, soc. darbinieki pieņem katrā pagastu pārvaldē uz vietas.
Lapmežciema pagasta pārvalde, Liepu 2, Lapmežciems, Engures novads, LV- 3118	Atrodas ēkas 2. stāvā, personas ar kustību traucējumiem tiek pieņemtas citās telpās 1.stāvā.	Sabiedriskais transports kursē vairākas reizes dienā

Engures pagasta pārvalde "Doktorāts", Engures pagasts, Engures novads, LV- 3113	Pieejams ēkas 1. stāvs, ir uzbrauktuve	Sabiedriskais transports kursē vairākas reizes dienā
Garkalnes novads		
Brīvības gatve 455 - dienesta telpas	Atrodas otrajā stāvā, nav pieejams.	Novadā ir 13 apdzīvotās vietas, sabiedriskais transports piejams, ar 1 vai 2 transporta līdzekļiem (ar pārsēšanos
Vidzemes šos 1D - Garkalnes dienas centrs	Pieejams.	Pieejams Garkalnes un Skuķīšu ciemata iedzīvotājiem.
Ikšķiles novads		
Strēlnieku iela 10, Ikšķīle, Ikšķīles novads	Ir uzbrauktuve, sanitārais mezgls nav aprīkots	Grūti pieejams lauku teritorijas iedzīvotājiem sabiedriskais transports
Inčukalna novads		
Inčukalna novads, Atmodas iela 4	Sociālais dienests atrodas 2.stāvā, bet pie ēkas ārdurvīm ir zvana poga, lai izsauktu sociālā darba speciālistu.	Sabiedriskais transports kursē reti, varētu būt biežāk.
Inčukalna novads, Vangažu pilsēta, Meža iela 1	Sociālais dienests atrodas 1.stāvā, ir uzbrauktuve invalīdiem.	
Jaunpils novads		
"Ērģelnieki", Jaunpils, Jaunpils pag., Jaunpils novads	Ēkas III stāvā bez lifta (apmeklējam dzīves vietā, tiekamies klientam pieejamā vietā)	Transports kursē regulāri, nepieciešamības gadījumā iedzīvotājus apmeklējam dzīves vietās.
"Jaunviekaļas 2", Viesatas, Viesatu pag., Jaunpils novads	Ēkas II stāvā bez lifta(apmeklējam dzīves vietā, tiekamies klientam pieejamā vietā)	Transports kursē regulāri, nepieciešamības gadījumā iedzīvotājus apmeklējam dzīves vietās.
Kandavas novads		
Kandava, Jelgavas iela 4a, LV 3120.	Pilnībā pieejams	Slikti ar sabiedrisko transportu. Var izsaukt dienesta mašīnu.
Ķeguma novads		
Komunālā iela 3, Ķegums, Ķeguma novads;	Pakalpojumi ir pieejami arī ratiņkrēslā	
Līndes iela 2, Birzgale, Ķeguma novads;	Ar kustību traucējumiem nav pieejams;	Nelielai teritorijai Birzgales pagastā ir grūtības nokļūt līdz SD, jo nav sabiedriskā transporta.
Lielvārdes iela 3, Rembates pag, Ķeguma novads	Ar kustību traucējumiem nav pieejams;	
Rīgas iela 12, Ķegums, Ķeguma novads		
Ķekavas novads		
Gaismas iela 19 k.-8, Ķekava, Ķekavas pagasts, Ķekavas novads	Ir uzbrauktuve personām ar pārvietošanās grūtībām	Pirmdienās, ceturtdienās pašvaldības transports - no attālākiem pagasta ciematiem; maršruta mikroautobusi
"Salnas", Daugmales pagasts, Ķekavas novads		Maršruta mikroautobusi

Uzvaras prospekts 1a, Baložu pilsēta, Ķekavas novads	Ir uzbrauktuve personām ar pārvietošanās grūtībām	Kursē Rīgas maršruta autobuss, mikroautobuss
Krimuldas novads		
Parka iela 1, Ragana, Krimuldas pagasts, Krimuldas novads	Dienests atrodas pirmajā stāvā, ir arī uzbrauktuve personām, kuras pārvietojas rīteņkrēslu. Ir nepieciešamas plašākas telpas, lai varētu pilnveidot un attīstīt sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu.	Ir pieejams sabiedriskais transports ar kura palīdzību var nokļūt dienestā, kā arī var izmantot personīgo transportu nokļūšanai uz dienestu.
Lielvārdes novads		
Raiņa iela 11a, Lielvārde	Pieejams	Pieejams
Limbažu novads		
Klostera iela 2, Limbaži, Limbažu novads	Sociālā un veselības dienesta telpas ir pieejamas personām ar invaliditāti	Novadā atrodas vairākas apdzīvotas vietas no kurām ar sabiedrisko transportu nokļūt uz vai atgriezties no sociālā dienesta nav iespējams
Jūras iela 58, Limbaži, Limbažu novads	Ir pieejamas	Ierobežotas
Skultes pagastnams, Skultes pagasts, Limbažu novads	Ir pieejamas	Ierobežotas
"Liepas" Vidriži, Vidrižu pagasts	Ir pieejamas	Ierobežotas
U. Sproģa iela 5, Umurga, Limbažu novads	Ir pieejamas	Ierobežotas
Dārza iela 1, Viļķene, Limbažu novads	Ir pieejamas	Ierobežotas
Liepu 5, Pociems, Katvaru pagasts, Limbažu novads	Ir pieejamas	Ierobežotas
Administratīvā ēka, Pāle, Limbažu novads	Ir pieejamas	Ierobežotas
Mālpils novads		
Nākotnes iela 1, Mālpils, Mālpils novads, LV2152	Personas ar invaliditāti nevar nokļūt pie darbiniekiem, jo telpas atrodas II stāvā.	Ir iespējams nokļūt no dzīves vietas pie pakalpojumu sniedzēja.
Garkalnes iela 8, Mālpils, Mālpils novads	Telpas ir piemērotas cilvēkiem ar invaliditāti, šeit var pieņemt personas ar invaliditāti, kuras nevar tikt pie darbiniekiem Nākotnes ielā 1.	Ir iespējams nokļūt no dzīves vietas pie pakalpojumu sniedzēja.
Mārupes novads		
Daugavas iela 29, Mārupe, Mārupes novads	Apmierinoša	Neapmierinoša
Ogres novads		
Parka iela 1, Ogre LV-5001	Ēkai ir 2 stāvi. Uzbrauktuve iekļūšanai ar invalīdu ratiņiem ir 1. stāvā Ir renovācijas projekts ēkai, kur plānots lifts no ēkas ārpusē uz 2. stāvu.	Dienests atrodas pilsētas centrā, dzīvojamā rajonā. Tuvu ir dzelzceļš un autobusu satiksme.
Ogres novads Suntažu pagasts, Tautas nams, apkalpošanas centrs Lauberes pagasts "Ozolmuiža"	Grūti pieejams, ratiņkrēslā- nepieejams	Pieejamība apmierinoša

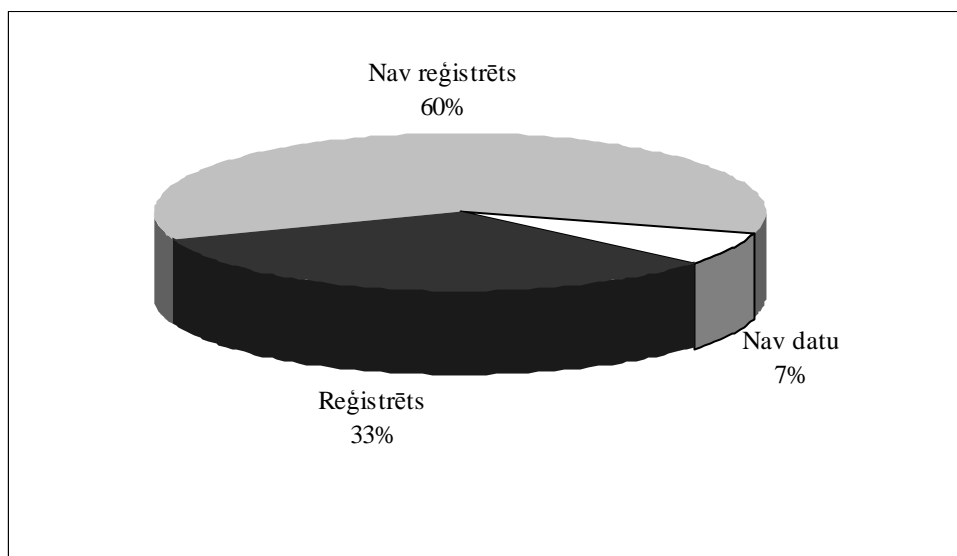
Ogres novads, taurupes pag, taurupes pagasta pārvalde, LV - 5064	Pašlaik dienests atrodas otrajā stāvā	Apgrūtinotā
"Pagastmāja", Madliena, Madlienas pagasts, Ogres novads, LV- 5045	Ir uzbrauktuve ratiņiem, soc. dien. atrodas 1. stāvā	No apdzīvotās vietas Vērenes sabiedriskā transporta nav, reisi ir reti.
Klientu apk. centrs "Saulīte", Ķeipenes pagasts, Ogres novads, LV-5062	Sociālais dienests 2. stāvā, lifta nav	Uz atsevišķām vietām sabiedriskais transporta nekursē, ar Madlienu satiksme slikta.
Klientu apk. centrs "Krapes pagasta pārvalde", Krapes pagasts, Ogres novads, LV-5012	Sociālais dienests 1. stāvā, uzbrauktuves ratiņiem nav.	Madlienai ar Krapu nav sabiedriskā transp. satiksmes, uz atsevišķām vietām Krapē sab. transp. nav.
Olaines novads		
Zemgales iela 33, Olaine, Olaines novads	Nav tieša pieeja, bet iespējams izsaukt sociālo darbinieku uz novada domes informācijas daļu	Laba
Meža iela 2, Jaunolaine, Olaines novads	Ir brīva pieeja cilvēkiem ratiņkrēslā	Laba
Gaismas 6, Stūnīši, Olaines pagasts, Olaines novads	Ir brīva pieeja cilvēkiem ratiņkrēslā	Laba
Ropažu novads		
Sociālais dienesta centrs "Dzīpari"	Telpas pieejamas cilvēkiem ar invaliditāti	Sabiedriskais transports, individuālais transporta, kājām
Salacgrīvas novads		
Smilšu iela 9, Salacgrīva, LV 4033	Daļēji	Sabiedriskais transports ir pieejams
Parka iela 16, Ainaži, LV 4035	Nav pieejama	Sabiedriskais transports pieejams
"Mežgravas" Liepupes pagasts, Salacgrīvas novads, LV 4023	Nav pieejama	Sabiedriskais transports daļēji pieejams
Salaspils novads		
Skolas iela 7, salaspils, LV-2121	Telpas ir pieejamas cilvēkiem ar invaliditāti	Iedzīvotāji var nokļūt uz sociālo dienestu ar sabiedrisko transportu
Saulkrastu novads		
Raiņa iela 8, Saulkrasti, Saulkrastu novads	Daļēji pieejamas.	Daļēji pieejamas (atkarībā no gadalaika).
Sejas novads		
Sējas novada dome	Cilvēkiem ar invaliditāti nav ierīkota brauktuve	ir iespējams nokļūt ar sab. autobusu
Siguldas novads		
Zinātnes iela 7, Siguldas pagasts, LV-2150	Telpas atrodas pirmajā stāvā, pie ieejas uzbrauktuve, tualete pielāgota cilvēkiem ar kust. traucējumiem.	Ēka atrodas tuvu autobusu pieturai
Pils iela 3a, Sigulda, LV-2150	Telpas atrodas pirmajā stāvā, pie ieejas uzbrauktuve, tualete pielāgota cilvēkiem ar kust. trauc.	Ēka atrodas pilsētas centrā, netālu no autoostas
Siguldas iela 11, Mores pagasts, LV- 2170	Telpas atrodas pirmajā stāvā, nav uzbrauktuves, cilvēkiem ar kust. traucējumiem nevar iekļūt telpās	Telpa atrodas pagasta pārvaldes ēkā, pagasta centrā.

Birzes iela 4, Allažu pagasts, LV-2154	Telpas pieejamas cilvēkiem ar invaliditāti	Telpa atrodas pagasta pārvaldes ēkā, pagasta centrā.
Stopiņu novads		
Institūta iela 1a, Ulbroka, Stopiņu novads	Pie ārdurvīm ir uzbrauktuve, durvju platums atbilst nepieciešamajām prasībām iebraukšanai ratiņkrēslā.	Tika pagarināts Rīgas satiksmes autobusa maršruts Ulbrokā. Pārējos ciematos apkalpo citas firmas autobusi.
Tukuma novads		
Tidaholmas iela 1, Tukums, Tukuma novads, LV- 3101	Pieejams ēkas 1. stāvs, ir uzbrauktuve, automātiskās ārdurvis, pielāgota tualete.	Labs, kursē katru dienu, vairākas reizes dienā.
Dzūkstes pagasta pakalpojumu centrs "Biedrību nams" Dzūkstes pagasts, Tukuma novads, LV- 3147	Atrodas ēkas 1. stāvā, ir uzbrauktuve	Kursē sabiedriskais transports vairākas reizes dienā, izmanto skolēnu pārvadāšanas transportu.
Slampes pagasta pakalpojumu centrs "Kultūras pils", Slampes pagasts, Tukuma novads, LV- 3119	Atrodas ēkas 1. stāvā, bet ir problēmas ar uzkāpšanu pa pakāpniem.	Sabiedriskais transports kursē vairākas reizes dienā, izmanto skolēnu pārvadāšanas transportu.
Lestenes pagasta pakalpojumu centrs "Saules", Lestenes pagasts, Tukuma novads, LV- 3146	Atrodas ēkas 1. stāvā, ir iespējams uzbraukt ar ratiņkrēsliem	
Irlavas pagasta pakalpojumu centrs "Svētēļi", Irlavas pagasts, Tukuma novads, LV- 3137	Atrodas ēkas 1. stāvā, ir uzbrauktuve.	Ar sabiedrisko transportu nav iespējams nokļūt, izmanto skolēnu pārvadāšanas transportu.
Degoles pagasta pakalpojumu centrs "Rubeņi", Degoles pagasts, Tukuma novads, LV- 3140	Atrodas ēkas 1. stāvā.	Nepilnīgs, ir dienas, kad vispār nekursē.
Tumes pagasta pakalpojumu centrs Pasta iela 1a, Tumes pagasts, Tukuma novads, LV- 3139	Atrodas ēkas 2. stāvā, personas, kuras nevar nokļūt uz telpām, tiek pieņemtas citās telpās 1.stāvā.	Sabiedriskais transports kursē vairākas reizes dienā, ir iespējas izmantot skolēnu pārvadāšanas transportu.
Zentenes pagasta pakalpojumu centrs "Gobas", Zentenes pagasts, Tukuma novads, LV- 3123	Atrodas ēkas 2. stāvā, personas, kuras nevar nokļūt uz telpām, tiek pieņemtas citās telpās 1.stāvā.	Sabiedriskais transports kursē vairākas reizes dienā, izmanto skolēnu pārvadāšanas transportu.
Sēmes pagasta pakalpojumu centrs Ezera iela 1a, Sēmes pagasts, Tukuma novads, LV- 3110	Atrodas ēkas 2. stāvā, personas, kuras nevar nokļūt uz telpām, tiek pieņemtas citās telpās 1.stāvā.	Sabiedriskais transports kursē vairākas reizes dienā, izmanto skolēnu pārvadāšanas transportu.

Pūres pagasta pakalpojumu centrs "Vārpas", Pūres pagasts, Tukuma novads, LV- 3124	Atrodas ēkas 2. stāvā, personas, kuras nevar nokļūt uz telpām, tiek pieņemtas citās telpās 1.stāvā.	Nepilnīgs, ir dienas, kad vispār nekursē, izmanto skolēnu pārvadāšanas transportu.
Jaunsātu pagasta pakalpojumu centrs "Abavnieki", Jaunsātu pagasts, Tukuma novads, LV- 3128	Atrodas ēkas 1. stāvā, ir iespējams uzbraukt ar ratiņkrēsliem.	Sabiedriskais transports kursē trīs reizes dienā, ir iespējas izmantot skolēnu pārvadāšanas transportu.

Kopumā RPR – Jūrmalā un novados Sociālais dienests ir izvietots 63 adresēs, no kurām 43 Sociālā dienesta telpas ir pielāgotas personām ar kustību traucējumiem, savukārt 20 ēkas personām ar kustību traucējumiem nav pieejamas. Tomēr jāatzīmē, ka telpu nepieejamība nav šķērslis saņemt sociālā darbinieka konsultāciju. Novados un pagastos, kur Sociālais dienests nav pieejams personām riteņkrēslā, sociālie darbinieki sniedz konsultācijas pie klienta dzīvesvietā vai citā klientam pieejamā vietā.

Izvērtējot sabiedriskā transporta pieejamību, jāsecina, ka sabiedriskais transports ir pieejams, lai nokļūtu uz 34 no 63 Sociālajiem dienestiem Jūrmalā un novados. Savukārt 29 Sociālie dienesti ir daļēji pieejami ar sabiedrisko transportu vai nepieejami lauku iedzīvotājiem. Galvenie norādītie iemesli – transports nekursē katru dienu, ir apdzīvotas vietas, no kurām ar sabiedrisko transportu nokļūt uz Sociālo dienestu nav iespējams (5 novadi), vai nokļūšana ir apgrūtināta – tā, piemēram, Garkalnes pagastā ir 13 apdzīvotas vietas, no kurām uz Sociālo dienestu iespējams nokļūt ar vairākiem transporta līdzekļiem, pārsēžoties.

2.26.attēls. Dati par Sociālo dienestu reģistrāciju Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā

Kā redzams 2.26.attēlā, no 29 Rīgas plānošanas reģionā iekļauto novadu sociālajiem dienestiem lielākā daļa nav reģistrēta Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Reģistrētie Sociālie dienesti ir Ādažu, Jūrmalas, Carnikavas, Garkalnes, Inčukalna, Kandavas, Ķekavas, Ropažu, Salaspils un Tukuma sociālie dienesti.

2.16.tabula. Sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits pret iedzīvotāju skaitu

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņēmēji

	Sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits		Sociālās palīdzības saņēmēju skaits		Iedzīvotāju skaits	Sociālo pakalpojumu saņēmēju īpatsvars no iedzīvotājiem (%)	Sociālās palīdzības saņēmēju īpatsvars no iedzīvotājiem (%)
	2008	2009	2008	2009	2009	2009	2009
Rīga	19265	Nav datu	59968	####	711278	Nav datu	8.1
Jūrmala	995	Nav datu	2744	3682	56133	Nav datu	6.6
Ādažu novads	1201	1812	572	1500	9692	18.7	15.5
Alojas novads	1665	1347	772	1097	6090	22.1	18.0
Babītes novads	12	14	1568	2295	9121	0.2	25.2
Baldones novads	178	183	585	730	5669	3.2	12.9
Carnikavas novads	200	200	400	600	6407	3.1	9.4
Engures novads	30	32	698	730	8080	0.4	9.0
Garkalnes novads	26	16	659	750	6963	0.2	10.8
Ikšķiles novads	24	28	349	335	8608	0.3	3.9
Inčukalna novads	291	332	1147	2802	8535	3.9	32.8
Jaunpils novads	27	32	254	Nav datu	2764	1.2	Nav datu
Kandavas novads	3516	4877	1930	2910	9986	48.8	29.1
Krimuldas novads	11	Nav datu	617	Nav datu	5773	Nav datu	Nav datu
Ķeguma novads	43	38	1056	669	6366	0.6	10.5
Ķekavas novads	96	212	1987	2563	21381	1.0	12.0
Lielvārdes novads	17	19	3035	4754	11432	0.2	41.6
Limbažu novads	1181	Nav datu	3146	Nav datu	19643	Nav datu	Nav datu
Mālpils novads	101	118	532	472	4084	2.9	11.6
Mārupes novads	10	15	2231	4029	14593	0.1	27.6
Ogres novads	13	9	240	352	38994	0.02	0.9
Olaines novads	41	68	1598	3621	20395	0.3	17.8
Ropažu novads	931	1500	1018	2057	6864	21.9	30.0
Salacgrīvas novads	123	267	1338	1528	9506	2.8	16.1
Salaspils novads	198	135	1676	4464	23088	0.6	19.3
Saulkrastu novads	31	Nav datu	1192	Nav datu	6145	Nav datu	Nav datu
Sējas novads	2	2	854	879	2490	0.1	35.3
Siguldas novads	2581	1328	1781	2291	17750	7.5	12.9
Stopiņu novads	25	28	1646	2010	9741	0.3	20.6
Tukuma novads	157	Nav datu	1878	5010	33546	Nav datu	14.9

Avots: LR
IeM PMLP

Iedz. reģ.
dati uz

16.09.09.

Tā kā SD informācija tiek
attiecināta pret statistiku, ir
iespējamās nobīdes

Avots: SD iesniegtā informācija

Kopumā var secināt, ka visā Rīgas reģionā sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņēmēju skaits pieaug. 2009 gadā būtiski pieaudzis sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits ir Ādažu, Kandavas, Ropažu, Ķekavas un Salacgrīvas novados. Visaugstākais sociālo pakalpojumu saņēmēju īpatsvars no iedzīvotāju skaita ir Kandavas novadā (48,8 %), Ropažu novadā (21,9 %), Alojas novadā (22,1,%) un Ādažu novadā (18,7%). Savukārt sociālo pakalpojumu saņēmēju īpatsvars pret iedzīvotāju skaitu ir Kandavas, Alojas, Ādažu un Ropažu novados. Sociālo

pakalpojumu saņēmēju skaitliskais samazinājums ir skaidrojams ar finansējuma samazinājumu atsevišķiem sociālo pakalpojumu veidiem – dienas aprūpes centriem, aprūpei mājās u.c.

Sociālās palīdzības saņēmēju skaits būtiski ir pieaudzis gandrīz visos Rīgas plānošanas reģiona pilsētās un novados, izņemot Ikšķiles, Ķeguma un Mālpils novadus, kur sociālas palīdzības skaits ir samazinājies. Visvairāk sociālas palīdzības saņēmēju skaits ir pieaudzis Jūrmalā (134 %), Stopiņu pagastā (122 %), Siguldas novadā (128 %), Babītes novadā (146 %), Kandavas novadā (150 %), Lielvārdes novadā (156 %), Mārupes novadā (180 %), Ropažu novadā (202 %). Līdzīgi arī ir situācija ar sociālās palīdzības saņēmēju īpatsvaru no iedzīvotāju skaita – visaugstākie rādītāji ir Lielvārdes novadā (41,6 %), Sējas novadā (35,3 %), Inčukalna novadā (32,8 %), Ropažu novadā (30 %), Mārupes novadā (27,6 %) un Babītes novadā (25,2 %).

2.3.2. Sociālo pakalpojumu piedāvājums RPR no ieslodzījuma vietām atbrīvotajām personām

Sakarā ar valsts sociālekonomiskās situācijas pasliktināšanos, 2009.gadā Valsts probācijas dienestā tiek pārtraukta postpenitenciārās funkcijas sniegšana personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, kas vienlaicīgi būtiski palielina pašvaldību lomu atbalsta sniegšanā personām pēc ieslodzījuma. Līdz ar to, atbalstot RPR pašvaldību iniciatīvu, projekta ietvaros tiek īpaši akcentētas personu, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām kā sociālo pakalpojumu saņēmēju, vajadzības un problēmas un tiek pievērsta īpaša uzmanība pašvaldību sociālo pakalpojumu piedāvājuma analīzei šai konkrētajai mērķgrupai visā reģionā, lai varētu plānot atbilstošu alternatīvu sociālo pakalpojumu attīstību.

RPR pašvaldību sociālo dienestu speciālisti tika lūgti prognozēt personu skaitu, cik gada laikā varētu atgriezties novadā / pilsētā pēc ieslodzījuma no 2010.gada līdz 2016.gadam. Tā, piemēram, Rīgas pilsēta prognozēja, ka katru gadu līdz 2016.gadam pašvaldībā no ieslodzījuma varētu atgriezties 700 personas, Salaspils novadā – 100 personas, bet Olaines novadā - aptuveni 20 līdz 30 personas. Savukārt Ropažu un Limbažu novadā prognozēts, ka gada laikā pēc ieslodzījuma varētu atgriezties līdz 15 personas, bet Carnikavas, Mālpils un Ķeguma sociālo dienestu speciālisti prognozējuši, ka līdz 2016.gadam no ieslodzījuma vietām pašvaldībā varētu atgriezties 10 personas gadā. Tāpat dažas no pašvaldībām prognozē, ka atgriezties no ieslodzījuma varētu 1 – 8 personas gadā. Tomēr jānorāda, ka liela daļa sociālo dienestu speciālistu norādījuši, ka viņu pašvaldībās nav iespējams prognozēt personu skaitu, kas varētu atgriezties novadā / pilsētā pēc ieslodzījuma laikā no 2010.gada līdz 2016.gadam.

2010.gada 1.ceturksnī, visā RPR probācijas funkcijas (uzraudzība, izvērtēšanas ziņojumi, izlīgums, piespiedu darbs, probācijas programmas) nodrošināja Valsts probācijas dienesta teritoriālās struktūrvienības Rīgas un Jūrmalas pilsētā, Ogrē, Limbažos, Tukumā, Siguldā un filiāles Salaspilī un Olainē. Pašvaldībās strādā gan valsts, gan pašvaldības policijas pārstāvji. Sadarbība ar valsts policiju tiek atzīmēta jautājumā par personu skaitu, kas atgriežas no ieslodzījuma konkrētajā pašvaldībā. Ogres novada Sociālā dienesta speciālisti norādījuši, ka valsts policija sniedz informāciju pašvaldībai par personām, kas tuvāko 2 – 3 mēnešu laikā tiks atbrīvotas no ieslodzījuma.

Uz jautājumu “Vai šobrīd ir nepieciešami pakalpojumi un nākotnē plānos pakalpojumus cilvēkiem, kas atbrīvoti no ieslodzījuma, kādu vajadzību apmierināšanai dienests šobrīd sniedz un nākotnē sniegs pakalpojumus?”, Saulkrastu, Ikšķiles, Baldones, Garkalnes, Mālpils, Carnikavas, Babītes, Ādažu un Krimuldas novadu sociālo dienestu speciālisti norādījuši, ka šobrīd pašvaldībā netiek piedāvāti (galvenokārt finansējuma trūkuma dēļ) sociālie pakalpojumi personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām. Ropažu, Sējas, Ķeguma, Ogres, Ķekavas, Olaines, Tukuma, Engures un Stopiņu novadu sociālo dienestu speciālisti norādījuši, ka personām pēc ieslodzījuma viņu pašvaldībās tiek piedāvātas iespējas saņemt tikai sociālo

palīdzību, kas tiek nodrošināta GMI pabalsta veidā. Atsevišķās pašvaldībās darbam ar personām pēc ieslodzījuma nozīmēti atsevišķi darbinieki, tā, piemēram, Rīgas pilsētas sociālajā dienestā pieci sociālie darbinieki strādā tikai ar personām pēc ieslodzījuma, Salacgrīvas novada sociālajā dienestā - viens darbinieks, bet Salaspils sociālajā dienestā - divi darbinieki strādā tikai ar personām pēc ieslodzījuma.

Atsevišķi pakalpojumi personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma, tiek nodrošināti sešās pašvaldībās:

- Rīgas pilsētā vidēji 40 personas gadā saņem sociālo rehabilitāciju Evaņģēlisko kristiešu draudzē „Zilais krusts”;
- Jūrmalas pilsētā vidēji divas personas gadā saņem sociālos pakalpojumus sociālās rehabilitācijas nodaļā Sociālās aprūpes centrā;
- Carnikavas novada dienas aprūpes centrā vidēji trīs personas gadā saņem sociālos pakalpojumus;
- Ropažu novada sociālā dienesta centrā vidēji sešas personas gadā saņem sociālos pakalpojumus;
- Lielvārdes novada sociālais dienas aprūpes centrs vidēji vienai personai gadā nodrošina atkarību problēmu risināšanu;
- Salacgrīvas sociālais dienests vidēji 4 personām gadā piedāvā sociālos pakalpojumus.

Tā kā gandrīz puse no RPR pašvaldību (Rīgas, Siguldas, Tukuma, Kandavas, Engures, Ogres, Jaunpils, Lielvārdes, Alojās, Salacgrīvas, Limbažu, Ķekavas, Salaspils un Stopiņu) sociālo dienestu speciālistiem norādījuši, ka dienestos tiek veikts sociālais darbs ar individuālu sociālo gadījumu saskaņā ar Sociālā pakalpojuma un sociālās palīdzības likuma prasībām, tādējādi nodrošinot klientiem pamatvajadzības (pajumte, dokumenti, braukšanas kartiņas, veselības un atkarību ārstēšana, atbalsta grupas, nodarbinātības jautājumi u.c.), tad jāsecina, ka nepieciešamības gadījumā arī personām pēc ieslodzījuma tiks sniegti profesionāla sociālā darba pakalpojumi un nodrošināta sociālo problēmu risināšana.

Aptaujājot RPR sociālo dienestu speciālistus par nepieciešamajiem sociālajiem pakalpojumiem personām pēc ieslodzījuma laika periodā no 2010.gada līdz 2016.gadam viņu pašvaldībās, par nepieciešamību attīstīt sociālos pakalpojumus personām pēc ieslodzījuma ir norādījuši septiņu pašvaldību (Jūrmalas pilsētas, Jaunpils, Alojās, Limbažu, Salacgrīvas, Salaspils un Ķekavas novadu) sociālie dienesti. Tika norādīts, ka ir nepieciešami šādi sociālie pakalpojumi personām pēc ieslodzījuma:

- darba terapijas un sociālās rehabilitācijas kopienas (Jūrmalas pilsēta);
- darba vietas un iespēja dzīvot institūcijā (Jaunpils novads);
- sociālā rehabilitācija tuvāk klienta dzīves vietai (Alojas novads);
- atbalsta grupas (Limbažu novads);
- atkarību ārstēšana, psihologa pakalpojumi, sociālā rehabilitācija (Ķekavas novads);
- sociālie pakalpojumi (Salacgrīvas un Salaspils novadi).

Sociālo darbinieku apmācība darbam ar personām pēc ieslodzījuma nepieciešama Siguldas novada sociālā dienesta darbiniekiem.

Galvenās problēmas un vajadzības personām pēc ieslodzījuma, uz ko norāda sociālo pakalpojumu sniedzēji: nav patstāvīgas dzīves vietas, iztikas līdzekļu, darba un prasmju trūkums, atkarības problēmas, motivācijas trūkums.

Detalizētāku informāciju par sociālo pakalpojumu piedāvājumu un pieprasījumu personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām RPR dalījumā pa pašvaldībām skatīt 2.pielikumā.

Secinājumi:

- Personu skaits, kas atgriežas no ieslodzījuma, atbilst kopējam iedzīvotāju skaitam noteiktajā teritorijā.
- Ceturtā daļa no RPR pašvaldībām (Saulkrastu, Ikšķiles, Baldones, Krimuldas, Garkalnes, Mālpils, Carnikavas, Babītes) nesniedz sociālos pakalpojumus personām pēc ieslodzījuma un nākotnē nav plānojušas strādāt ar personām pēc ieslodzījuma.
- Pozitīvi vērtējama tendence par profesionāla sociālā darba pakalpojuma sniegšanu personām pēc ieslodzījuma.
- Trīs pašvaldībās ir atsevišķi sociālie darbinieki, kas strādā tikai ar personām pēc ieslodzījuma.
- Atsevišķi pakalpojumi tiek nodrošināti ierobežotam klientu (personām, kas atgriežas no ieslodzījuma) skaitam sešās pašvaldībās (Rīga, Jūrmala, Carnikava, Salacgrīva, Ropaži un Lielvārde).
- Septiņu (Ķekavas, Limbažu, Alojās, Salacgrīvas, Salaspils, Jaunpils un Jūrmalas) pašvaldību sociālie dienesti norāda uz nepieciešamību izveidot un attīstīt sociālos pakalpojumus personām pēc ieslodzījuma.
- Nepieciešamie sociālie pakalpojumi – sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, atbalsta grupas, atkarību ārstēšana, psihologa pakalpojumi, darba terapija.

2.3.3. Sociālo pakalpojumu sniedzēju darbinieku raksturojums

2.17.tabula. Informācija par Sociālā dienestā strādājošajiem sociālā darba speciālistiem

	skaits			%		
	Rīga	Novadi un Jūrmala	kopā	Rīga	Novadi un Jūrmala	kopā
Sociālie darbinieki	208	158	366	68	62	65
Sociālie aprūpētāji (tikai sociālā dienesta darbinieki)	2	12	14	1	5	2
Sociālie rehabilitētāji	1	1	2	0.3	0.4	0.4
Sociālās palīdzības organizatori	76	36	112	25	14	20
Citi speciālisti	19	48	67	6	19	12
Kopā	306	255	561	100	100	100

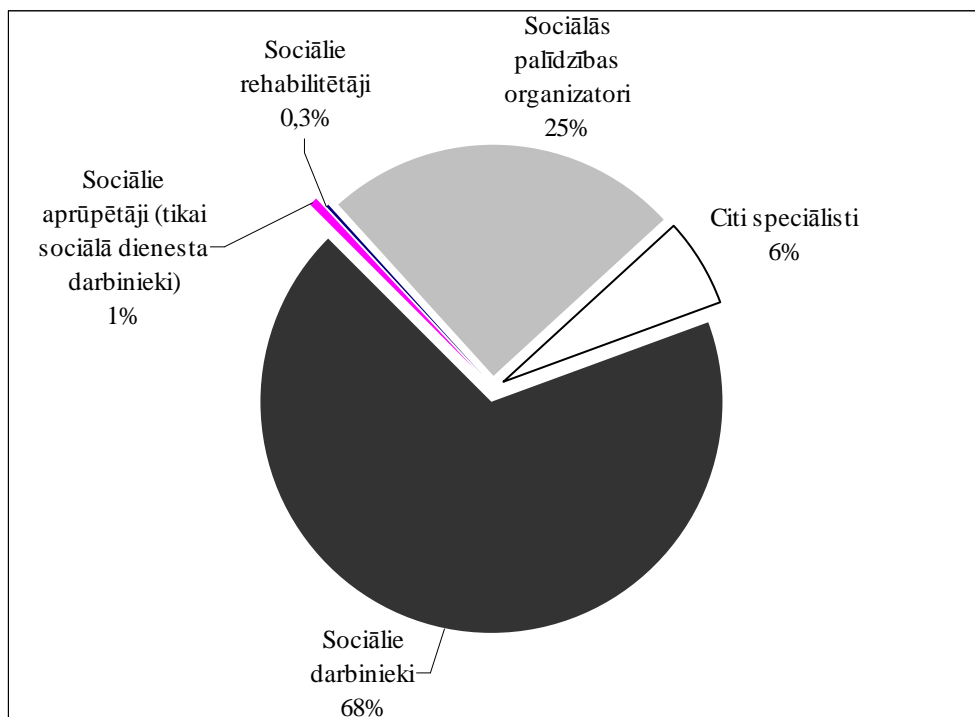
Kopējais SD speciālistu skaits pret iedzīvotāju skaitu

	Iedzīvotāju skaits	Kopējais speciālistu skaits	Iedzīvotāju skaits uz vienu speciālistu
	2009	2009	2009
Rīga	711278	306	2324
Jūrmala	56133	14	4010
Ādažu novads	9692	7	1385
Alojas novads	6090	6	1015
Babītes novads	9121	8	1140
Baldones novads	5669	6	945
Carnikavas novads	6407	5	1281
Engures novads	8080	6	1347
Garkalnes novads	6963	3	2321
Ikšķiles novads	8608	1	8608
Inčukalna novads	8535	15	569
Jaunpils novads	2764	2	1382
Kandavas novads	9986	13	768
Krimuldas novads	5773	4	1443
Ķeguma novads	6366	5	1273
Ķekavas novads	21381	12	1782
Lielvārdes novads	11432	17	672
Limbažu novads	19643	15	1310
Mālpils novads	4084	4	1021
Mārupes novads	14593	5	2919
Ogres novads	38994	33	1182
Olaines novads	20395	12	1700
Ropažu novads	6864	4	1716
Salacgrīvas novads	9506	7	1358
Salaspils novads	23088	13	1776
Saulkrastu novads	6145	5	1229
Sējas novads	2490	2	1245
Siguldas novads	17750	11	1614
Stopiņu novads	9741	3	3247
Tukuma novads	33546	23	1459
Rīga	711278	306	2324
Novadi un Jūrmala	389839	255	1529
Kopā reģionā	1101117	561	1963

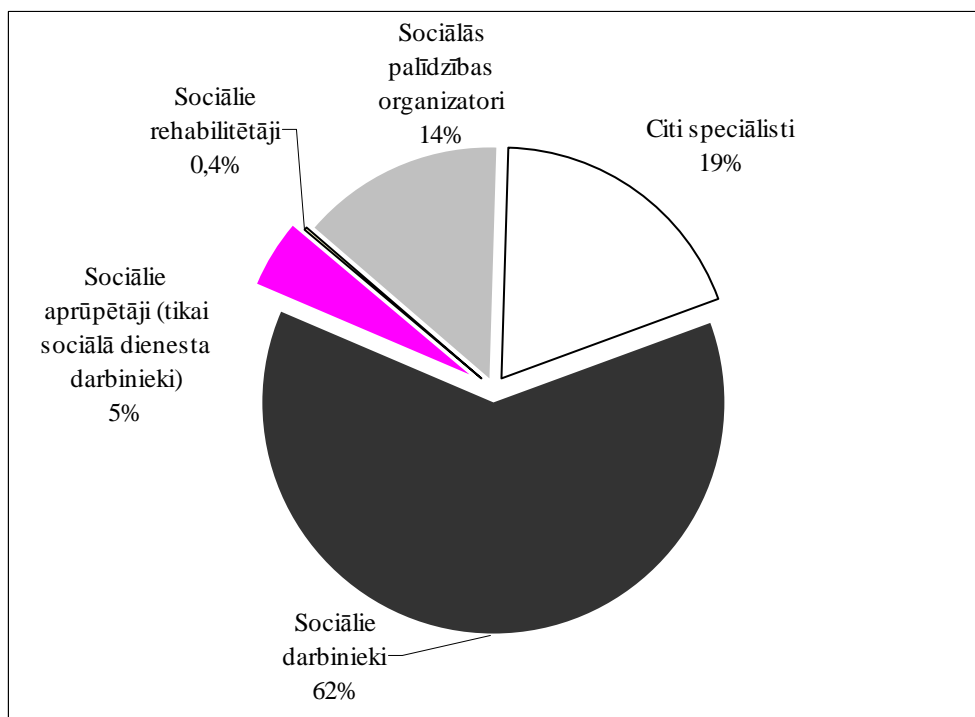
Analizējot datus par kopējo sociālajā dienestā strādājošo skaitu pret iedzīvotāju skaitu, var secināt, ka optimāli nodrošināti ar sociālā darba speciālistiem (vidēji 1 speciālists uz 1000 iedzīv.) ir mazie novadi, kur iedzīvotāju skaits nepārsniedz 20 000 iedzīvotāju. Savukārt novados un pilsētās, kur iedzīvotāju skaits ir virs 20 000, vidēji ir viens speciālists uz 1988 iedzīvotājiem. Jāatzīmē, ka no visiem Rīgas plānošanas reģiona esošajiem novadiem mazākais sociāla darba speciālistu skaits uz iedzīvotāju skaitu ir Ikšķiles novadā, kur uz vienu speciālistu ir 8608 iedzīvotājiem.

Pēc tabulā apkopotajiem datiem nevar spriest par iedzīvotāju iespējām saņemt sociālā darbinieka konsultācijas, jo ir analizēti dati par kopējo sociāla darba speciālistu skaitu – sociālais darbinieks, sociālas palīdzības organizators, sociālais rehabilitētājs un sociālais aprūpētājs. Analizējot datus par sociālo darbinieku skaitu uz iedzīvotāju skaitu, var secināt, ka sociālo darbinieku skaits ir nepietiekošs. Tā Rīgā uz 711 278 iedzīvotājiem ir 208 sociālie darbinieki, 1 sociālais darbinieks uz 3419,61 iedzīvotājiem, savukārt Jūrmalā un novados uz 389 839 iedzīvotājiem ir 158 sociālie darbinieki, 1 sociālais darbinieks uz 4501 iedzīvotāju. Kopā Rīgas plānošanas reģionā vidēji ir 1 sociālais darbinieks uz 3008,52 iedzīvotājiem.

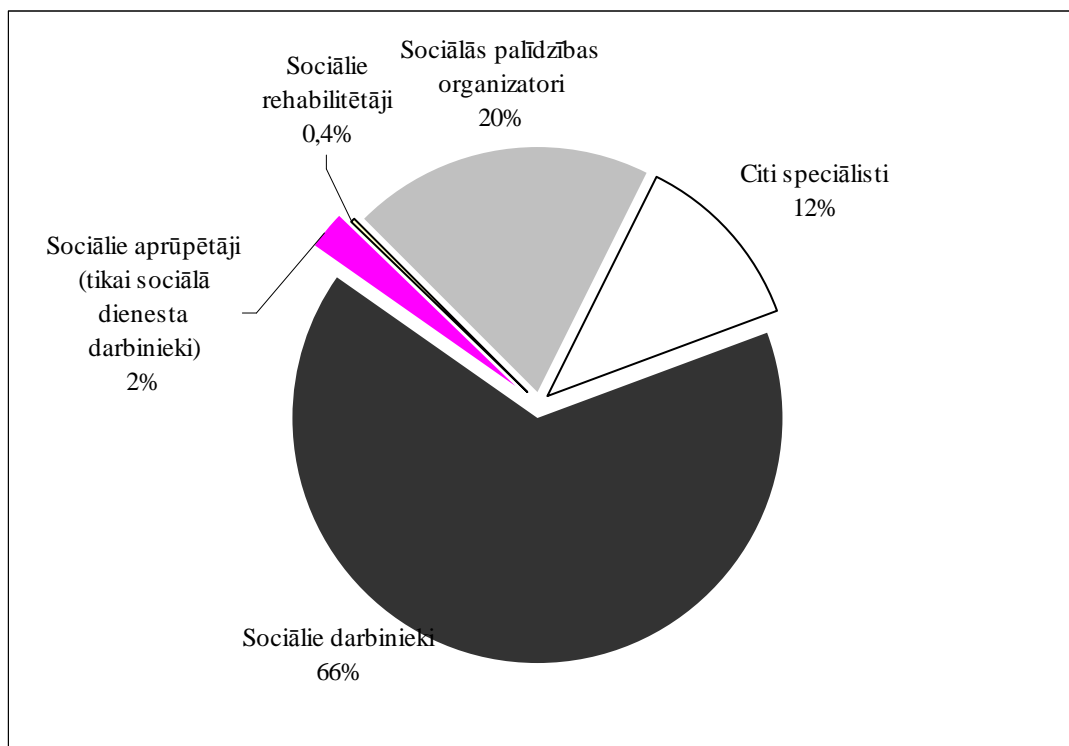
Sociālā darba speciālistu skaits pēc veidiem Rīgā, Jūrmalā un novados

2.27.attēls. Kopējais sociālā darba speciālistu skaits pēc veidiem Rīgā

2.28.attēls. Kopējais sociālā darba speciālistu skaits pēc veidiem Jūrmalā un novados

2.29.attēls. Kopējais sociālā darba speciālistu skaits pēc veidiem Rīgas plānošanas reģionā

Sociālā darba speciālistu izglītība Rīgā, Jūrmalā un novados

Analizējot sociālo darbinieku izglītības radītājus, var secināt, ka akadēmiskā vai 2.līmeņa augstākā izglītība sociālajā darbā Rīgā ir 286 sociālā darba speciālistiem, tai skaitā 1.līmeņa augstākā profesionālā izglītība ir 82 sociālā darba speciālistiem, no tiem sociālā aprūpētāja izglītība vienam sociālā darba speciālistam, sociālā rehabilitētāja izglītība ir diviem sociālā darba speciālistiem, savukārt sociālās palīdzības organizatora izglītība ir 79 sociālā darba speciālistiem. 26 darbinieki iegūst 2.līmeņa augstāko profesionālo izglītību. Kopā bez atbilstošas izglītības Rīgas Sociālajā dienestā strādā 24 darbinieki, no tiem augstāko izglītību citā specialitātē ieguvuši 17 darbinieki, no tiem apgūst vai apguvuši kursus sociālajā darbā četri darbinieki.

Jūrmalā un novados Sociālajos dienestos 165 darbiniekiem ir augstākā izglītība sociālajā darbā, no tiem 133 ir akadēmiskā vai 2.līmeņa augstākā izglītība sociālajā darbā, 32 sociālā darba speciālistiem ir 1.līmeņa augstākā profesionālā izglītība, 14 sociālā darba speciālistiem ir sociālā aprūpētāja izglītība, sociālā rehabilitētāja izglītība diviem darbiniekiem, sociālās palīdzības organizatora izglītība ir 16 sociālā darba speciālistiem. 10 darbinieki iegūst 2.līmeņa augstāko profesionālo izglītību sociālajā darbā. Kopā bez atbilstošas izglītības Sociālajos dienestos strādā 121 darbinieks, no tiem apgūst vai apguvuši kursus sociālajā darbā 25 darbinieki.

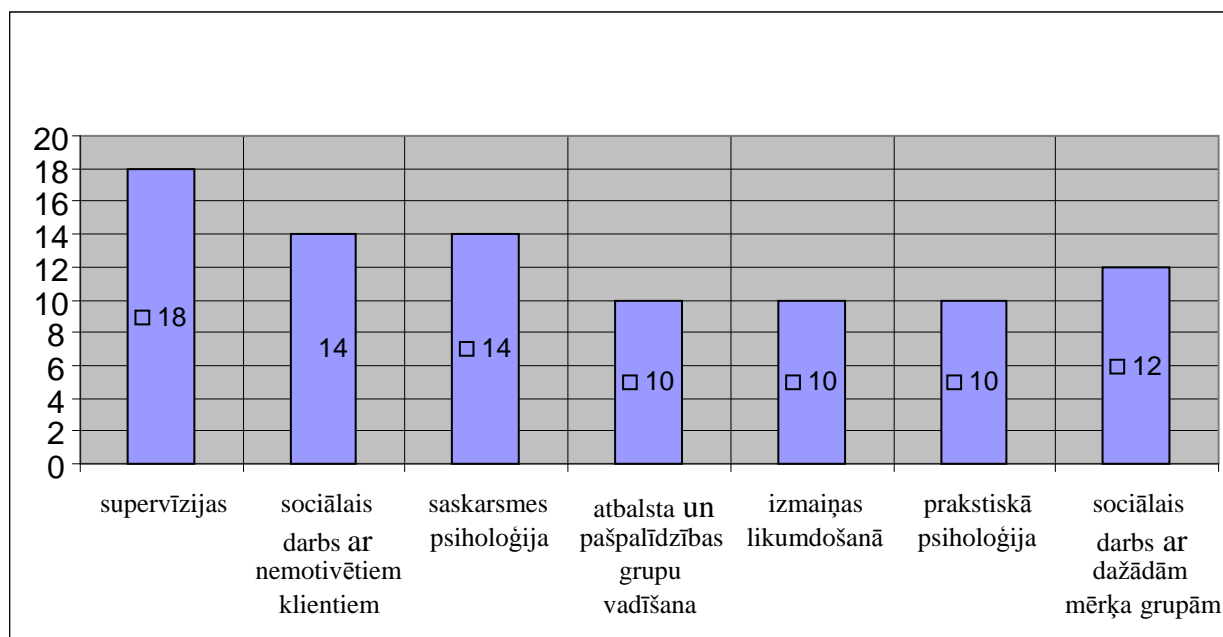
Kopumā Rīgas reģionā sociālo darbinieku izglītības jomā situācija ir atšķirīga - Jūrmalā un novados vairāk kā puse sociālā darba speciālistu strādā bez atbilstošas izglītības, līdz ar to būtu jāizvērtē iespējas sniegt atbalstu darbinieku apmācībai. Savukārt Rīgā vērojama tendence, ka sociālās palīdzības organizatora pienākumus veic darbinieki ar akadēmisko vai 2.līmeņa augstākā izglītību sociālajā darbā.

Sociālo dienestu darbinieku mācību vajadzības

Programmas ietvaros ir apkopots sociālajos dienestos strādājošo sociālā darba speciālistu, psihologu, ergoterapeitu un citu speciālistu viedoklis par viņu profesionālajai pilnveidei

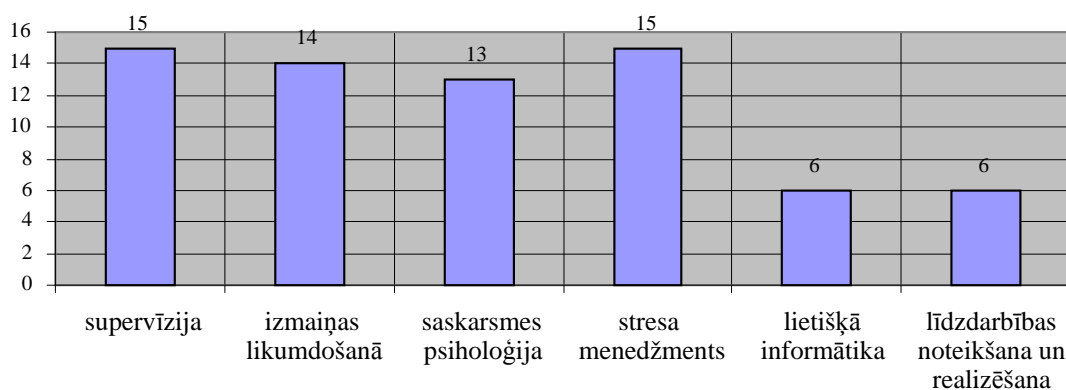
nepieciešamajiem kursiem, to saturu, kā arī vēlamo intensitāti un vēlamo apmeklējuma laiku (skat. 3.pielikumā). Informāciju par nepieciešamajiem profesionālās izveides kursiem sniedza 25 RPR Sociālie dienesti.

Visbiežāk sociālie darbinieki ir atzīmējuši supervīzijas nodrošināšanas nepieciešamību. 2009.gadā tikai 13 sociālā darba speciālisti Rīgā un 7 sociālā darba speciālisti Jūrmalā un novados ir saņēmuši supervīziju, līdz ar to plānojot sociālo pakalpojumu attīstību laika posmam no 2010.gada līdz 2016.gadam būtu jāparedz individuālo un grupu supervīziju nodrošināšanu sociālā darba speciālistiem, t.sk. arī sociālā darba organizatoriem, sociālajiem aprūpētājiem un sociālajiem rehabilitētājiem.

2.30. attēls. Sociālo dienestu sociālo darbinieku mācību vajadzības

Kā otro svarīgāko profesionālās pilnveides jomu sociālie darbinieki Rīgā, Jūrmalā un novados atzīmē sociālā darba metodes darbā ar nemotivētiem klientiem, kuri ir problemātiskākā sociālo darbinieku mērķa grupa. Vienlaikus, vairāk kā puse sociālo dienestu ir atzīmējuši, ka nepieciešama regulāra informācijas pieejamība par izmaiņām sociālo jomu regulējošos normatīvajos aktos. Sociālajiem darbiniekiem ir būtiski arī apgūt un pilnveidot prasmes darbā ar tādām mērķa grupām kā personas - ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, personas ar garīgās attīstības traucējumiem, vecie ļaudis, no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas un personas ar atkarības problēmām. Gandrīz puse no sociālajos dienestos strādājošiem sociālajiem darbiniekiem atzīmē, ka nepieciešams papildināt zināšanas saskarsmes psiholoģijā, kā arī atbalsta un pašpalīdzības grupu veidošanā, kas, savukārt, apliecina jaunu sociālā darba formu pielietošanu praksē un nepieciešamību pēc atbilstošiem kvalifikācijas pilnveides kursiem.

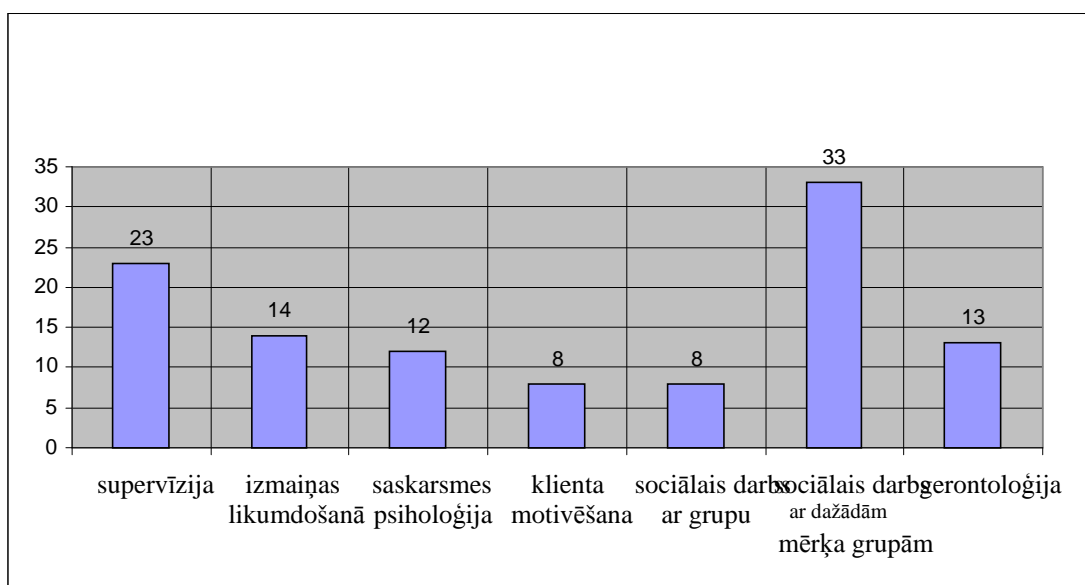

2.31.attēls. Sociālās palīdzības organizatoru mācību vajadzības

Savukārt sociālās palīdzības organizatori papildus supervīzijas nepieciešamībai kā otro būtiskāko profesionālās pilnveides jomu atzīmē stresa menedžmentu un saskarsmes prasmju pilnveidi darbā ar klientu. Šādu situāciju var skaidrot ar to, ka sociālās palīdzības organizatori ikdienā visbiežāk saskaras ar krīzē nonākušām ģimenēm, līdz ar to ir svarīgi apgūt praktiskas stresa vadīšanas un novēršanas tehnikas, arī samazināt personisko ikdienas stresu, saglabāt efektivitāti stresa situācijās, kā arī izvēlēties un pielietot efektīvas antistresa tehnikas.

Sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās strādājošo darbinieku mācību vajadzības

Programmas ietvaros tika apzinātas mācību vajadzības, apkopojot informāciju arī par sociālo pakalpojumu institūcijās nodarbināto sociālā darba speciālistu, psihologu, ergoterapeitu, medicīnas māsu un citu speciālistu profesionālajai pilnveidei nepieciešamajiem kursiem, to saturu, kā arī vēlamu intensitāti un apmeklējuma laiku (skat. 4.pielikumā). Informāciju par nepieciešamajiem profesionālās izveides kursiem sniedza vairāk kā 150 sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijas RPR.

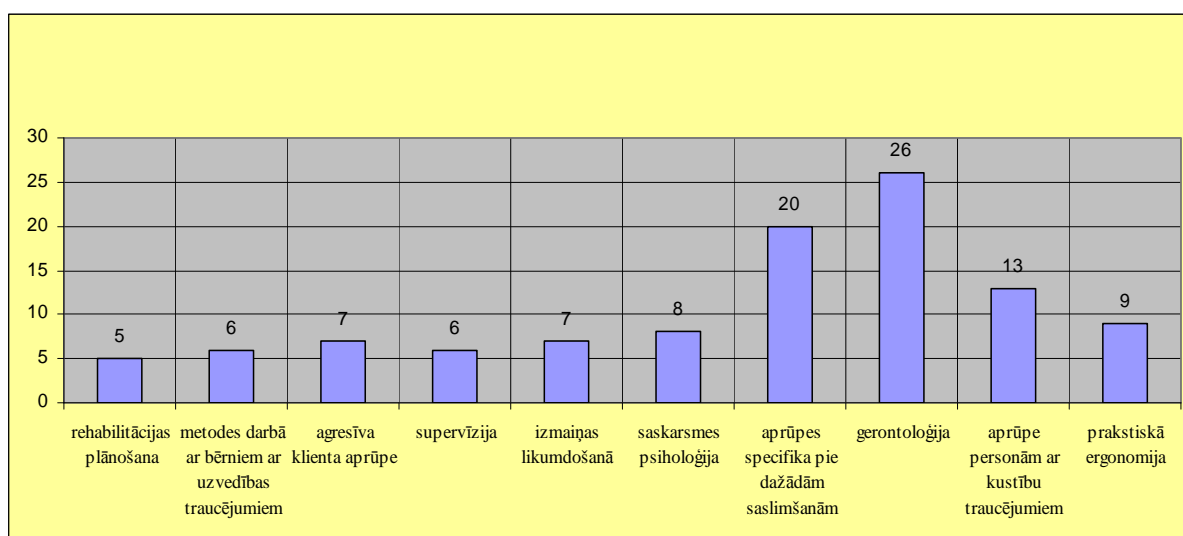

2.32.attēls. Sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās strādājošo darbinieku mācību vajadzības

Sociālie darbinieki visbiežāk ir atzīmējuši nepieciešamību pilnveidoties darbā ar tādām mērķa grupām kā personas ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, personas ar garīgās attīstības traucējumiem, no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas, personas ar atkarības problēmām,

agresīvi klienti. Otra būtiskākā profesionālās pilnveides forma, līdzīgi kā sociālajos dienestos strādājošiem sociālajiem darbiniekiem, ir iespēja saņemt supervīziju un informāciju par izmaiņām sociālo jomu regulējošajos normatīvajos aktos.

Aptaujas rezultāti norāda, ka nepieciešams veikt arī darbinieku izglītošanu atbalsta un izglītojošu grupu vadīšanā, sociālajā darbā ar ģimenēm un bērniem, gerontoloģijā, saskarsmes psiholoģijā, klientu motivācijas veidošanā un uzturēšanā, darbā ar vardarbībā cietušām personām un varmākām, kā arī citās jomās. Sociālie darbinieki atzīmē arī nepieciešamību iepazīties ar vietējās un ārvalstu labās prakses piemēriem sociālā darba jomā.

2.33.attēls. Sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās strādājošo sociālo aprūpētāju un sociālo rehabilitētāju un citu speciālistu mācību vajadzības

Savukārt sociālie aprūpētāji, sociālie rehabilitētāji un citi speciālisti kā sev būtiskāko atzīmējuši nepieciešamību padziļināt zināšanas vecu cilvēku aprūpē, kā arī aprūpes specifiku darbā ar personām ar kustību traucējumiem, guļošām personām un agresīviem klientiem. Līdzīgi kā sociālajiem darbiniekiem sociālajos dienestos un sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās darbiniekiem nozīmīga ir iespēja saņemt supervīziju, aktuālo informāciju par izmaiņām normatīvajos aktos, kā arī nepieciešams uzlabot saskarsmes prasmes.

2.18.tabula. Sociālā darba speciālistu skaits vecuma griezumā

SD speciālistu skaits pa veidiem - sievietes, Rīga

	skaits					%				
	18 - 24	25 - 54	55 - 64	65 +	Kopā	18 - 24	25 - 54	55 - 64	65 +	Kopā
Sociālie darbinieki (n=200)	11	183	6	0	200	6	92	3	0	100
Sociālie aprūpētāji (tikai sociālā dienesta darbinieki) (n=2)	0	0	2	0	2	0	0	100	0	100
Sociālie rehabilitētāji (n=0)	0	0	0	0	0					
Sociālās palīdzības organizatori (n=74)	11	40	19	4	74	15	54	26	5	100
Citi speciālisti (n=18)	0	17	1	0	18	0	94	6	0	100

Analizējot datus par sociālā darba speciālistu skaitu vecuma griezumā, var secināt, ka visi sociālie darbinieki Rīgas Sociālajā dienestā ir darbaspējīgā vecumā, 6 % ir vecumā līdz 24 gadiem, 92 % vecumā no 25 līdz 54 gadiem un 3 % no 55-64 gadiem. Saskaņā ar šo informāciju tikai seši sociālie darbinieki laika posmā līdz 2016.gadam var sasniegt pensionēšanās vecumu. Savukārt 26 % sociālā darba organizatori ir vecumā no 55-64 gadiem, līdz ar to nepieciešams plānot jaunu darbinieku piesaisti nākamajos desmit gados.

2.19.tabula. SD speciālistu skaits pēc veidiem - sievietes, Novadi un Jūrmala

	skaits					%				
	18 - 24	25 - 54	55 - 64	65 +	Kopā	18 - 24	25 - 54	55 - 64	65 +	Kopā
Sociālie darbinieki (n=154)	6	128	18	2	154	4	83	12	1	100
Sociālie aprūpētāji (tikai sociālā dienesta darbinieki) (n=12)	0	10	2	0	12	0	83	17	0	100
Sociālie rehabilitētāji (n=1)	0	1	0	0	1	0	100	0	0	100
Sociālās palīdzības organizatori (n=36)	0	28	6	2	36	0	78	17	6	100
Citi speciālisti (n=47)	2	37	7	1	47	4	79	15	2	100

Analizējot datus par sociālā darba speciālistu skaitu vecuma griezumā, var secināt, ka lielākā daļa sociālo darbinieku (83 %), līdzīgi kā Rīgā, pārstāv vecuma grupu no 25-54 gadiem. Nedaudz augstāks darbinieku skaits (12 %) ir vecumā no 55-64 gadiem un 1 % sociālo darbinieku ir sasnieguši pensionēšanās vecumu.

2.20.tabula. SD speciālistu skaits pēc veidiem - vīrieši, Rīgas plānošanas reģions kopā

	skaits				
	18 - 24	25 - 54	55 - 64	65 +	Kopā
Sociālie darbinieki	0	9	3	0	12
Sociālie aprūpētāji (tikai sociālā dienesta darbinieki)	0	0	0	0	0
Sociālie rehabilitētāji	0	1	0	0	1
Sociālās palīdzības organizatori	0	2	0	0	2
Citi speciālisti	0	1	0	0	1

Kopā RPR Sociālajos dienestos kā sociālā darba speciālisti ir nodarbināti 16 vīrieši, no tiem sociālā darbinieka pienākumus veic 12 vīrieši, sociālā rehabilitētāja – viens vīrietis, par sociālā darba organizatoriem strādā divi vīrieši. Visi vīrieši sociālā darba speciālisti ir darbspējīgā vecumā, 13 no 16 vīriešiem ir vecumā no 25-54 gadiem. Analizējot datus par vīriešu skaitu Sociālajos dienestos, ir vērojama izteikta dzimuma segregācija. Viens no iemesliem ir stereotips par sociālā darbinieka profesiju kā sieviešu profesiju, līdzīgi kā veselības aprūpes jomā. Lai panāktu pozitīvas pārmaiņas, pirmkārt, informācija par iespēju apgūt sociālā darbinieka profesiju jāizplata vīriešiem pievilcīgā veidā, izstrādājot informatīvos materiālus, jānodrošina arī vīrieša kā sociālā darbinieka attēlojums u.c. pasākumi.

2.21. tabula. Papildus nepieciešamo sociālā darba speciālistu skaits

	Sociālais darbinieks	Sociālās palīdzības organizators	Sociālais rehabilitētājs	Sociālais pedagogs	Lietvedis	Psihologs	Sociālais aprūpētājs	Ergoterapeits	Datu apstrādes speciālists
Rīga*									
Jūrmala	5	7	2						
Ādažu novads	2								
Alojas novads	2	2							
Babītes novads	2								
Baldones novads	2				1				
Carnikavas novads		1							

Engures novads		1				1			
Garkalnes novads	1	1				1			
Ikšķiles novads	2	1							
Inčukalna novads	4	3	1				2		
Jaunpils novads									
Kandavas novads									
Krimuldas novads	1	1				1			
Ķeguma novads	1								
Ķekavas novads		2	2					1	
Lielvārdes novads			1		1		1		
Limbažu novads	1		1						
Mālpils novads									
Mārupes novads	5	1					2		
Ogres novads	3						6		1
Olaines novads	1								
Ropažu novads									
Salacgrīvas novads			1				1		
Salaspils novads	2	2							
Saulkrastu novads	1						1		
Sējas novads	1								
Siguldas novads	2								
Stopiņu novads	2	1			1		1		
Tukuma novads	3					1			
Kopā reģionā	43	23	8	1	3	4	13	1	1

** Rīgā tika norādīts, ka nepieciešams 1 speciālists uz 1000 iedzīvotājiem, bet nav kopējā papildus nepieciešamo speciālistu skaita*

Kopumā Rīgas plānošanas reģionā papildus nepieciešami 43 sociālā darba speciālisti, 23 sociālās palīdzības organizatori, astoņi sociālie rehabilitētāji, viens sociālais pedagogs, 13 sociālie aprūpētāji un viens ergoterapeits. Analizējot datus saistībā ar sociālā darba speciālistu skaitu, var secināt, ka novadi plānojuši sociālā darba speciālistu skaitu, lai nodrošinātu vismaz vienu sociālo darbinieku uz 1000-1500 iedzīvotājiem.

2.3.4. Pašvaldību izdevumi sociālajiem pakalpojumiem un palīdzībai

2009.gada pašvaldību budžetu datu apkopojums⁷¹ liecina, ka Rīgas reģiona pašvaldību pamatbudžetu ieņēmumu kopējais apjoms bija 704,85 miljoni latu, speciālo budžetu ieņēmumu kopējais apjoms 38,61 miljons latu⁷². Salīdzinājumā ar 2008.gadu, pašvaldību budžetu ieņēmumi ir ievērojami samazinājušies (2008.gadā Rīgas reģionā pamatbudžetu ieņēmumi bija 888,17 miljoni latu, speciālo budžetu ieņēmumi – 83,03 miljoni latu), līdz ar to var secināt, ka samazinājušies pašvaldību spēja nodrošināt iedzīvotājiem nepieciešamās funkcijas.

Galvenās pašvaldību budžetu ieņēmumu grupas ir nodokļu ieņēmumi (no tiem galvenie – nekustamā īpašuma nodoklis, atskaitījumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa), maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi, valsts budžeta transferti (vājākām pašvaldībām – tai skaitā ieņēmumi no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda), pašvaldību budžetu transferti⁷³, citi ieņēmumi. 1.pielikuma 6.tabulā doti dati par pašvaldību pamatbudžetu ieņēmumiem un izdevumiem sociālai aprūpei 2009.gadā⁷⁴. Apkopjot budžetu datus par Rīgas reģiona 30 pašvaldību teritorijām⁷⁵, redzams, ka lielākais pamatbudžets ir Rīgai – 432,87 miljoni latu, mazākais – Jaunpils novadam (1,02 miljoni latu).

Izdevumi sociālās aprūpes funkcijas nodrošināšanai pašvaldību budžetos (1.pielikuma 6., 7., 8.tabula) kopā reģionā bija 59,87 miljoni latu – tie veidoja 8,9% no pašvaldību pamatbudžetu izdevumiem jeb tas bija 55 latu uz 1 reģiona iedzīvotāju. Izdevumi sociālās aprūpes funkcijai pašvaldību budžetos uz 1 iedzīvotāju ir robežās no 8 latiem Ikšķiles novadā līdz 114 latiem Alojās novadā (skat.2.attēlu), bet īpatsvars šīs funkcijas izdevumiem ir robežās no 1,5% Carnikavas novadā līdz 28,5% Engures novadā⁷⁶. Salīdzinājumā ar 2008.gadu, izdevumi sociālās aprūpes un palīdzības funkcijai reģiona pašvaldību teritorijās, līdzīgi kā izdevumi vispār, ir samazinājušies (2008.gadā gan vietējo, gan rajonu pašvaldību izdevumi sociālās aprūpes funkcijai reģionā bija 78,58 miljoni latu, tas bija 72 latu uz 1 iedzīvotāju jeb 8,7% no izdevumiem). Tātad situācijā, kad nepieciešamība pēc sociālajiem pakalpojumiem palielinās, pašvaldību budžetu ieņēmumu samazināšanās dēļ tiek samazināti izdevumi sociālajiem pakalpojumiem.

⁷¹ Aprēķini pēc Valsts kases datiem par pašvaldību mēneša pārskatiem (2009.gada janvāris – decembris).

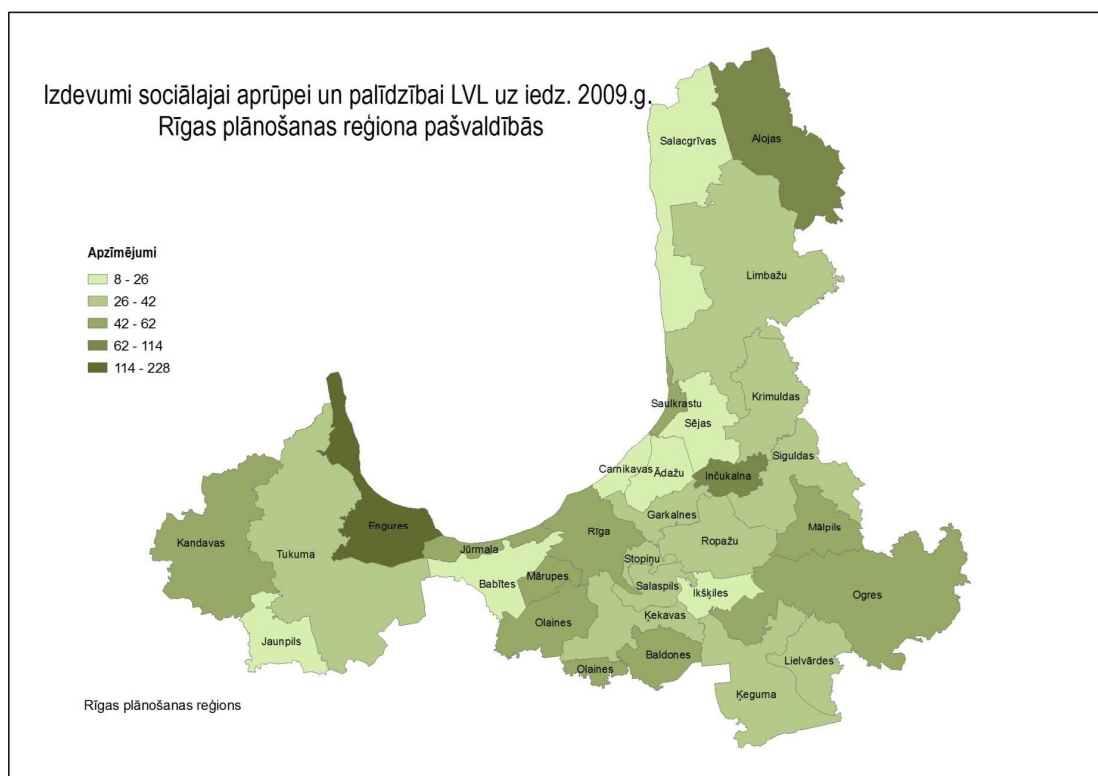
⁷² Ieskaitot arī rajonu pašvaldību budžetu ieņēmumus. Te jāņem vērā, ka daļa valsts budžetu transfertu (piemēram, skolotāju algām, uz vietējām pašvaldībām gāja caur rajonu pašvaldību budžetiem, līdz ar to dubultā ieskaitītas pie ieņēmumu kopējuma. Uz republikas pilsētām transferti no valsts budžeta nāca pa taisni.

⁷³ Līdz 2010.gadam vairāk bija saistīti ar norēķiniem caur rajonu pašvaldību budžetiem, kopš 2010.gada to īpatsvars ievērojami samazināsies.

⁷⁴ 2009.gada situācija nav salīdzināma ar citiem gadiem. Gada otrajā pusē pēc reformas pašvaldībām pārņēmot rajonu pašvaldību institūcijas savā pārziņā, attiecīgo pašvaldību budžeta pārskatos tika iekļauti bijušo rajona institūciju visa gada ieņēmumi un izdevumi. Līdz ar to novadu budžetos ir daļēji iekļautas rajonu finanses.

⁷⁵ Šāds sadalījums pastāv kopš 2009.gada 1.jūlija, kad darbību uzsāka pēc administratīvi teritoriālās reformas izveidotās pašvaldības. Gada pirmajā pusē Rīgas reģionā bija 75 vietējās pašvaldības.

⁷⁶ Šeit jāņem arī vērā, ka esošajās pašvaldību teritorijās līdz 2009.gada 1.jūlijam darbojās vēl nereformētās pašvaldības

2.34. attēls. Pašvaldību pamatbudžetu izdevumi sociālās aprūpes un palīdzības funkcijai uz 1 iedzīvotāju 2009.gadā RPR pašvaldību teritorijās⁷⁷

2009.gadā pašvaldību izdevumi sociālajiem pabalstiem reģionā kopā bija 29,05 miljoni latu⁷⁸, tas ir 26 lati uz 1 iedzīvotāju, kas ir nedaudz vairāk kā vidēji Latvijā (23 Ls). Tas liecina, ka neskatoties uz to, ka Rīgas reģiona pašvaldību sociālekonomiskā situācija ir labvēlīgāka nekā caurmērā Latvijā, šī reģiona pašvaldības sociālajiem pabalstiem atvēl vairāk līdzekļus nekā vidēji Latvijā, jo reģiona pašvaldību budžeta iespējas ir lielākas nekā citur Latvijā. Salīdzinājumā ar 2008.gadu (izdevumi sociālajiem pabalstiem reģionā bija 25,60 miljoni latu) izdevumi pabalstiem ir palielinājušies, kaut gan kopīgie izdevumi sociālās aprūpes funkcijai ir samazinājušies. Salīdzinošie pašvaldību dati par sociālajiem pabalstiem uz 1 iedzīvotāju liecina par atšķirīgu pašvaldību politiku šajā jomā. Zemākie izdevumi pabalstiem (10-11 Ls uz 1 iedzīvotāju) ir bijuši Ikšķiles, Krimuldas un Limbažu novadu teritorijās, savukārt augstākie – Mārupes novadā (37 Ls), Rīgā (31 Ls), Olaines novadā (28 Ls), Baldones novadā (27 Ls). Kā redzams augstākie pabalsti nav pašvaldībās, kur sociālekonomiskā situācija ir sliktākā.

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem 2009.gadā divi pabalsti bija obligāti – garantētās minimālās iztikas (GMI) pabalsts un dzīvokļu pabalsts⁷⁹, pārējos pabalstus nosaka pašas pašvaldības. 2009.gadā izmaksātā GMI pabalsta apjoms reģiona pašvaldībās bija 2,85 miljoni latu naudā un trīs tūkstoši latu natūrā, salīdzinājumam 2008.gadā šī pabalsta apjoms reģionā bija 987 tūkstoši latu. Tātad tā apjoms palielinājies gandrīz trīs reizes⁸⁰. Tai pašā laikā tas veido tikai desmito daļu

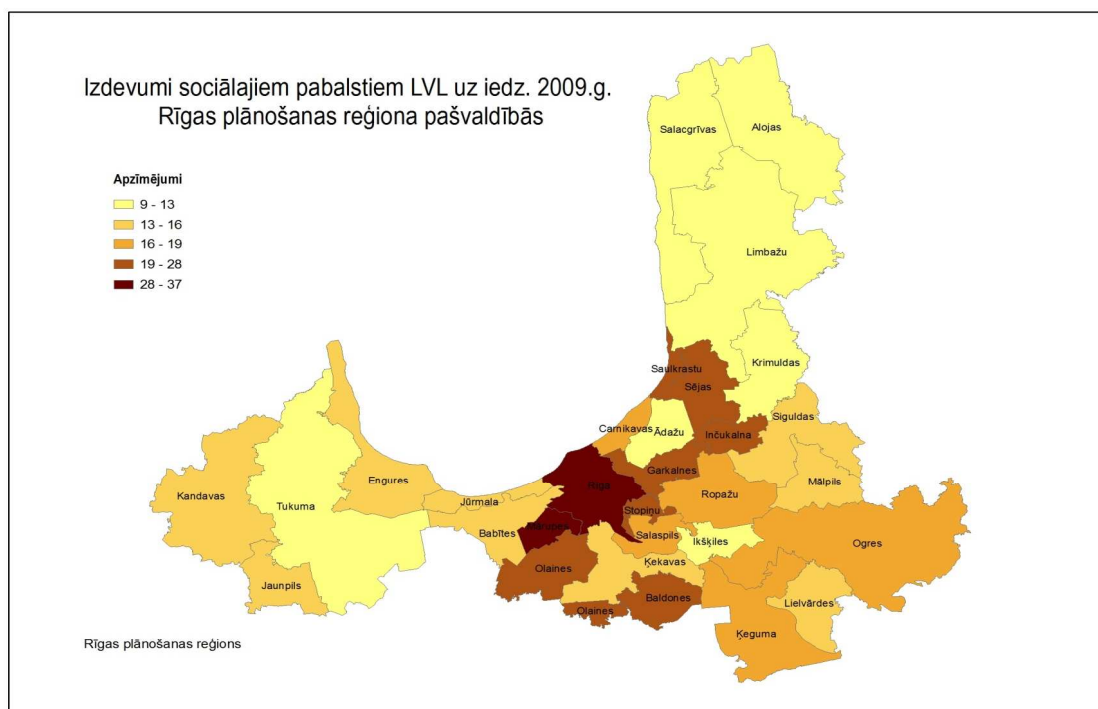
⁷⁷ Aprēķini pēc CSP un Valsts kases datiem

⁷⁸ Carnikavas novadam un Ikšķiles novadam sociālo pabalstu apjoms pārsniedz izdevumus sociālajai aprūpei un palīdzībai. Tas varētu būt saistīts ar to, ka daļa pabalstu, kas, piemēram, saistīti vai nu ar veselības aprūpes izdevumu kompensāciju, vai pabalstiem skolēnu ēdināšanai, attiecīgi budžeta pārskatā pēc funkcionālās kategorijas ir iekļauti citā funkcionālajā kategorijā.

⁷⁹ 2008.gadā obligāts bija tikai GMI.

⁸⁰ 2009.gadā nedaudz arī palielināts pabalsta apjoms un tas ir noteikts 40 Ls pieaugušajiem un 45 Ls bērniem.

no visu pabalstu apjoma. Rēķinot uz 1 iedzīvotāju lielākais GMI pabalsts 2009.gadā bija Jaunpils novadā (4 Ls), bet mazākais – Ādažu novadā (6 santīmi). Dzīvokļu pabalstu apjoms reģionā kopā bija 3,22 miljoni latu naudā un 3,657 miljoni latu natūrā. Rēķinot uz 1 iedzīvotāju lielākais pabalsta (naudā) apjoms bija Olaines novadā (10,59 lati), savukārt Ikšķiles novadā šāds pabalsts vispār nebija nepieciešams.

2.35. attēls. Pašvaldību pamatbudžetu izdevumi sociālajiem pabalstiem uz 1 iedzīvotāju 2009.gadā RPR pašvaldību teritorijās⁸¹

Nemot vērā, ka Latvijas tautsaimniecība šobrīd atrodas lejupslīdes periodā un lielai iedzīvotāju daļai nākas saskarties ar ekonomiskas aktivitātes un valsts sociālā budžeta samazināšanās sekām, tādām kā, bezdarbs, darba samaksas pazemināšanās, pensiju un pabalstu samazināšanās, kā arī faktu, ka mājsaimniecības iepriekšējos gados nav veidojušas līdzekļu uzkrājumus, valsts un starptautiskie aizdevēji (Pasaules Banka) norāda uz mērķtiecīgas un koordinētas valsts un pašvaldību rīcības nepieciešamību, lai nodrošinātu iedzīvotāju pamatvajadzības – ienākumus, mājokli, veselības pakalpojumus un izglītošanās iespējas⁸². Lai sniegtu atbalstu iedzīvotājiem situācijā, kas izveidojusies globālās un Latvijas finanšu un ekonomikas krīzes rezultātā, kā arī vairāku nozaru strukturālo reformu rezultātā, valdība ir izstrādājusi *Sociālās drošības tīkla stratēģiju*, kas paredz ieviest ārkārtas drošības pasākumus vairākās jomā, tai skaitā: nodrošināt garantēto minimālo ienākumu (GMI) trūcīgajām personām, vienlaikus paaugstinot GMI līmeni; nodrošināt darba prakses vietas pašvaldībās, šādi veicinot nodarbinātību; nodrošināt veselības aprūpes pamata pakalpojumu un pamata medikamentu pieejamību trūcīgajām personām. Sociālās drošības tīkla stratēģijas darbības termiņš ir no 2009.gada 1.oktobra līdz 2011.gada beigām.

Sociālās drošības tīkla stratēģijas ietvaros kopš 2009.gada novembra no valsts budžeta pašvaldībām tiek kompensēti 50% no izmaksātajiem GMI pabalstiem (pirmā kompensācija bija par 2009.gada oktobri) un 20% no izmaksātajiem līdzekļiem dzīvokļu pabalstiem. Tā kā stratēģijas īstenošana paredzēta līdz 2011.gada beigām, no 2012.gada palielināsies slogs uz pašvaldību budžetiem šo divu obligāto pabalstu izmaksai.

⁸¹ Aprēķini pēc CSP un Valsts kases datiem

⁸² RAPLM <http://www.raplm.gov.lv>

Plānojot pašvaldību nākotnes darbības un domājot par to finansēšanu, jāņem vērā arī pašvaldību kredīti un saistības. Tā, piemēram, Rīgas pilsētas pašvaldībai 2010.gada otrajā pusē ir jāsāk norēķini par Dienvidu tiltu, kas turpmākos gadus būs būtisks slogs pašvaldības budžetam un liks samazināt finansējumu citām pašvaldības vajadzībām.

Programmas 2. nodaļas apkopojums, secinājumi

- Rīgas plānošanas reģionā kopumā pēdējos gados bija vērojamas atsevišķas pozitīvas demogrāfiskās situācijas attīstības tendences (piemēram, iedzīvotāju skaita palielināšanās, dzimstības palielināšanās), tomēr vērojamas arī negatīvas demogrāfiskās situācijas attīstības tendences, piemēram, sabiedrības novecošana, iedzīvotāju izbraukšana uz ārzemēm, demogrāfiskās slodzes palielināšanās, iedzīvotāju virs darbaspējas vecuma īpatsvara palielināšanās. Negatīvās demogrāfiskās attīstības tendences, kā arī ģimenes vērtību izmaiņas sabiedrībā norāda par sociālo pakalpojumu un palīdzības nepieciešamības palielināšanos reģionā. Salīdzinoši lielais nelatviešu īpatsvars starp reģiona iedzīvotājiem norāda uz visiem iedzīvotājiem saprotamas komunikācijas nepieciešamību sociālo pakalpojumu sniegšanā. Starp reģiona pašvaldību teritorijām pastāv būtiskas demogrāfiskās situācijas atšķirības. Salīdzinoši nelabvēlīgākās teritorijas pēc demogrāfiskās situācijas attīstības tendencēm (straujākā iedzīvotāju skaita samazināšanās, augstākā demogrāfiskā slodze, augstākais iedzīvotāju virs darbaspējas vecumā īpatsvars) ir Jaunpils novads, Alojās novads, Salacgrīvas novads, Kandavas novads, Mālpils novads, Saulkrastu novads, Engures novads. Arī Rīgas pilsētā vērojamas negatīvas demogrāfiskās situācijas attīstības tendences. Izvērtējot situāciju teritoriālā aspektā, redzams, ka salīdzinoši nelabvēlīgāka situācija ir Rīgas pilsētā un reģiona teritorijās, kas ir tālāk no Rīgas un lielajiem ceļiem.
- Ekonomiskās situācijas pasliktināšanās visā Latvijas teritorijā rada lielāku slogu uz sociālo pakalpojumu un palīdzības nepieciešamību. Lai arī Rīgas reģionā sociālekonomiskā situācija līdz ar ekonomikas lejupslīdi pasliktinās, tā ir ievērojami labāka nekā citos Latvijas reģionos. Mērķtiecīgas valsts reģionālās politikas īstenošanas gadījumā, Rīgas plānošanas reģions saņemtu salīdzinoši mazāku valsts vai ārējā finansējuma atbalstu nekā citi plānošanas reģioni. Situāciju, ka ES SF atbalsta kvotas starp plānošanas reģioniem tiek noteiktas pēc iedzīvotāju skaita, Rīgas plānošanas reģions var uzskatīt kā sev ļoti labvēlīgu situāciju.
- Lai arī zemāks kā vidēji Latvijā, Rīgas plānošanas reģionā ir augsts bezdarba līmenis. Tā kā ekonomisti nodarbināto skaita palielinājumu prognozē krietni mērenāku nekā ekonomisko izaugsmi, un situācijas saglabāšanos ar ievērojamu darbaspēka piedāvājuma pārsvaru pār pieprasījumu līdz 2015.gadam, sociālo pakalpojumu un palīdzības nepieciešamības būs aktuāla ilgākā periodā. Saistībā ar bezdarba jautājumu, salīdzinoši problemātiskākās reģiona teritorijas ir Mālpils novads, Olaines novads, Salaspils novads, Inčukalna novads, Sējas novads, Limbažu novads, Alojās novads.
- Mazinoties ekonomiskajai aktivitātei, palielinoties bezdarbam samazinās iedzīvotāju ienākumi. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pašvaldību budžetos uz 1 iedzīvotāju rādītājs korelē ar iedzīvotāju ieņēmumiem teritorijā un arī norāda uz pašvaldību spējam īstenot savas funkcijas, jo tas ir viens no galvenajiem pašvaldību ieņēmumu avotiem. Nodokļa ieņēmumu samazināšanās liecina par sociālo vajadzību palielināšanos un par pašvaldību spēju finansēt dažādus sociālos pakalpojumus un palīdzību samazināšanos. Šis rādītājs liecina, ka problemātiskākās teritorijas reģionā ir Alojās novads, Kandavas novads, Jaunpils novads, Limbažu novads, Salacgrīvas novads, Tukuma novads, Engures novads – no Rīgas tālākie novadi. Tā kā Rīgā ir augsta valsts institūciju koncentrācija un pēdējos gados līdz ekonomiskai krīzei bija vērojama būtiska publiskā sektora algu palielināšana, bet līdz ar ekonomikas lejupslīdi nepieciešamība pēc sektora samazināšanas (darbinieku skaita,

atalgojuma) vēl būs aktuāla arī turpmākos gadus, sagaidāms, ka arī turpmāk iedzīvotāju sociālās vajadzības palielināsies, bet pašvaldību spējas samazināsies. Arī pašvaldību iepriekšējos gados ņemtie kredīti un ne vienmēr pārdomāti uzņemtās ilgtermiņa saistības (izteiktākais piemērs Dienvidu tilts Rīgā), mazina pašvaldību iespējas nodrošināt pieaugošas sociālās vajadzības.

- Reģionā vēl joprojām vērojama sabiedrības noslāņošanās un nabadzības riska indeksa palielināšanās. Iedzīvotāji ar salīdzinoši augstiem ienākumiem, varētu būt arī potenciālie ziedotāji vietējā sabiedrībā samilzušu sociālo problēmu risināšanai. Taču tam nepieciešama pārlicība par pašvaldību godprātīgu, atbildīgu, atklātu un caurskatāmu darbību. Šobrīd iedzīvotāju uzticība publiskajam sektoram ir dramatiski zema.
- Dati par reģiona pašvaldību izdevumiem sociālajai aprūpei un palīdzībai, kā arī par izdevumiem sociālajiem pabalstiem liecina par atšķirīgām vietējām sociālajām politikām. Var secināt, ka salīdzinoši augsta sociālo jautājumu prioritāte pašvaldības dzīvē ir bijusi šādu pašvaldību teritorijās⁸³: Engures novadā, Alojās novadā, Inčukalna novadā, Baldones novadā, Rīgā, Mālpils novadā, Mārupes novadā, Olaines novadā. Rīgas pilsētas pieredze ļoti plaša sociālo pakalpojumu klāsta nodrošināšanā ir ļoti vērtīga pakalpojumu klāsta paplašināšanai visā reģionā.
- Samazinoties pašvaldību ieņēmumiem, ir samazināti pašvaldību izdevumi sociālajai aprūpei un palīdzībai, taču izdevumi sociālajiem pabalstiem ir palielinājušies⁸⁴. 2009.gadā uzsāktais valsts atbalsts *Sociālās drošības tīkla stratēģijas* ietvaros pašvaldībām ir svarīgs, taču tas plānots līdz 2012.gadam. Atbalstam beidzoties, slogs uz pašvaldību budžetiem vēl palielināsies.
- Tā kā programmas izstrādes ietvaros aptaujātie respondenti pabalstus un dažāda materiālā veida palīdzību atzīmē kā visnepieciešamāko sociālā atbalsta veidu, pat klasificējot to kā pakalpojumu, loģiska un pamatota ir pašvaldību budžetu līdzekļu atvēršana šim mērķim arī turpmākos gadus. Pie tam jāņem vērā, ka 2013.gadā būs pašvaldību vēlēšanas, līdz ar to vismaz gadu pirms tām pašvaldību līdzekļu izmantošana pabalstiem noteikti būs populārāka par līdzekļu atvēršanu citiem sociālajiem pakalpojumiem.
- Iepriekš minētais liecina, ka alternatīvo sociālo pakalpojumu ieviešanai un nodrošināšanai pašvaldībās nepieciešams cits no pašvaldību budžetu līdzekļiem neatkarīgs finansējums - ziedojumi, valsts finansējums, ES struktūrfondu vai citu ārvalstu palīdzības fondu finansējums.
- Iedzīvotāji izsaka lielu nepieciešamību pēc sociālā darbinieka konsultācijām pašvaldībā un vienlaicīgi norāda, ka informāciju par sociālajiem pakalpojumiem viņi visbiežāk iegūst sociālajos dienestos. Tas liek secināt, ka sociālo pakalpojumu attīstība ir saistāma ar atbilstoša daudzuma sociālo darbinieku nodrošināšanu pašvaldībās.
- Sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu pārstāvji par savām vajadzībām, kuras varētu risināt ar sociālo pakalpojumu nodrošinājumu, norāda arī tādas, kuras pieprasa dažādu jomu integrētu pielietojumu – apmācības, brīvā laika pavadīšanas aktivitātes (kultūras pasākumi, sporta aktivitātes), psiholoģiskais atbalsts, transporta nodrošinājums un pavadona asistenta pakalpojums, atbalsts nodarbinātības jautājumu risināšanā personām ar īpašām vajadzībām

⁸³ Šeit jāņem vērā, ka līdz 2009.gada 1.jūlijam pašvaldības darbojās vēl nereformētajās teritorijās, bet kopš 2009.gada 1.jūlija – esošajās teritorijās. Līdz ar to, teritorijās, kas izveidotas vairākām pašvaldībām apvienojoties, apkopotie dati tikai daļēji atspoguļo visa novada politiku.

⁸⁴ 2009.gadā salīdzinot ar 2008.gadu.

u.c. Šādu vajadzību apmierināšanai ar citu profesionālo jomu integrāciju ir sociālizējošs mērķis, tāpēc ir nepieciešams pārskatīt pašreiz normatīvajos aktos noteikto sociālo pakalpojumu veidu uzskaitījumu un prasības sociālajiem pakalpojumiem, lai pašvaldībām būtu iespēja radīt tādus sociālos pakalpojumus, kas pietiekoši elastīgi varētu pielāgoties iedzīvotāju vietējām vajadzībām.

- Nepilnām ģimenēm, daudz bērnu ģimenēm un ģimenēm ar bērnu invalīdu ir grūtības strādāt algotu darbu, jo sociālās aprūpes pakalpojumi vai pieskatīšanas pakalpojumi bērniem nav nodrošināti pienācīgā apmērā. Ir nepieciešams attīstīt dažāda darba režīma dienas aprūpes centrus, īpaši bērniem – invalīdiem un bērniem no sociālā riska ģimenēm visās pašvaldībās Rīgas plānošanas reģionā. Jūrmalā un novados grūtības nodrošināt pirmsskolas vecuma bērna pieskatīšanu lielā mērā skar arī no vardarbības cietušos, kas nozīmē, ka šādos dienas aprūpes centros ir nepieciešams personāls – sociālais darbinieks, psihologs, sociālais pedagogs, kas varētu identificēt vardarbības pazīmes ģimenē, veikt sociālo darbu ar gadījumu, strādājot gan ar visu ģimeni, gan arī atsevišķi veikt individuālo sociālo rehabilitāciju vardarbības konstatēšanas gadījumā.
- Paralēli aprūpes mājās saņēmējiem – pensijas vecuma cilvēkiem un personām ar kustību traucējumiem, aprūpes mājās pakalpojums ir nepieciešams arī tādām mērķgrupām kā vājredzīgie un neredzīgie, vājdzirdīgie un nedzirdīgie, kā arī ģimenes ar bērnu – invalīdu. Tas nozīmē, ka ir jānodrošina aprūpes mājās veicēji ar dažādu specializāciju, lai darbinieki būtu apmācīti strādāt specifiski ar minētajām mērķa grupām.
- Konsultācijas bērnu audzināšanā Rīgā ir īpaši nepieciešamas tādām mērķa grupām kā nepilnām ģimenēm, daudz bērnu ģimenēm un ģimenēm ar bērnu invalīdu. Savukārt Jūrmalā un novados šāds pakalpojums visvairāk ir nepieciešams no vardarbības cietušajiem. Tas liek secināt, ka svarīgs sociālā darba specializācijas virziens ir sociālais darbs ar ģimenēm ar bērniem, kurš papildināts ar zināšanām par vardarbības diagnostiku un sociālā darba metodēm darbam ar vardarbības situācijām. Labs sociālo prasmju uzlabošanas veids ir izglītojošās grupas jeb grupu darbs ar noteiktās prasmēs izglītojošu mērķi.
- Konsultācijas sadzīves vadīšanā ir īpaši nepieciešamas tādām mērķa grupām kā no vardarbības cietušajiem, personas un ar atkarības problēmām un jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes, kā arī vājdzirdīgajiem un nedzirdīgajiem. Tas norāda uz sociālo prasmju trūkumu, kas raksturīgs šīm mērķa grupām. Šādas prasmes var apmācīt rehabilitācijas centros vai arī dienas centros dzīvesvietā īpaši apmācīti darbinieki.
- Konsultācijas konfliktsituāciju gadījumā ģimenē ir īpaši nepieciešamas no vardarbības cietušajiem, nepilnām ģimenēm, daudz bērnu ģimenēm, personām ar atkarības problēmām, no ieslodzījuma vietām atbrīvotajiem un bezdarbnieki. Jūrmalā un novados arī gandrīz katrs desmitais jauniešs pēc ārpusģimenes aprūpes ir saskāries ar tuvinieku vardarbības pieredzi. Šīs atbildes liek secināt, ka šīs situācijas un problēmas, kurās nonākušas minētās mērķa grupas ir jārisina, iesaistot visu ģimeni un veidojot atbalsta programmas visai ģimenei un tuviniekiem, kaut arī primārais sociālā darba klients ir, piemēram, no vardarbības cietušais, atkarīgais, no ieslodzījuma atbrīvotais vai bezdarbnieks.
- Vardarbību ģimenē un ārpus tās bez mērķa grupas – no vardarbības cietušie – kā problēmu atzīmē arī nepilnās ģimenes, personas ar atkarības problēmām, bezpajumtnieki un daudz bērnu ģimenes. No ieslodzījuma vietām atbrīvotie vairāk saskaras ar vardarbību ārpus ģimenes. Jūrmalā un novados vairāk nekā Rīgā jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes vardarbību ģimenē un ārpus ģimenes norāda kā problēmu, ar kuru viņi ir saskārušies pēdējā gada laikā. Saistot to kopā ar atbildēm par konfliktsituācijām, var secināt, ka, iespējams,

jauniešu pēc ārpusģimenes aprūpes konfliktu risināšanas pieredze saistās ar vardarbību. Tas liek secināt, ka šīm mērķa grupām ir nepieciešami sociālie pakalpojumi, kuri ir vērsti uz pozitīvu socializāciju un konfliktu risināšanas prasmju attīstību, piemēram, atbalsta un izglītojošās grupas, dienas centra pakalpojumā ietilpstošās individuālās dažādu speciālistu konsultācijas.

- Socializēšanās un sociālo saišu uzturēšana pārvietošanās ierobežojumu dēļ kā problēma ir būtiska tādām mērķa grupām kā personas ar kustību traucējumiem, aprūpes mājās saņēmēji, vājredzīgie un neredzīgie, vājdzirdīgie un nedzirdīgie, kā arī pensijas vecuma cilvēki. Tas nozīmē, ka īpaši svarīgi šīm mērķa grupām ir tādi sociālie pakalpojumi, kas ir vērsti uz atbalstu pārvietojoties – pavadonis asistents, specializētais transports, vai arī tikšanās ar citiem cilvēkiem savā dzīvesvietā vai iespējami tuvu tai, piemēram, dienas centros. Jūrmalā un novados šo problēmu kā piemītošu tuviniekiem ir atzīmējuši 6,7% respondentu no ģimenes ar bērnu – invalīdu. Tas var liecināt par to, ka ģimenēm ar bērnu – invalīdu satikšanās ar citiem cilvēkiem pārvietošanās grūtību dēļ ir apgrūtinātāka, nekā šai mērķa grupai Rīgā.
- Konsultācijas psiholoģisku problēmu dēļ īpaši ir nepieciešamas tādām mērķa grupām kā no vardarbības cietušie, nepilnās ģimenes, jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes, personas ar atkarības problēmām, bezpajumtnieki, personas ar funkcionāliem traucējumiem, ģimenes ar bērnu – invalīdu, bezdarbnieki, daudz bērnu ģimenes, bezdarbnieki, vājdzirdīgie un nedzirdīgie un pirmspensijas vecuma cilvēki. Tas liecina par to, ka lielākā daļa iedzīvotāju no sociālās atstumtības riskam pakļautajām grupām saskaras ar nepieciešamību saņemt psihosociālu palīdzību, kas ir viens no sociālā darba virzieniem, kura nolūks ir palīdzēt indivīdam un ģimenei risināt starppersonu un sociālās vides problēmas, sniedzot psiholoģisku un sociālu atbalstu. Un šāda veida sociālais atbalsts ir jāsaņem tuvu dzīvesvietai, lai tas būtu efektīvs un iedzīvotāju vajadzībām atbilstošs. Rīgā salīdzinājumā ar respondentu atbildēm Jūrmalā un novados lielāks respondentu īpatsvars ir norādījis šo atbildes variantu, tādejādi atzīstot, ka šī problēma viņiem ir aktuāla. No tā var secināt, ka psihosociālā palīdzība ir svarīgāka rīdziniekiem, vai arī Jūrmalas un novadu iedzīvotāji ar šāda veida atbalstu nav tik pazīstami.
- Alkoholisma un narkomānijas problēmas ir nozīmīgākas tādās mērķa grupās kā personas ar atkarības problēmām, no vardarbības cietušie, bezpajumtnieki un no ieslodzījuma vietām atbrīvotie. Ir jāatzīmē, ka liela daļa personu ar atkarības problēmām neatzīst, ka viņiem ir alkoholisma problēmas. Var secināt, ka vielu atkarību problēma ir saistīta ar citu problēmu esamību vai arī veicina citu problēmu esamību, tāpēc pārmērīgas alkohola lietošanas problemātika būtu jārisina paralēli sociālo pakalpojumu sniegšanai vardarbības un bezpajumtniecības gadījumos, kā arī veicot sociālo darbu ar personām, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, kā arī ģimenēm ar bērnu – invalīdu. Jūrmalā un novados papildus iepriekš minētajām mērķa grupām alkoholisma problēmu atzīmējuši ir arī bezdarbnieki.
- 12% no aptaujātajiem ir psiholoģiskas problēmas, kam nepieciešama palīdzība no ārpus, konsultācijas, kas nozīmē, ka būtiska nozīme ir sociālā darbinieka esamībai, pieejamībai un kvalifikācijai (zināšanām darbā ar dažādām mērķa grupām, to specifiku) pašvaldībā. Šādu vajadzību apmierināšana ir jānodrošina pēc iespējas tuvāk iedzīvotāju dzīvesvietai.
- Salīdzinoši lielam sociālo pakalpojumu saņēmēju īpatsvaram ir grūtības ārstēties naudas līdzekļu trūkuma dēļ (46%), kas nozīmē, ka veselības aprūpes pakalpojumiem un to pieejamībai būtu jābūt vairāk saistītai ar iedzīvotāju ienākumu līmeni. Iespējams, ir nepieciešams domāt par veselības aprūpes pakalpojumiem, kas paredzēti tieši trūcīgākajām iedzīvotāju grupām.

- Tādām grupām kā bezpajumtnieki, no soda izciešanas vietas atbrīvotie un vardarbībā cietušie problēmu risināšana ar sociālo pakalpojumu palīdzību ir jāsaista ne tikai ar sociālā darbinieka konsultāciju pieejamību, bet arī ar pajumtes un pārtikas nodrošinājumu. Tas nozīmē, ka sociālās rehabilitācijas pakalpojumus šīm mērķa grupām ir jānodrošina sociālās rehabilitācijas vai krīzes centrā, kurā noteiktu pārejas periodu tiek nodrošināta pajumta, ēdināšana un sociālās rehabilitācijas pasākumu īstenošana. Ir nepieciešamas dažāda līmeņa nakts patversmes un patversmes, lai tās atbilstu un saistītos ar klienta motivācijas līmeni un sociālās rehabilitācijas rezultātiem.
- Lielākā daļa sociālo pakalpojumu saņēmēji uzskata, ka ir pietiekami informēti par sociālajiem pakalpojumiem, īpaši, krīzes situācijās, par visērtāko informācijas avotu atzītot informācijas iegūšanu pašvaldību sociālajos dienestos. Jāmin, ka starp mērķa grupām nepietiekoši informēti par sociālajiem pakalpojumiem krīzes situācijās sevi uzskatīja pirmspensijas un pensijas vecuma cilvēki, personas ar funkcionāliem traucējumiem, vājdzirdīgās un nedzirdīgās personas un bezpajumtnieki, bet par pakalpojumiem konfliktsituāciju ģimenēs gadījumos - vājdzirdīgie un nedzirdīgie, pensijas vecuma cilvēki, bezpajumtnieki un sociālās aprūpes mājās saņēmēji un daudz bērnu ģimenes. Līdz ar to informēšanas pasākumi būtu pastiprināti jāvērs tieši uz šīm mērķa grupām. Iespējams, labs risinājums iedzīvotāju informēšanā par atbalsta iespējām būtu Reģionā atpazīstams Krīzes un konsultāciju tālrunis, uz kuru piezvanot iedzīvotāji varētu saņemt gan informāciju par rīcību krīzes situācijās, gan arī tūlītēju speciālista konsultāciju pa telefonu.
- Sociālo pakalpojumu saņēmēji pirmām kārtām vēlas palielināt iespējas saņemt sociālo palīdzību pamatvajadzību nodrošināšanai, t.sk., pārtika, apģērbs, dzīvesvieta, apkure, komunālie maksājumi u.c. Līdz ar to īpaši šī brīža ekonomiskās krīzes apstākļos būtu svarīgi attīstīt alternatīvus pakalpojumus, kas sniegtu ieguldījumu šo pamatvajadzību apmierināšanā.
- Sociālo pakalpojumu saņēmēji Rīgā, Jūrmalā un novados par nepieciešamāko sociālo pakalpojumu uzskata Sociālā darbinieka konsultācijas Sociālajā dienestā. Jūrmalā un novados par sev nepieciešamiem pakalpojumiem uzskata arī dienas un atbalsta centru pakalpojumus, naktspatversmes un patversmes pakalpojumus, kā arī aprūpes mājās pakalpojumu, ko īpaši norāda tieši ģimenes ar bērnu invalīdu, personas ar funkcionāliem traucējumiem, no vardarbības cietušie un personas ar atkarības problēmām. Bezpajumtnieki un no ieslodzījuma vietām atbrīvotajiem norādījuši, ka viņiem visvairāk nepieciešams zupas virtuves un patversmes pakalpojums, turklāt būtu jāattīsta patversmes pakalpojums, kurš būtu pieejams arī dienā.
- Ģimenes ar bērnu invalīdu, personas ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī no vardarbības cietušās personas par sev visvairāk nepieciešamām uzskata atbalsta un pašpalīdzības grupas.
- Krīzes centru un konsultatīvo krīzes centru pakalpojums nepieciešams ģimenēm ar bērniem, bezpajumtniekiem, personām ar atkarības problēmām, no vardarbības cietušās personas.
- Pavadoņa – asistenta pakalpojumu par nepieciešamu uzskata ģimenes ar bērnu invalīdu, personas ar funkcionāliem traucējumiem, t.sk. personas ar kustību, redzes, dzirdes traucējumiem un aprūpes mājās saņēmēji.
- Kopumā Rīgas reģionā sociālo darbinieku izglītības jomā situācija ir atšķirīga - Jūrmalā un novados vairāk kā puse sociālā darba speciālistu strādā bez atbilstošas izglītības. Savukārt Rīgā vērojama tendence, ka sociālās palīdzības organizatora pienākumus veic darbinieki ar akadēmisko vai 2.līmeņa augstākā izglītību sociālajā darbā.

- Analizējot datus par sociālā darba speciālistu skaitu vecuma griezumā, var secināt, ka lielākā daļa sociālo darbinieku, līdzīgi kā Rīgā, pārstāv vecuma grupu no 25-54 gadiem. Nedaudz augstāks darbinieku skaits (12 %) ir vecumā no 55-64 gadiem un 1 % sociālo darbinieku ir sasnieguši pensionēšanās vecumu.
- RPR Sociālajos dienestos ir vērojama izteikta dzimuma segregācija.
- RPR sociālā darba speciālistiem sociālajos dienestos un sociālo pakalpojumu institūcijās nepieciešams nodrošināt supervīzijas pakalpojumu, kā arī regulāru informācijas pieejamību par izmaiņām sociālo jomu regulējošos normatīvajos aktos. Sociālā darba speciālistiem ir būtiski arī apgūt un pilnveidot prasmes darbā ar tādām mērķa grupām kā personas - ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, personas ar garīgās attīstības traucējumiem, vecie ļaudis, no ieslodzījuma vietām atbrīvotās personas un personas ar atkarības problēmām, nepieciešams papildināt zināšanas saskarsmes psiholoģijā, kā arī atbalsta un pašpalīdzības grupu veidošanā.

3. IESPĒJAMIE RISINĀJUMI UN ALTERNATĪVU ANALĪZE

Programmas 3.nodaļā identificēti RPR sociālo pakalpojumu saņēmēju sociālās atstumtības riska mazināšanas un sociālās atstumtības novēršanas iespējamie risinājumi un analizētas iespējamās alternatīvas.

3.1.Iespējamie risinājumi

3.1.apakšnodaļā atspoguļoti RPR sociālo pakalpojumu saņēmēju sociālās atstumtības riska mazināšanas un sociālās atstumtības novēršanas iespējamie risinājumi divās grupā pēc teritoriālās piederības – Rīgā un Jūrmalā un novados. Tāpat kā iepriekš, saskaņā ar RPR pašvaldību lūgumu, atsevišķi atspoguļoti iespējamie risinājumi no ieslodzījuma vietām atbrīvoto personu sociālajām problēmām un identificētajām vajadzībām.

Lai identificētu iespējamās iepriekšējās nodaļās minētos sociālo pakalpojumu saņēmēju problēmu risinājumus un apmierinātu viņu vajadzības, uz viedokļa apmaiņu septiņās fokusgrupu sanāsmēs tika aicināti RPR sociālo pakalpojumu sniedzēji gan no valsts, gan pašvaldības, gan nevalstiskā sektora un pakalpojumu saņēmēju intereses pārstāvošās organizācijas. Fokusgrupu mērķis bija noskaidrot dalībnieku viedokli par sociālās atstumtības riskam pakļauto mērķa grupu raksturīgajām problēmām un identificēt iespējamās risinājumus sociālo pakalpojumu jomā.

Fokusgrupu rezultātā tika identificēti dažādi iespējamie sociālās atstumtības riskam pakļauto personu problēmu risinājumi (skat. 5.pielikumā).

Iespējamie risinājumi Rīgā

Speciālistu nosauktās problēmas un ieteiktie risinājumi Rīgā lielākoties saistījās nevis ar jaunu, pašreiz neesošu sociālo pakalpojumu veidošanu, bet gan ar šādiem sociālo pakalpojumu attīstības virzieniem:

- esošo sociālo pakalpojumu piedāvājuma kvantitātes palielināšana,
- esošo sociālo pakalpojumu specializācija,
- sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistīto darbinieku apmācība darbam ar konkrētām sociālās atstumtības riskam pakļautām mērķa grupām,
- informācijas nodrošināšana par sociālajiem pakalpojumiem,
- sabiedrības informēšana par dažādām sociālās atstumtības riskam pakļautajām mērķa grupām, viņu īpašām vajadzībām, ar mērķi vairojot toleranci un savstarpējo sapratni,
- dažādu sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistīto iestāžu sadarbības uzlabošana.

Pie sociālajiem pakalpojumiem, kuru *kvantitāte* būtu jāpalielina, speciālisti nosauca:

- dienas un atbalsta centrus, kuros būtu iespēja saņemt profesionāļu atbalstu un saturīgi pavadīt brīvo laiku dažādām mērķa grupām,
- patversmes un naktspatversmes ar dažādu labeikārtojuma līmeni un dažādu specializāciju (alkohola atkarīgajiem, agresīvajiem u.tml.), kuras būtu pielāgotas arī personām ar pārvietošanās grūtībām un citiem funkcionāliem traucējumiem,
- atbalstītā darba pakalpojumus – ne tikai personām ar garīga rakstura traucējumiem, bet arī cilvēkiem ar dzirdes un redzes traucējumiem, bezpajumtniekiem un personām ar dažādiem citiem funkcionāliem traucējumiem,
- specializētās darbnīcas un dienas nodarbinātības centrus (piemērotāko profesiju individuāla piemeklēšana un apgūšana) ne tikai personām ar garīga rakstura traucējumiem, bet arī

cilvēkiem ar dzirdes un redzes traucējumiem, kā arī personām ar dažādiem citiem funkcionāliem traucējumiem,

- institucionālos īslaicīgās uzturēšanās mītnes pakalpojumus līdz diviem mēnešiem gadā ne tikai bērniem – invalīdiem, bet arī personām ar garīga rakstura traucējumiem un personām ar citiem funkcionāliem (multipliem) traucējumiem.

Pie pakalpojumiem, kuriem ir nepieciešams attīstīt *specializāciju*, speciālisti nosauca:

- Aprūpes mājās vai pieskatīšanas pakalpojumus – nepieciešama specializācija bērna – invalīda aprūpē un apmācība aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā ģimenes locekļiem un tuviniekiem, kuri kopj personu, kurai nepieciešama palīdzība pašaprūpē un ikdienas darbu veikšanā,
- pavadoņa – asistenta pakalpojumus – nepieciešama specializācija bērna – invalīda, personu ar redzes traucējumiem, personu ar garīga rakstura traucējumiem un cilvēku ar kustību traucējumiem apkalpošanā;
- specializētā transporta pakalpojumus – nepieciešama īpaša apmācība bērna – invalīda un personu ar kustību traucējumiem apkalpošanā.

Sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistīto *darbinieku apmācība* ir nepieciešama šādās jomās:

- darbā ar cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem;
- darbā ar ģimeni, kurā ir bērns invalīds;
- darbā ar cilvēkiem ar redzes traucējumiem;
- darbā ar personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma;
- regulāra kvalifikācijas celšana, padziļinātas zināšanas, specifiskā darbā ar dažādām mērķa grupām (cilvēkiem ar atkarības problēmām, personām ar garīga rakstura traucējumiem, ar agresīviem ģimenes locekļiem).

Iespējamie risinājumi Jūrmalā un novados

Ņemot vērā, ka RPR novados un daļēji arī Jūrmalā, atšķirībā no Rīgas pilsētas, šobrīd ir samērā neliela sociālo pakalpojumu daudzveidība, fokusgrupu sanāksmju laikā tika izvirzīta virkne jaunu pakalpojumu, līdzās nepieciešamībai saglabāt un pilnveidot arī esošos pakalpojumus.

Reaģējot uz sociālo pakalpojumu saņēmēju aktuālajām problēmām pamatvajadzību apmierināšanā, proti, vajadzība pēc bezmaksas pārtikas, apģērba, apaviem, pēc iespējas nomazgāties, izmazgāt drēbes, saņemt dažādu speciālistu (sociālo darbinieku, juristu, ergoterapeitu, psihologu, mediķu u.c.) bezmaksas konsultācijas un citus uz pamatvajadzību apmierināšanu orientētus pakalpojumus, fokusgrupu sanāksmju laikā tika ierosināts pašvaldību teritoriālajos centros (piem., pagastos, priekšpilsētās, lauku teritorijās) izveidot kopienas centrus, kur koncentrētā veidā, apvienojoties dažādiem sociālo pakalpojumu sniedzējiem, iedzīvotāji maksimāli tuvu savai dzīves vietai varētu saņemt sev tik nepieciešamos pakalpojumus iepriekš minēto pamatvajadzību apmierināšanai, higiēnas centrus, kur cilvēkiem ir iespēja nomazgāties, iet pirtī, saņemt tīras drēbes, apavus, gultas veļu u.tml., kā arī zupas virtuves un subsidētus pārtikas autoveikalus, kas pieved iedzīvotāja dzīvesvietā pārtikas preces par pazeminātām cenām.

Princips sniegt sociālos pakalpojumus pēc iespējas tuvāk iedzīvotāja dzīves vietai ir arī tādu pakalpojumu pamatā kā - aprūpe mājās, drošības pogas pakalpojums, kad tiek izmantota speciāla un katra cilvēka īpašajām vajadzībām ieprogrammēta sarunu iekārta, lai pēc pogas nospiešanas caur trauksmes signāla raidītāju notiktu savienojums ar mājas neatliekamā dienesta centrāli un īpaši apmācīti speciālisti, sazinoties ar klientu, nodrošina atbilstošu palīdzību, un mobilās brigādes pakalpojums, kad speciālistu komanda sniedz nepieciešamo palīdzību (speciālistu

konsultācijas, sadzīves problēmu risināšana, asistentu pakalpojumu nodrošināšana, transporta pakalpojumu nodrošināšana u.c.) tieši klienta dzīvesvietā.

Tā kā sociālo pakalpojumu saņēmēji un viņu intereses pārstāvošās organizācijas norādīja uz problēmu, ka ir nepieciešama iespēja bez maksas saņemt ģimenes locekļa pieskatīšanas pakalpojumus, tika ierosināts attīstīt tādu pakalpojumu kā īslaicīgās uzturēšanās mītnes, atelpas brīža pakalpojums un auklīšu dienests, kas ļautu ģimenes locekļiem uz laiku no pāris stundām līdz vairākām diennaktīm savus piederīgos, kam nepieciešama diennakts uzraudzība, piemēram, cilvēkus ar invaliditāti vai ilgstošiem veselības traucējumiem, vecāka gadagājuma cilvēkus vai bērnus, kas dažādu apsvērumu dēļ neiet bērnudārzā, ievietot institūcijā vai saņemt aukles pakalpojumu dzīvesvietā.

Brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanai, kā arī dažādu prasmju attīstīšanai tika piedāvāts attīstīt dienas centrus ar dažādām specializācijām (veciem cilvēkiem, bērniem, bezpajumtniekiem, cilvēkiem ar invaliditāti u.c.), organizēt dažādas nometnes, attīstīt atbalstīto darbu, specializētās darbnīcas, dienas nodarbinātības centrus, kā arī piedāvāt brīvā laika bankas pakalpojumu, kad pašvaldības bezmaksas piedāvā telpas dažādām sabiedriskām norisēm.

Specifisku problēmu (alkoholisms, narkomānija, līdzatkarība, dažādas psiholoģiskas problēmas, vardarbība, invaliditāte, bezpajumtniecība u.c.) risināšanai tika ierosināts organizēt šļircu apmaiņas punktus, metadona kabinetus, atbalsta un pašpalīdzības grupas, attīstīt atkarību profilakses centru, krīzes centru, sociālās rehabilitācijas centru, grupu dzīvokļu, pusceļa māju un patversmju pakalpojumus, veidot komūnas un SOS ciematus noteiktām mērķa grupām, atbrīvošanas skolu, kurā personām, kas tikko atbrīvotas no ieslodzījuma, tiek attīstītas dažādas sociālās prasmes, jauniešu mājas jauniešiem pēc ārpusģimenes aprūpes, sniegt mājokļa pielāgošanas pakalpojumus, nodrošināt iespējas dzīvot servisa dzīvokļos, organizēt mājokļu apmaiņas programmas starp pašvaldībām vardarbībā cietušām personām, suņu – pavadoņu skola, kurā tiek speciāli sagatavoti suņi, kas veic pavadoņa funkciju, un pavada ikdienā cilvēku ar funkcionāliem, īpaši redzes traucējumiem.

Potenciālo sociālo pakalpojumu saņēmēju informētības veicināšanai, kā arī tūlītēja atbalsta nodrošināšanai dzīvesvietā, tika ierosināts visā RPR izveidot krīzes, uzticības, konsultatīvo un informatīvo tālruni.

Tā kā daudzi pakalpojumu saņēmēji bija norādījuši, ka nevar nokļūt līdz dažādu pakalpojumu saņemšanas vietām un sabiedriskām norisēm, jo nevar atļauties transporta izdevumus, vide nav pielāgota viņu specifiskajiem funkcionālajiem traucējumiem vai arī transporta infrastruktūra nav attīstīta tuvu viņu dzīvesvietai, tika ierosināts attīstīt arī specializētā transporta pakalpojumus.

Lai pilnveidot sociālo pakalpojumu sniedzēju darbinieku darba kvalitāti, tika ierosināts attīstīt specifiskas apmācību programmas, prasmju attīstības darbnīcas, kā arī attīstīt supervīzijas pakalpojumu.

Tā kā sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālisti norādīja uz sabiedrībā bieži vien pastāvošajiem stereotipiem, noraidošo attieksmi, vienaldzību vai zināšanu trūkumu par dažādu iedzīvotāju grupu specifiskām vajadzībām, kas bieži liedz klientiem integrēties darba tirgū un sabiedrībā, tika minēts, ka būtiski ir veidot sabiedrības izglītošanas kampaņas.

Fokusgrupu sanāksmēs tika minēts, ka nepieciešama ciešāka sadarbība ar veselības aprūpes speciālistiem, īpaši, narkologu un psihiatru. Tika norādīts, ka personām ar atkarības problēmām nav iespēju šobrīd saņemt detoksikācijas pakalpojumus (īpaši nepilngadīgajiem), tādēļ tika ierosināts sadarbībā ar medicīnas pakalpojumu sniedzējiem izveidot atskurbtuves un ātrās reaģēšanas grupas. Savukārt, tā kā ģimenes locekļiem, kuru piederīgie ir personas ar smagu

demenci un krīzes situācijā tie apdraud sevi un citus, nav iespējas šos cilvēkus ievietot citur, ir nepieciešami specifiski stacionāri tieši personām ar demenci, kurus būtu jāattīsta pie medicīnas iestādēm.

Iespējamie risinājumi no ieslodzījuma vietām atbrīvoto personu sociālajām problēmām un identificētajām vajadzībām

Gan Rīgā, gan Jūrmalā un novados notikušajās fokusgrupās kā viena no mērķa grupām tika apskatītas personas, kas atbrīvotas no ieslodzījuma. Tāpat kā iepriekš programmas 2.2.5.apakšsadaļā, arī šajā sadaļā atsevišķi izdalīti iespējamie risinājumi tieši šai mērķa grupai. Ar katras fokusgrupas ierosinājumu apkopojumu tieši, no ieslodzījuma vietām atbrīvoto personu problēmu risināšanai lūdzam iepazīties 6.pielikumā.

- Fokusgrupu dalībnieki pamatā identificē mērķgrupas problēmas, kas saistītas ar pamatvajadzību nodrošinājumu - mājokļa, nodarbinātības, iztikas līdzekļu trūkums, veselības problēmas, tai skaitā atkarības.
- Informācijas trūkums par iespējamo palīdzību un pakalpojumiem norādīts vairākās fokusgrupu diskusijās arī attiecībā uz citu mērķgrupu klientu problēmu risinājumiem. Jāatzīmē, ka SKDS pētījumā mērķgrupas klientu anketās arī tika norādīts, ka nav pietiekamas informācijas par pakalpojumiem un palīdzības iespējām.
- Atšķirīgi no jebkurām citām klientu mērķgrupām, raksturojot personu pēc ieslodzījuma kā klientu, fokusgrupas dalībnieki norāda uz viņu uzvedību, zemo motivāciju pārmaiņām, psihoemocionālo un psihosociālo raksturojumu.
- Vairāku fokusgrupu rezultāti liecina par to, ka bijušo ieslodzīto problēmas saistās ar sociālo un dzīves prasmju trūkumu. Konkrēti pakalpojumi tiek pieprasīti mērķgrupas socializācijas grūtību risinājumam un motivācijas trūkuma risinājumam, kas var tikt ņemti vērā programmas izstrādē.
- Diskusiju dalībnieki kā risinājumu piedāvā sociālās uzvedības korekcijas programmas, atbalsta un pašpalīdzības grupas, darba terapijas grupas. Rīgas pilsētas fokusgrupas diskusijā kā alternatīvais pakalpojums ir norādīts „Atbrīvošanās skola”, dažādu speciālistu konsultācijas, nodarbības, lai bijušo ieslodzīto sagatavo patstāvīgai dzīvei sabiedrībā.
- Vairākās fokusgrupās kā mērķgrupas problēma ir identificēts atbalsta sistēmas trūkums, piemēram, ģimenes, atbalsta personas utml. Kā risinājums tiek piedāvāts primāri un jau preventīvi darbs ar klientu ilgtermiņā, esot vēl ieslodzījumā nodrošināt sociālā darbinieka darbu ar mērķgrupas klientu un klienta sistēmu, klienta ģimeni, kā alternatīvu ārpalpojumu.
- Kā inovatīvi priekšlikumi klienta atbalsta sistēmas nodrošināšanai ir atzīmēti mentora, brīvprātīgo atbalsta personu pakalpojums personām pēc ieslodzījuma, kas var tikt integrēts pie institucionālā pakalpojuma (dienas centrs, patversme, pusceļa māja, utml.).
- Attiecīgi problēmai, kas tiek norādīta kā algota darba trūkums bijušajiem ieslodzītajiem, profesionāļi vēlas piedāvāt tādus risinājumus kā valsts atbalstu darba devējiem un NVA pakalpojumus, tos neidentificējot. Alternatīvais sociālās rehabilitācijas pakalpojums „Pusceļa mājas” varētu būt risinājums vairāku mērķgrupas klientu problēmu un iepriekš minēto pamatvajadzību nodrošinājumam, tas ir minēts piecās (Rīgas un Jūrmalas pilsētas, Ogres, Tukuma un Siguldas novadu apvienībās) no septiņām fokusgrupu diskusijām.
- Savukārt sociālās rehabilitācijas centrus kā nepieciešamu alternatīvo sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atzīmēja trijās pašvaldību fokusgrupās – Rīgas un Jūrmalas pilsētās un Ogres novadu apvienībā. Fokusgrupu diskusiju rezultātā tika izvirzīta nepieciešamība izveidot sociālās rehabilitācijas centrus atsevišķi sievietēm un vīriešiem pēc ieslodzījuma, kā arī nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem. Sociālās rehabilitācijas centra darbības saturs ir norādīts saskaņā ar personu pēc ieslodzījuma problēmām un pamatvajadzībām. Sociālās

rehabilitācijas centru pakalpojumus vēlams būtu nodrošināt klientiem ilgtermiņā, tādējādi nodrošinot kvalitatīvu pakalpojumu klienta integrācijai sabiedrībai.

- Veselības aprūpe kā viens no sociālās rehabilitācijas centru pakalpojumiem būtu nepieciešams, risinot primārās veselības aprūpes jautājumus, gan arī specializācijas narkologa, psihiatra u.c. speciālistu pakalpojumi. Vienlaicīgi jānorāda, ka vairākās fokusgrupās kā risinājums tiek piedāvāts psihologa vai psihoterapeita konsultācijas.
- Vairāku fokusgrupu dalībnieki ir diskutējuši par tādiem jautājumiem kā higiēna, frizieris, veļas apmaiņa, veļas mazgāšana utml. Šie pakalpojumi varētu būt pieejami sociālās rehabilitācijas centros, dienas centros, pusceļa mājās, naktspatversmēs utml.
- Novadu apvienību – Ķekavas, Tukuma un Limbažu fokusgrupu - dalībnieki diskusijā norāda uz nepieciešamību savās pašvaldībās attīstīt alternatīvos sociālās aprūpes pakalpojumus „Zupas virtuve” un „Nakts patversme”, kas primāri ir pamata pakalpojumi gan mērķgrupai – personām pēc ieslodzījuma, gan arī citiem sociālo dienestu klientiem, kas dažādu iemeslu dēļ ir nonākuši krīzes situācijā.
- Trijās fokusgrupās (Rīgas un Jūrmalas pilsētas un Ogres novadu apvienība) no septiņām dalībnieki atzīmē sabiedrības un ģimenes negatīvo attieksmi, to izvirzot kā mērķgrupas problēmu. Vienlaicīgi jāatzīst, ka alternatīvo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu mērķis nav sabiedrības attieksmes maiņa. Līdz ar to izvirzītā problēma - negatīvā sabiedrības attieksme - nav identificējama kā problēma mērķgrupai un attiecīgi risinājumi attiecībā uz sabiedrības informatīvi izglītojošiem pasākumiem ir uzskatāms kā kopienas aktivitāte, bet ne kā alternatīvs sociālais pakalpojums.
- Par inovatīviem pakalpojumiem Latvijas situācijā uzskatāmi mentora un/vai atbalsta pakalpojums „Draugs”, mobilā komanda – speciālistu grupa (narkologs, psihologs un psihoterapeits), „Zemā sliekšņa” pakalpojumu izveidošana (sociālā un veselības aprūpe bijušajiem ieslodzītajiem, „Atbrīvošanās skola”, kas ietver dažādu speciālistu konsultācijas.

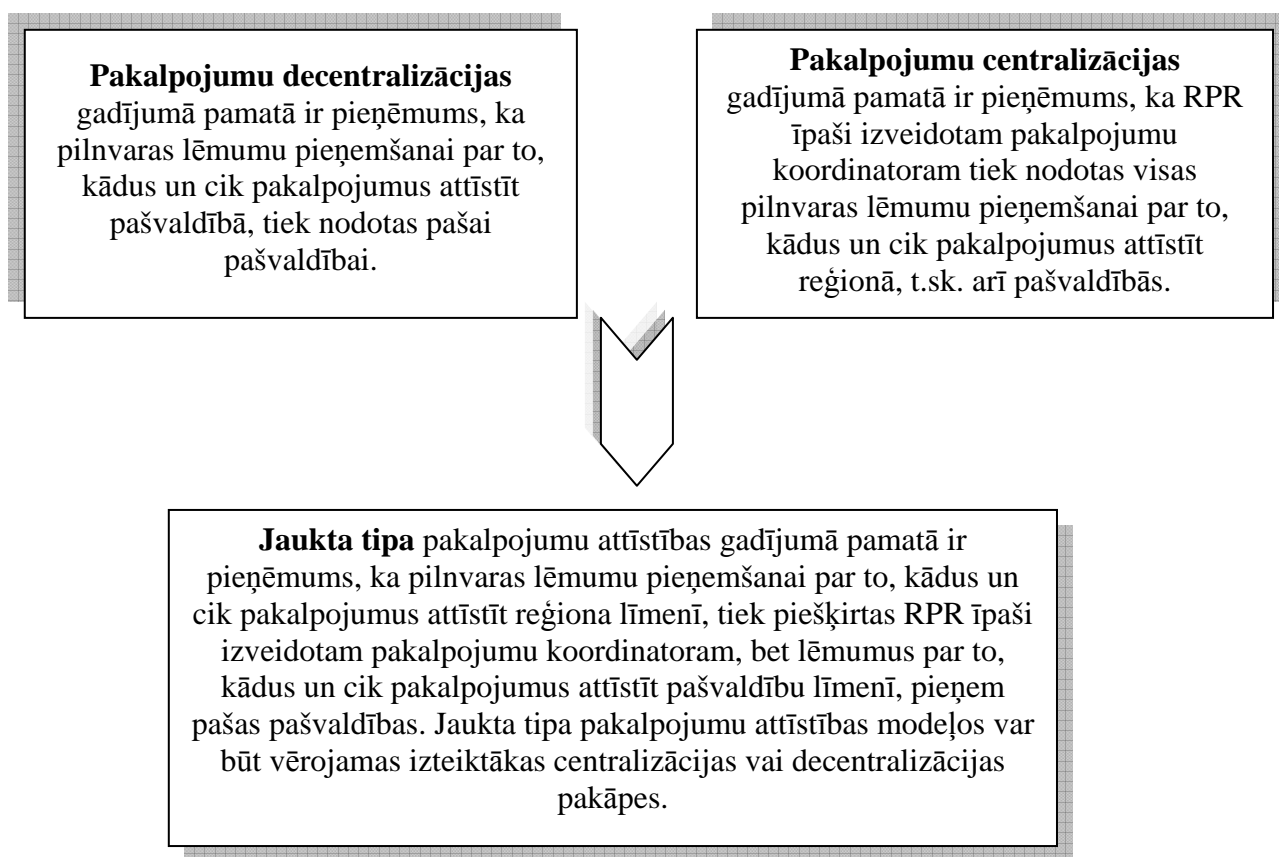
Apkopojot iepriekš minēto, galvenie ieteikumi sociālo pakalpojumu attīstības programmai alternatīvajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem mērķa grupai „Personas, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma” ir šādi:

1. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi dzīves vietā, tai skaitā atbalsta un pašpalīdzības grupas, speciālistu konsultācijas novadu un pilsētu teritoriālajos un / vai kopienas centros.
2. Ņemot vērā klientu pieprasījumu un pieejamību pakalpojumam, plānot „Naktspatversmes” un „Zupas virtuves” un dienas centra pakalpojumus Limbažu, Tukuma un Ķekavas novadu apvienības pašvaldībā.
3. Reģionālajā līmenī plānot sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, kas būtu pieejami visiem reģiona teritorijā dzīvojošiem mērķa grupas klientiem:
 - sociālās rehabilitācijas centrs sievietēm pēc ieslodzījuma;
 - sociālās rehabilitācijas centrs vīriešiem pēc ieslodzījuma;
 - pusceļa māja sievietēm pēc ieslodzījuma;
 - pusceļa māja vīriešiem pēc ieslodzījuma.
4. Reģionālajā līmenī izveidot vienotu uzticības, krīzes un/vai informatīvo tālruni par pieejamiem alternatīvajiem sociālajiem pakalpojumiem dažādām mērķa grupām reģionā un pašvaldībās, kā arī izdot informatīvus bukletus par pakalpojumiem, klientu tiesībām un pienākumiem pakalpojumu saņemšanai.

3.2. Alternatīvu analīze

3.2.apakšnodaļas ietvaros atspoguļota piecu alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļu apraksts un analīze.

Ņemot vērā fokusgrupu rezultātā identificētos dažādu mērķgrupu klientu problēmu risinājumus, kā arī Latvijas valsts, t.sk. RPR sociālekonomiskās attīstības tendences šobrīd un perspektīvas nākotnē līdz 2016.gadam, tika izstrādātas piecas alternatīvas – decentralizētais alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modelis, divi centralizētie alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļi un divi jauktie alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļi. Modeļu ideoloģisko pamatojumu skat. 3.1.attēlā.

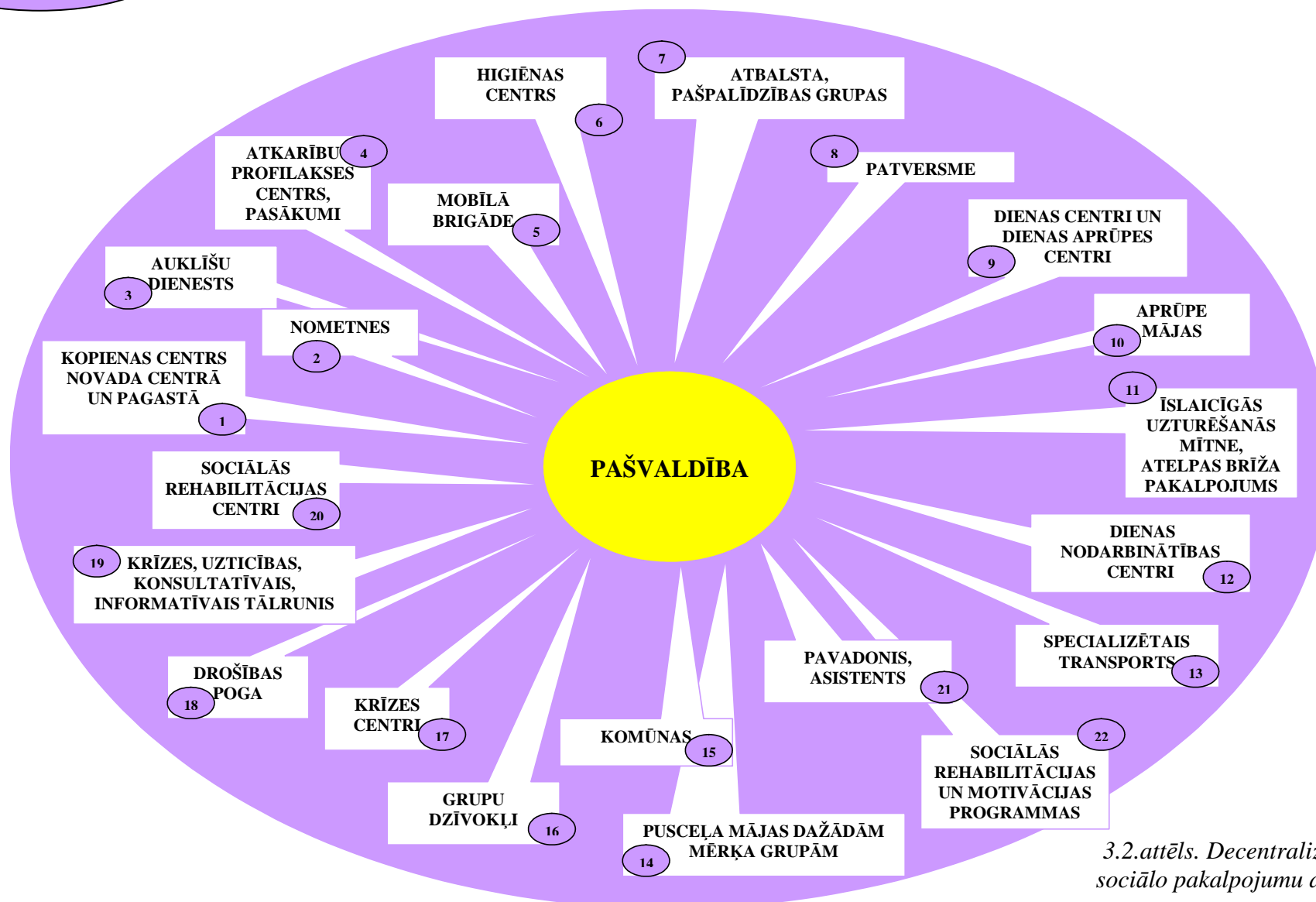
3.1.attēls. Alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļu ideoloģija

Gan pakalpojumu centralizācijai, gan decentralizācijai ir savas priekšrocības un trūkumi, kas atspoguļotas modeļu analīzē. 3.2. – 3.6.attēlā shematiski attēlots katrs no minētajiem pieciem modeļiem, kuros, saskaņā ar modeļu ideoloģiskajiem pieņēmumiem, ievietoti fokusgrupās identificētie risinājumi, apvienojot savstarpēji līdzīgus risinājumus un nošķirot risinājumus, kas attiecas uz sociālo palīdzību. Katrā modelī pakalpojumu veidi un numerācija ir identiska. Pakalpojuma apraksts pieejams 4.pielikumā, saglabājot katra pakalpojuma numerāciju. Modeļu zīmējumiem seko katra modeļa apraksts un analīze.

Pakalpojumu apraksti ir veidoti kā ievirzošs, nevis ierobežojošs materiāls sociālo pakalpojumu attīstītājiem. Tas nozīmē, ka konkrētā sociālā pakalpojuma veidotāji vai attīstītāji paši var papildināt un konkretizēt pakalpojuma aprakstu atbilstoši konkrētās pašvaldības un pakalpojuma mērķa grupas vajadzībām, saglabājot paša pakalpojuma būtību.

1.alternatīva.

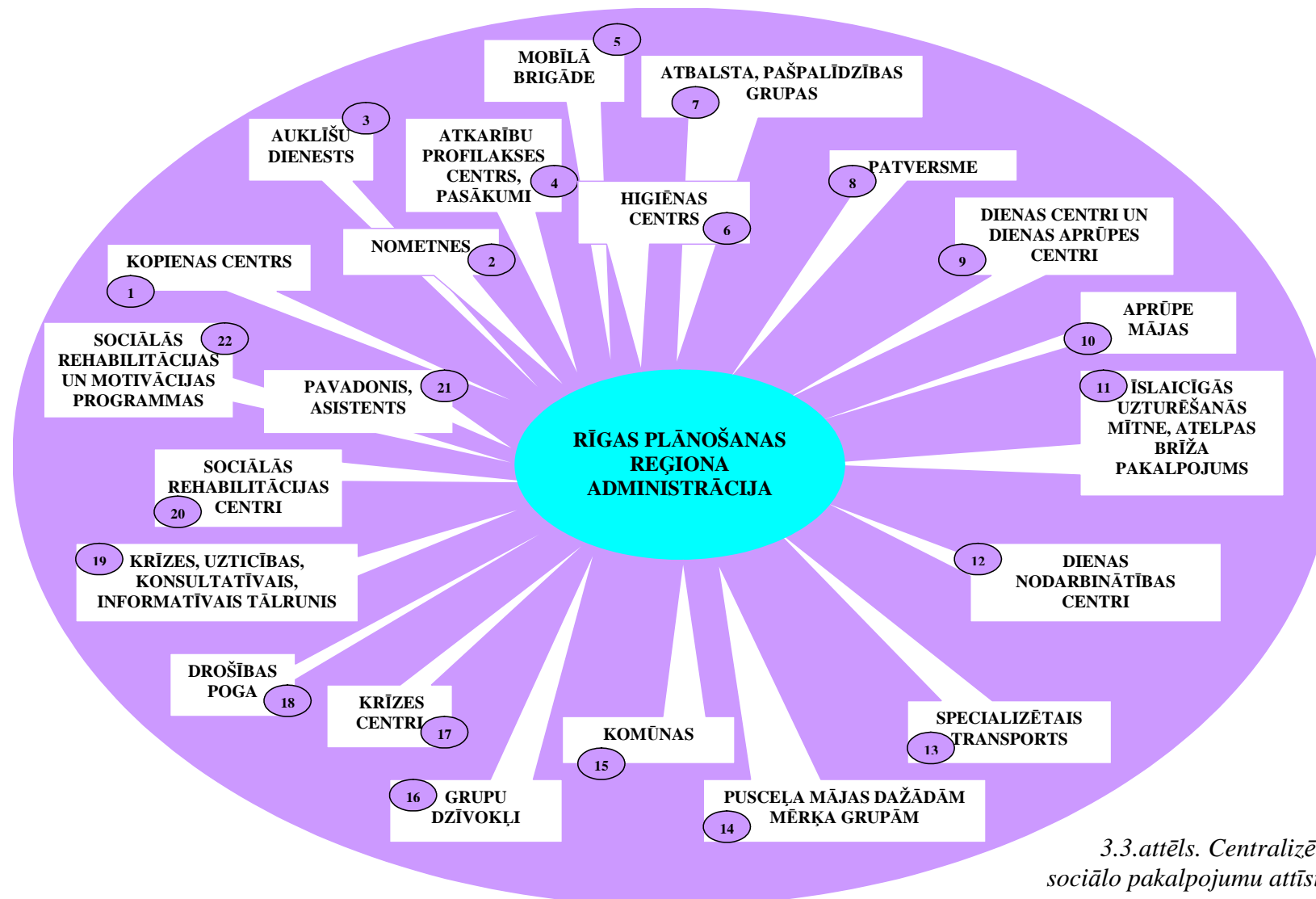
DECENTRALIZĒTAIS ALTERNATĪVO SOCIĀLO PAKALPOJUMU ATTĪSTĪBAS MODELIS

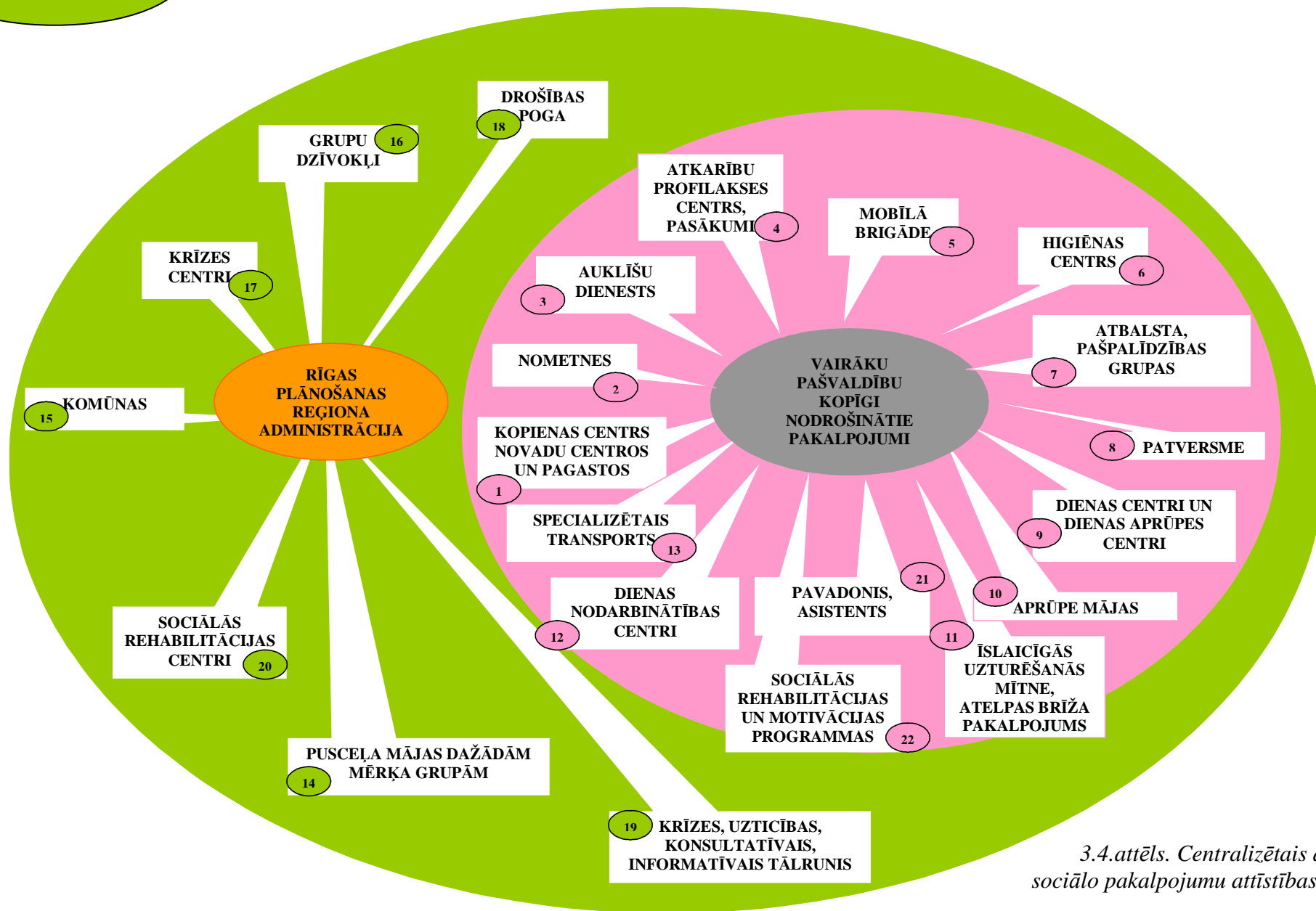
3.2.attēls. Decentralizētais alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modelis

2.alternatīva.

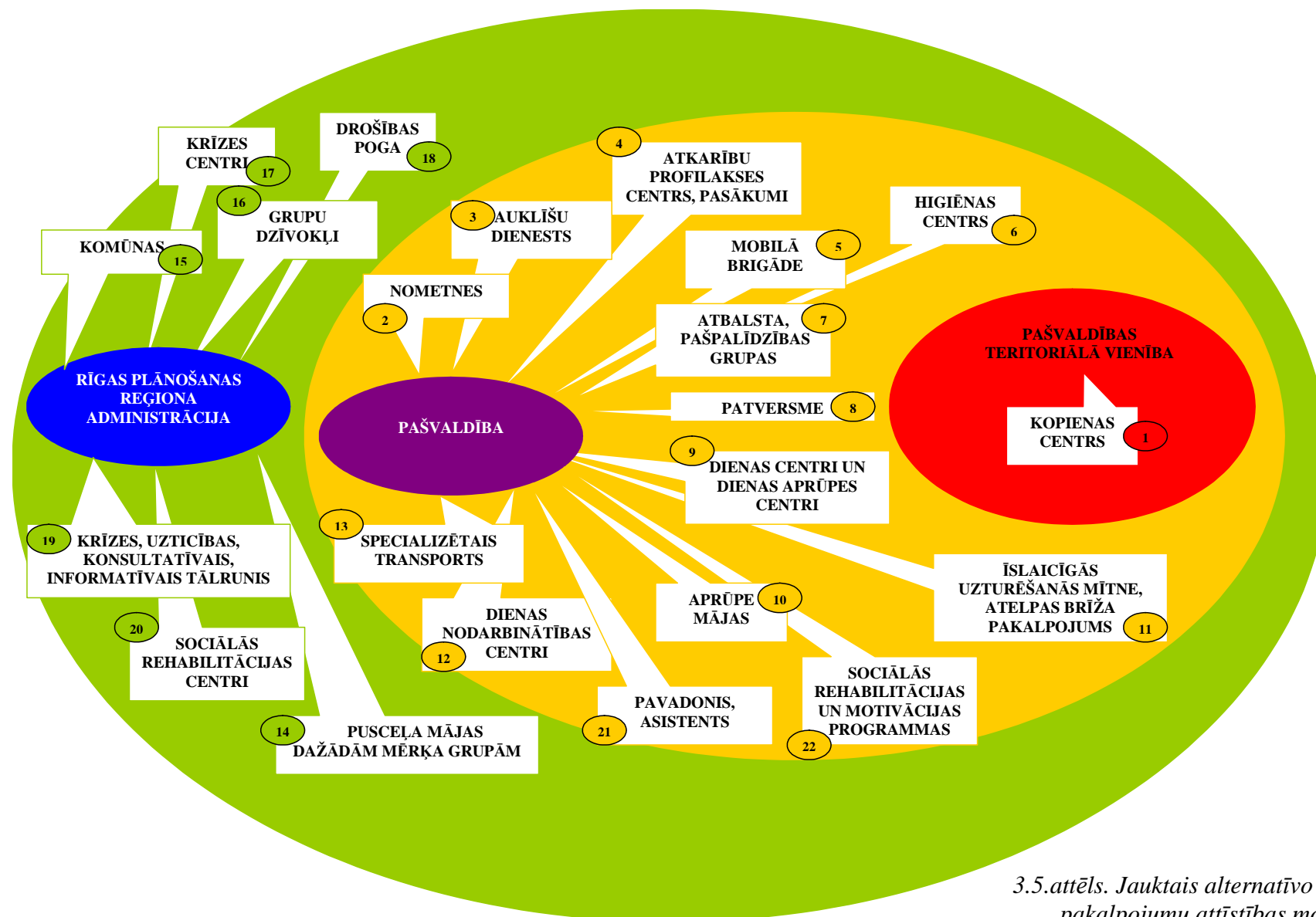
CENTRALIZĒTAIS ALTERNATĪVO SOCIĀLO PAKALPOJUMU ATTĪSTĪBAS MODELIS A

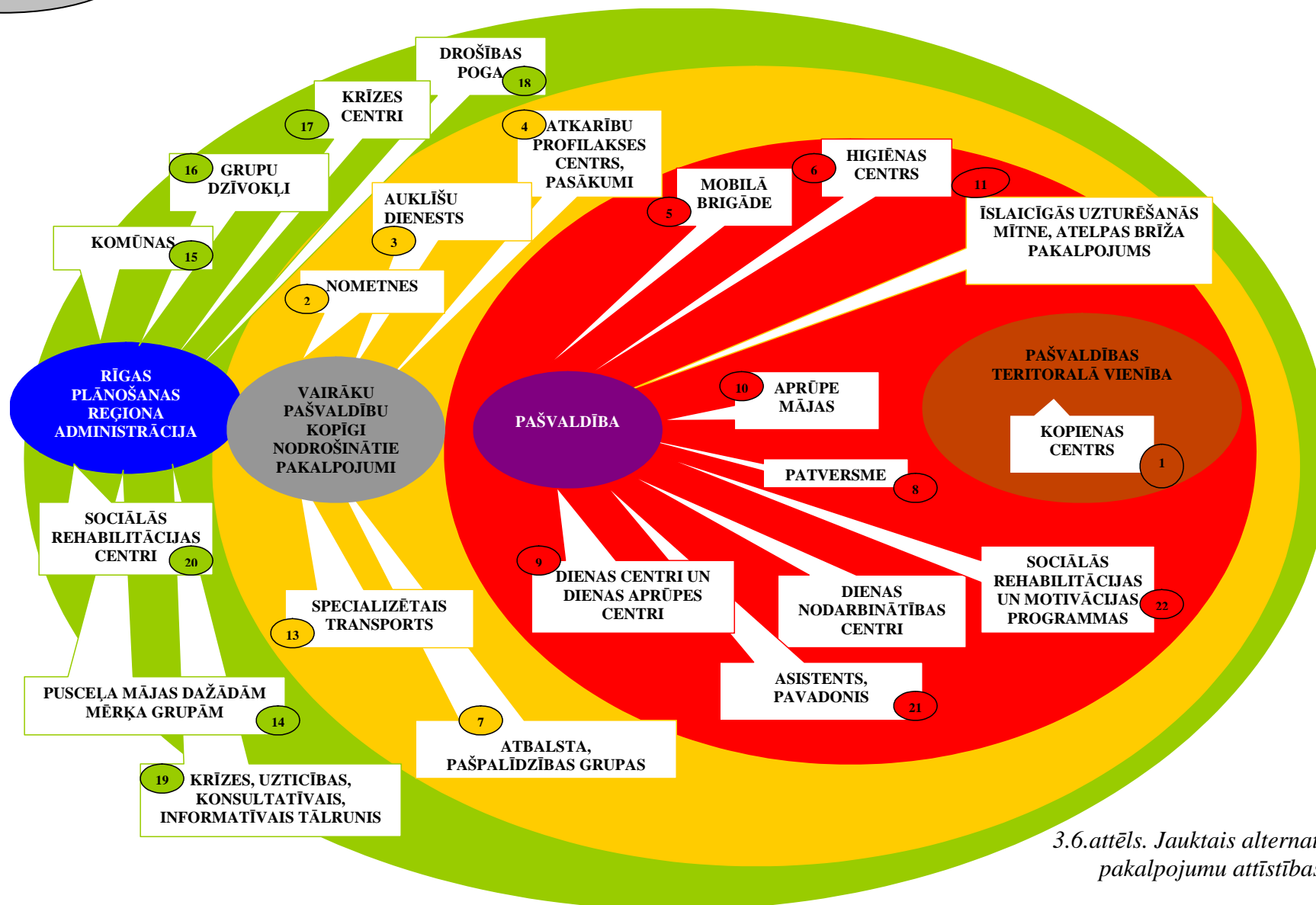
3.3.attēls. Centralizētais alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modelis A

3.4.attēls. Centralizētais alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modelis B

3.5.attēls. Jauktais alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modelis A

3.6.attēls. Jauktais alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modelis B

Alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļu apraksts un analīze

Nr.	Modelis	Apraksts	Priekšrocības	Trūkumi
1.	<p>Decentralizētais alternatīvo pakalpojumu attīstības modelis (3.2.attēls)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldība īsteno pati vai pērk sociālos pakalpojumus no NVO sava novada teritorijas ietvaros. ▪ Pašvaldība pati izvirza satura un kvalitātes prasības katram pakalpojumam un uzrauga sociālo pakalpojumu kvalitāti. ▪ Pašvaldība izvērtē un regulē sociālo pakalpojumu pieprasījumu un piedāvājumu (nosaka, kādus un cik pakalpojumus tā sniegs/pirks). ▪ Sociālie pakalpojumi pieejami iedzīvotājiem, kas deklarējušies attiecīgās pašvaldības teritorijā. ▪ Lai saņemtu sociālos pakalpojumus, klients vēršas savas dzīvesvietas sociālajā dienestā. ▪ Pašvaldībai līdzās sociālo pakalpojumu attīstībai ir jānodrošina iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par dažādām sociālajām problēmām un pieejamajiem sociālajiem pakalpojumiem pašvaldībā. ▪ Pašvaldībā jābūt nodrošinātai iespējai sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālistiem iesaistīties profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām vajadzībām un saņemt supervīzijas. ▪ Sociālo pakalpojumu koordinēšanai netiek plānotas atsevišķas administratīvās izmaksas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiek attīstīti sociālie pakalpojumi, kas ir tuvu iedzīvotāja dzīvesvietai. ▪ Sociālie pakalpojumi, ko pašvaldība attīsta, atbilst attiecīgajām iedzīvotāju specifiskajām vajadzībām konkrētajā pašvaldībā. ▪ Tikai pašvaldības ar lielu iedzīvotāju skaitu, kur ilgtermiņā ir liels pieprasījums pēc sociālajiem pakalpojumiem, var attīstīt daudzveidīgus un inovatīvus sociālos pakalpojumus, elastīgi reaģējot uz iedzīvotāju vajadzībām. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Finansiālu apvērsumu dēļ ir ierobežotas iespējas attīstīt daudzveidīgus, inovatīvus pakalpojumus un elastīgi reaģēt uz iedzīvotāju specifiskām vajadzībām, sociālām problēmām. Tiek attīstīti tikai tie sociālie pakalpojumi, pēc kuriem pašvaldībā ir vislielākais pieprasījums. ▪ Reģiona līmenī šāds pakalpojumu attīstības modelis, kad katrā pašvaldībā tiek attīstīti vieni un tie paši sociālie pakalpojumi ar nelielu pieprasījumu, ir izmaksu ietilpīgi. ▪ Reģiona līmenī trūkst sociālo pakalpojumu kvalitātes uzraudzības mehānisma, kā rezultātā pastāv risks, ka vieni un tie paši sociālie pakalpojumi dažādās pašvaldībās attīstīsies neviendabīgi un ar atšķirīgu kvalitāti. ▪ Tā kā pašvaldībās ar

				salīdzinoši mazu iedzīvotāju skaitu pieprasījums pēc pakalpojumiem būs neliels, kā arī konkurences trūkuma dēļ, pastāv risks ka ar laiku sociālo pakalpojuma kvalitāte pazemināsies.
2.	Centralizētais alternatīvo pakalpojumu attīstības modelis A (3.3. attēls)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rīgas plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu koordinatora funkcijas tiek uzticētas Rīgas plānošanas reģiona administrācijai, kuras funkcijas modeļa īstenošanas gadījumā ir: <ul style="list-style-type: none"> - regulāri izvērtēt pašvaldību pieprasījumu pēc pakalpojumiem; - regulāri izvērtēt esošo pakalpojumu piedāvājumu; - uzturēt datu bāzi par esošajiem pakalpojumu sniedzējiem, pakalpojumu saturu, pakalpojumu aktuālajām cenām, brīvajām klientu vietām vai rindām uz pakalpojuma saņemšanu (ja attiecināms), katras pašvaldības pieprasījumu pēc pakalpojumiem īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā; - izvirzīt kvalitātes prasības visiem reģionā sniegtajiem pakalpojumiem un nodrošināt pakalpojumu kvalitātes uzraudzību, t.sk. arī regulāri izvērtēt pakalpojumu saņēmēju apmierinātību ar saņemtajiem pakalpojumiem un identificēt pakalpojumu pilnveides iespējas; - organizēt reģiona iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par dažādām sociālajām problēmām un pieejamajiem pakalpojumiem reģionā; - organizēt sociālo pakalpojumu sniedzēju 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiek uzlabota sociālo pakalpojumu attīstības koordinācija un kontrole. ▪ Tiek attīstīti daudzveidīgi sociālie pakalpojumi. ▪ Tiek stimulēta inovatīvu sociālo pakalpojumu attīstība. ▪ Reģionā katram pakalpojuma veidam tiek izvirzītas vienotas kvalitātes prasības, kā rezultātā ir vieglāk nodrošināt sociālo pakalpojumu kvalitātes uzraudzību, attiecīgi nodrošināt augstāku klientu apmierinātību visā reģiona teritorijā. ▪ Modelis veicina viendabīgu reģiona sociālo attīstību, jo arī pašvaldības ar mazu iedzīvotāju skaitu, kuras nevar izveidot pašas savu sociālo pakalpojumu, varēs 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sociālais pakalpojums lielākajā daļā gadījumu atrodas tālu no klienta dzīves vietas. ▪ Ierobežotas iespējas attīstīties nelielām NVO, jo viņām pietrūkst kapacitātes, cilvēkresursi un finanšu resursi reģiona līmeņa sociālo pakalpojumu sniegšanai. ▪ Tā kā sociālie pakalpojumi atbilst standarta kvalitātes prasībām, tie var neatbilst individuālām, specifiskām indivīdu vajadzībām.

		<p>speciālistu iesaisti profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām mācību vajadzībām;</p> <p>- organizēt sociālo pakalpojumu sniedzēju supervīzijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldība, rodoties vajadzībai pēc konkrēta sociālā pakalpojuma konkrētam klientam, sazinās ar koordinatoru un noskaidro potenciālo pakalpojuma sniedzēju, kas visvairāk atbildīs konkrētajām vajadzībām, un organizē sociālo pakalpojuma pirkšanu no attiecīgā sociālā pakalpojuma sniedzēja. ▪ Koordinatora funkciju nodrošināšanai nepieciešamas administratīvās izmaksas. ▪ Lai saņemtu sociālos pakalpojumus, klients vēršas savas dzīvesvietas sociālajā dienestā. 	<p>reaģēt uz iedzīvotāju sociālajām vajadzībām.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Modelis ļauj efektīvi izmantot reģionā kopumā pieejamos finanšu līdzekļus, jo jaunos sociālos pakalpojumos tiek ieguldīts tikai tad, kad pieprasījums pēc visiem esošajiem sociālajiem pakalpojumiem ir izsmelts. ▪ Jebkurai pašvaldībai ir pieejams jebkurš sociālais pakalpojums atbilstoši klientu vajadzībām par zemāku cenu nekā situācijā, kad viņai pašai būtu jāveido sociālais pakalpojums tikai saviem iedzīvotājiem. ▪ Modelis nodrošina, ka klientu plūsma ir vienmērīga visā reģionā (nepieļauj situāciju, ka viens sociālo pakalpojuma sniedzējs ir pārslogots, otrs stāv dīkstāvē; neveidojas rindas pēc sociālā pakalpojuma). 	
3.	<p>Centralizētais alternatīvo pakalpojumu attīstības modelis B (3.4. attēls)</p>	<p><u>Reģiona līmenī:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rīgas plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu koordinatora funkcijas tiek uzticētas Rīgas plānošanas reģiona administrācijai, kuras funkcijas modeļa īstenošanas gadījumā ir: <ul style="list-style-type: none"> - regulāri izvērtēt pašvaldību pieprasījumu pēc 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiek uzlabota pakalpojumu attīstības koordinācija un kontrole. ▪ Katram attiecīgajam pakalpojuma veidam tiek izvirzītas vienotas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pakalpojums lielākajā daļā gadījumu atrodas tālu no klienta dzīves vietas. ▪ Reģiona līmeņa pakalpojumu sniegšanā varēs konkurēt tikai

		<p>pakalpojumiem (šeit un turpmāk šī modeļa ietvaros tiek domāti tikai konkrētie Rīgas reģiona līmeņa pakalpojumi, kas ir koordinatora pārraudzībā);</p> <ul style="list-style-type: none"> - regulāri izvērtēt esošo pakalpojumu piedāvājumu; - uzturēt datu bāzi par esošajiem pakalpojumu sniedzējiem, pakalpojumu saturu, pakalpojumu aktuālajām cenām, brīvajām klientu vietām vai rindām uz pakalpojuma saņemšanu (ja attiecināms), katras pašvaldības pieprasījumu pēc pakalpojumiem īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā; - izvirzīt kvalitātes prasības visiem reģionā sniegtajiem pakalpojumiem un nodrošināt pakalpojumu kvalitātes uzraudzību, t.sk. arī regulāri izvērtēt pakalpojumu saņēmēju apmierinātību ar saņemtajiem pakalpojumiem un identificēt pakalpojumu pilnveides iespējas; - organizēt reģiona iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par dažādām sociālajām problēmām un pieejamajiem pakalpojumiem reģionā; - organizēt sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālistu iesaisti profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām mācību vajadzībām. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldība, rodoties vajadzībai pēc konkrēta RPR līmeņa sociālā pakalpojuma konkrētam klientam, sazinās ar koordinatoru un noskaidro potenciālo sociālo pakalpojuma sniedzēju, cenu un citu informāciju atbilstoši konkrētajām vajadzībām, un organizē sociālo pakalpojuma pirkšanu no attiecīgā sociālā pakalpojuma sniedzēja. ▪ Koordinatora funkciju nodrošināšanai nepieciešamas 	<p>kvalitātes prasības, kā rezultātā ir vieglāk nodrošināt pakalpojumu kvalitātes uzraudzību, attiecīgi nodrošināt augstāku klientu apmierinātību.</p> <p>Pašvaldībām, kurās pēc atsevišķiem sociālajiem pakalpojumiem ir neliels pieprasījums, kas attiecīgi sadārdzina pakalpojuma izmaksas, apvienojot finanšu resursus un pieprasījumu, ir iespēja nodrošināt sociālos pakalpojums atbilstoši klientu vajadzībām par zemāku cenu.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiek efektīvi izmantoti reģionā kopumā un novados pieejamie finanšu līdzekļi, finansiāli visietilpīgākajiem sociālajiem pakalpojumiem un sociālajiem pakalpojumiem, kuru īstenošanai nepieciešams vislielākais pieprasījums. 	<p>pakalpojumu sniedzēji ar pietiekami lielu cilvēkresursu un finanšu resursu kapacitāti.</p>
--	--	---	--	---

		<p>administratīvās izmaksas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lai saņemtu pakalpojumus klients vēršas savas dzīvesvietas sociālajā dienestā. <p><u>Vairāku pašvaldību kopīgi nodrošināto pakalpojumu līmenī:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldības pēc brīvas izvēles vienojas par viena vai vairāku attiecīgo sociālo pakalpojumu sniegšanu vai finansēšanu. ▪ Par katra sociālā pakalpojuma sniegšanu var vienoties dažādas pašvaldības. ▪ Pašvaldību vienošanās tiek juridiski noformēta uz noteiktu pakalpojuma sniegšanas laiku (kamēr ir visu iesaistīto pušu veiksmīga un rezultatīva sadarbība un kamēr ir pieprasījums pēc kopīgi nodrošinātā pakalpojuma). ▪ Noslēdzot vienošanos, pašvaldības vienojas arī par kvalitātes prasībām attiecībā uz kopā sniedzamajiem pakalpojumiem un nosaka pakalpojumu kvalitātes uzraudzības kārtību, t.sk. pakalpojumu saņēmēju apmierinātības ar saņemtajiem pakalpojumiem izvērtēšanas un pakalpojumu pilnveides iespēju identificēšanas kārtību. ▪ Pašvaldībām būtu jāorganizē attiecīgo pašvaldību iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par konkrētām sociālajām problēmām un novadu apvienības pieejamajiem pakalpojumiem. ▪ Pašvaldībām būtu jāorganizē attiecīgo sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālistu iesaisti profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām mācību vajadzībām. ▪ Pašvaldību vienošanās izpildei netiek plānotas atsevišķas administratīvās izmaksas. 		
--	--	---	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lai saņemtu pakalpojumus, klients vēršas savas dzīvesvietas sociālajā dienestā. 		
4.	<p>Jauktais alternatīvo pakalpojumu attīstības modelis A (3.5.attēls)</p>	<p><u>Reģiona līmenī:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rīgas plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu koordinatora funkcijas tiek uzticētas Rīgas plānošanas reģiona administrācijai, kuras funkcijas modeļa īstenošanas gadījumā ir: <ul style="list-style-type: none"> - regulāri izvērtēt pašvaldību pieprasījumu pēc sociālajiem pakalpojumiem (šeit un turpmāk šī modeļa ietvaros tiek domāti tikai konkrētie RPR līmeņa pakalpojumi, kas ir koordinatora pārraudzībā); - regulāri izvērtēt esošo pakalpojumu piedāvājumu; - uzturēt datu bāzi par esošajiem sociālo pakalpojumu sniedzējiem, pakalpojumu saturu, pakalpojumu aktuālajām cenām, brīvajām klientu vietām vai rindām uz sociālā pakalpojuma saņemšanu (ja attiecināms), katras pašvaldības pieprasījumu pēc pakalpojumiem īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā; - izvirzīt kvalitātes prasības visiem reģionā sniegtajiem pakalpojumiem un nodrošināt pakalpojumu kvalitātes uzraudzību, t.sk. arī regulāri izvērtēt pakalpojumu saņēmēju apmierinātību ar saņemtajiem pakalpojumiem un identificēt pakalpojumu pilnveides iespējas; - organizēt reģiona iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par dažādām sociālajām problēmām un pieejamajiem pakalpojumiem reģionā; - organizēt sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālistu iesaisti profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām mācību vajadzībām. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuvu iedzīvotāju dzīvesvietai ir kopienas centrs, kurā tiek sniegti attiecīgās teritorijas iedzīvotāju vajadzībām un specifikai nepieciešamie pakalpojumi. ▪ Tuvu iedzīvotāju dzīvesvietai ir telpas, kur veidot sadarbību ar vietējām NVO un brīvprātīgajiem, tādējādi izmantojot kopienas resursus. ▪ Lielākā daļa pakalpojumu tiek attīstīti tuvu iedzīvotāju dzīvesvietai. ▪ Pakalpojumi, ko pašvaldība attīsta, atbilst attiecīgajām iedzīvotāju specifiskajām, individuālajām vajadzībām konkrētajā pašvaldībā. ▪ Tiek efektīvi izmantoti reģionā kopumā un pašvaldībās pieejamie finanšu līdzekļi, finansiāli visietilpīgākajiem pakalpojumiem un pakalpojumiem, kuru 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldībām, kurās pēc vieniem un tiem pašiem pakalpojumiem ir neliels pieprasījums, kas attiecīgi sadārdzina pakalpojuma izmaksas, nav iespējas apvienot finanšu resursus un pieprasījumu. Līdz ar to nav iespējas nodrošināt pakalpojums atbilstoši klientu vajadzībām par zemāku cenu. ▪ Nav vienota pakalpojumu kvalitātes uzraudzības mehānisma, dažādas kvalitātes un satura prasības vieniem un tiem pašiem pakalpojumiem dažādās pašvaldībās. ▪ Finansiālu apvērumu dēļ ir ierobežotas iespējas attīstīt daudzveidīgus, inovatīvus pakalpojumus un elastīgi reaģēt uz iedzīvotāju specifiskām vajadzībām, sociālām problēmām, jo tiek attīstīti tikai tie pakalpojumi, pēc kuriem gan pašvaldībā, gan reģionā kopumā ir vislielākais pieprasījums.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koordinatora funkciju nodrošināšanai nepieciešamas administratīvās izmaksas ▪ Lai saņemtu pakalpojumus, klients vēršas savas dzīvesvietas sociālajā dienestā. <p><u>Vairāku pašvaldību kopīgi nodrošināto pakalpojumu līmenī:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldība īsteno pati vai pērk attiecīgos modelī attēlotos sociālos pakalpojumus no NVO sava novada teritorijas ietvaros. ▪ Pašvaldība pati izvirza kvalitātes prasības katram pakalpojumam un uzrauga pakalpojumu kvalitāti. ▪ Pašvaldība izvērtē un regulē modelī attēloto pakalpojumu pieprasījumu un piedāvājumu (nosaka, kādus un cik pakalpojumus tā sniegs/pirks). ▪ Pakalpojumi pieejami iedzīvotājiem, kas deklarējušies attiecīgās pašvaldības teritorijā. ▪ Lai saņemtu pakalpojumus, klients vēršas savas dzīvesvietas sociālajā dienestā . ▪ Pašvaldībai līdzās attiecīgo pakalpojumu attīstībai ir jānodrošina iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par dažādām sociālajām problēmām un pieejamajiem pakalpojumiem pašvaldībā. ▪ Pašvaldībā jābūt nodrošinātai iespējai attiecīgo sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālistiem iesaistīties profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām vajadzībām un saņemt supervīzijas. ▪ Pakalpojumu koordinēšanai netiek plānotas atsevišķas administratīvās izmaksas. <p><u>Pašvaldības teritoriālās vienības līmenī:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ar jēdzienu „teritoriālā vienība” šeit tiek saprasts 	<p>īstenošanai nepieciešamo pieprasījumu nevar nodrošināt viena pašvaldība.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Finansiāli visietilpīgākajiem pakalpojumiem un pakalpojumiem, specifiskiem pakalpojumiem un pēc kuriem ir vislielākais pieprasījums (kas tiek sniegti reģiona līmenī), ir vienotas kvalitātes prasības un vienota kvalitātes uzraudzības kārtība un attiecīgi arī pakalpojumu pilnveides sistēma. ▪ Tā kā pakalpojums „Kopienas centrs” tiek ieviests katras pašvaldības teritoriālajā vienībā, tad tiek apmierinātas arī iedzīvotāju specifiskas, individuālas vajadzības maksimāli tuvu klienta dzīvesvietai. ▪ Tuvu dzīvesvietai var risināt iedzīvotāju problēmas, veicinot brīvprātīgo kustību, iedzīvotāju pašpalīdzību 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iedzīvotājiem sociālo pakalpojumu sistēma pašvaldībā var šķīst sarežģīta.
--	--	--	---	---

		<p>attiecīgās pašvaldības pagasts, priekšpilsēta vai lauku teritorija.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Katrā attiecīgajā pašvaldības teritoriālajā vienībā tās iedzīvotājiem jābūt pieejamam kopienas centram. ▪ Kopienas centrā esošos pakalpojumus nosaka un koordinē pati pašvaldība saskaņā ar vietējo iedzīvotāju vajadzībām un teritorijas specifiku (pagastu gadījumā - pārvalde) – vai nu nodrošina pakalpojumu pati vai pārk pakalpojumu no pakalpojumu sniedzēja. ▪ Pakalpojuma koordinēšanai netiek plānotas atsevišķas administratīvās izmaksas. ▪ Lai saņemtu kopienas centra pakalpojumus, klients vēršas tieši kopienas centrā vai pie sociālā dienesta sociālā darba speciālista. 	<p>un sadarbību ar sociālā atbalsta NVO.</p>	
5.	<p>Jauktais alternatīvo pakalpojumu attīstības modelis B (3.6.attēls)</p>	<p><u>Reģiona līmenī:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rīgas plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu koordinatora funkcijas tiek uzticētas Rīgas plānošanas reģiona administrācijai, kuras funkcijas modeļa īstenošanas gadījumā ir: <ul style="list-style-type: none"> - regulāri izvērtēt pašvaldību pieprasījumu pēc pakalpojumiem (šeit un turpmāk šī modeļa ietvaros tiek domāti tikai konkrētie RPR līmeņa pakalpojumi, kas ir koordinatora pārraudzībā); - regulāri izvērtēt esošo pakalpojumu piedāvājumu; - uzturēt datu bāzi par esošajiem pakalpojumu sniedzējiem, pakalpojumu saturu, pakalpojumu aktuālajām cenām, brīvajām klientu vietām vai rindām uz pakalpojuma saņemšanu (ja attiecināms), katras pašvaldības pieprasījumu pēc pakalpojumiem īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā; - izvirzīt kvalitātes prasības visiem reģionā sniegtajiem pakalpojumiem un nodrošināt 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuvu iedzīvotāju dzīvesvietai ir kopienas centrs, kurā tiek sniegti attiecīgās teritorijas iedzīvotāju vajadzībām un specifikai nepieciešamie pakalpojumi. ▪ Tuvu iedzīvotāju dzīvesvietai ir telpas, kur veidot sadarbību ar vietējām NVO un brīvprātīgajiem, tādējādi izmantojot kopienas resursus. ▪ Lielākā daļa pakalpojumu tiek attīstīti tuvu iedzīvotāju dzīvesvietai. ▪ Pakalpojumi, ko pašvaldība attīsta, atbilst attiecīgajām iedzīvotāju specifiskajām un 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nav vienota pakalpojumu kvalitātes uzraudzības mehānisma, dažādas kvalitātes prasības vieniem un tiem pašiem pakalpojumiem pašvaldībās (izņemot reģiona līmeņa pakalpojumus).

		<p>pakalpojumu kvalitātes uzraudzību, t.sk. arī regulāri izvērtēt pakalpojumu saņēmēju apmierinātību ar saņemtajiem pakalpojumiem un identificēt pakalpojumu pilnveides iespējas;</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizēt reģiona iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par dažādām sociālajām problēmām un pieejamajiem pakalpojumiem reģionā; - organizēt sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālistu iesaisti profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām mācību vajadzībām. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldība, rodoties vajadzībai pēc konkrēta reģiona līmeņa pakalpojuma konkrētam klientam, sazinās ar koordinatoru un noskaidro potenciālo pakalpojuma sniedzēju, cenu un citu informāciju atbilstoši konkrētajām vajadzībām, un organizē pakalpojuma pirkšanu no attiecīgā pakalpojuma sniedzēja. ▪ Koordinatora funkciju nodrošināšanai nepieciešamas administratīvās izmaksas. ▪ Lai saņemtu pakalpojumus, klients vēršas savas dzīvesvietas sociālajā dienestā. <p><u>Vairāku pašvaldību kopīgi nodrošināto pakalpojumu līmenī:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldības pēc brīvas izvēles vienojas par viena vai vairāku attiecīgo pakalpojumu sniegšanu vai finansēšanu. ▪ Par katra pakalpojuma sniegšanu var vienoties dažādas pašvaldības. ▪ Pašvaldību vienošanās tiek juridiski noformēta uz noteiktu pakalpojuma sniegšanas laiku (kamēr ir visu iesaistīto pušu veiksmīga un rezultatīva sadarbība un kamēr ir pieprasījums pēc kopīgi nodrošinātā 	<p>individuālajām vajadzībām konkrētajā pašvaldībā.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiek efektīvi izmantoti reģionā kopumā un pašvaldībās pieejamie finanšu līdzekļi, finansiāli visietilpīgākajiem sociālajiem pakalpojumiem un sociālajiem pakalpojumiem, kuru īstenošanai nepieciešamo pieprasījumu nevar nodrošināt viena pašvaldība. ▪ Finansiāli visietilpīgākajiem pakalpojumiem, specifiskiem pakalpojumiem un pakalpojumiem, pēc kuriem ir vislielākais pieprasījums (kas tiek sniegti reģiona līmenī): <ul style="list-style-type: none"> - ir vienotas kvalitātes prasības; - vienota kvalitātes uzraudzības kārtība; - vienota pakalpojumu pilnveides sistēma; - nodrošināta vienmērīga klientu plūsma, neveidojas rindas pēc pakalpojuma. ▪ Pašvaldībām, kurās pēc atsevišķiem pakalpojumiem ir neliels pieprasījums, kas 	
--	--	--	---	--

		<p>pakalpojuma).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Noslēdzot vienošanos, pašvaldības vienojas arī par kvalitātes prasībām attiecībā uz kopā sniedzamajiem pakalpojumiem un nosaka pakalpojumu kvalitātes uzraudzības kārtību, t.sk. pakalpojumu saņēmēju apmierinātības ar saņemtajiem pakalpojumiem izvērtēšanas un pakalpojumu pilnveides iespēju identificēšanas kārtību . ▪ Pašvaldībām būtu jāorganizē attiecīgo pašvaldību iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par konkrētām sociālajām problēmām un pašvaldību apvienības pieejamajiem pakalpojumiem. ▪ Pašvaldībām būtu jāorganizē attiecīgo sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālistu iesaisti profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām mācību vajadzībām. ▪ Pašvaldību vienošanās izpildei netiek plānotas atsevišķas administratīvās izmaksas. ▪ Lai saņemtu pakalpojumus, klients vēršas savas dzīvesvietas sociālajā dienestā. <p><i><u>Pašvaldības līmenī:</u></i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldība īsteno pati vai pērk attiecīgos modelī attēlotos pakalpojumus no nevalstiskā/privātā sektora savas teritorijas ietvaros. ▪ Pašvaldība pati izvērza kvalitātes prasības katram pakalpojumam un uzrauga pakalpojumu kvalitāti. ▪ Pašvaldība izvērtē un regulē modelī attēloto pakalpojumu pieprasījumu un piedāvājumu (nosaka, kādus un cik pakalpojumus tā sniegs/pirks). ▪ Pakalpojumi pieejami iedzīvotājiem, kas deklarējušies attiecīgās pašvaldības teritorijā. ▪ Lai saņemtu pakalpojumus, klients vēršas savas 	<p>attiecīgi sadārdzina sociālā pakalpojuma izmaksas, apvienojot finanšu resursus un pieprasījumu, ir iespējas attīstīt daudzveidīgus, inovatīvus pakalpojumus un elastīgi reaģēt uz iedzīvotāju specifiskām vajadzībām, sociālām problēmām, par zemāku cenu.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuvu dzīvesvietai var risināt iedzīvotāju problēmas, veicinot brīvprātīgo kustību, iedzīvotāju pašpalīdzību un sadarbību ar sociālā atbalsta NVO. 	
--	--	--	---	--

		<p>dzīvesvietas sociālajā dienestā.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pašvaldībai līdzās attiecīgo pakalpojumu attīstībai ir jānodrošina iedzīvotāju izglītošanas kampaņas par dažādām sociālajām problēmām un pieejamajiem pakalpojumiem pašvaldībā. ▪ Pašvaldībā jābūt nodrošinātai iespējai attiecīgo sociālo pakalpojumu sniedzēju speciālistiem iesaistīties profesionālās pilnveides apmācībās atbilstoši aktuālajām vajadzībām un saņemt supervīzijas. ▪ Pakalpojumu koordinēšanai netiek plānotas atsevišķas administratīvās izmaksas. <p><u>Pašvaldības teritoriālās vienības līmenī:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ar jēdzienu „teritoriālā vienība” šeit tiek saprasts attiecīgās pašvaldības pagasts, priekšpilsēta vai lauku teritorija. ▪ Katrā attiecīgajā pašvaldības teritoriālajā vienībā tās iedzīvotājiem jābūt pieejamam kopienas centram. ▪ Kopienas centrā esošos pakalpojumus nosaka un koordinē pati pašvaldība saskaņā ar vietējo iedzīvotāju vajadzībām un teritorijas specifiku (pagastu gadījumā - pārvalde), vai nu nodrošina pakalpojumu pati vai pērk pakalpojumu no pakalpojumu sniedzēja. ▪ Pakalpojuma koordinēšanai netiek plānotas atsevišķas administratīvās izmaksas. ▪ Lai saņemtu kopienas centra pakalpojumus, klients vēršas tieši kopienas centrā vai pie sociālā dienesta sociālā darba speciālista. 		
--	--	---	--	--

3.3. Alternatīvu sasaiste ar RPR attīstības programmu un citu nozaru attīstības programmām un tajās noteiktajām prioritātēm

Programmas 3.3.apakšnodaļā atspoguļota iepriekšējās nodaļās minēto alternatīvu sasaiste ar Rīgā un Jūrmalā un novados izstrādāto vietējo plānošanas dokumentu mērķiem sociālajā jomā.

Rīga

Kādi plānošanas dokumenti pašvaldībā izstrādāti	Kādus sociālos pakalpojumus šajā dokumentā plānots attīstīt ilgtermiņā	Atbilstība alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem
Ar Rīgas domes 15.11.2005. lēmumu Nr.584 (prot. Nr.26, 7.§) apstiprināta Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam.	Veicināt daudzpusīgu sociālo pakalpojumu attīstību, bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu kvalitatīvu aprūpi. Nodrošināt personu ar īpašām vajadzībām sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju, pensijas vecuma personu sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju, pirmsskolas un skolas vecuma bērnu sociālo aprūpi un brīvā laika, pavadīšanas iespējas. Veicināt no bērnu namiem iznākušo personu iekļaušanos sabiedrībā, atbalsta sistēmas izveidi krīzes situācijās nonākušām personām. Veikt sociālo darbu ar personām, kuras ir atbrīvotas no ieslodzījuma. Veicināt jaunu sociālo darba vietu veidošanu, esošo pilnveidošanu un darbinieku kvalifikācijas celšanu. Nodrošināt kvalitatīvu sociālā darba sniedzējinstītūciju darbību un attīstību, pilsētas sociālās informācijas sistēmas attīstību un pieejamību.	Programmā plānotie pakalpojumi un pasākumi paredz daudzpusīgu sociālo pakalpojumu attīstību, nodrošinot jauniešu pēc ārpusģimenes aprūpes integrāciju sabiedrībā paredzot pusceļa māju un grupu māju izveidi, savukārt personām ar īpašām vajadzībām un veciem cilvēkiem paredzēti tādi pakalpojumi kā kopienas centri katrā pagastā, kā arī dienas aprūpes centru izveide, mobilās brigādes pakalpojums, specializētās darbnīcas un citi alternatīvi sociālie pakalpojumi.
Rīgas attīstības programma 2006.-2012.gadam ir izstrādāta saskaņā ar Rīgas domes 2002.gada 4.jūnija lēmumu Nr.1385	Nepieciešams palielināt mikrorajonu centru skaitu Latgales priekšpilsētā, kur patlaban ir tikai četri centri. Kopš atbalsta nodaļu ģimenēm ar bērniem izveidošanas 2000.gadā sociālajos dienestos ir vērojams, ka, palielinoties sociālo darbinieku skaitam nodaļā, palielinās arī ģimeņu skaits, kuras ir vērsušās pēc palīdzības un saņēmušas atbalstu problēmu risināšanā. Tas nozīmē, ka nākamajos gados ir jāturpina darbinieku skaita	Programmas ietvaros paredzēts izveidot dienas aprūpes centru personām ar demenci Rīgas pašvaldībā, kā arī pilnveidot pavadoņa asistenta pakalpojumu personām ar funkcionāliem traucējumiem. Vienlaikus Programma paredz arī pilnveidot patversmes pakalpojumu - Vidzemes priekšpilsētā (Juglā) naktspatversme vīriešiem, Pārdaugavā, Ziemeļu rajonā vai Vidzemes priekšpilsētā

<p>(protokols Nr.57, 59.§) "Par Rīgas attīstības plāna 2006.-2018.gadam izstrādes uzsākšanu"</p>	<p>palielināšana, lai viņi spētu laikus strādāt ar visām ģimenēm, kurām palīdzība nepieciešama, nevis tikai ar tām, kuru problēmas jau ir dziļas un samilzušas. Lai iespējami vairāk personu ar demenci varētu saņemt šādu pakalpojumu, kas ir alternatīva dzīvei ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, ir nepieciešams veidot šādus centrus citos Rīgas rajonos. Turpināt atvērt vēl vairākas naktspatversmes Rīgas piekšpilsētās/rajonos.</p>	<p>dienas centrs bezpajumtniekiem. Plānots arī ieviest higiēnas centra pakalpojumu, kur bezpajumtniekiem būtu iespējams nomazgāties, saņemt humānās palīdzības apģērbu un citus higiēnas pakalpojumus.</p>
<p>Ar Rīgas domes 15.04.2008. lēmumu Nr.3566 (prot. Nr.96, 7.§) "Par Rīgas pilsētas sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sistēmas attīstības stratēģija 2008.-2013. gadam" apstiprināšanu.</p>	<p><u>Attīstības virzieni darbā ar veciem ļaudīm un invalīdiem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Visiem iedzīvotājiem jārada vienlīdzīgas iespējas realizēt savas vēlmes un vajadzības, lai dzīvotu cilvēka cienīgu dzīvi. • Veciem cilvēkiem jānodrošina iespēja dzīvot neatkarīgi, vēlams savās mājās, cik vien ilgi tas ir iespējams. • Aprūpes mājās pakalpojumiem jābūt veco cilvēku drošības sajūtu un dzīves kvalitāti veicinošiem, balstītiem uz aprūpētāju un aprūpējamo savstarpējo cieņu un uzticību. • Jārada vienādas iespējas integrēties sabiedrībā personām ar īpašām vajadzībām, kompensējot atbilstošo apgrūtinājumu, veicinot neatkarību un dzīves kvalitātes uzlabošanu. <p><u>Attīstības virzieni darbā ar ģimenēm, kurās ir bērni:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bērnu tiesību aizsardzība ir prioritāra. • Bērna pilnvērtīgai un harmoniskai attīstībai un socializācijai vispiemērotākā vide ir ģimene. • Jebkurā rīcībā, kas skar bērnus, pirmām kārtām maksimāli jāievēro bērna intereses. • Visefektīvāk bērna un ģimenes problēmsituācijas var atrisināt, sadarbojoties dažādām pakalpojumus sniedzošām institūcijām. • Bērnu ievietošana institūcijās pieļaujama tikai gadījumos, kad cita veida aprūpe nav iespējama, institucionālai aprūpei jānodrošina pēc iespējas ģimeniska vide. • Jāveicina ģimeņu stabilitāte un veselīgs dzīvesveids. <p><u>Attīstības virzieni darbā ar riska grupas klientiem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociālās palīdzības sistēma nodrošina rehabilitācijas procesa 	<p>Programma sasauca un papildina Rīgas sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības stratēģiju - Programmas ietvaros izvērtētās sociālo pakalpojumu saņēmēju vajadzības un pieejamais alternatīvo sociālo pakalpojumu klāsts, kā arī sociālo pakalpojumu sniedzēju un NVO viedoklis sniegs iespēju izstrādāt alternatīvo sociālo pakalpojumu programmu, kura vistiešākajā mērā atbilst mērķa grupas vajadzībām. Izstrādājot Programmu, ir ņemti vērā Rīgas sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības stratēģijā ietvertās mērķa grupas un alternatīvie sociālie pakalpojumi, kurus paredzēts attīstīt līdz 2013. gadam.</p>

	<p>nepārtrauktību.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bezpajumtniecība nedrīkst būt šķērslis nepieciešamo sociālo pakalpojumu saņemšanai. • Personām ar atkarības problēmām (narkomāniem, toksikomāniem, alkoholiķiem) jābūt pieejamiem plaša spektra pakalpojumiem, ieskaitot konsultēšanu, detoksikāciju, rehabilitāciju u.c. • No ieslodzījuma atbrīvotās personas ir pilntiesīgi sabiedrības locekļi un viņiem ir tiesības uz visiem nepieciešamiem sociālā atbalsta un rehabilitācijas pakalpojumiem. 	
--	---	--

Jūrmala un novadi

Kādi plānošanas dokumenti pašvaldībā izstrādāti	Kādus sociālos pakalpojumus šajā dokumentā plānots attīstīt ilgtermiņā	Atbilstība alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem
Ādažu novads		
Izstrādes stadijā Ādažu novada attīstības programma 2010 - 2021. gadam (turpmāk – Attīstības programma).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dienas atbalsta centrs Ādažu novadā, Kadagas ciematā. 2. Dienas aprūpes centrs bērniem ar invaliditāti. 3. Grupu dzīvoklis. 4. Ģimenes atbalsta centrs. 	Attīstības programmā izvirzītie uzdevumi atbilst Programmā plānotajiem alternatīviem pakalpojumiem. Programmā plānota dienas atbalsta centru izveide katrā novadā, kā arī Kopienas centra izveide pagastos, kur būs iespēja saņemt dienas centra pakalpojumus dažādām mērķa grupām, atbilstoši pagasta iedzīvotāju vajadzībām. Vienlaikus Programmā ir plānota grupu dzīvokļa izveide katrā novadu grupā, kā arī pasākumi ģimeņu sociālās funkcionēšanas veicināšanai.
Babītes novads		
Salas un Babītes teritorijas plānojums 2005.-2017. gadam.	Dienas centra atvēršana Babītes pagasta teritorijā.	Salas un Babītes teritorijas plānojumā izvirzītie uzdevumi atbilst Programmā plānotajiem alternatīviem pakalpojumiem. Programmā plānota dienas atbalsta centru izveide katrā novadā, kā arī Kopienas centra izveide pagastos, kur būs iespēja saņemt dienas centra pakalpojumus dažādām mērķa grupām atbilstoši pagasta/novada iedzīvotāju vajadzībām.

Carnikavas novads		
Carnikavas novada attīstības programma.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sociālās aprūpes centrs. 2. Dienas centrs jauniešiem. 3. Krīzes centrs. 	Attīstības programmā izvirzītie uzdevumi atbilst Programmā plānotajiem alternatīviem pakalpojumiem. Programmā plānota dienas atbalsta centru izveide katrā novadā, kā arī Kopienas centra izveide pagastos, kurā būs iespēja saņemt arī dienas centra pakalpojumus dažādām mērķa grupām atbilstoši pagasta iedzīvotāju vajadzībām. Vienlaikus Programmā ir plānota krīzes istabu izveide katrā pagastā, kā arī krīzes centra izveide novadā.
Garkalnes novads		
Garkalnes novada telpiskās attīstības programma 2009.-2021.gadam.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sociālo māju celtniecība. 2. Dienas centru izveide Upesciemā (pensijas vecuma cilvēkiem un jauniešiem brīvā laika pavadīšana). 	Garkalnes novada telpiskās attīstības programma 2009.-2021.gadam izvirzītie uzdevumi atbilst Programmā plānotajiem alternatīviem pakalpojumiem. Programmā plānota dienas centru izveide katrā novadā, kā arī Kopienas centra izveide pagastos, kurā būs iespēja saņemt dienas centra pakalpojumu dažādām mērķa grupām atbilstoši pagasta/novada iedzīvotāju vajadzībām.
Kandavas novads		
Kandavas novada attīstības programma, 2004.gads.	<p>Kandavas novada attīstības plānā sociālo pakalpojumu jomā izvirzīti šādi uzdevumi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sekmēt sabiedrības integrācijas procesus. 2. Veidot labvēlīgus priekšnosacījumus nodarbinātības veicināšanai. 3. Nodrošināt kvalitatīvus veselības aprūpes un sociālos pakalpojumus. 4. Aktivitātes, kas sekmē Kandavas novada iedzīvotāju spēju un sociālās aktivitātes paaugstināšanos. 5. Kvalitatīvu sociālās aprūpes un veselības pakalpojumu nodrošināšana. 6. Veicināt sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību. 7. Veicināt veselības, sociālās rehabilitācijas centra attīstību. 8. Aktivitātes, kas nodrošina kvalitatīvus sociālās aprūpes un veselības pakalpojumus. 	<p>Kandavas novada attīstības programmā izvirzītie uzdevumi atbilst Programmas izstrādes mērķim – nodrošināt vienlīdzīgas iespējas saņemt sociālos pakalpojumus un iedzīvotāju vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus, attīstot jaunas sociālo pakalpojumu formas un pilnveidojot esošos.</p> <p>Programmā plānotās aktivitātes veidos labvēlīgus priekšnosacījumus nodarbinātības veicināšanai personām ar funkcionāliem traucējumiem, personām pēc ieslodzījuma, ģimenēm ar bērniem un citām mērķa grupām, kā arī veicinās sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību, nodrošinot iedzīvotājiem iespējas saņemt pavadona asistenta, specializētā transporta pakalpojumus, pavadona-asistenta pakalpojumus, aprūpes mājās pakalpojumu un citus sociālos pakalpojumus dzīvesvietā.</p>

Ķeguma novads		
Saistošie noteikumi Nr.3 "Ķeguma novada teritorijas plānojums 2003.-2015.gadam", domes 02.12.2009.lēmums (prot. 15. ,9.§).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nodarbinātības veicināšana personām ar īpašām vajadzībām. 2. Bezdarbnieku apmācības un pārkvalificēšanās sistēmas pilnveide, jaunu programmu izstrāde atbilstoši darba tirgus prasībām. 3. Personāla apmācīšana darbam cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, riska un sociāli atstumtām iedzīvotāju grupām. 4. Pamatprasmju līmeņa uzlabošana riska un sociāli atstumto iedzīvotāju grupām. 	Ķeguma novada teritorijas plānojumā izvirzītie uzdevumi atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem – specializēto darbnīcu, atbalstītā darba pakalpojuma izveide personām ar funkcionāliem traucējumiem ar mērķi sekmēt minētās mērķa grupas nodarbinātību. Vienlaikus programmā ir paredzētas dažādas aktivitātes bezdarbnieku kapacitātes stiprināšanai – atbalsta un pašpalīdzības grupas, datu bāzes izveide ar vakantajām darba vietām novadā. Programmā ir arī apzinātas sociālā darba speciālistu mācību vajadzības un nepieciešamās specializācijas virzieni. Savukārt, lai uzlabotu pamatprasmju līmeni sociāli atstumto iedzīvotāju grupām, Programmā ir paredzēti tādi sociālie pakalpojumi kā dienas aprūpes/atbalsta centri sociāli atstumto iedzīvotāju grupām, kur sociālā darba speciālisti īsteno sociālo prasmju pilnveides programmas, kā arī Programma paredz atbalsta un izglītojošas grupas minētajām mērķa grupām, piemēram, jaunajām māmiņām ar zemām dzīves prasmēm, jauniešiem pēc ārpusģimenes aprūpes nodrošināt ģimenes asistenta pakalpojumu, bērnu pieskatīšanas centra pakalpojumu. Tāpat arī paredzēti pakalpojumi, kur personas ar zemām dzīves prasmēm apgūs nepieciešamās prasmes un iemaņas, piemēram, pusceļa mājas, komūnas, grupu mājas.
Ķekavas novads		
Ķekavas pagasta attīstības programma 2008. - 2020.gadam.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izveidot patversmi. 2. Dienas centrs personām ar garīgās attīstības traucējumiem. 3. Dienas centrs ielas bērniem. 4. Krīzes centrs vardarbībā cietušiem bērniem. 5. Centrs nepilngadīgām māmiņām. 	Ķekavas pagasta attīstība programma 2008. - 2020.gadam atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem. Programmā paredzēts nodrošināt patversmi katrā novada centrā, higiēnas centru, mobilo brigādi, specializēto dienas centru ielu bērniem, krīzes centru no vardarbības cietušām

	6. Sociālās rehabilitācijas centrs personām ar dažādām atkarībām. 7. Mobīlā brigāde. 8. Sabiedriskās pirtis.	personām, dienas aprūpes centru personām ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī dažādas aktivitātes, lai veicinātu nepilngadīgo māmiņu bērnu audzināšanas prasmju apguvi, sekmētu izglītības ieguvu un nodarbinātību. Programmā ir plānots ģimenes asistenta pakalpojums, krīzes istabas un krīzes centrs, daudzfunkcionāls sociālās rehabilitācijas centrs un citi pakalpojumi ar mērķi sniegt nepieciešamo sociālo un psiholoģisko atbalstu.
Limbažu novads		
Tiek izstrādāta Limbažu novada attīstības programma.	1. Nakts patversme. 2. Ģimeņu krīzes centrs. 3. Atbalsta grupas dažādām mērķa grupām. 4. Aprūpes mājās biroji pagastu pārvaldēs. 5. Dzīvojamā ēka ar dzīvokļiem mazaizsargāto iedzīvotāju grupām.	Limbažu novada attīstības programmas projekts atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem. Programmā paredzēts nodrošināt patversmi katrā novada centrā un krīzes istabu katrā pagastā, aprūpes mājās biroja izveidi katrā novada centrā, kuri nodrošinātu un koordinētu aprūpes mājās pakalpojumu pagastos, kā arī krīzes centru dažādām mērķa grupām, t.sk. ģimenēm ar bērniem. Programma paredz piedāvāt arī atbalsta un izglītojošas grupas dažādām mērķa grupām, piemēram, jaunajām māmiņām ar zemām dzīvesprasmēm, jauniešiem pēc ārpusģimenes aprūpes, personām ar funkcionāliem traucējumiem u.c.
Mālpils novads		
Mālpils novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi", apstiprināti ar Mālpils novada domes 19.08.2009. lēmumu 4/19.	1. Nodrošināt un pilnveidot iedzīvotāju iespējas saņemt daudzveidīgākus sociālos pakalpojumus. 2. Izveidot sociālo kompleksu – dienas centru, servisa dzīvokli, patversmi 10 vietām, zupas virtuvi. 3. Izveidot rehabilitācijas centru personām ar īpašām vajadzībām. 4. Izveidot Aprūpes mājās dienestu, lai nodrošinātu vecu un nespējīgu cilvēku aprūpi mājās, viņiem pieņemamā vidē.	Mālpils novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam grafiskā daļa atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumu mērķim nodrošināt iedzīvotājiem iespējas saņemt viņu vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus. Programmā paredzēts izveidot katrā pagastā Kopienas centru, kur tiktu nodrošinātas iespējas saņemt krīzes istabas un dienas centra pakalpojumu. Vienlaikus Programma paredz izveidot Aprūpes mājās biroju, dienas aprūpes centru personām ar funkcionāliem traucējumiem, zupas virtuvi un patversmi katrā novadā.

Mārupes novads		
2003.10.09. apstiprināts Mārupes pagasta attīstības plāns 2002-2014 - Mārupes pagasta attīstības programma.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mārupes pagasta sociālās palīdzības un veselības aprūpes sistēmas uzlabošana. 2. Sociālās aprūpes dienesta izveide-sociālās palīdzības organizēšana iedzīvotājiem. 3. Integratīvi pasākumi paugstināta sociālā riska grupām - cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. 4. Nakts mītnu nodrošināšana bezdarbniekiem. 	Mārupes pagasta attīstības programma atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem: dienas aprūpes centru pakalpojumu izveide, pavadoņa – asistenta pakalpojums, specializētās darbnīcas, pusceļa mājas, aprūpe mājās un citi pakalpojumi. Programmā arī plānots nodrošināt naktspatversmes pakalpojumu un pusceļa mājas pakalpojumu bezpajumtniekiem t.sk. bezdarbniekiem.
Ogres novads		
Ogres novada sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības attīstības koncepcija 2009. – 2013.gadam. Apstiprināts 2009. gadā.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paplašināt Dienas centru "Saime". 2. Iekārtot grupu dzīvokļus. 3. Izveidot specializētās darbnīcas. 4. Iekārtot dienas centru veciem ļaudīm ar demenci. 	Ogres novada sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības attīstības koncepcija atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem: dienas aprūpes/atbalsta centru izveide un pilnveide dažādām mērķa grupām, t.sk. personām ar demenci, specializēto darbnīcu izveide.
Olaines novads		
Olaines pilsētas attīstības programma, 28.09.2005., Jaunolaines attīstības programma 16.07.2008.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sociālā aprūpes centra izveide Olaines pagasta teritorijā. 2. Aprūpes mājās pakalpojuma attīstība. 3. Sociālo dzīvokļu izveide. 4. Alternatīvo pakalpojumu attīstīšana Olaines pilsētas teritorijā. 	Olaines pilsētas attīstības programma un Jaunolaines attīstības programma atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem: aprūpes mājās pakalpojuma nodrošināšana un attīstība (darbinieku apmācība darbā ar bērniem invalīdiem, personām ar garīga rakstura traucējumiem), drošības pogas pakalpojuma ieviešana. Savukārt alternatīvo pakalpojumu attīstība Olaines novada teritorijā sasauca ar mērķiem un rezultātiem - izstrādāt daudzveidīgu alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļus laikam no 2010. līdz 2016.gadam, balstoties uz Rīgas plānošanas reģionā dzīvojošo sociālās atstumtības riskam pakļauto personu pieprasījuma pēc alternatīvajiem sociālajiem pakalpojumiem un pašvaldībās esošo sociālo pakalpojumu piedāvājuma analīzi.
Ropažu novads		
Ropažu attīstības	Sociālā dienesta kapacitātes pilnveidošana.	Ropažu attīstības programma 2006. -2018.gadam atbilst

programma 2006. - 2018.gadam.		Programmas alternatīvu ietvaros plānotajām aktivitātēm – piedāvāt mācību programmas darbinieku specializācijai darbā ar sociālās atstumtības riskam pakļautām mērķa grupām – darbā ar personām pēc ieslodzījuma, personām ar atkarības problēmām, personām ar funkcionāliem traucējumiem.
Salacgrīvas novads		
2004. gada 17. decembrī apstiprināts Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju attīstības programma.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nodrošināt sociālo pakalpojumu sniegšanu pēc iespējas tuvāk cilvēku dzīves vietai, lai tiktu nodrošināta aprūpe mājās, rehabilitācija dzīves vietā, dienas centrā. 2. Sociālo dzīvokļu un naktspatversmes izveide. 3. Īstermiņa patversme vardarbībā cietuši bērniem. 4. Veļas mazgāšana, siltas pusdienas. 5. Dienas centra bērniem paplašināšana Korģenē un Svētcimā (lietderīga brīvā laika pavadīšana, vispusīgas, radošas attīstības veicināšana, sociālo funkcionēšanas spēju uzlabošana un sociālās problēmas risināšana). 6. Veidot organizācijas vai interešu grupas noteiktu sociālo slāņu (invalīdi, represētie u.c.) aktivizēšanai un integrācijai. 7. Dienas centrs varētu sniegt sekojošus pakalpojumus: kvalificētu speciālistu konsultācijas (sociālais pedagogs, psihologs, jurists, pusaudžu konsultants medicīnas jautājumos u.c.). 	Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju attīstības programma atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajām aktivitātēm. Programmā paredzēts nodrošināt patversmes pakalpojumu katrā novadā, higiēnas centru ar iespējām izmantot veļas mašīnu, silto pusdienu piegādi. Kopienas centra izveide katrā pagastā nodrošinās iespēju saņemt sociālos pakalpojumus pēc iespējas tuvu dzīves vietai. Kopienas centrā būs iespējams saņemt arī dienas aprūpes/atbalsta centra pakalpojumu, krīzes istabas pakalpojumu, kur pēc būtības ir īstermiņa patvērumš krīzes situācijā nonākušām personām, t.sk. no vardarbības cietuši bērniem. Programmā arī plānoti pasākumi dažādu mērķa grupu sociālās atstumtības mazināšanai – interešu, atbalsta un pašpalīdzības grupas katrā pagastā un novadā atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām.
Siguldas novads		
Pasūtījums Nr. 10-6-00687 SIGULDAS NOVADA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2007.-2019. gadam.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ģimenes centra attīstība. 2. Ģimenes vērtību veicināšanas programmas izstrāde. 3. Pakalpojuma „Aprūpe mājās” attīstība. 4. Izveidot novada teritorijā ilgstošas sociālās aprūpes institūciju. 5. Specializētās darbnīcas personām ar funkcionāliem traucējumiem. 	Siguldas novada attīstības programma atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajām aktivitātēm izveidot pakalpojumus ar mērķi veidot veselīgu un ģimenes attīstībai labvēlīgu sociālo un ekonomisko vidi. Īpaša uzmanība pievēršama jaunajām ģimenēm un ģimenēm ar bērniem, lai novērstu iespēju tām nonākt iespējamā krīzes situācijā, kā arī, lai sniegtu atbalstu krīzes situācijā. Programmā paredzēts

	6. Nodrošināt bērniem invalīdiem izglītības iespējas (no pirmsskolas līdz profesionālai apmācībai) pēc iespējas tuvu dzīves vietai.	nodrošināt dienas atbalsta centra pakalpojumu bērniem un jauniešiem, ģimenes asistenta pakalpojumu, bērnu pieskatīšanas centrus, atbalsta, pašpalīdzības un izglītojošas grupas ģimenēm ar bērniem. Programma arī paredz aprūpes mājās dienesta izveidi katrā novadā un iespējas saņemt aprūpi mājās pagastos Kopienas centra nodrošinātā pakalpojuma ietvaros, kā arī specializēto darbnīcu izveidi sociālās atstumtības riskam pakļautām mērķa grupām.
Stopiņu novads		
16.12.2009. protokols Nr. 16 "Par Stopiņu novada Teritoriālo plānojumu grozījumu apstiprināšanu".	1. Atbalsts nevalstisko organizāciju darbībai. 2. Pusceļa mājas izveide personām pēc ieslodzījuma.	16.12.2009. protokols Nr. 16 "Par Stopiņu novada Teritoriālo plānojumu grozījumu apstiprināšanu" atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem. Programmā ir plānoti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi personām pēc ieslodzījuma – pusceļa mājas izveide, kas arī atbilst Stopiņu pagasta attīstības plānam.
Tukuma novads		
Tukuma pilsētas attīstības programma 2005.-2012.gadam.	1. Sociālā centra izveide un pilnveide. Centrā tiks nodrošināti sociālie pakalpojumi invalīdiem, personām bez dzīvesvietas, personām, kas atgriezušās no ieslodzījuma, bērniem un sievietēm, kas cietušas no vardarbības, jauniešu centrs, pensionāru dienas centrs. 2. Ģimenes atbalsta centrs (krīzes centrs, bērnu naktspatversme). 3. Nodarbinātību veicinoši pasākumi sociāli mazaizsargātajām grupām. 4. Pusceļa mājas izveide personām pēc ieslodzījuma.	Tukuma pilsētas attīstības programma 2005.-2012.gadam atbilst Programmas alternatīvu ietvaros plānotajiem pakalpojumiem. Programma paredz dienas centru izveidi dažādām mērķa grupām – personām ar funkcionāliem traucējumiem, bezpajumtniekiem, jauniešiem un veciem ļaudīm. Vienlaikus ir paredzēti sociālās rehabilitācijas pasākumi no vardarbības cietušām sievietēm. Katrā pagastā ir plānots nodrošināt krīzes istabas pakalpojumu un patversmes pakalpojumu novadu centrā, minētie pasākumi sasaucas ar Tukuma pilsētas attīstības programmā plānotajiem pakalpojumiem. Programmas alternatīvu ietvaros nodarbinātības veicināšanai ir plānota specializēto darbnīcu, atbalstītā darba pakalpojuma izveide personām ar funkcionāliem traucējumiem ar mērķi sekmēt minētās mērķa grupas nodarbinātību. Vienlaikus programmā ir paredzētas dažādas aktivitātes bezdarbnieku kapacitātes stiprināšanai –

		<p>atbalsta un pašpalīdzības grupas, datu bāzes izveide ar vakantajām darba vietām novadā.</p> <p>Programmā ir plānoti arī sociālās rehabilitācijas pakalpojumi personām pēc ieslodzījuma – pusceļa mājas izveide, kas arī atbilst Tukuma attīstības programmā plānotajiem pakalpojumiem.</p>
--	--	---

4. IZVĒLĒTAIS RISINĀJUMS

Programmas 4.nodaļā, balstoties uz iepriekšējā nodaļā veikto modeļu analīzes secinājumiem un pamatojoties uz RPR pašvaldību sociālo pakalpojumu speciālistu rekomendācijām, kā arī atbilstoši attiecīgās pašvaldības iedzīvotāju specifiskajām vajadzībām un RPR pašvaldību Sociālo jautājumu komiteju lēmumiem, iekļauti 30 alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļi katrā RPR pašvaldībā.

Modeļos iekļauto apzīmējumu skaidrojums

**SARKANI
BURTI UN
PASVĪTROTS**

2010.gadā pašvaldība šādu pakalpojumu iedzīvotājiem nenodrošina, bet provizoriski vēlas to sniegt pati vai nodrošināt ar privātas vai nevalstiskās organizācijas starpniecību laikā no 2010.gada līdz 2016.gadam sava budžeta ietvaros vai piesaistot ārvalstu finansējumu (piemēram, no Eiropas Savienības struktūrfondiem).

**SARKANI
BURTI UN
PASVĪTROTS**

2010.gadā pašvaldība šādu pakalpojumu iedzīvotājiem nodrošina. Laikā no 2010.gada līdz 2016.gadam pašvaldība provizoriski vēlas pati vai ar privātas vai nevalstiskās organizācijas starpniecību pakalpojumu pilnveidot, palielinot klientu skaitu, izveidojot papildus šāda veida pakalpojumus vai uzlabojot pakalpojuma sniegšanas kvalitāti sava budžeta ietvaros vai piesaistot ārvalstu finansējumu (piemēram, no Eiropas Savienības struktūrfondiem).

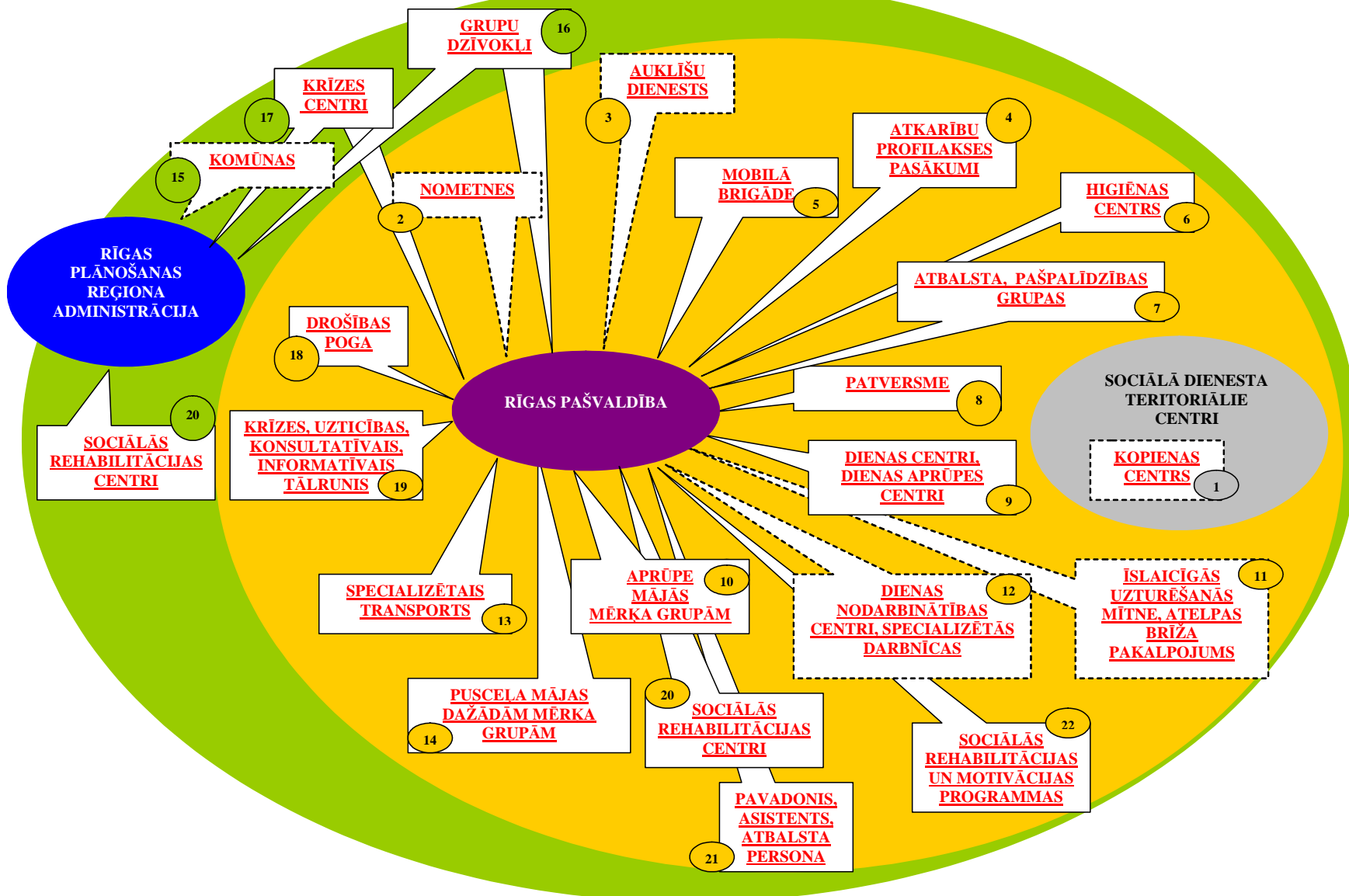
MELNI BURTI

2010.gadā pašvaldība šādu pakalpojumu iedzīvotājiem nenodrošina un laikā no 2010.gada līdz 2016.gadam arī neplāno šādu pakalpojumu izveidot vai pirkt sava budžeta ietvaros. Pakalpojums var tikt attīstīts no citiem finanšu līdzekļiem (piemēram, ziedojumi, klientu samaksa par pakalpojumu, biedru naudas, Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenti, Eiropas Savienības struktūrfondi).

MELNI BURTI

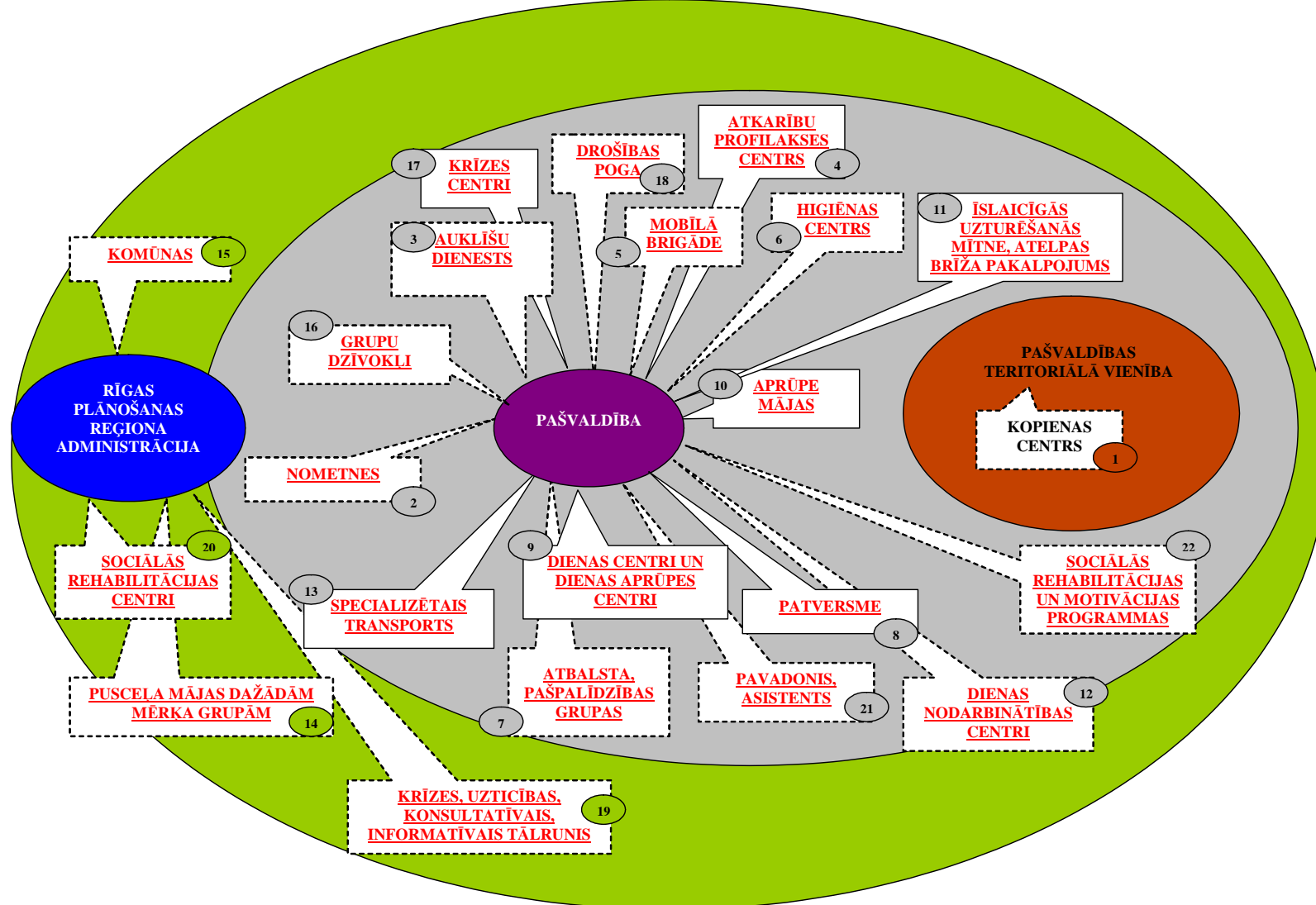
2010.gadā pašvaldība šādu pakalpojumu iedzīvotājiem nodrošina. Laikā no 2010.gada līdz 2016.gadam pašvaldība neplāno pakalpojumu pilnveidot, palielinot klientu skaitu vai uzlabojot pakalpojuma sniegšanas kvalitāti. Šo pakalpojumu pašvaldība turpina nodrošināt iedzīvotājiem līdzšinējā apmērā un kvalitātē pašvaldības budžeta ietvaros.

4.1. Izvēlētais risinājums Rīgā

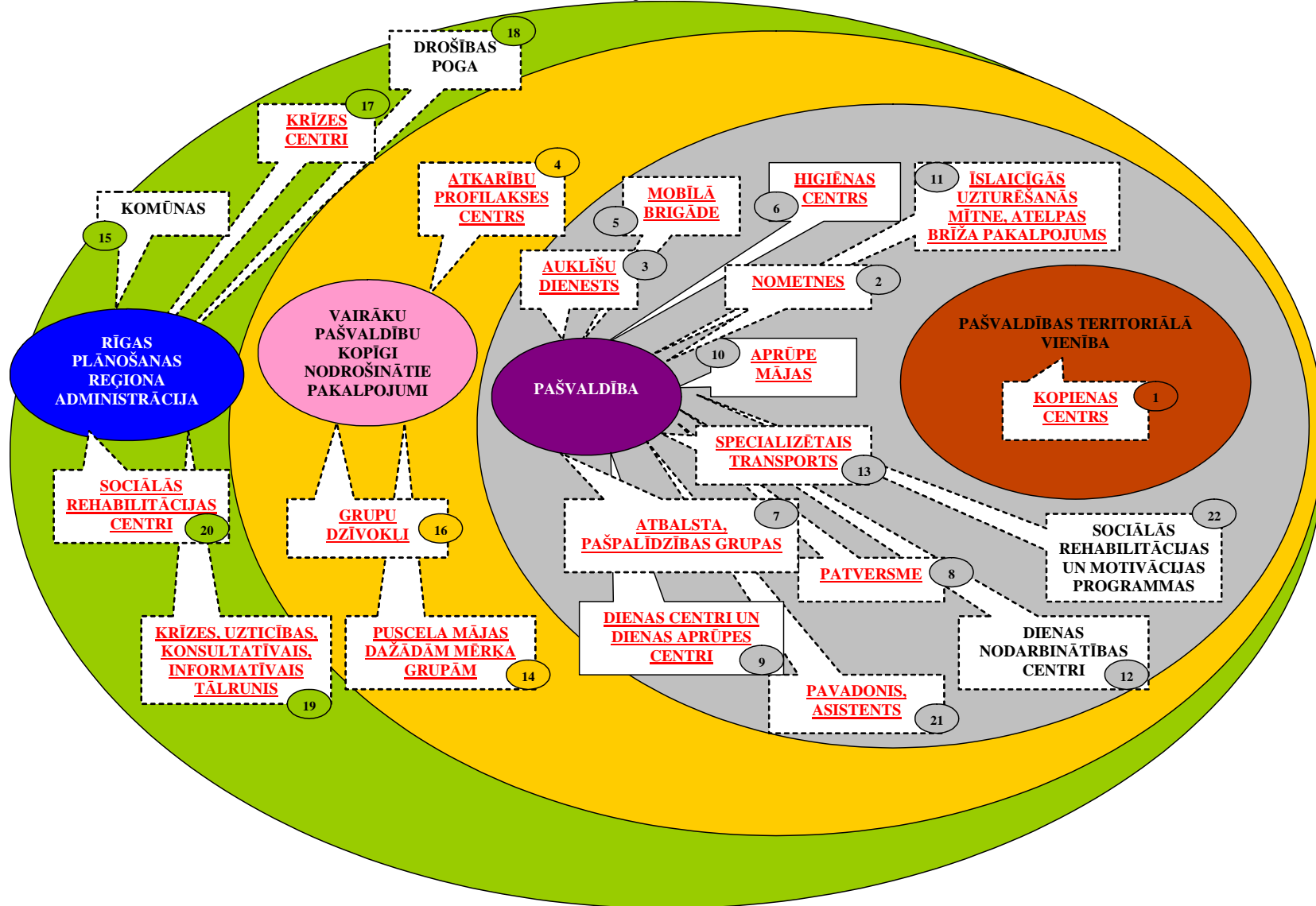

4.2. Izvēlētais risinājums Jūrmalā un novados

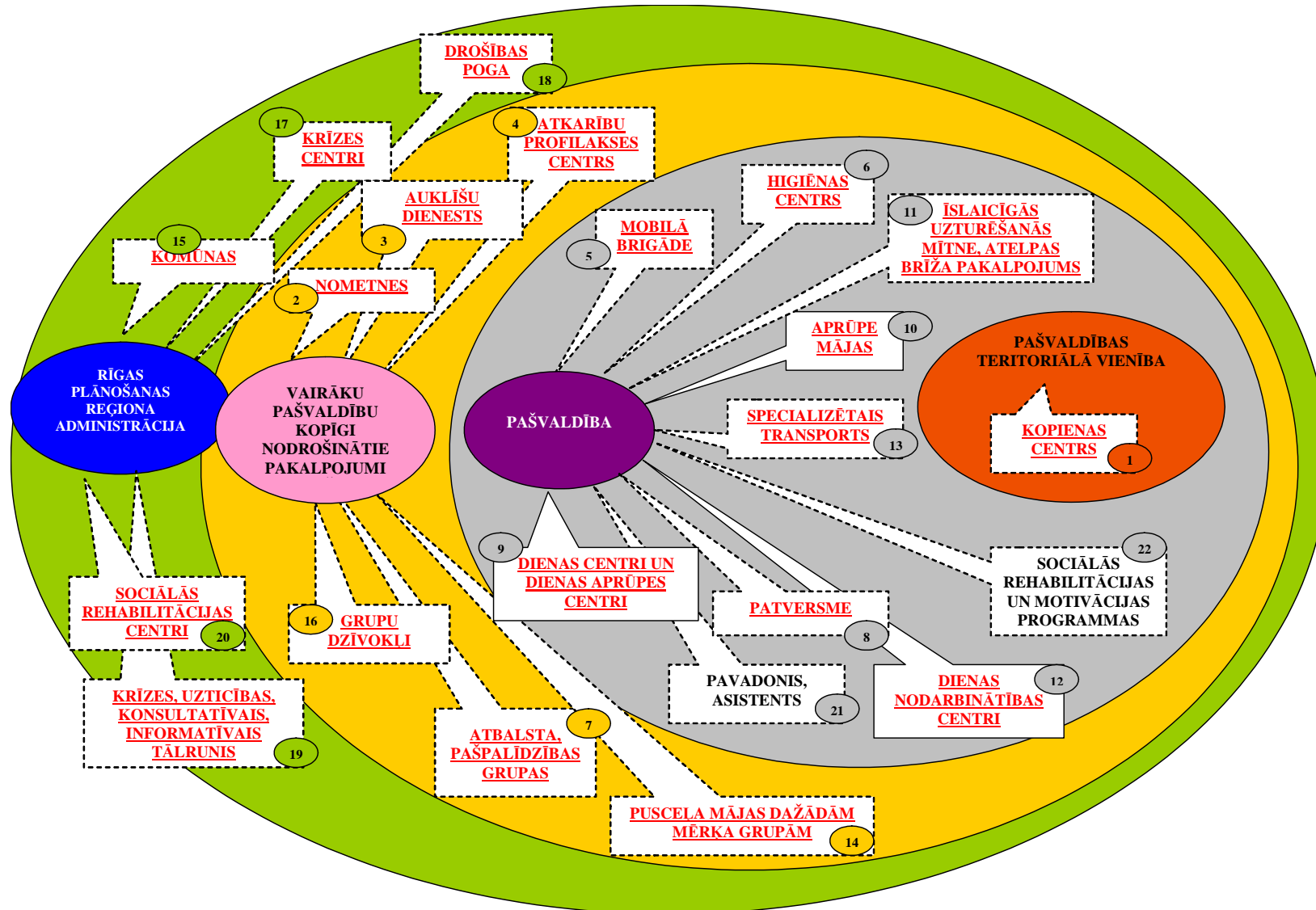
Izvēlētais risinājums Jūrmalā

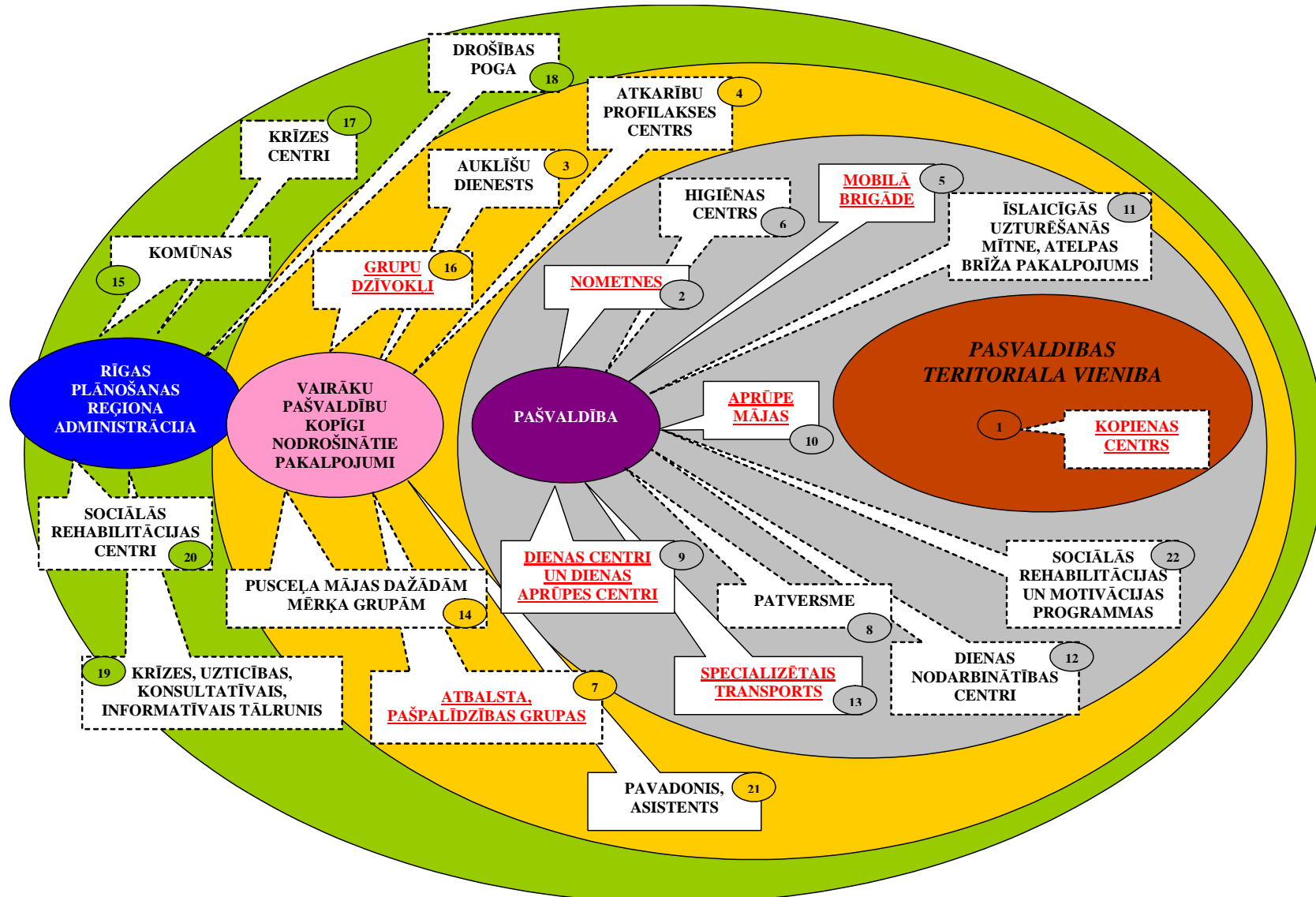
Izvēlētais risinājums Limbažu novadā

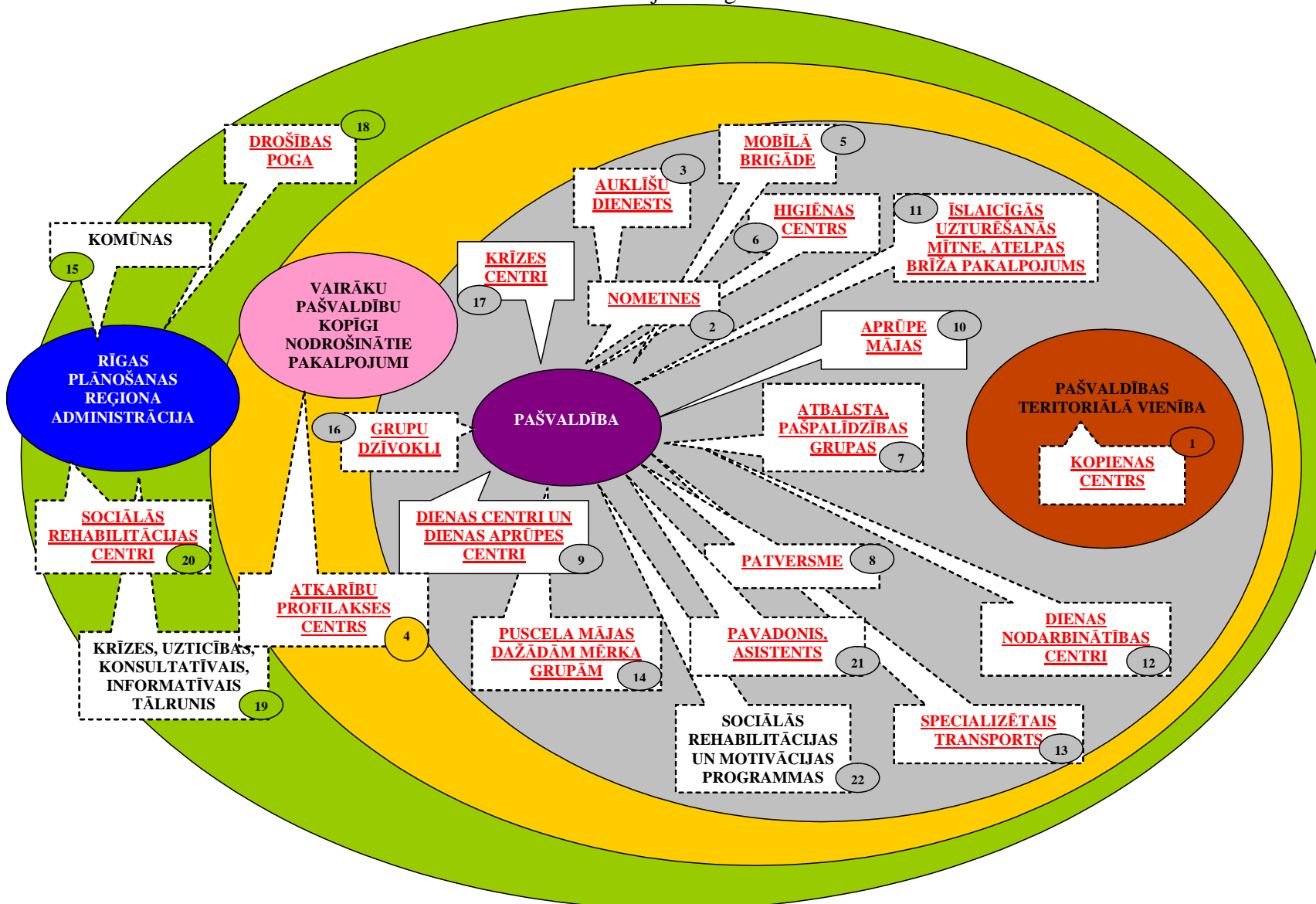
Izvēlētais risinājums Alojas novadā

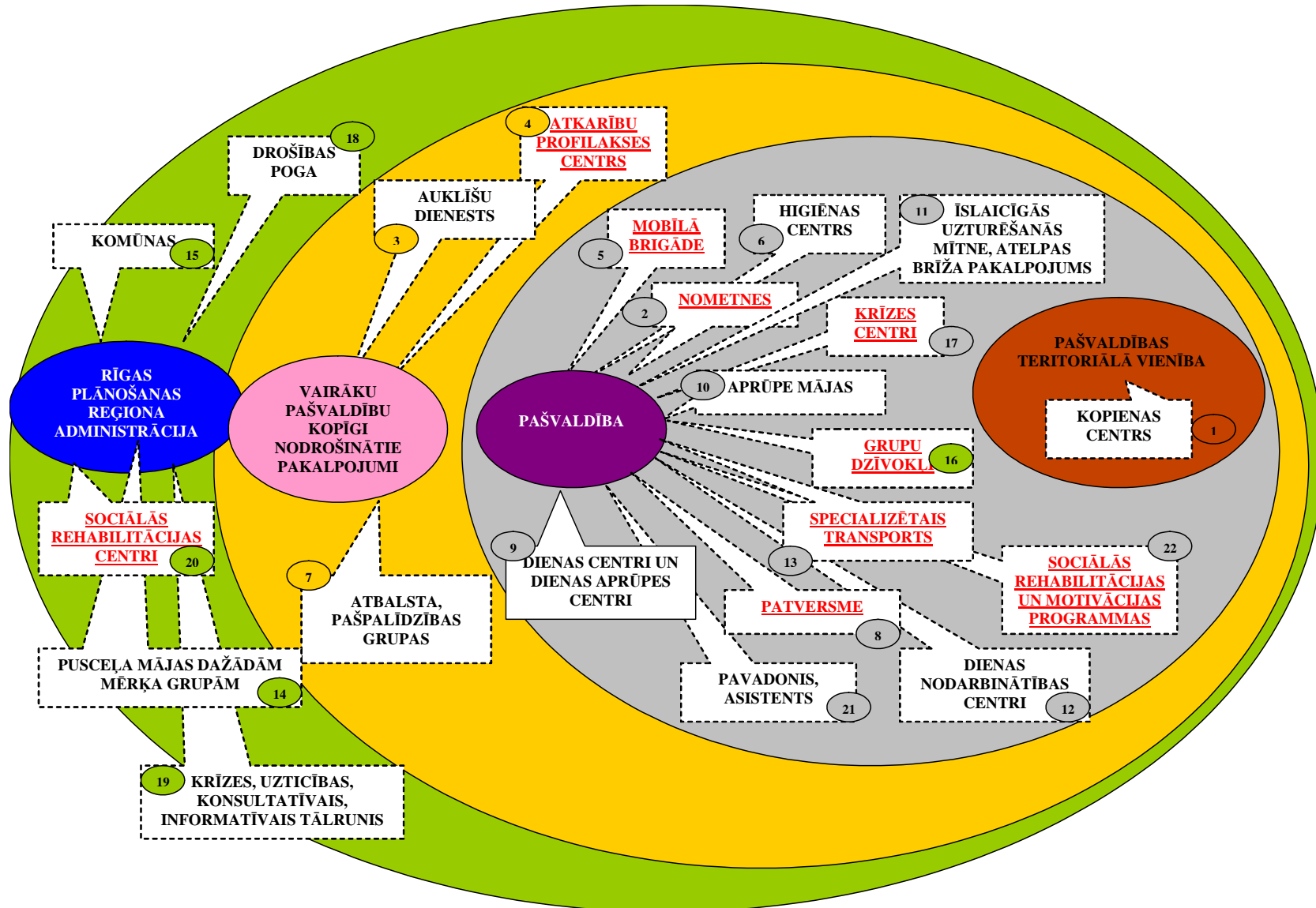
Izvēlētais risinājums Salacgrīvas novadā

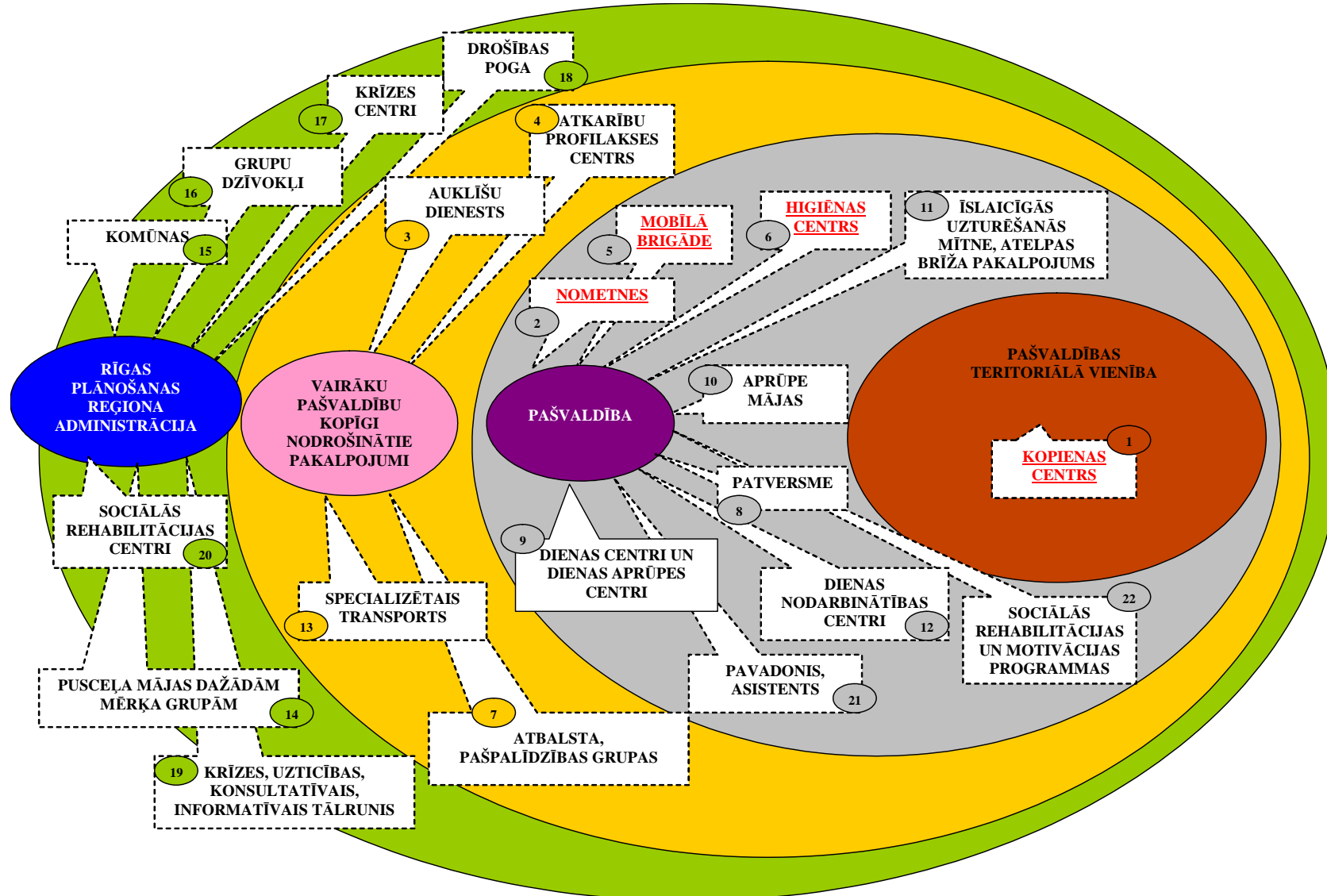
Izvēlētais risinājums Ogres novadā

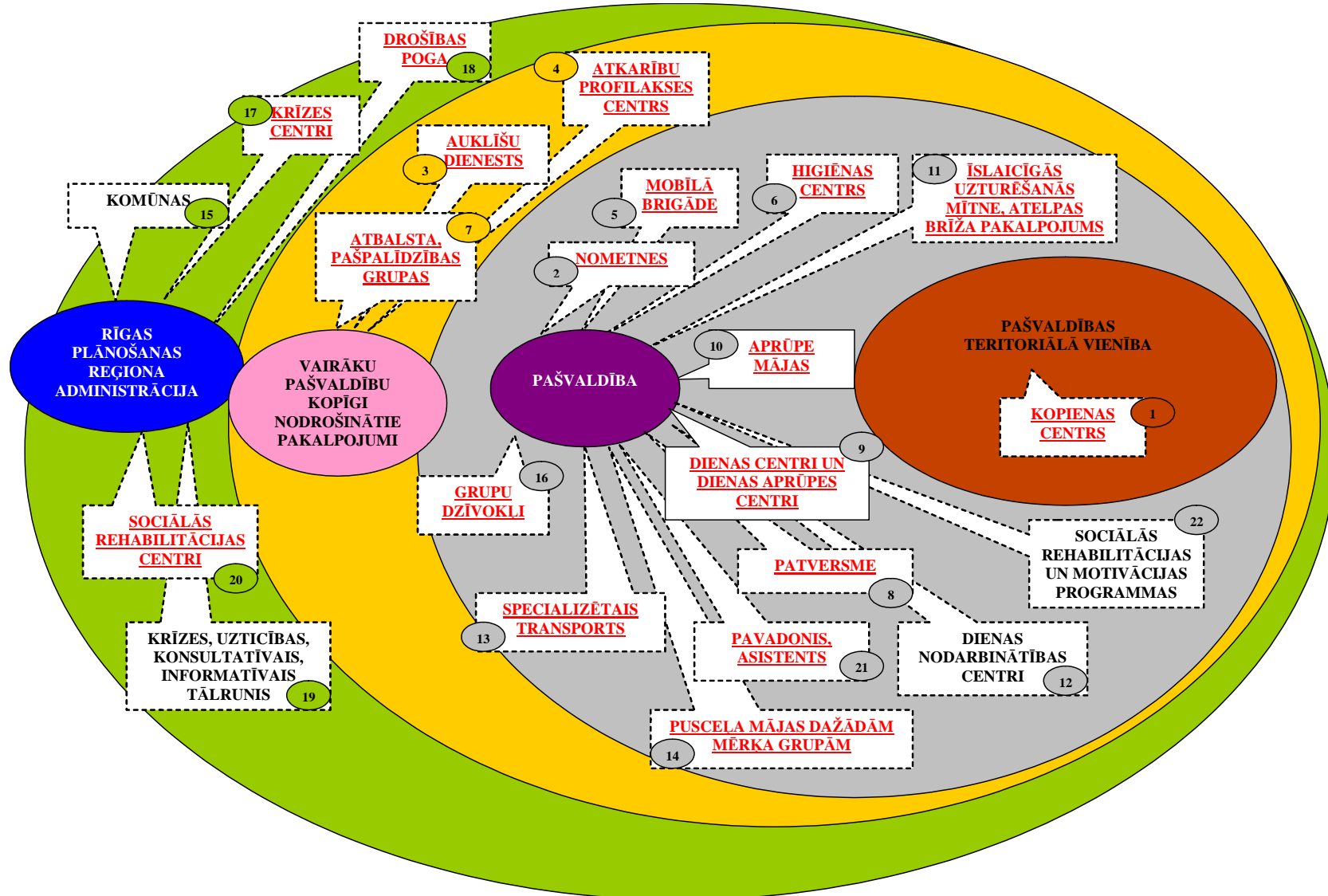
Izvēlētais risinājums Lielvārdes novadā

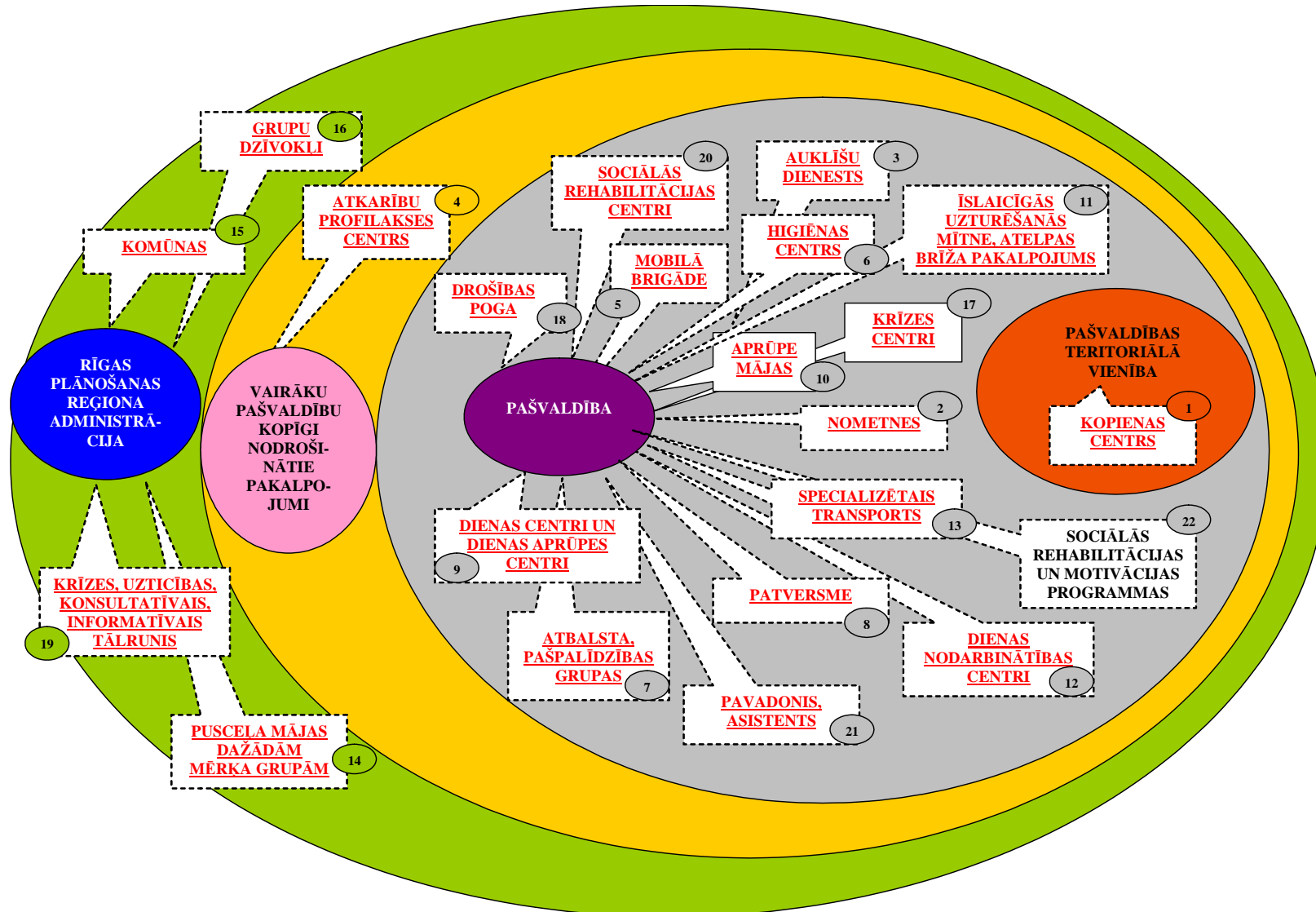
Izvēlētais risinājums Ķeguma novadā

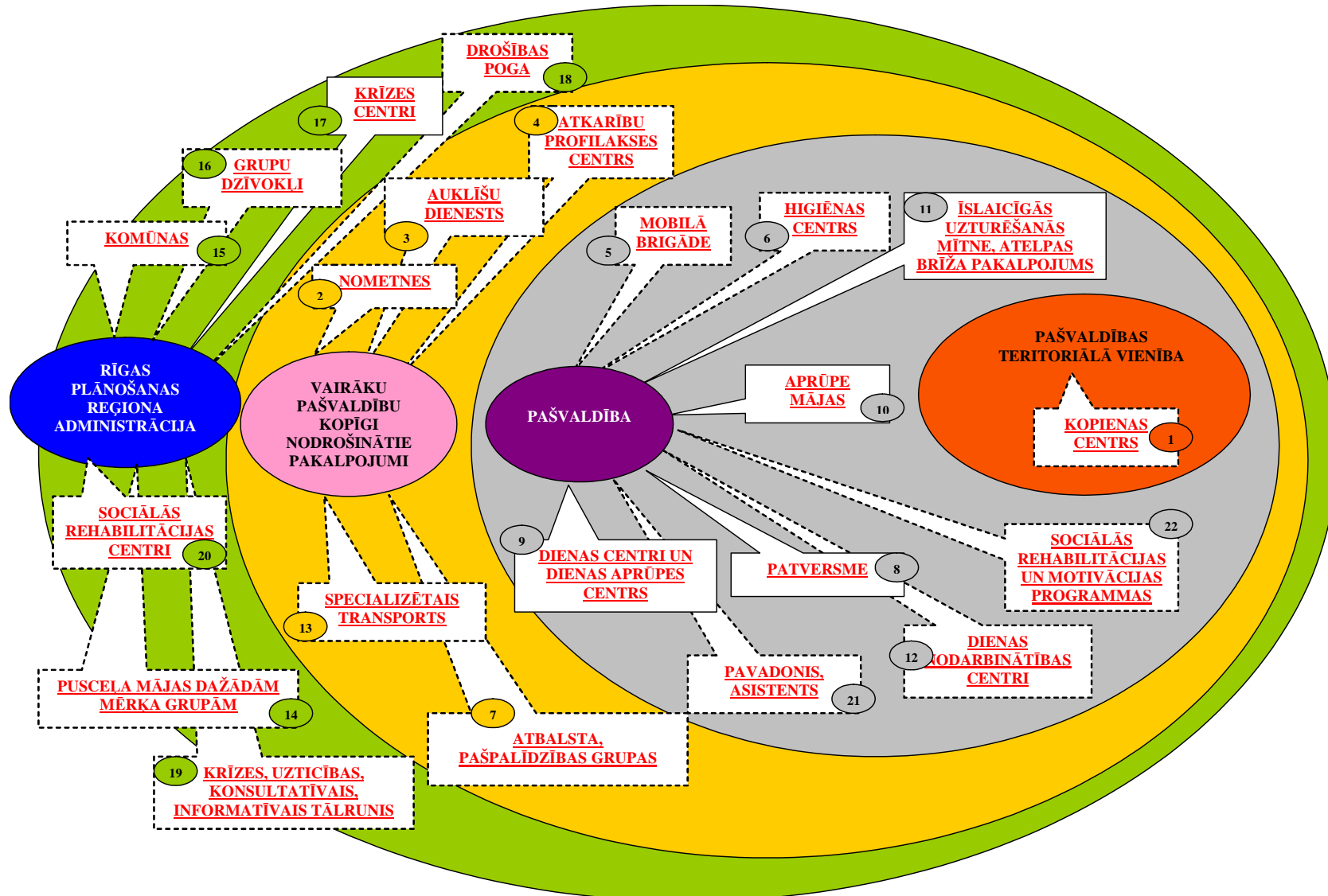
Izvēlētais risinājums Ikšķiles novadā

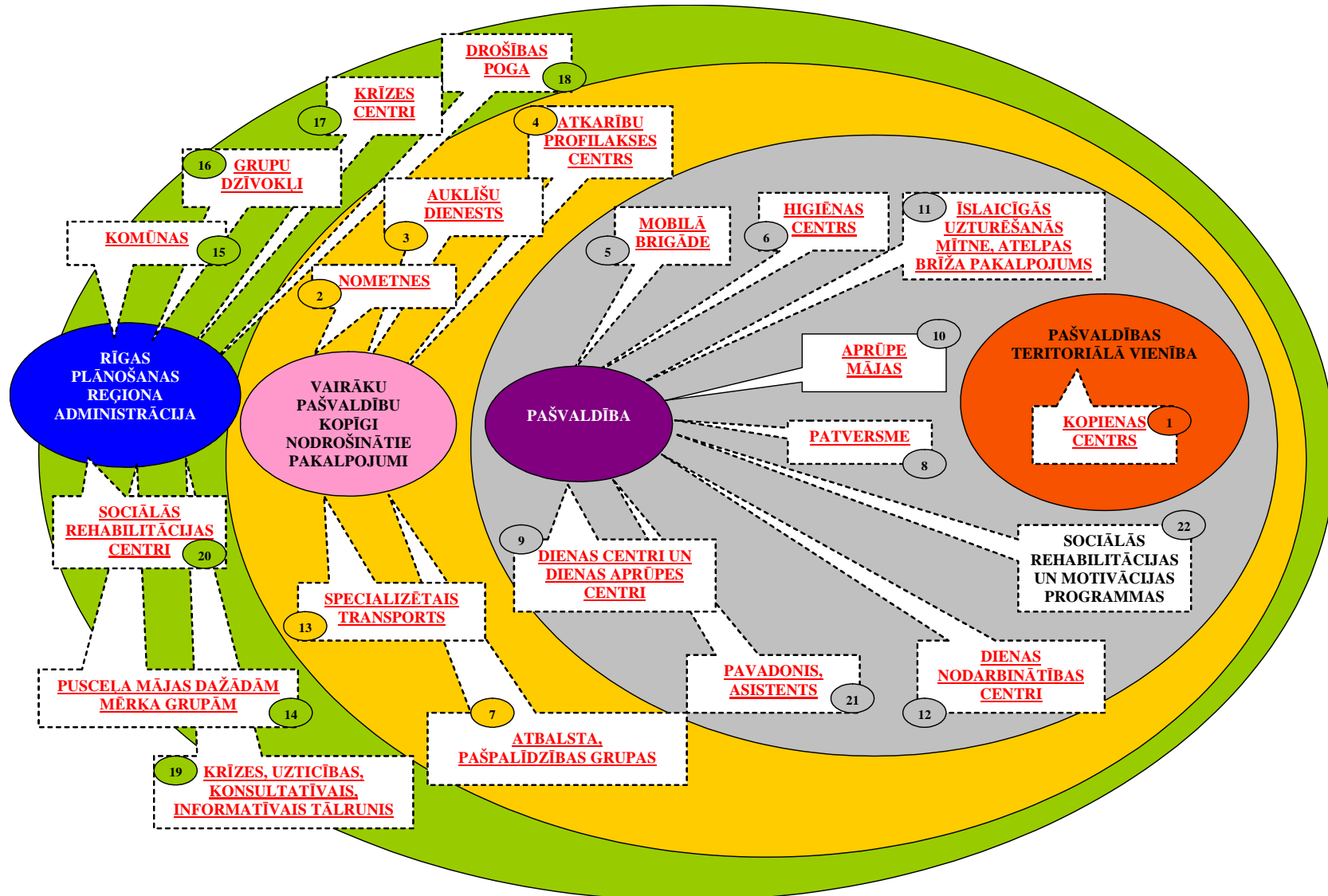
Izvēlētais risinājums Kandavas novadā

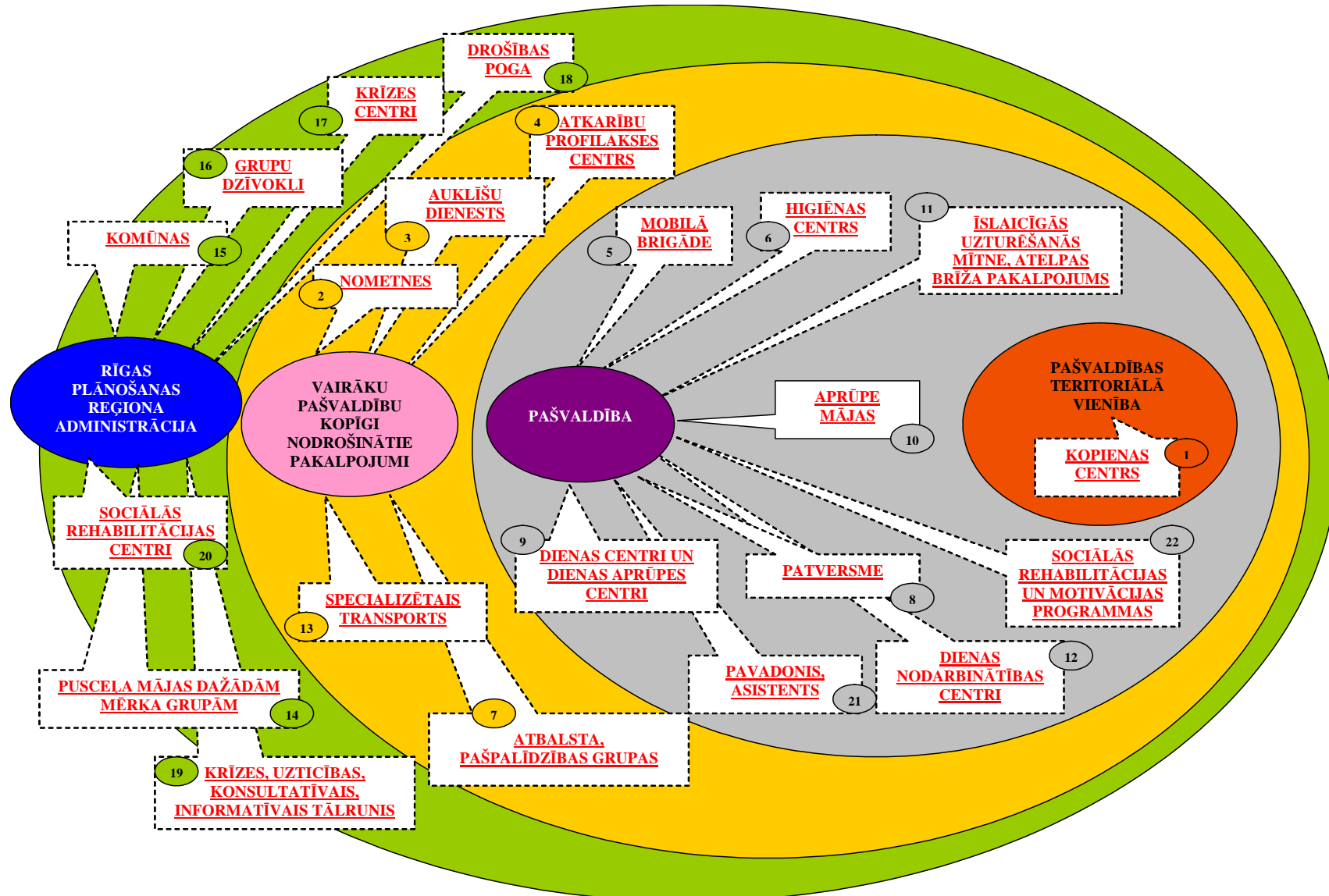
Izvēlētais risinājums Tukuma novadā

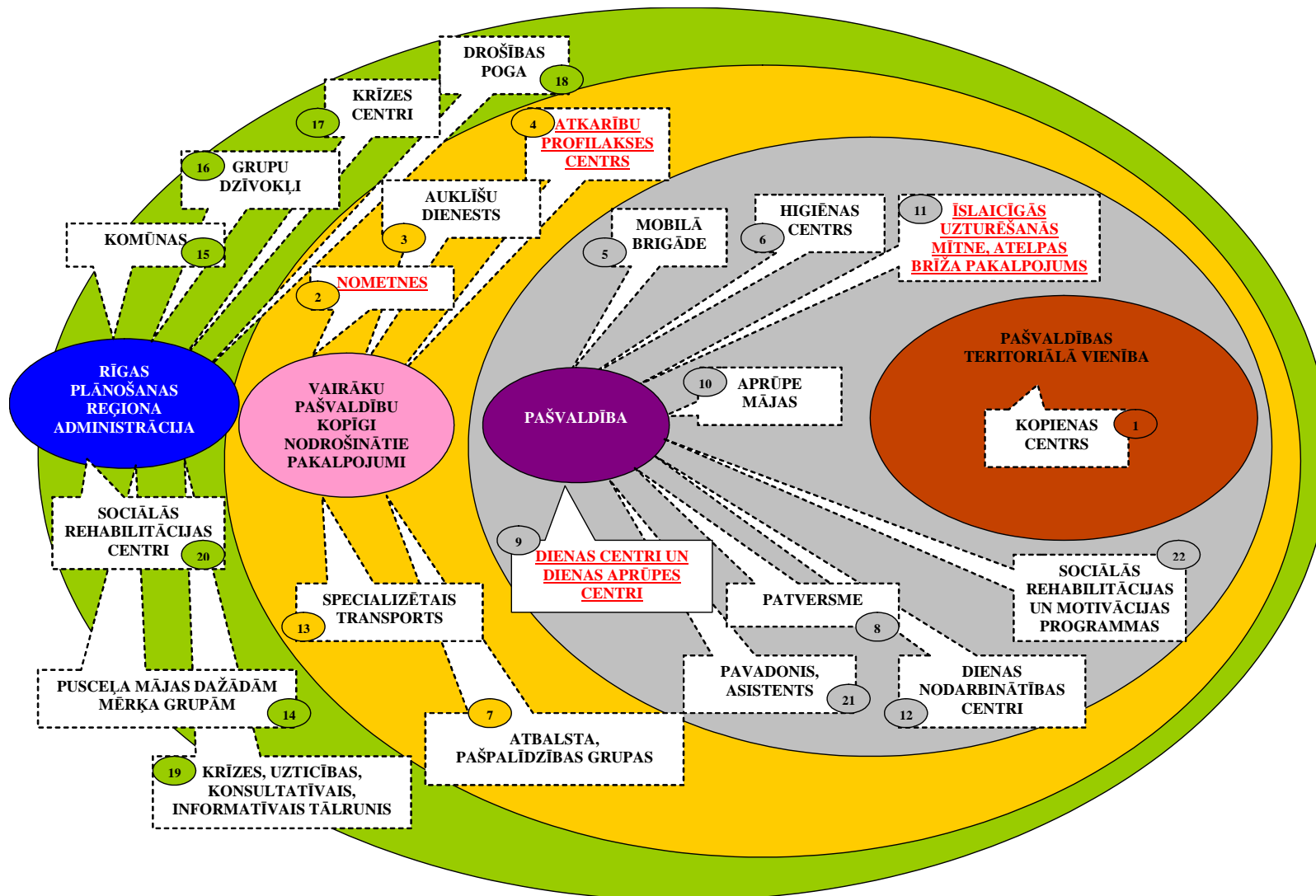
Izvēlētais risinājums Engures novadā

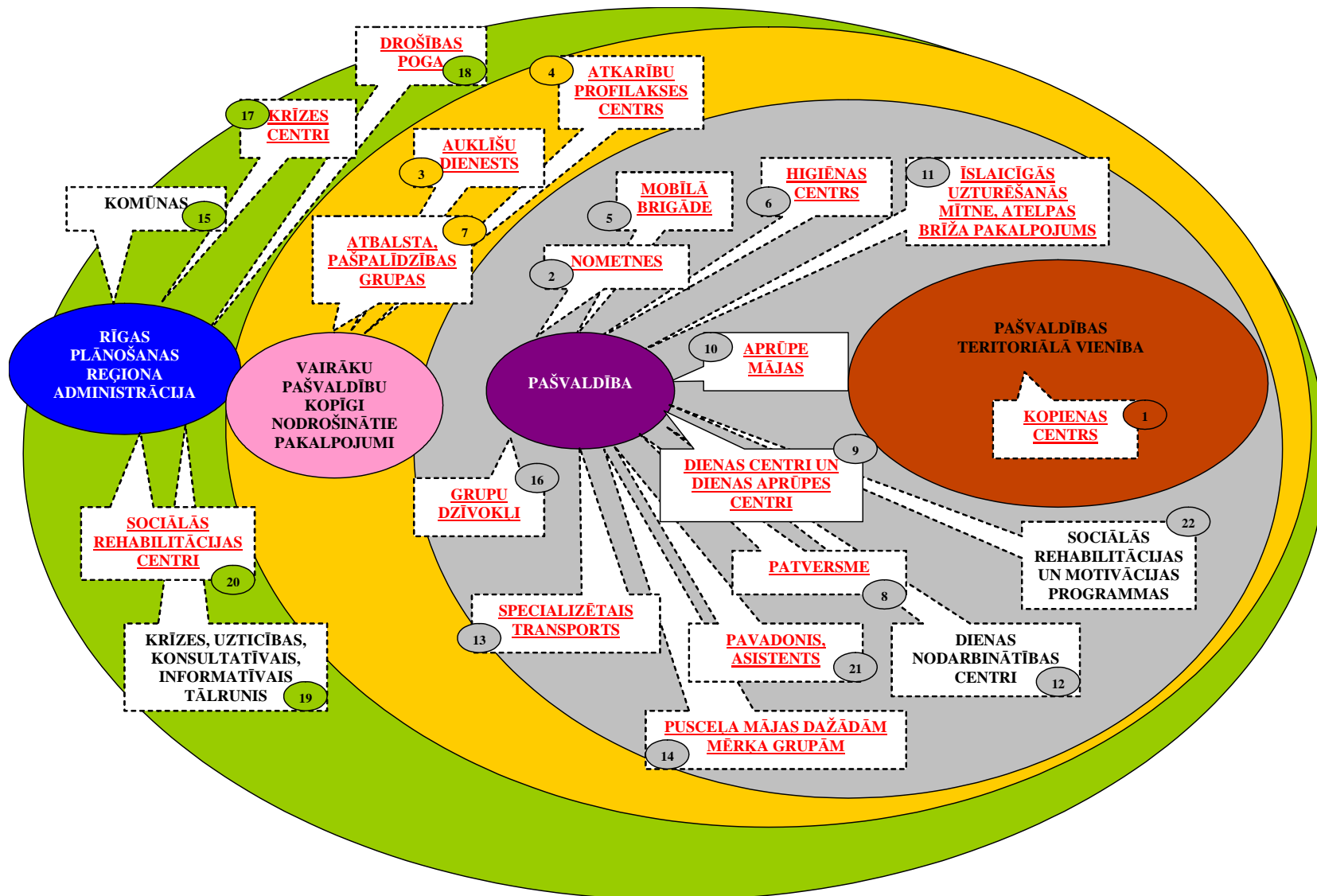
Izvēlētais risinājums Jaunpils novadā

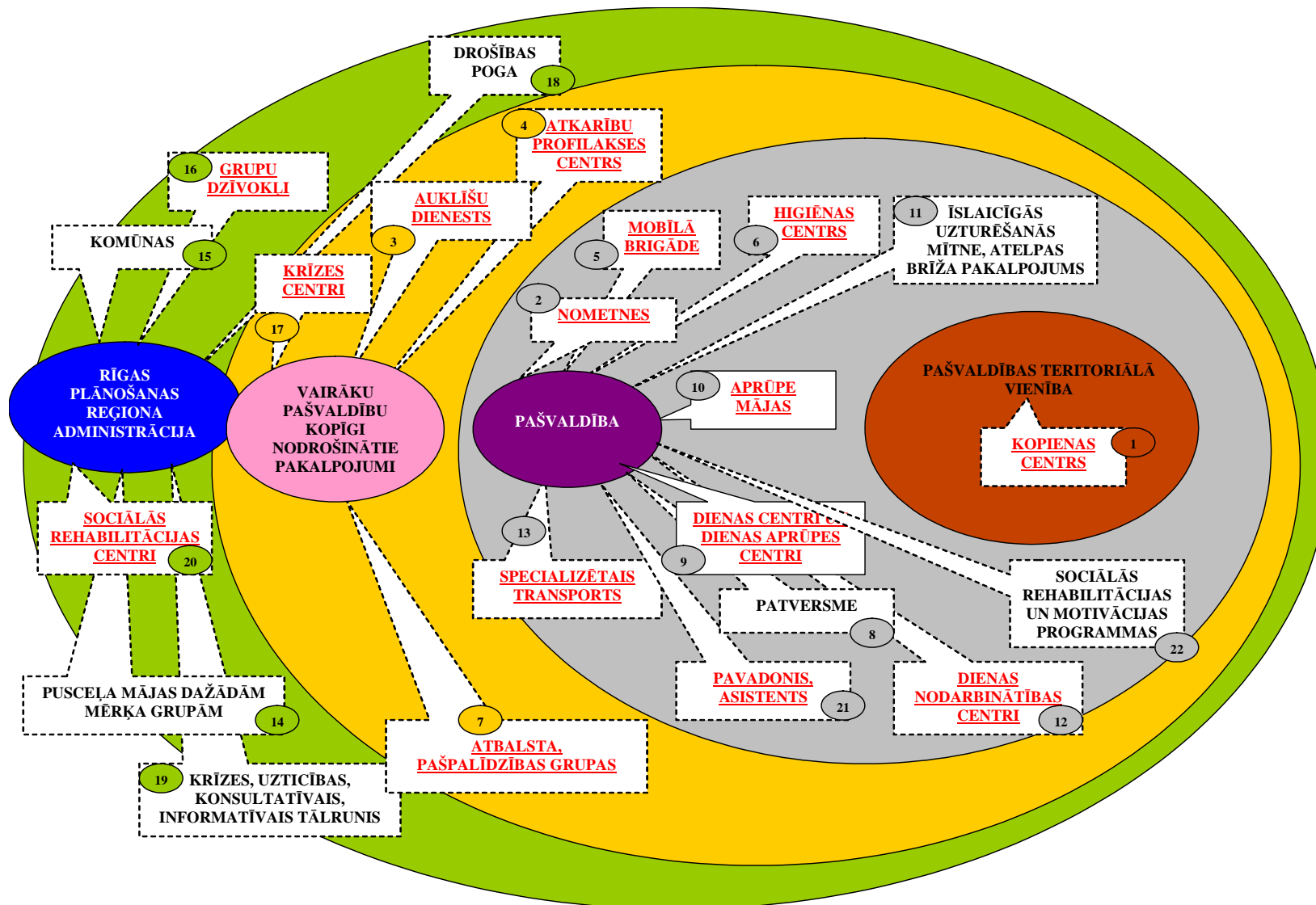
Izvēlētais risinājums Babītes novadā

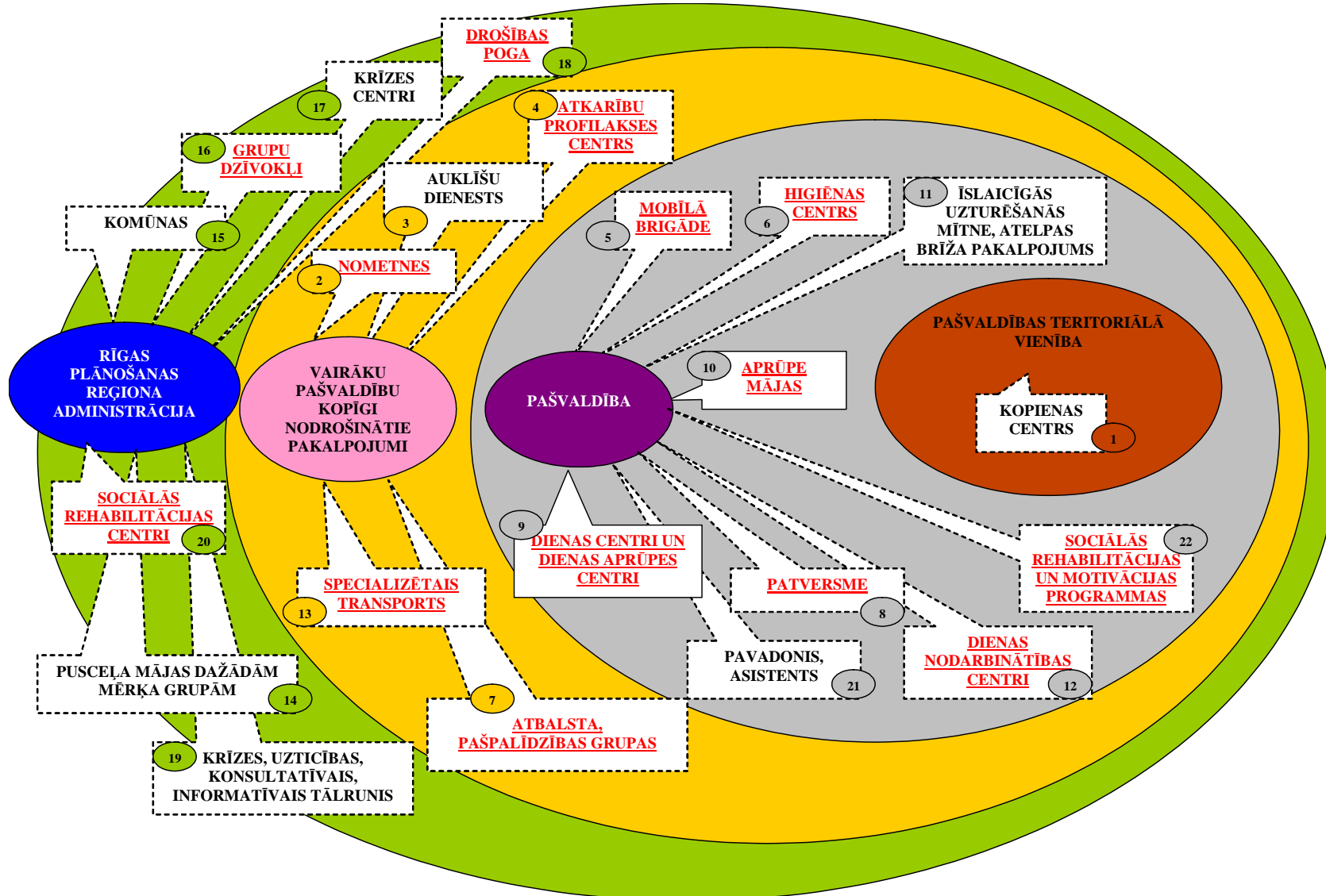
Izvēlētais risinājums Ķekavas novadā

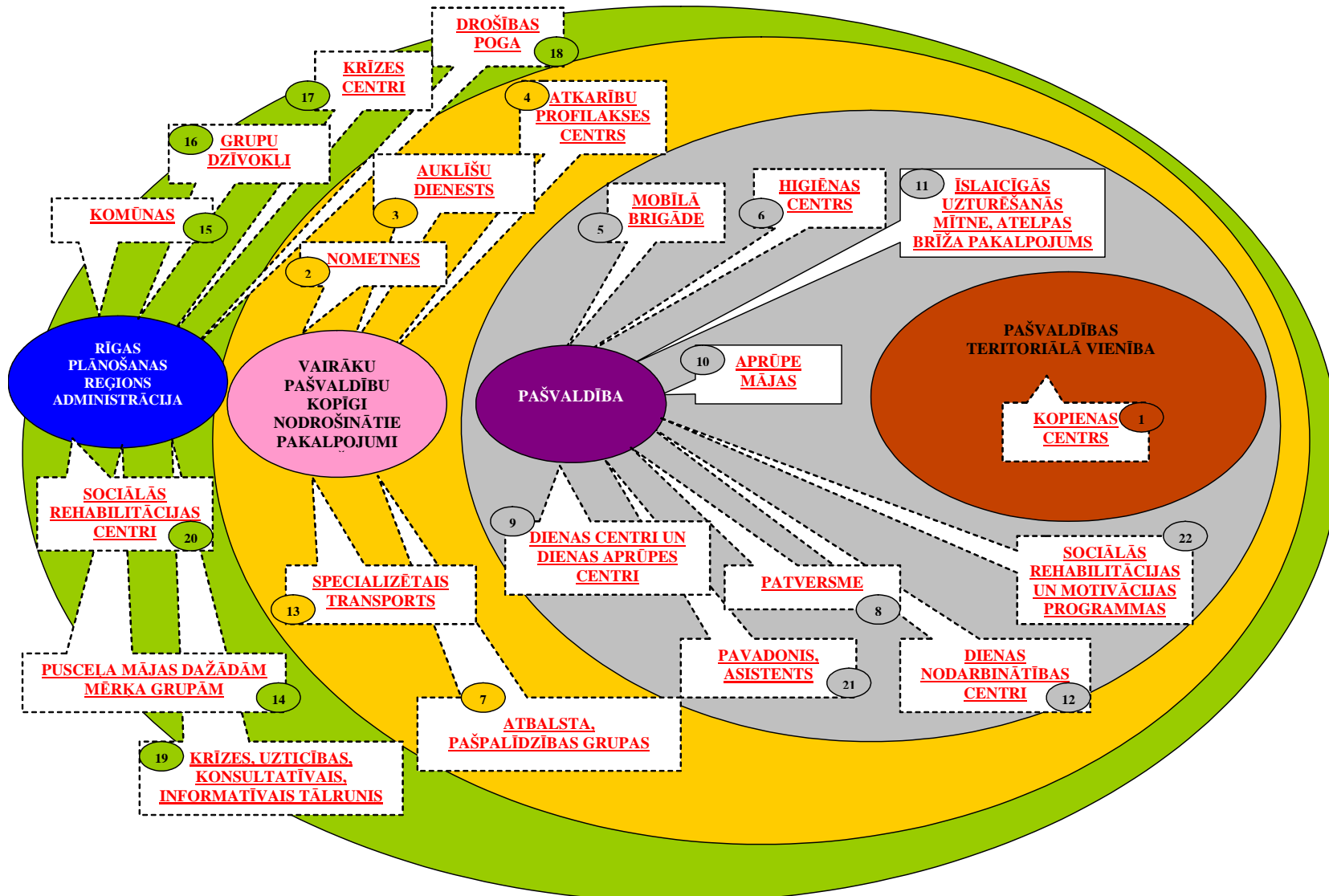
Izvēlētais risinājums Mārupes novadā

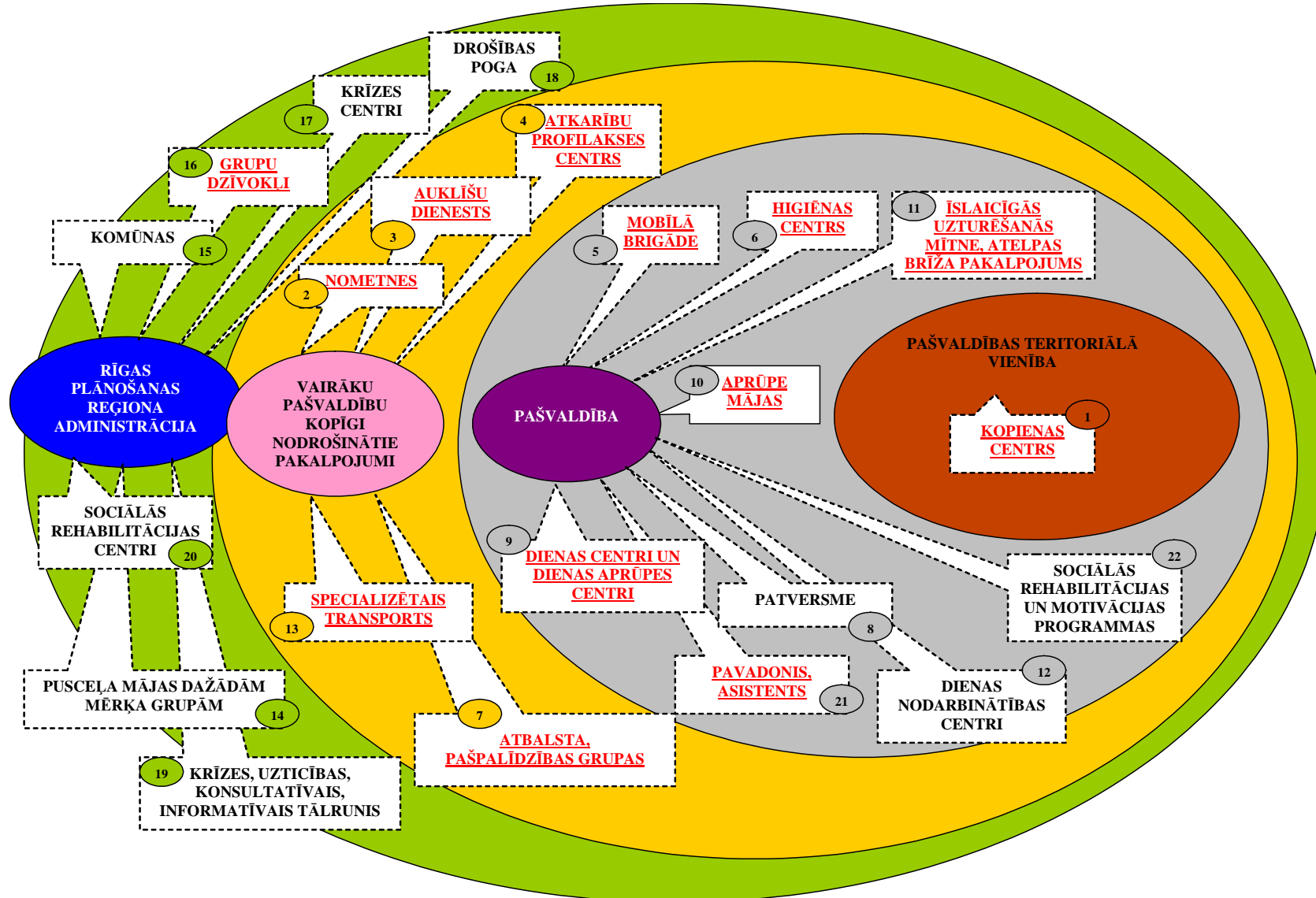
Izvēlētais risinājums Olaines novadā

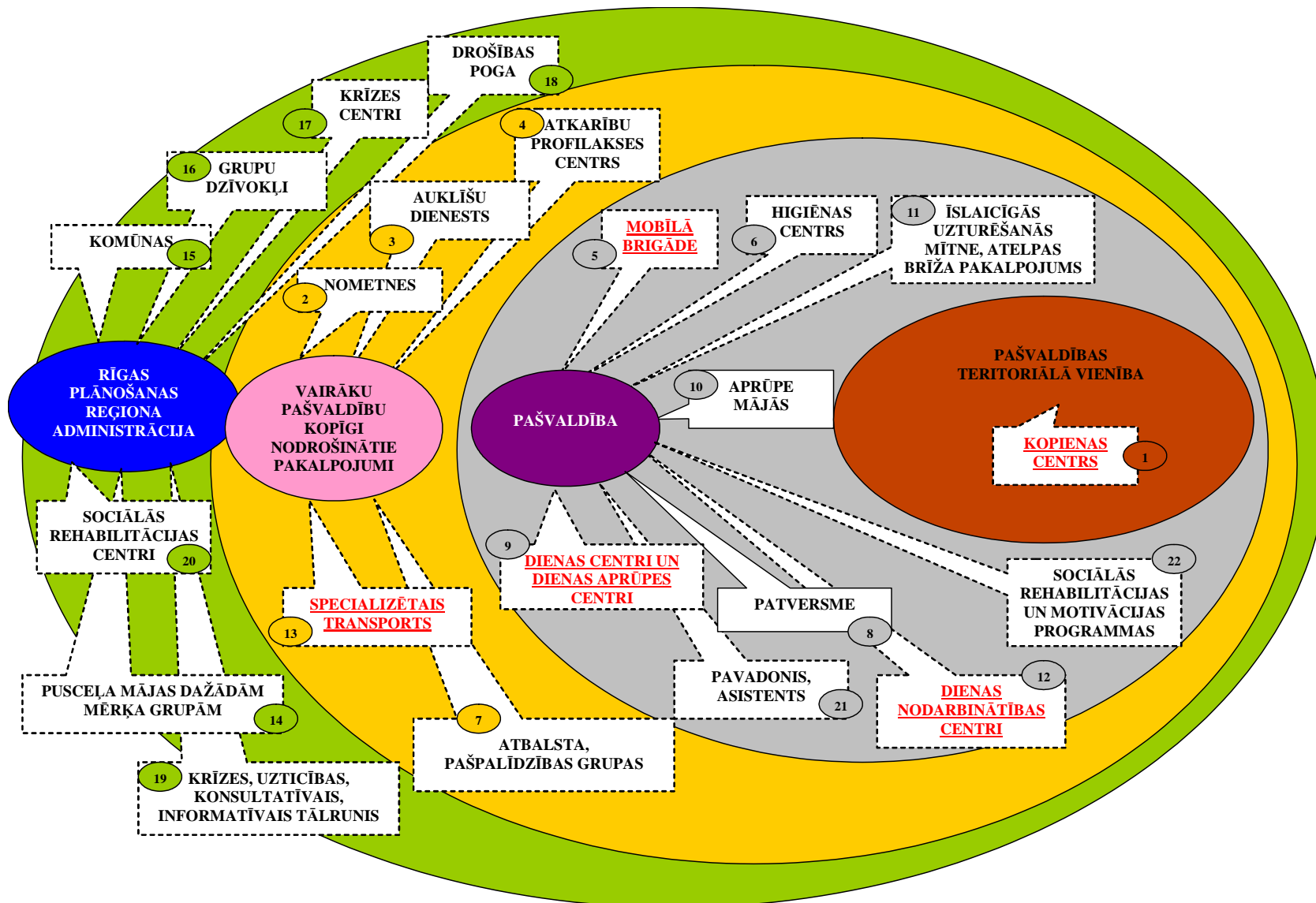
Izvēlētais risinājums Baldones novadā

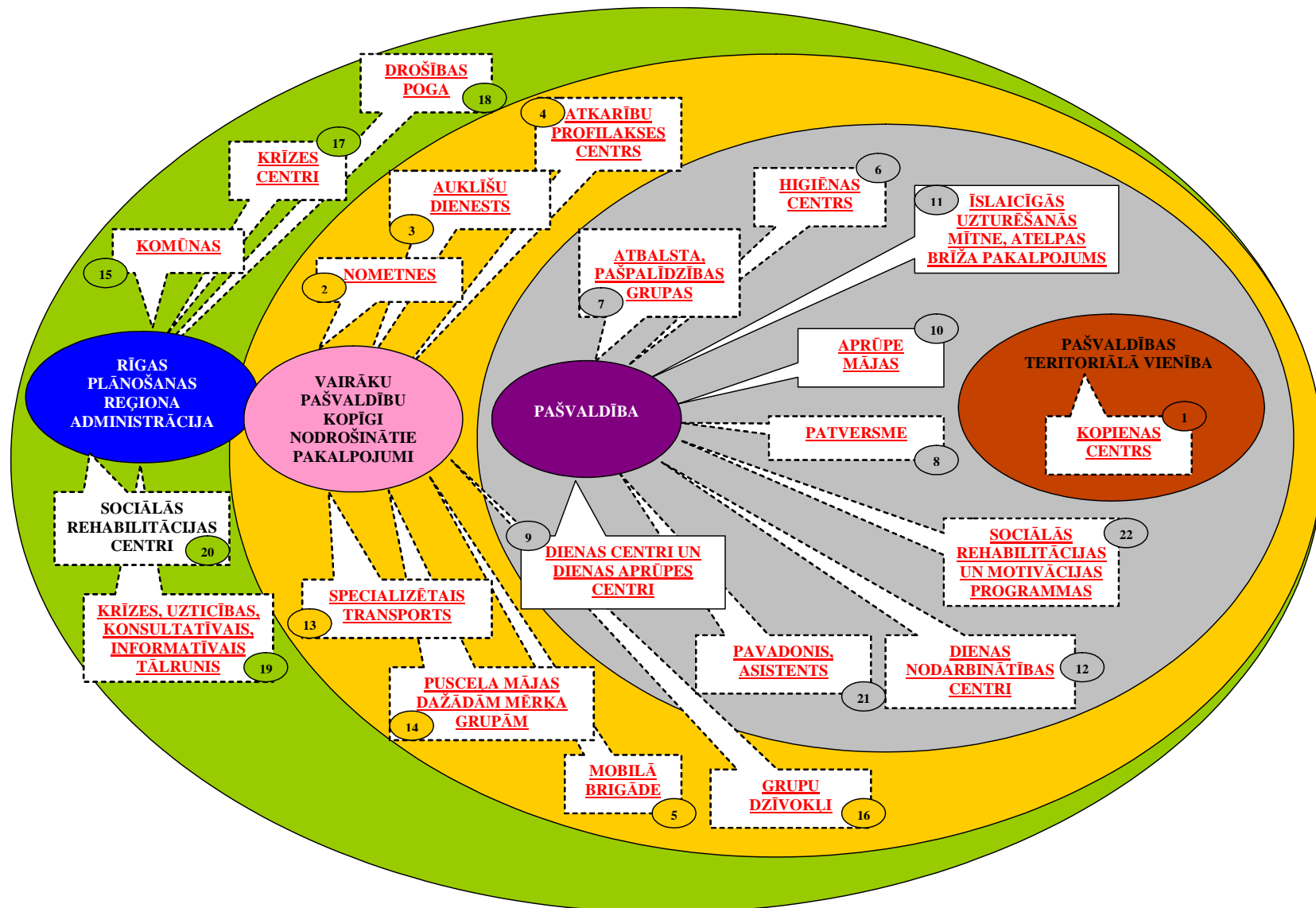
Izvēlētais risinājums Stopiņu novadā

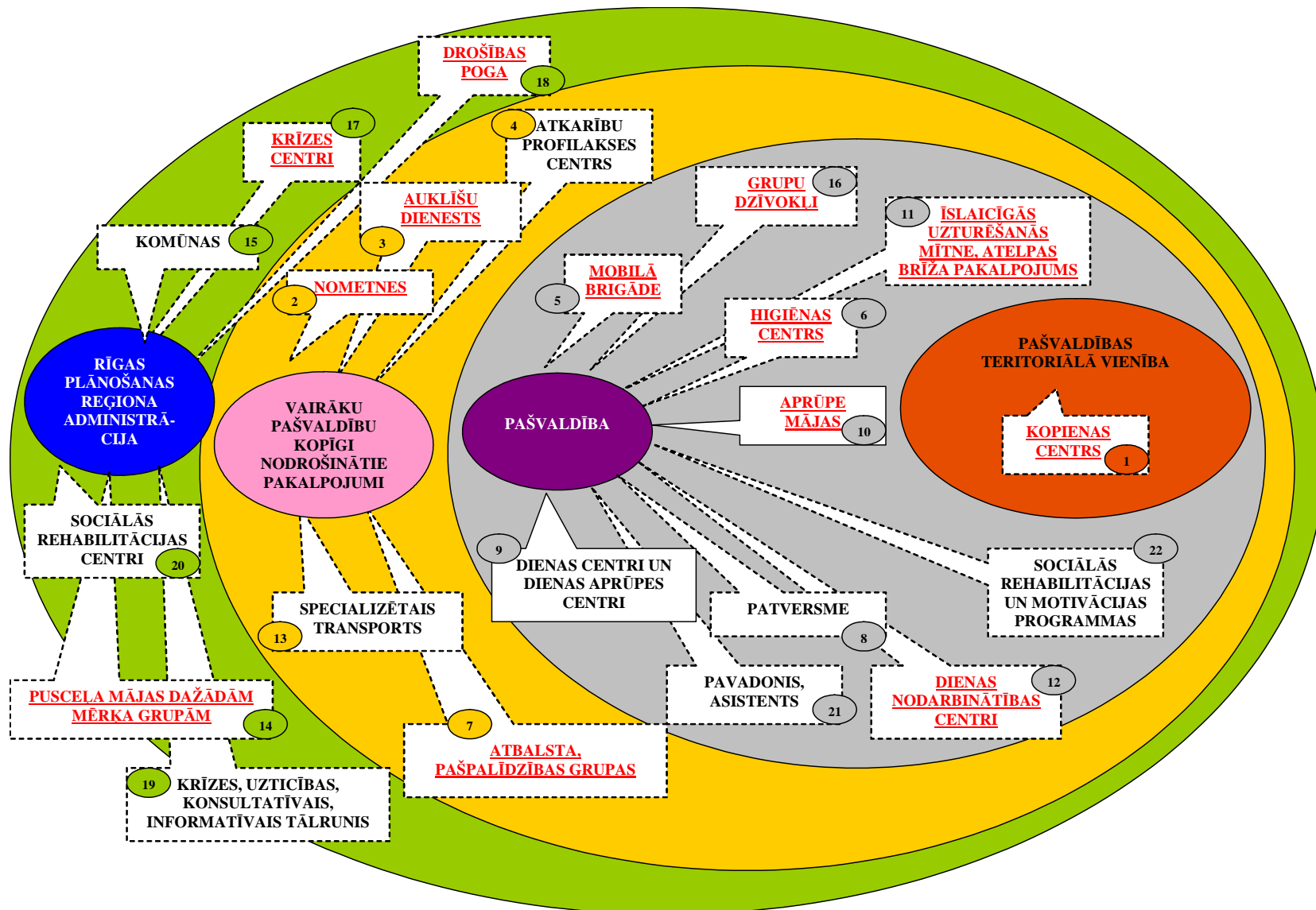
Izvēlētais risinājums Salaspils novadā

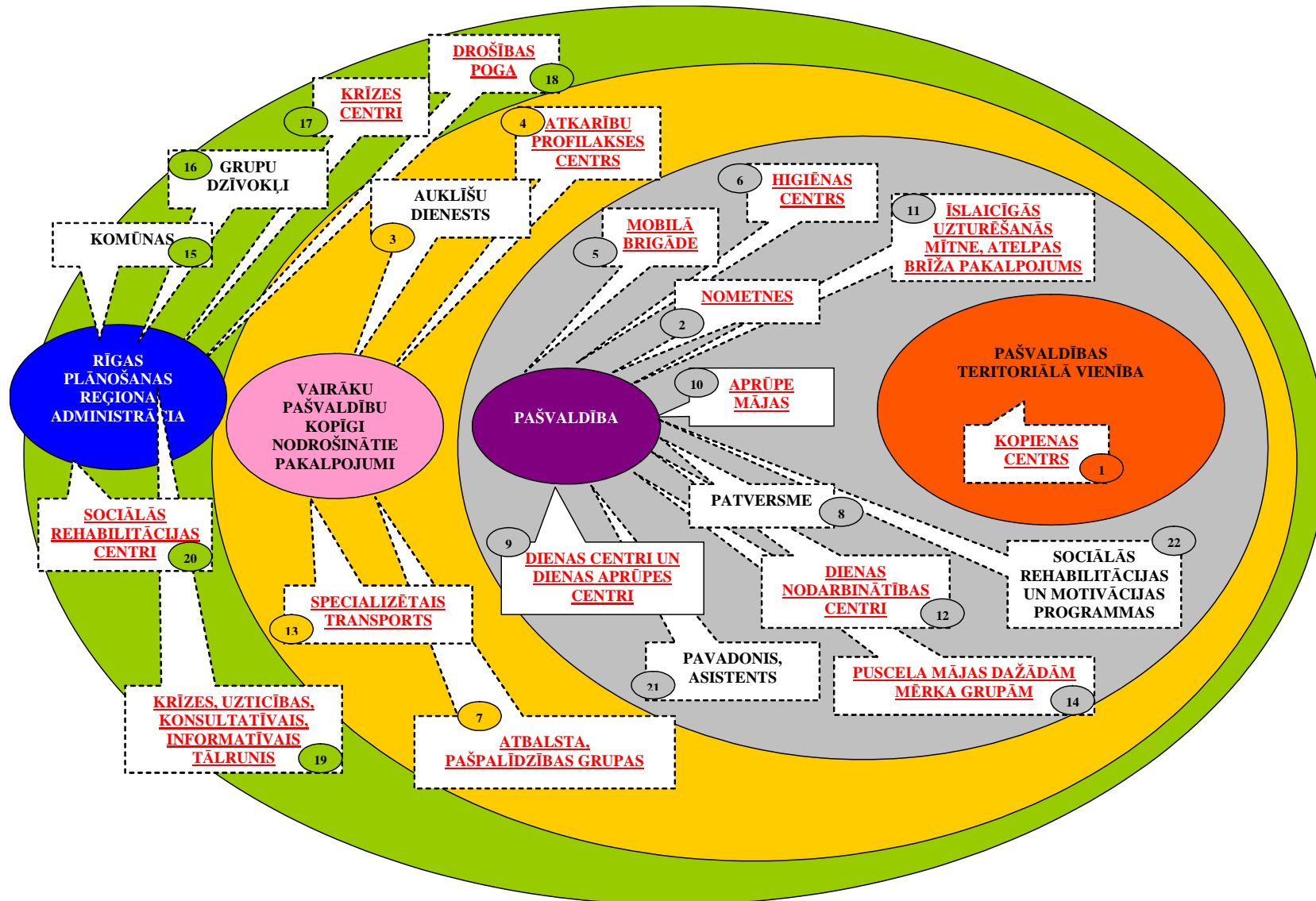
Izvēlētais risinājums Siguldas novadā

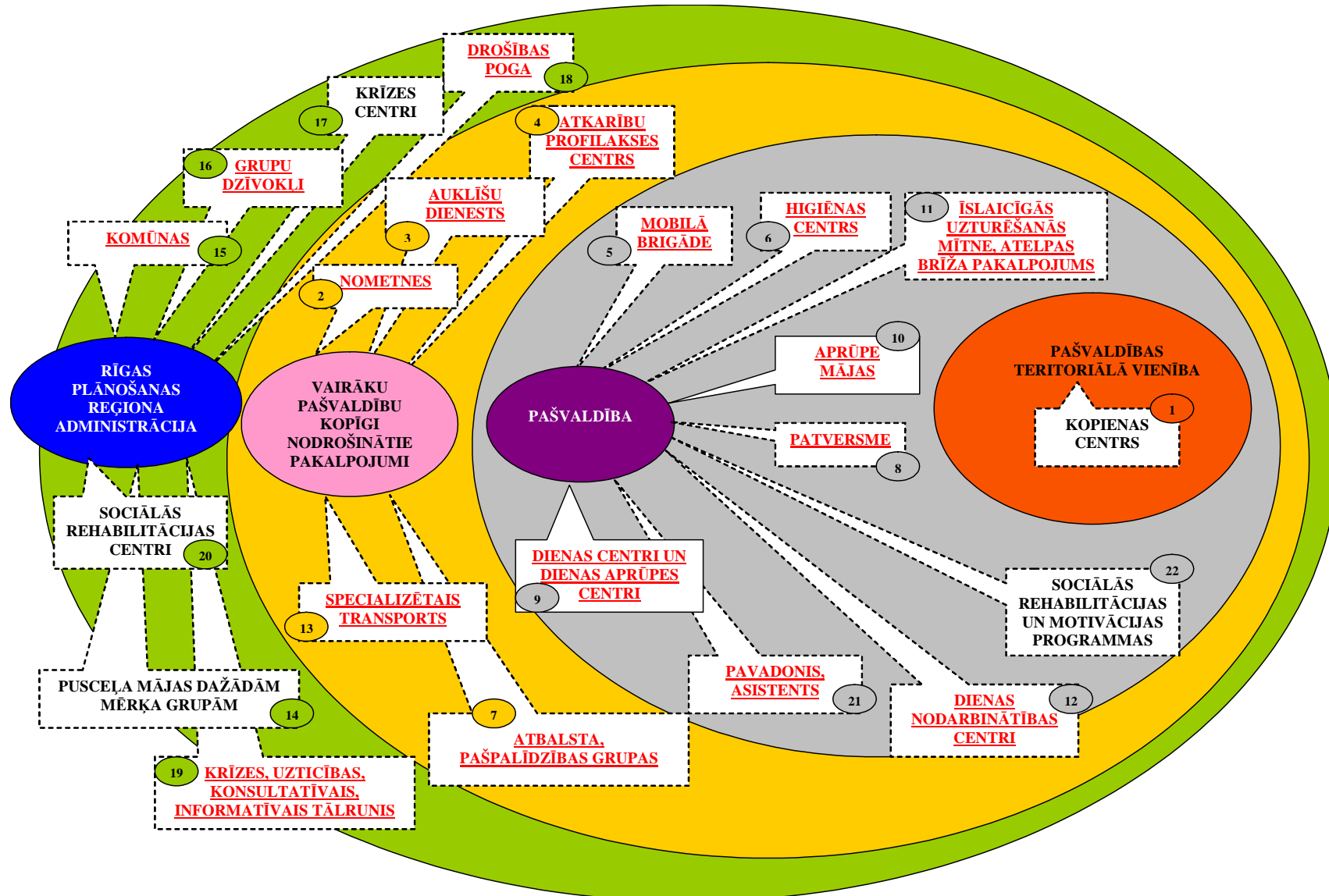
Izvēlētais risinājums Ādažu novadā

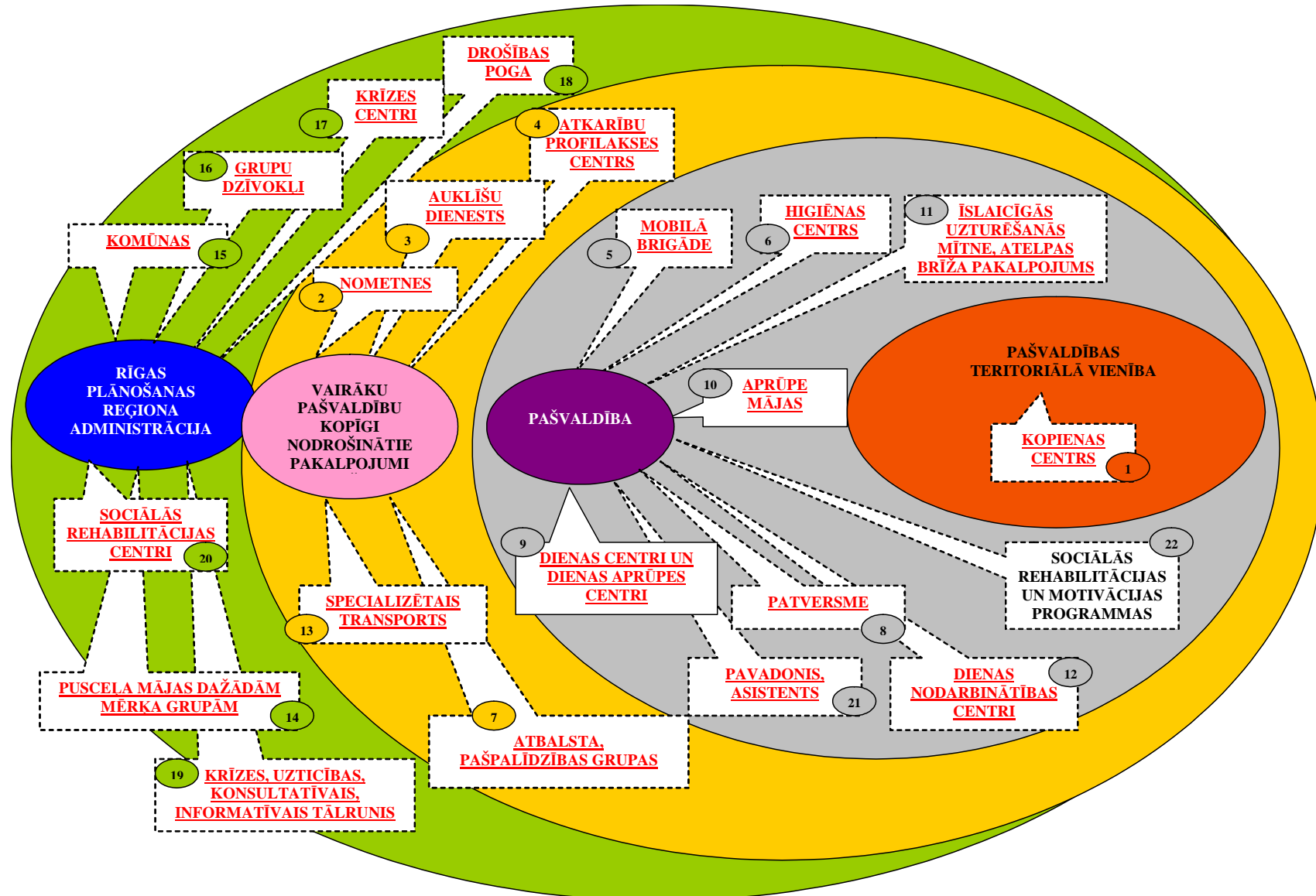
Izvēlētais risinājums Carnikavas novadā

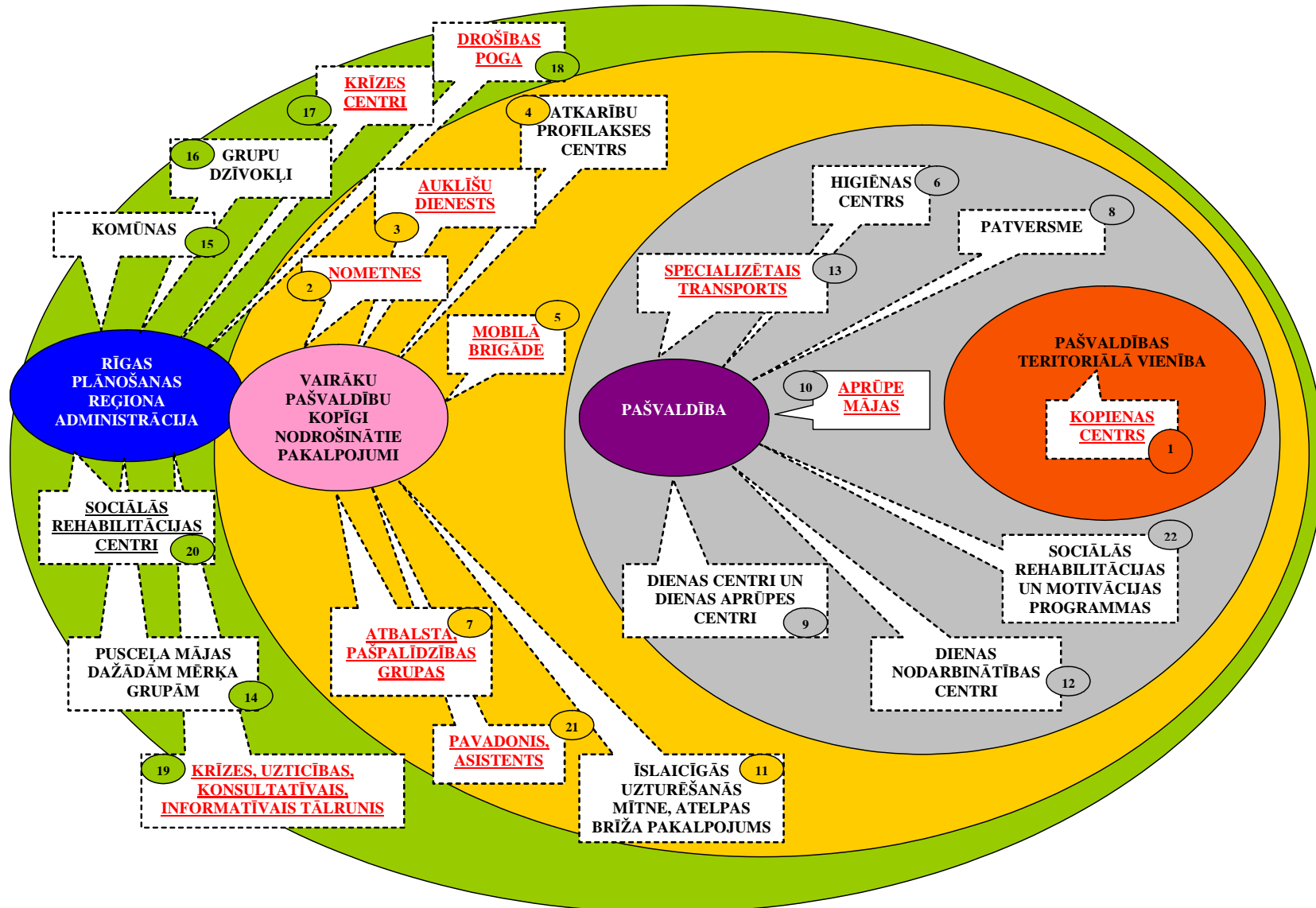
Izvēlētais risinājums Garkalnes novadā

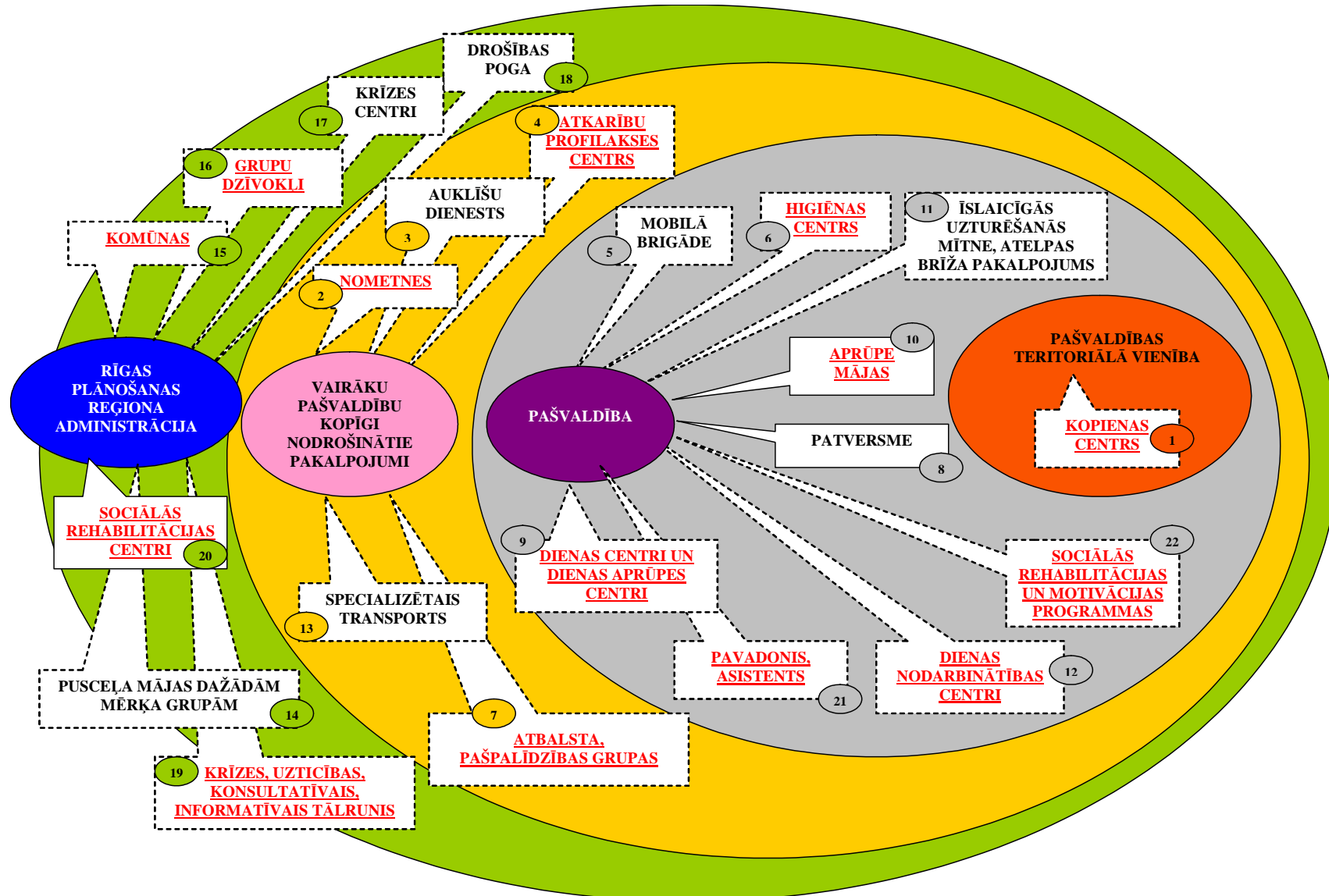
Izvēlētais risinājums Inčukalna novadā

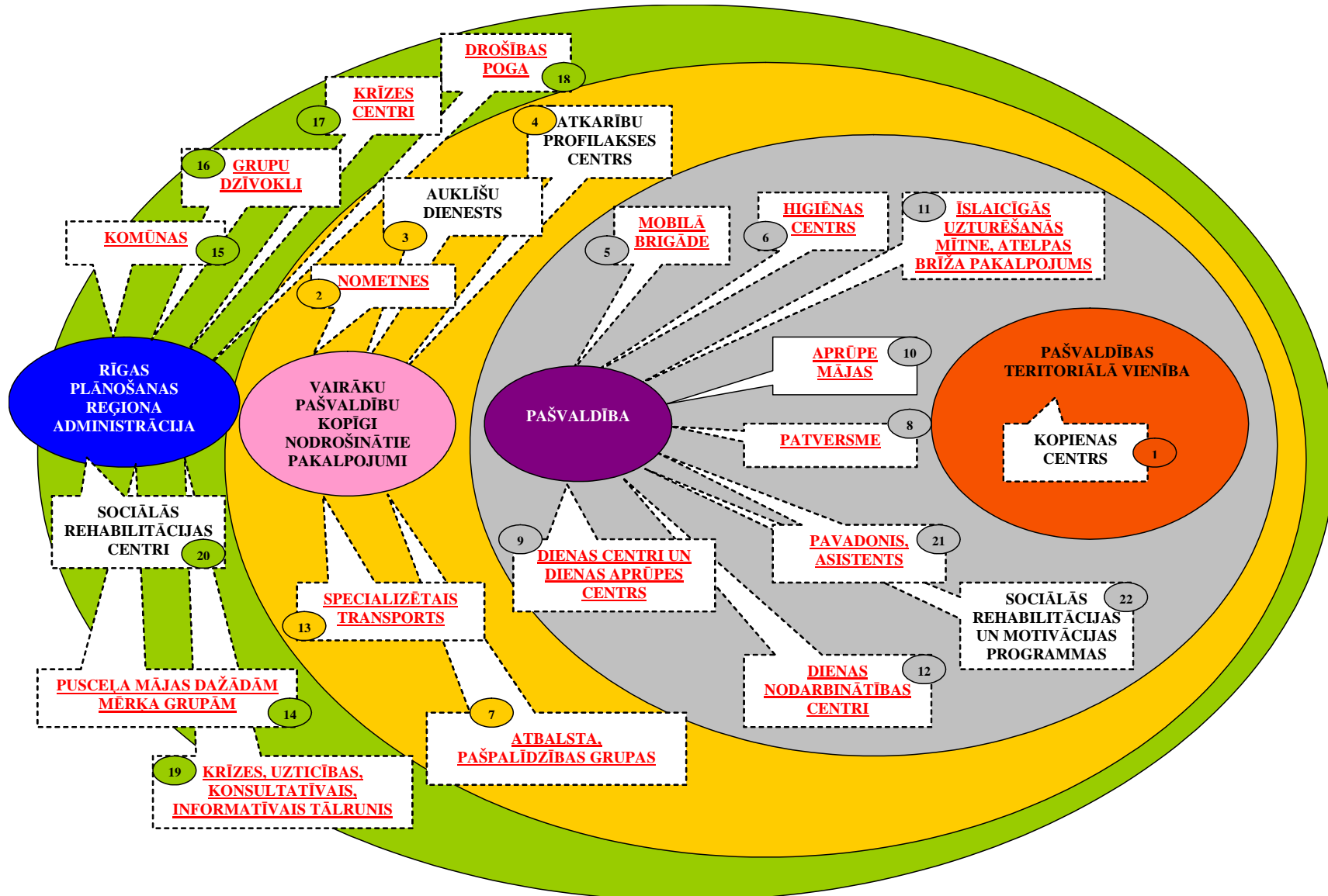
Izvēlētais risinājums Krimuldās novadā

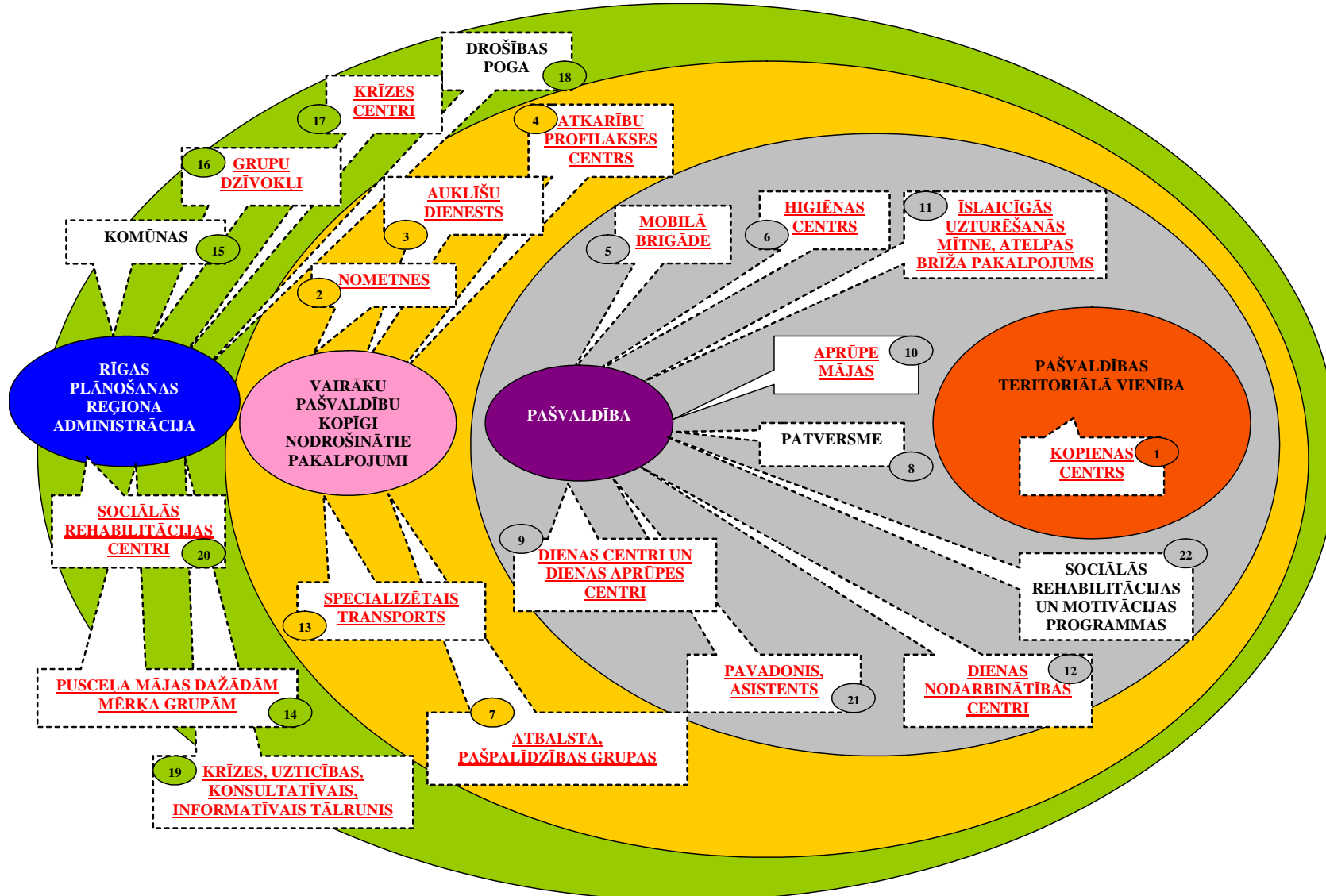
Izvēlētais risinājums Mālpils novadā

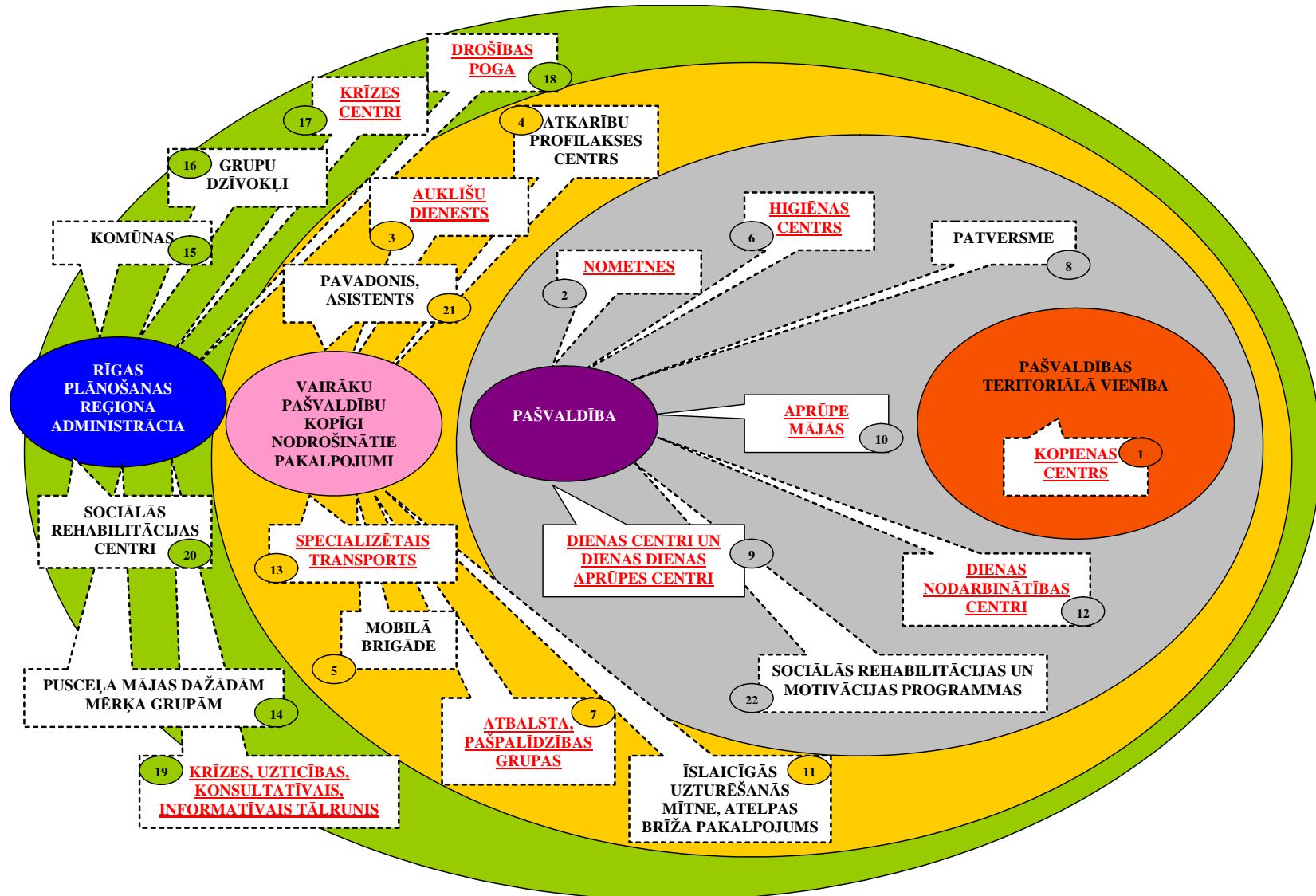
Izvēlētais risinājums Ropažu novadā

Izvēlētais risinājums Sējas novadā

Izvēlētais risinājums Saulkrastu novadā

4.3. Izvēlētā risinājuma ieviešanas apraksts

Programmas 4.3.apakšnodaļā iekļauts iepriekšējā nodaļā atspoguļoto risinājumu jeb modeļu ieviešanas mērķis, principi, tā ietvaros plānoto alternatīvo sociālo pakalpojumu ieviešanas organizatoriskie līmeņi, raksturoti paši alternatīvie sociālie pakalpojumi, definēta izvēlēto risinājumu mērķa sasniegšanā iesaistīto atbildīgo pušu kompetence un atbildība par sociālo pakalpojumu attīstīšanu, kā arī identificēti programmas ieviešanas riski un iespējamie pretpasākumi.

Risinājuma ieviešanas mērķis – koordinēta un līdzsvarota alternatīvo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu attīstība RPR.

Principi risinājuma ieviešanas mērķu īstenošanai

- Programmā piedāvātajā sociālo pakalpojumu attīstības modelī ir fiksēta vēlamā situācija sociālo pakalpojumu attīstībai RPR pašvaldībās, kas atbilst novērtētām iedzīvotāju vajadzībām.
- Programmā piedāvātais sociālo pakalpojumu attīstības modelis ir rekomendējošs pašvaldībām budžeta plānošanā.
- Sociālo pakalpojumu attīstības uzraudzība ir centralizēta RPR līmenī un ietver situācijas monitoringu, datu vākšanu par attīstītajiem sociālajiem pakalpojumiem Programmas īstenošanas laikā un sociālo pakalpojumu attīstības regulāru novērtēšanu.
- Programmas pamatā ir pieņēmums, ka nevienā pašvaldībā Programmas īstenošanas laikā netiek samazināts iedzīvotājiem pieejamo sociālo pakalpojumu skaits, izņemot gadījumus, kad pēc kāda no pakalpojumiem vairs nav iedzīvotāju pieprasījuma.
- Piesaistot starptautiskos finanšu instrumentus sociālo pakalpojumu attīstībai, potenciālajiem ieguldījumiem jābūt saskaņā ar programmā piedāvātajiem sociālo pakalpojumu attīstības modeļiem katrā attiecīgajā pašvaldībā, nepieciešamības gadījumā individuāli saskaņojot tos ar pašvaldību un RPR.
- Jebkura sociālā pakalpojuma veida attīstība var ietvert sociālā darba speciālistu apmācību, supervīziju, kā arī sabiedrības un mērķa grupas informēšanas kampaņas attiecīgā pakalpojuma popularizēšanai un attiecīgās mērķa grupas problēmu aktualizēšanai, kā arī problēmu novēršanai jeb prevencijai ilgtermiņā. Apmācību un supervīzijas aptuveno izmaksu aprēķina vadlīnijas skatīt 10.pielikumā.
- Pašvaldības sociālais dienests veic klientu vajadzību novērtēšanu pēc sociālajiem pakalpojumiem un lemj par klienta vajadzībām atbilstošu sociālo pakalpojumu, izņemot normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos.
- Izvēlētais risinājums paredz starpnozaru sadarbību, ietverot sociālo pakalpojumu aprakstos sociālā darba, atkarību, probācijas, veselības aprūpes un citu nozaru speciālistu integrācijas iespējas. Tādējādi sociālo pakalpojumu attīstības modelī ietvertie sociālie pakalpojumi to attīstīšanas gadījumā veido starpmozaru sadarbības modeli.
- Veselības aprūpes speciālistu un pakalpojumu integrācija neparedz pastāvošo veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtības maiņu. Veselības aprūpes speciālistu piesaiste sociālo pakalpojumu sniegšanas procesā, nodrošinot veselības aprūpes atbalsta pasākumus, tiek finansēta no sociālā pakalpojuma nodrošināšanai paredzētajiem līdzekļiem. Veselības aprūpes speciālistu un pakalpojumu integrācija veicina veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību mērķa grupām, kurām tas ir nepieciešams, kā arī nodrošina mērķa grupu pārstāvju un viņu tuvinieku izglītošanu ar veselības aprūpi saistītos jautājumos.
- Valsts finansētos veselības aprūpes pakalpojumus var integrēt sociālo pakalpojumu sniegšanas procesā atbilstoši normatīvajos aktos par veselības aprūpes organizēšanu un finansēšanu noteiktajām prasībām.

Izvēlēto risinājumu ietvaros plānoto alternatīvo sociālo pakalpojumu ieviešanas organizatoriskie līmeņi

Programmas izstrādes gaitā tika secināts, ka sociālos pakalpojumus nosacīti var iedalīt organizatoriskajos līmeņos. Organizatoriskais līmenis ir teritorija vai teritorijas daļa, kurā pašvaldība plāno sniegt konkrēto pakalpojumu un apkalpot šīs teritorijas vai teritorijas daļas iedzīvotājus.

1. Vietējā teritoriālā vienība. Šādas teritoriālās vienības esamību un lielumu nosaka pašvaldība, ņemot vērā pašvaldības teritorijas apdzīvotību, iedzīvotāju blīvumu un sociālo raksturojumu. Lielajās pilsētās šāda vienība var būt mikrorajons, mazākās pilsētās – rajons, novados pagasts, ciems. Šajā teritoriālajā vienībā minimāli nepieciešamais pakalpojuma veids ir kopienas centrs, kurā ir iespējas saņemt sociālā darba speciālistu un citu speciālistu konsultācijas, veikt kopienas darbu – brīvprātīgo darba organizācija, sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām, pašpalīdzības organizēšana - un pielietot grupu darba metodes. Kopienas centra idejas priekšrocība ir tā, ka, atkarībā no vietējo iedzīvotāju vajadzībām, kopienas centrā pieejamie pakalpojumi un telpu izmantošanas nolūks mainās, ir elastīgs. Pārējie sociālie pakalpojumi ir pieejami tādā pašā apmērā un kārtībā, kā pārējiem pašvaldības iedzīvotājiem.
2. Pašvaldības līmeņa pakalpojumi ir tādi pakalpojumi, kuru organizatoriskais centrs ir pašvaldība vai tās izveidota iestāde (sociālais dienests), un sociālā pakalpojuma plānošanas un sniegšanas teritorija ir visa pašvaldība. Pašvaldības līmeņa sociālais pakalpojums ir pieejams visiem pašvaldības iedzīvotājiem, neatkarīgi no dzīvesvietas atrašanās pašvaldībā. Pie pašvaldības līmeņa pakalpojumiem pieder tādi pakalpojumi, kurus pašvaldība nodrošina visā pašvaldības teritorijā, vai arī pakalpojuma raksturs un sniegšanas veids pieļauj pakalpojuma saņemšanu arī attālu no klienta dzīvesvietas, bet pašvaldības teritorijas robežās.
3. Vairāku pašvaldību līmeņa pakalpojumi ir tādi pašvaldības līmeņa sociālie pakalpojumi, kuru sniegšana tikai vienas pašvaldības iedzīvotājiem nav lietderīga un ekonomiski izdevīga, jo vienā pašvaldībā ir mazs attiecīgo klientu skaits, tomēr pakalpojuma sniegšana Rīgas plānošanas reģiona līmenī būtu pārāk ierobežojoša dēļ attāluma līdz dzīvesvietai. Par šāda līmeņa pakalpojumu attīstīšanu un sniegšanu iedzīvotājiem vairākas pašvaldības vienojas brīvprātīgi, izvērtējot iespējamo klientu skaitu, pašvaldību finanšu iespējas un infrastruktūru.
4. RPR līmeņa pakalpojumi ir tādi pakalpojumi, kuru sniegšana tikai vienas pašvaldības iedzīvotājiem nav lietderīga un ekonomiski izdevīga, jo vienā pašvaldībā ir mazs attiecīgo klientu skaits, vai arī pakalpojuma raksturs nosaka, ka sociālā pakalpojuma sniedzēja atrašanās vietai tuvu klienta dzīvesvietai vai sociālā pakalpojuma sniegšanas vietai nav būtiska nozīme vai ierobežojums klientiem. Šādu sociālo pakalpojumu attīstīšanai ir nepieciešama centralizēta koordinācija, novērtējot iespējamo sociālo pakalpojumu saņēmēju skaitu visā Rīgas plānošanas reģionā un nosakot sociālā pakalpojuma nepieciešamību.

Izstrādātie sociālo pakalpojumu veidi un to apraksti

Izstrādātais sociālo pakalpojumu attīstīšanas modelis ir pamats, balstoties uz kuru katra pašvaldība izvēlas savas teritorijas iedzīvotājiem attīstāmos sociālos pakalpojumus Programmas īstenošanas laikā.

Sociālo pakalpojumu veidi un to apraksti (skat. 7.pielikumu) tika izstrādāti, analizējot un integrējot RPR mērķa grupu pārstāvju viedokļus par savām vajadzībām un sociālajām problēmām, kā arī esošo sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistīto speciālistu viedokļus par mērķa grupu problēmām un iespējamajiem risinājumiem. Katras pašvaldības sociālo

pakalpojumu speciālisti, izmantojot izvēlētajā sociālo pakalpojumu attīstības modeļa matricu, noteica, kādus tieši no modeļa alternatīvajiem sociālajiem pakalpojumiem ir nepieciešams attīstīt viņu pašvaldībā laika posmā no 2010. – 2016.gadam, kas rezultātā arī tika apstiprināts katras pašvaldības Sociālo jautājumu komitejā.

Sociālo pakalpojumu veidi numurēti atbilstoši modeļos norādītajiem numuriem pie katra pakalpojuma.

Sociālo pakalpojumu apraksti ir veidoti kā ievirzošs, nevis ierobežojošs materiāls sociālo pakalpojumu attīstītājiem. Tas nozīmē, ka konkrētā sociālā pakalpojuma veidotāji vai attīstītāji paši var papildināt un konkretizēt pakalpojuma aprakstu, atbilstoši konkrētās pašvaldības un pakalpojuma mērķa grupas vajadzībām, saglabājot paša pakalpojuma būtību.

Vairāku apsvēru dēļ, piemēram, ierobežots finansējums, jau esošs pakalpojums u.c., iespējams attīstīt arī daļu no attiecīgā sociālā pakalpojuma, piemēram, nevis veidojot jaunu krīzes centru, bet nodrošinot atsevišķus krīzes centra pakalpojumus.

Ir paredzēts, ka atsevišķi sociālo pakalpojumu veidi var ietvert sevī cita sociālā pakalpojuma pazīmes (piemēram, kopienas centrs var ietvert sevī atbalsta grupas, higiēnas centru, specializēto transportu, aprūpes mājās un pavadona – asistenta pakalpojumu koordinēšanu u.c.; dienas centri var ietvert atbalsta grupas, higiēnas centru; specializētās darbnīcas var ietvert specializētā transporta pakalpojumu un pavadoni – asistentu; atkarību profilakses pasākumi var ietvert atbalsta grupas un tml.), ja tas ir atbilstoši vietējo iedzīvotāju vajadzībām un pašvaldībā pastāvošajām iespējām (piemēram, telpu ierobežojumi). Tomēr sociālo pakalpojumu apraksti paredz arī iespēju atsevišķi attīstīt katru no sociālo pakalpojumu veidiem, ja ir plānots, ka šāda sociālo pakalpojumu attīstība sasniegs plānotos Programmas rezultātus.

Sociālo pakalpojumu aprakstos kā atsevišķs pasākums nav izcelts attiecīgā sociālā pakalpojuma sniegšanā iesaistīto darbinieku, t.sk., sociālā darba speciālistu, apmācība un supervīzija, pieņemot, ka šīs aktivitātes ir dabiska jebkura sociālā pakalpojuma attīstības sastāvdaļa, kas turklāt paredzēta normatīvajos aktos par prasībām sociālo pakalpojumu sniedzējiem.

Kompetence un atbildība par sociālo pakalpojumu attīstīšanu

1) Pašvaldības kompetence un atbildība

Par sociālo pakalpojumu sniegšanu vai nodrošināšanu iedzīvotājiem saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu atbildīga ir pašvaldība. Jaunu sociālo pakalpojumu attīstīšana notiek, saskaņojot to ar pašvaldību, ja tiek pieprasīts finansējums darbības programmas "Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.4.1.2.4.apakšaktivitātes "Sociālās rehabilitācijas un institūcijām alternatīvu sociālās aprūpes pakalpojumu attīstība reģionos" otrās kārtas ietvaros, vai arī tiek attīstīts sociālais pakalpojums, kura nodrošināšana iedzīvotājiem ir pašvaldības kompetencē.

Pašvaldība saskaņo (ja pašvaldības struktūra nav projekta pieteicējs) visus pašvaldības līmeņa pakalpojumus (vairāku pašvaldību līmeņa pakalpojumu gadījumā – visas iesaistītās pašvaldības). Rīgas plānošanas reģiona līmeņa pakalpojumu attīstīšanu saskaņo tā pašvaldība, kur atradīsies pakalpojuma sniegšanas vieta.

2) RPR kompetence un atbildība

Rīgas plānošanas reģions kā Programmas pasūtītājs atbild par sociālo pakalpojumu attīstības modeļa ieviešanas uzraudzību Rīgas plānošanas reģionā. Tāpēc Rīgas plānošanas reģions veic sekojošas darbības:

- sniedz atzinumu par tādu sociālo pakalpojumu attīstīšanu, kuriem tiek pieprasīts finansējums darbības programmas "Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.4.1.2.4.apakšaktivitātes "Sociālās rehabilitācijas un institūcijām alternatīvu sociālās aprūpes pakalpojumu attīstība reģionos" otrās kārtas ietvaros, kā arī tad, ja to pieprasa attiecīgā finanšu instrumenta koordinējošā iestāde;
- veic regulāru sociālo pakalpojumu attīstības monitoringu Rīgas plānošanas reģionā, pieprasot un apkopojot informāciju no Rīgas plānošanas reģiona pašvaldībām par esošo sociālo pakalpojumu pilnveidi un/ vai jaunu sociālo pakalpojumu attīstīšanu Programmas īstenošanas laikā.

RPR sniedz atzinumu, izvērtējot projekta pieteikuma atbilstību šādiem kritērijiem:

1. Pieteikuma atbilstība Programmas mērķiem.
2. Pieteikuma atbilstība Programmā noteiktā sociālo pakalpojumu attīstības modeļa īstenošanas principiem.
3. Pieteikuma atbilstība noteiktajam sociālā pakalpojuma organizatoriskajam līmenim.
4. Pieteikuma atbilstība pakalpojuma aprakstam.
5. Pieteikumā atbilstība Programmā secinātajām mērķa grupas problēmām un vajadzībām.
6. Pieteikuma atbilstība Programmā noteiktajiem rezultātīvajiem rādītājiem (plānotajam klientu skaitam konkrētajam sociālajam pakalpojumam).

Programmas ieviešanas riski un iespējamie pretpasākumi

1. Politiskie riski:

<i>Riski</i>	<i>Pretpasākumi</i>
Nozīmīgi var mainīties valsts tiesību normas, likumi (nodokļu sistēmas izmaiņas, birokrātiskie apstākļi).	Programmas nostiprinājums normatīvajos tiesību aktos. Politiku iesaistīšana programmas uzraudzībā un īstenošanā.
Populisms pirmsvēlēšanu laikā.	Nepieciešams pagarināt Programmas īstenošanas laika periodu.

2. Finanšu riski:

<i>Riski</i>	<i>Pretpasākumi</i>
Gadījumā, ja projektu uzsākšanai un īstenošanai būs nepieciešams līdzfinansējums un netiks nodrošināts avansa maksājums, pašvaldībām nebūs pieejami pietiekami finanšu līdzekļi.	Privātās un publiskās partnerības pieejas izmantošana.
Starptautiskie aizdevēji nepieļauj privātās un publiskās partnerības projektus.	
Novadu apvienības līmenī pašvaldības varētu atteikties no sadarbības pēc projektu beigām finansiālu apsvērumu dēļ.	Vienošanās par finansējuma apjomu atbilstoši pakalpojumu saņēmēju skaitam.
Ekonomiskās situācijas izmaiņas ekonomiskā recesija, pārmērīga inflācija.	<ul style="list-style-type: none">▪ Klienta līdzmaksājums▪ Valsts budžeta atbalsts▪ Mecenātisma sekmēšana

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Privātās un publiskās partnerības pieejas izmantošana.
Pašvaldībām nebūs līdzekļu, lai segtu izdevumus, kas radīsies, ieviešot ESF projektus.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klienta līdzmaksājums ▪ Valsts budžeta atbalsts ▪ Mecenātisma sekmēšana ▪ Privātās un publiskās partnerības pieejas izmantošana

3. Cilvēkresursu riski:

<i>Riski</i>	<i>Pretpasākumi</i>
Nepietiekams profesionālu sociālā darba speciālistu skaits un amatam neatbilstoša kvalifikācija.	Noteikt valsts finansiālo atbalstu profesionālajām izglītības programmām, tā nodrošinot sociālā darba speciālistu izglītošanu un tālākizglītību. Izveidot un pilnveidot sociālā darba metodisko un informatīvo bāzi.
Nepietiekams izglītotu sociālā darba speciālistu skaits lauku teritorijās.	Jāizstrādā pasākumi, kuri veicinātu profesionālu darbinieku piesaisti darbā lauku teritorijās.
Supervizoru trūkums.	Izstrādājot pakalpojuma saturu, paredzēt supervizora pakalpojumus, kā arī supervizoru apmācību.
Darbinieku profesionālā izdegšana.	Regulāri veikt darbinieku apmierinātības ar darbu novērtējumu. Supervīziju nodrošināšana.
Pašvaldības nespēs nodrošināt līdzvērtīgu personāla atalgojumu pēc projektu īstenošanas beigām.	Attīstīt brīvprātīgo kustību.
Nepietiekoši attīstīta brīvprātīgo kustība.	Katrā pašvaldībā izstrādāt brīvprātīgo kustības veicināšanas plānu.
Nepilnīga starpprofesionāļu sadarbība.	Izstrādāt rekomendācijas sociālā darba organizēšanas jautājumos.
Darbinieku motivācijas trūkums iesaistīties jaunu pakalpojumu izstrādē un ieviešanā.	Informēšanas, izglītošanas un atbalsta pasākumi.

4. Ilgspējas riski:

<i>Riski</i>	<i>Pretpasākumi</i>
Pašvaldībai nav pietiekamu finanšu līdzekļu sociālo pakalpojumu tālākai finansēšanai pēc projekta beigām.	Nodrošināt valsts līdzfinansējumu sociālo pakalpojumu tālākai finansēšanai pēc projekta beigām. Attīstīt brīvprātīgo kustību.
Nepietiekoša nevalstisko organizāciju kapacitāte sociālo pakalpojumu nodrošināšanā.	Savlaicīga informēšanas, izglītošanas, uzraudzības un atbalsta pasākumu plānošana un īstenošana.
Sabiedrības neizpratne par sociālo pakalpojumu nozīmi un lomu sociālā taisnīguma vecināšanā.	Sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumi kā viena no projekta īstenošanas aktivitātēm.

Nepietiekoša pašvaldību darbinieku kapacitāte projekta sagatavošanā.	Savlaicīgi izglītošanas pasākumi, nodrošinot metodisko atbalstu projektu sagatavošanā.
Nav pieprasījuma pēc pakalpojuma.	Jāparedz šādi projekta ieviešanas riski, piedāvājot iespēju veikt korekcijas pakalpojuma saturā un sākotnēji plānotajos rezultatīvajos rādītājos.
	Savlaicīgi informēšanas pasākumi.
Pēctecības risks.	Savlaicīga sociālo pakalpojumu plānošana.
Pakalpojuma satura neatbilstība mērķa grupas vajadzībām (mainās mērķa grupas vajadzības).	Savlaicīga klientu vajadzību novērtēšana.

5. SASNIEDZAMAIS REZULTĀTS

Programmas 5.nodaļā atspoguļots sasniedzamais programmas rezultāts dalījumā pa plānotajiem alternatīvo sociālo pakalpojumu veidiem un gadiem laika periodā no 2010. līdz 2016.gadam.

Par programmas sasniedzamo rezultātu tiek izvirzīts potenciālo alternatīvo sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits no 2010.gada līdz 2016.gadam, ko prognozējuši visu 30 RPR pašvaldību sociālie dienesti, balstoties uz līdzšinējo pieredzi un attīstības tendencēm attiecīgajā pašvaldībā. Programmas sagaidāmo rezultātu dalījumu pa RPR pašvaldībām skatīt 8.pielikumā. Potenciālo alternatīvo sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits ir plānotais attiecīgo sociālo pakalpojumu saņēmēju klientu skaits attiecīgajā gadā.

Pakalpojuma nr.	Pakalpojuma nosaukums	Potenciālo pakalpojumu saņēmēju skaits pa gadiem						
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	<i>Kopienas centrs</i>	6345	11455	12050	12465	13035	13900	14780
2	<i>Nometnes</i>	1289	1676	1811	1811	1783	1803	1835
3	<i>Auklīšu dienests</i>	347	670	733	718	786	811	831
4	<i>Atkarību profilakses centrs</i>	567	964	1088	1124	1158	1184	1201
5	<i>Mobilā brigāde</i>	2191	2550	2645	2715	2755	2817	2820
6	<i>Higiēnas centrs</i>	6710	7543	7691	7828	7838	7898	7888
7	<i>Atbalsta, pašpalīdzības grupas</i>	1015	1376	1566	1644	1704	1756	1741
8	<i>Patversme</i>	3407	3739	3979	4004	4010	4012	4017
9	<i>Dienas centri un dienas aprūpes centri</i>	6796	7342	7542	7701	7836	7926	8086
10	<i>Aprūpe mājās</i>	3823	3994	4112	4152	4287	4334	4417
11	<i>Īslaicīgās uzturēšanās mītne, atelpas brīža pakalpojums</i>	283	373	550	650	700	775	835
12	<i>Dienas nodarbinātības centri</i>	1649	2420	2696	3356	3545	4270	4742
13	<i>Specializētais transports</i>	682	993	1067	1204	1277	1309	1329
14	<i>Pusceļa mājas dažādām mērķa grupām</i>	219	330	390	404	410	420	420
15	<i>Komūnas</i>	83	142	166	175	176	189	194
16	<i>Grupu dzīvokļi</i>	264	305	358	377	425	434	479
17	<i>Krīzes centri</i>	742	867	960	985	1020	1040	1130
18	<i>Drošības poga</i>	1223	1392	1458	1533	1613	1688	2303
19	<i>Krīzes, uzticības, konsultatīvais, informatīvais tālrunis</i>	6766	8155	8600	8810	8910	9030	8540

20	<i>Sociālās rehabilitācijas centri</i>	804	927	964	992	992	1002	952
21	<i>Pavadonis, asistents</i>	534	746	803	885	976	1041	1081
22	<i>Sociālās rehabilitācijas un motivācijas programmas</i>	404	873	1025	1060	1100	1098	1108

6. PROGRAMMAS ĪSTENOŠANAS REZULTĀTU NOVĒRTĒŠANAS UN UZRAUDZĪBAS KĀRTĪBA

Programmas 6.nodaļā atspoguļoti programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanas un uzraudzības kārtības vispārīgie jautājumi, norādīti uzraudzības ziņojumu un uzraudzības gada plāna izstrādes kārtības, informācijas datu bāzes veidošanas un programmas aktualizēšanas pamatprincipi. Papildus nodaļā iekļautas arī pašvaldību deputātu un speciālistu, kā arī nozaru ekspertu un ārvalstu ekspertu rekomendācijas uzraudzības sistēmas pilnveidei.

Vispārīgie jautājumi

1. Atbildīgā iestāde par RPR sociālo pakalpojumu attīstības programmas alternatīviem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem 2010. - 2016.gadam (turpmāk – programma) īstenošanas rezultātu novērtēšanu un uzraudzību ir RPR administrācija kā RPR izpildinstitūcija.
2. Programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanas un uzraudzības mērķis ir nodrošināt informatīvo un analītisko pamatu programmas rezultātu kvantitatīvai un kvalitatīvai izvērtēšanai.
3. Programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanas un uzraudzības uzdevumi:
 - regulāri un sistemātiski vākt, apkopot un analizēt kvantitatīvu un kvalitatīvu informāciju par reģiona teritorijās īstenotajām aktivitātēm un pasākumiem programmas rezultātu sasniegšanai;
 - identificēt pozitīvas/negatīvas pārmaiņas un to cēloņus reģiona teritorijās dzīvojošo sociālās atstumtības riskam pakļauto personu sociālās iekļaušanas procesā;
 - regulāri un sistemātiski izvērtēt programmas sasniegtos rezultātus un veikt nepieciešamos grozījumus plānotajos rezultatīvajos rādītājos;
 - nodrošināt šīs informācijas publisku pieejamību, lai sekmētu vienotu un vispusīgu informētību par reģiona sociālo pakalpojumu attīstību;
 - izstrādāt priekšlikumus RPR sociālo pakalpojumu attīstības efektivitātes paaugstināšanai un programmas ieviešanas pilnveidei.
4. Programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanas un uzraudzības datu pamatavots ir RPR no 2010. – 2016.gadam īstenoto programmā iekļauto sociālo pakalpojumu attīstības projektu datu bāze, par kuras datu kvalitāti un savlaicīgu datu ievadi ir atbildīga RPR administrācija.
5. Programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanas un uzraudzības datu ieguvei RPR administrācija izmanto RPR pašvaldību iesniegto informāciju par to teritorijās īstenotajiem projektiem, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā.

6. Lai nodrošinātu RPR administrāciju ar programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanai un uzraudzībai nepieciešamo informāciju, RPR pašvaldības reizi pusgadā sagatavo ziņojumu par īstenotajiem projektiem, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā. Ziņojumos iekļauj šādu informāciju:
 - pašvaldībā ieviesto projektu, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, ieviešanas gaita;
 - projektu, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, rezultātu ietekme un atbilstība programmas rezultatīvajiem rādītājiem;
 - projektu, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, finansējuma efektivitātes izvērtējums pret sasniegtajiem rezultātiem;
 - projektu, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, ietekmes izvērtējums uz pašvaldībā dzīvojošo sociālās atstumtības riskam pakļauto personu iekļaušanos sabiedrībā;
 - problēmu, kas radušās programmas rezultātu sasniegšanā, analīze;
 - labās prakses piemēri;
 - nozīmīgākie secinājumi un ieteikumi;
 - ieteikumi un priekšlikumi programmas, t.sk. arī rezultatīvo rādītāju, aktualizācijai un ieviešanas pilnveidei;
 - sociālo pakalpojumu sniedzēju pašvērtējumu.
7. Pašvaldības ziņojumu par īstenotajiem projektiem, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, iesniedz RPR administrācijā, nosūtot uz elektroniskā pasta adresi rpr@rpr.gov.lv, un vienlaikus nosūtot RPR administrācijai vēstuli papīra formā par elektroniski iesniegtajiem materiāliem šādos termiņos:
 - 7.1. līdz 1.februārim - par iepriekšējā gada 2.pusgadu;
 - 7.2. līdz 1.augustam - par kārtējā gada 1.pusgadu.
8. RPR administrācija izvērtē pašvaldību ziņojumus par īstenotajiem projektiem, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā.
9. RPR administrācija 15 darba dienu laikā pēc pašvaldību ziņojumu par īstenotajiem projektiem, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, saņemšanas var lūgt precizēt vai papildināt ziņojumu, kā arī sniegt norādes par papildinājumu iekļaušanu nākamajā ziņojumā.
10. RPR administrācija reizi gadā sagatavo programmas uzraudzības ziņojumu par attiecīgo pārskata periodu, kurā analizēta RPR īstenoto projektu, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, atbilstību programmas mērķiem, un sasniegtie programmas uzraudzības rādītāji iepriekšējā gadā, pamatojums par Programmas aktualizācijas nepieciešamību, identificētas problēmas Programmas ieviešanas gaitā.
11. RPR administrācijas vadītājs programmas uzraudzības ziņojumu par attiecīgo pārskata periodu apliecina ar parakstu un iesniedz RPR attīstības padomei līdz kalendārā gada 31.martam.
12. RPR attīstības padome izvērtē programmas uzraudzības ziņojumu par attiecīgo pārskata periodu viena kalendārā mēneša laikā pēc RPR administrācijas uzraudzības ziņojuma saņemšanas un pieņem lēmumu par sanāksmes datumu, kurā RPR administrācija prezentēs programmas uzraudzības ziņojumu par attiecīgo kalendāro gadu un kurā tiks pieņemts lēmums par ziņojuma apstiprināšanu vai apstiprināšanu ar nosacījumiem. RPR attīstības padomei ir tiesības pieprasīt no RPR administrācijas papildus informāciju par ziņojumu un sasaukt papildus sanāksmes ziņojuma atkārtotai izskatīšanai līdz galīgā lēmuma pieņemšanai.
13. RPR administrācija trīs darba dienu laikā pēc programmas uzraudzības ziņojuma par attiecīgo pārskata periodu apstiprināšanas to ievieto RPR mājas lapā <http://www.rpr.gov.lv>.

Uzraudzības gada plāns

14. RPR administrācija vienu reizi gadā izstrādā un līdz 1.decembrim iesniedz RPR attīstības padomei apstiprināšanai nākamā gada programmas uzraudzības gada plānā.
15. Uzraudzības gada plānā iekļauj programmas uzraudzības mērķi, galvenos uzdevumus, stratēģiju un konkrētus pasākumus attiecīgajam kalendārajam gadam. Raksturojot pasākumus plānā, norāda: pasākuma nosaukumu, raksturojumu, izpildes termiņu, izvirza atbildīgos par pasākuma īstenošanu, identificē iesaistītās puses pasākuma īstenošanā un norāda nepieciešamā finansējuma apmēru un avotu. Starp programmas uzraudzības gada plāna pasākumiem var ietvert – programmas pilnveides pasākumus (semināri projektu rakstīšanā, tikšanās ar pašvaldību speciālistiem, kas iesaistīti programmas ieviešanā, u.c.); sociālo pakalpojumus saņēmēju un sociālo pakalpojumu sniedzēju, kas iesaistīti programmas ietvaros īstenoto projektu aktivitātēs, aptauja un apmierinātības izvērtēšana, kā arī pilnveides iespēju identificēšana; labās prakses piemēru apkopošana un publiskošana; informācijas un publicitātes pasākumu nodrošināšana u.tml.
16. RPR attīstības padome līdz 30.decembrim izvērtē un apstiprina RPR administrācija iesniegto programmas uzraudzības gada plānu.
17. RPR attīstības padomes priekšsēdētājs un RPR administrācijas vadītājs var ierosināt veikt grozījumus programmas uzraudzības gada plānā.
18. RPR administrācijas vadītājs uzrauga gada plāna izpildes gaitu un līdz 15.janvārim iesniedz RPR attīstības padomei atskaiti par iepriekšējā gada plānā iekļauto pasākumu izpildi.
19. RPR attīstības padome izvērtē un apstiprina uzraudzības gada plāna atskaiti par iepriekšējo gadu līdz 1.februārim.

Informācijas datu bāze

20. RPR administrācija izveido datu bāzi, kurā apkopo informāciju par:
 - pašvaldībās īstentajiem projektiem, kas dod vai ir devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, to ieviešanas gaitu un plānotajiem, un/vai sasniegtajiem rezultatīvajiem rādītājiem;
 - projektu kontaktpersonām;
 - projektu labās prakses piemēriem.
21. Informācijas datu bāzi aktualizē ne retāk kā vienu reizi pusgadā.
22. Informācijas datu bāzei jābūt publiski pieejamai RPR mājas lapā <http://www.rpr.gov.lv>.
23. Informācijas datu bāzes pamatavoti ir: RPR pašvaldību iesniegtie pusgada ziņojumi par īstentajiem projektiem, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, uzraudzības gada plāna atskaites un dažādu iestāžu, kas publisko informāciju par apstiprinātajiem projektiem, mājas lapās publiski pieejamā informācija (piemēram, Nodarbinātības valsts aģentūra).

Programmas aktualizēšana

24. RPR pašvaldības pēc savas iniciatīvas, bet ne retāk kā reizi gadā vienā no pusgada ziņojumiem par īstentajiem projektiem, kas devuši ieguldījumu programmas rezultātu sasniegšanā, sniedz RPR administrācijai ieteikumus un priekšlikumus programmas, t.sk. arī rezultatīvo rādītāju, aktualizācijai un ieviešanas pilnveidei.
25. RPR administrācija apkopo iesniegtos priekšlikumus un ne retāk kā vienu reizi gadā iesniedz RPR attīstības padomei priekšlikumu izvērtēšanai un apstiprināšanai.
26. RPR attīstības padomei izvērtēšanai un apstiprināšanai savus ieteikumus un priekšlikumus programmas, t.sk. arī rezultatīvo rādītāju, aktualizācijai un ieviešanas pilnveidei, var iesniegt arī RPR administrācijas vadītājs un ikviens RPR attīstības padomes loceklis.

27. RPR attīstības padome izvērtē priekšlikumus un pieņem lēmumu par to apstiprināšanu mēneša laikā pēc to saņemšanas.

Papildus pašvaldību deputātu un speciālistu, kā arī nozaru ekspertu un ārvalstu ekspertu rekomendācijas uzraudzības sistēmas pilnveidei

- Programmas uzraudzībai nepieciešamā finansējuma piesaiste no Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas.
- Pašvaldību līdzfinansējuma noteikšana Programmas uzraudzības pasākumu finansēšanai.
- Nevalstisko organizāciju iesaiste Programmas uzraudzības nodrošināšanā.
- Savlaicīga informācijas par projektu konkursiem saņemšana no LM un Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas.
- Esošo pašvaldību datu bāžu apzināšana un izmantošana Programmas uzraudzības nodrošināšanā.
- Veidot vienotu sociālo pakalpojumu datu bāzi valstī.
- Programmas uzsākšanas periodā, pašvaldībām būtu jāatskaitās par programmas ieviešanas pasākumiem reizi mēnesī.
- RPR vajadzētu pašam (nevis pašvaldībām) būtu jāveic programmas sociālo pakalpojumu saņēmēju viedokļu aptauja, izmantojot kvalitatīvu pētījumu metodi, piemēram, fokusgrupu.
- Visā programmas ieviešanas periodā nepieciešams nodrošināt pastāvīgu komunikāciju starp RPR un pašvaldībām:
 - regulāri atgādinot par programmu, piemēram, izdodot e-avīzi;
 - sniedzot tehnisku palīdzību, piemēram, projektu sagatavošanā;
 - sniedzot padomus un palīdzību komunikācijā ar pašvaldību deputātiem;
 - parādot, kādi ir ieguvumi no programmas īstenošanas pašvaldībai (iedzīvotājiem), sociālajiem darbiniekiem, pašvaldības deputātiem;
 - organizējot tikšanās ar pašvaldību sociālajiem darbiniekiem, lai pārrunātu programmas gaitu.
- RPR ir jānodrošina, ka pašvaldību darbinieki jūt atbalstu un to, ka kādam vēl bez viņiem rūp, kas notiek tālāk ar projektiem un pašu programmu.
- Nepieciešams paredzēt izveidot atsevišķu amata vienību RPR administrācijā vai to paredzēt no esošajām amata vienībām, pārstrukturizējot amata uzdevumus, jo Programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanas un uzraudzības uzdevumi ir pārāk sistemātiski un regulāri, kas prasa pietiekamu darba noslodzi ņemot vērā Programmas ilgumu no 2010. -2016. gadam.
- Programmas īstenošanas rezultātu novērtēšanas un uzraudzības kārtība varētu paredzēt:
 - 1) **ziņojuma** sagatavošanu vienu reizi gadā, kurā iekļautu informāciju par stratēģisko mērķu sasniegšanas progresu;
Ikgadējais ziņojums par stratēģisko mērķu sasniegšanas progresu satur pārskatu par:
 - uzdevumu izpildi, kurā īsi raksturota uzdevuma izpildes gaita un priekšlikumi nākamajam gadam;
 - sociālo pakalpojumu sniedzēju darbības pašnovērtējums;
 - pieaicināto sadarbības partneru speciālistu vērtējums.Pēc programmas ikgadējā ziņojuma sagatavošanas veic programmas aktualizāciju jeb grozījumus (ja nepieciešams). Ja izmainās ārējie apstākļi, kas rada jaunas iespējas vai nosaka ierobežojumus uzdevumu realizācijai, programmu nepieciešams grozīt ātrāk kā pēc gada, pašvaldībām vienojoties. Šajā gadījumā papildus ikgadējam ziņojumam tiek veikta analīze par programmas īstenošanas ietekmi uz reģiona sociālajiem rādītājiem. Saprotais, ja pietiek resursu, tad ziņojumu par programmas rezultātu novērtēšanu var veikt biežāk.
 - 2) **programmas novērtējuma** sagatavošanu reizi divos gados
RPR sociālo pakalpojumu attīstības programmas 2010.-2017.gadam novērtējumu iesniedz izskatīšanai Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomei. Tajā atspoguļota:

- uzdevumu izpilde,
 - realizētie sociālie projekti pašvaldību un mērķa grupu griezumā,
 - analīze par programmas īstenošanas ietekmi uz reģiona sociālajiem rādītājiem.
- Kopumā uzraudzības procesā būtu jāiesaista visi sociālās jomas partneri – valsts, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un privātie sociālo pakalpojumu sniedzēji un starpinstitucionālās sadarbības iestādes.
 - Mērķa grupu viedokli novērtējuma procesā varētu pārstāvēt klientus apvienošās nevalstiskās organizācijas, kā arī sociālo pakalpojumu sniedzēji, kas nodrošina klientu apmierinātības novērtējumu savas organizācijas darbības ietvaros.

7. GALVENIE UZDEVUMI REZULTĀTU SASNIEGŠANAI, LAIKA PLĀNS UN UZDEVUMU SASNIEGŠANAI NEPIECIEŠAMĀ FINANSĒJUMA PLĀNOJUMS

Programmas 7.nodaļā atspoguļoti galvenie programmas uzdevumi rezultātu sasniegšanai un uzdevumu sasniegšanai nepieciešamais finansējums laika periodā no 2010. līdz 2016.gadam.

7.1.tabulā uzdevumi ar attīstāmajiem alternatīvajiem sociālajiem pakalpojumiem laika periodā no 2010. – 2016.gadam, paredzot arī tam prognozēto finansējumu. Detalizēta informācija dalījumā pa pašvaldībām iekļauta 9.pielikumā. Savukārt 10.pielikumā pievienotas detalizētas katra pakalpojuma tāmes un atspoguļotas finanšu aprēķina vadlīnijas.

7.1.tabula.

Pakalpojuma nr.	Uzdevums	Faktiskās izmaksas 2009.gadā (Avots: Valsts statistikas pārskats par 2009.gadā sniegtajiem sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību)	Prognozētās pakalpojuma izmaksas 2010 - 2011									
			2010					2011				
			Prognozētais finansējums uz vienu pakalpojuma saņēmēju 2010.gadā, Ls	Kopējais prognozētais pakalpojumu saņēmēju skaits 2010.gadā	Kopējās prognozētās izmaksas uz pakalpojumu 2010.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2010. gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2010. gadā %	Prognozētais finansējums uz vienu pakalpojuma saņēmēju 2011.gadā, Ls	Kopējais prognozētais pakalpojumu saņēmēju skaits 2011.gadā	Kopējās prognozētās izmaksas uz pakalpojumu 2011.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2011. gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2011. gadā %
1	Attīstīt kopienas centra pakalpojumu	0	319,51	6345	2027290,95	2027290,95	100	188,36	11455	2157663,8	130372,85	6
2	Attīstīt nometņu pakalpojumu	0	208,43	1289	268666,27	268666,27	100	202,77	1676	339842,52	71176,25	26
3	Attīstīt auklīšu dienesta pakalpojumu	0	1279,61	347	444024,67	444024,67	100	1267,11	670	848963,7	404939,03	91
4	Attīstīt atkarību profilakses pasākumus	0	602,48	567	341606,16	341606,16	100	602,48	964	580790,72	239184,56	70
5	Attīstīt mobilās brigādes pakalpojumu	0	107,34	2191	235181,94	235181,94	100	107,34	2550	273717	38535,06	16
6	Attīstīt higiēnas centra pakalpojumus	0	71,1	6710	477081	477081	100	59,14	7543	446093,02	-30987,98	-6
7	Attīstīt atbalsta, pašpalīdzības grupu pakalpojumus	0	96,47	1015	97917,05	97917,05	100	90,4	1376	124390,4	26473,35	27
8	Attīstīt patversmes pakalpojumus	626 066,00	191,1	3407	651077,7	25011,7	4	188,26	3739	703904,14	678892,44	104
9	Attīstīt dienas centru un dienas aprūpes centru pakalpojumus	630921	179,4	6796	1219202,4	588281,4	93	160,86	7342	1181034,12	592752,72	49
10	Attīstīt aprūpes mājās pakalpojumus	2502106	604,8	3823	2312150,4	-189955,6	-8	604,8	3994	2415571,2	2605526,8	113
11	Attīstīt Islaicīgās uzturēšanās mītnes, atelpas brīža pakalpojumus	967,49	435,99	283	123385,17	122417,68	12653	383,19	373	142929,87	20512,19	17

7.1.tabulas turpinājums

12	Attīstīt dienas nodarbinātības centru pakalpojumus	0	108,57	1649	179031,93	179031,93	100	99,82	2420	241564,4	62532,47	35
13	Attīstīt specializētā transporta pakalpojumus	0	72,73	682	49601,86	49601,86	100	72,73	993	72220,89	22619,03	46
14	Attīstīt pusceļa māju dažādām mērķa grupām pakalpojumus	0	3954,34	219	866000,46	866000,46	100	3498,34	330	1154452,2	288451,74	33
15	Attīstīt komūnu pakalpojumu	0	2221,46	83	184381,18	184381,18	100	1631,46	142	231667,32	47286,14	26
16	Attīstīt grupu dzīvokļu pakalpojumus	0	1251,88	264	330496,32	330496,32	100	1069,54	305	326209,7	-4286,62	-1
17	Attīstīt krīzes centru pakalpojumus	46095	154,7	742	114787,4	68692,4	149	1263,03	867	1095047,01	1026354,61	894
18	Attīstīt drošības pogas pakalpojumus	0	144	1223	176112	176112	100	144	1392	200448	24336	14
19	Attīstīt krīzes, uzticības, konsultatīvā, informatīvā tālruņa pakalpojumus	0	2,32	6766	15697,12	15697,12	100	2,05	8155	16717,75	1020,63	7
20	Attīstīt sociālās rehabilitācijas centru pakalpojumus	0	2811,35	804	2260325,4	2260325,4	100	1969,08	927	1825337,16	-434988,24	-19
21	Attīstīt pavadoņa, asistenta pakalpojumus	0	432,55	534	230981,7	230981,7	100	432,55	746	322682,3	91700,6	40
22	Attīstīt sociālās rehabilitācijas un motivācijas programmas	0	77	404	31108	31108	100	77	873	67221	36113	116

7.1.tabulas turpinājums

Pakalpojuma nr.	Pakalpojuma nosaukums	Prognozētās pakalpojuma izmaksas 2012 - 2014									
		2012					2013				
		Prognozētais finansējums uz vienu pakalpojuma saņēmēju 2012.gadā, Ls	Kopējais prognozētais pakalpojumu saņēmēju skaits 2012.gadā	Kopējās prognozētās izmaksas uz pakalpojumu 2012.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2012.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2012.gadā %	Prognozētais finansējums uz vienu pakalpojuma saņēmēju 2013.gadā, Ls	Kopējais prognozētais pakalpojumu saņēmēju skaits 2013.gadā	Kopējās prognozētās izmaksas uz pakalpojumu 2013.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2013.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2013.gadā %
1	Attīstīt kopienas centra pakalpojumu	188,36	12050	2269738	112074,2	5	188,36	12465	2347907,4	78169,4	3
2	Attīstīt nometņu pakalpojumu	201,93	1811	365695,23	25852,71	8	201,1	1811	364192,1	-1503,13	0
3	Attīstīt auklišu dienesta pakalpojumu	1267,11	733	928791,63	79827,93	9	1267,11	718	909784,98	-19006,65	-2
4	Attīstīt atkarību profilakses pasākumus	602,48	1088	655498,24	74707,52	13	602,48	1124	677187,52	21689,28	3
5	Attīstīt mobilās brigādes pakalpojumus	107,34	2645	283914,3	10197,3	4	107,34	2715	291428,1	7513,8	3
6	Attīstīt higiēnas centra pakalpojumus	59,14	7691	454845,74	8752,72	2	58,81	7828	460364,68	5518,94	1
7	Attīstīt atbalsta, pašpalīdzības grupu pakalpojumus	90,4	1566	141566,4	17176	14	90,4	1644	148617,6	7051,2	5
8	Attīstīt patversmes pakalpojumus	188,26	3979	749086,54	45182,4	6	188,26	4004	753793,04	4706,5	1
9	Attīstīt dienas centru un dienas aprūpes centru pakalpojumus	160,86	7542	1213206,12	32172	3	160,86	7701	1238782,86	25576,74	2
10	Attīstīt aprūpes mājās pakalpojumus	604,8	4112	2486937,6	71366,4	3	604,8	4152	2511129,6	24192	1
11	Attīstīt īslaicīgās uzturēšanās mītnes, atelpas brīža pakalpojumus	383,19	550	210754,5	67824,63	47	383,19	650	249073,5	38319	18
12	Attīstīt dienas nodarbinātības centru pakalpojumus	99,82	2696	269114,72	27550,32	11	99,82	3356	334995,92	65881,2	24

7.1.tabulas turpinājums

13	Attīstīt specializētā transporta pakalpojumus	72,73	1067	77602,91	5382,02	7	72,73	1204	87566,92	9964,01	13
14	Attīstīt pusceļa māju dažādām mērķa grupām pakalpojumus	3498,34	390	1364352,6	209900,4	18	3498,34	404	1413329,36	48976,76	4
15	Attīstīt komūnu pakalpojumu	1631,46	166	270822,36	39155,04	17	1631,46	175	285505,5	14683,14	5
16	Attīstīt grupu dzīvokļu pakalpojumus	1069,54	358	382895,32	56685,62	17	1069,54	377	403216,58	20321,26	5
17	Attīstīt krīzes centru pakalpojumus	1263,03	960	1212508,8	117461,79	11	1263,03	985	1244084,55	31575,75	3
18	Attīstīt drošības pogas pakalpojumus	144	1458	209952	9504	5	144	1533	220752	10800	5
19	Attīstīt krīzes, uzticības, konsultatīvā, informatīvā tārpu pakalpojumus	2,05	8600	17630	912,25	5	2,05	8810	18060,5	430,5	2
20	Attīstīt sociālās rehabilitācijas centru pakalpojumus	1969,08	964	1898193,12	72855,96	4	1969,08	992	1953327,36	55134,24	3
21	Attīstīt pavadona, asistenta pakalpojumus	432,55	803	347337,65	24655,35	8	432,55	885	382806,75	35469,1	10
22	Attīstīt sociālās rehabilitācijas un motivācijas programmas	77	1025	78925	11704	17	77	1060	81620	2695	3

7.1.tabulas turpinājums

Pakalpoju-ma nr.	Uzdevums	Prognozētās pakalpojuma izmaksas 2014 - 2015									
		2014					2015				
		Prognozētais finansējums uz vienu pakalpojuma saņēmēju 2014.gadā, Ls	Kopējais prognozētais pakalpojumu saņēmēju skaits 2014.gadā	Kopējās prognozētās izmaksas uz pakalpojumu 2014.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2014. gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2014.gadā %	Prognozētais finansējums uz vienu pakalpojuma saņēmēju 2015.gadā, Ls	Kopējais prognozētais pakalpojumu saņēmēju skaits 2015.gadā	Kopējās prognozētās izmaksas uz pakalpojumu 2015.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2015. gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2015.gadā %
1	Attīstīt kopienas centra pakalpojumu	188,36	13035	2455272,6	107365,2	5	188,36	13900	2618204	162931,4	7
2	Attīstīt nometņu pakalpojumu	200,7	1783	357848,1	-6344	-2	199,43	1803	359572,29	1724,19	0
3	Attīstīt auklīšu dienesta pakalpojumu	1267,11	786	995948,46	86163,48	9	1267,11	811	1027626,21	31677,75	3
4	Attīstīt atkarību profilakses pasākumus	602,48	1158	697671,84	20484,32	3	602,48	1184	713336,32	15664,48	2
5	Attīstīt mobilās brigādes pakalpojumus	176,3	2755	485706,5	194278,4	67	176,3	2817	496637,1	10930,6	2
6	Attīstīt higiēnas centra pakalpojumus	59,08	7838	463069,04	2704,36	1	66,77	7898	527349,46	64280,42	14
7	Attīstīt atbalsta, pašpalīdzības grupu pakalpojumus	90,4	1704	154041,6	5424	4	90,4	1756	158742,4	4700,8	3
8	Attīstīt patversmes pakalpojumus	188,26	4010	754922,6	1129,56	0	188,26	4012	755299,12	376,52	0
9	Attīstīt dienas centru un dienas aprūpes centru pakalpojumus	160,86	7836	1260498,96	21716,1	2	160,86	7926	1274976,36	14477,4	1
10	Attīstīt aprūpes mājās pakalpojumus	604,8	4287	2592777,6	81648	3	604,8	4334	2621203,2	28425,6	1
11	Attīstīt īslaicīgās uzturēšanās mītnes, atelpas brīža pakalpojumus	383,19	700	268233	19159,5	8	383,19	775	296972,25	28739,25	11
12	Attīstīt dienas nodarbinātības centru pakalpojumus	99,82	3545	353861,9	18865,98	6	99,82	4270	426231,4	72369,5	20

7.1.tabulas turpinājums

13	Attīstīt specializētā transporta pakalpojumus	72,73	1277	92876,21	5309,29	6	72,73	1309	95203,57	2327,36	3
14	Attīstīt pusceļa māju dažādām mērķa grupām pakalpojumus	3498,34	410	1434319,4	20990,04	1	3498,34	420	1469302,8	34983,4	2
15	Attīstīt komūnu pakalpojumu	1631,46	176	287136,96	1631,46	1	1631,46	189	308345,94	21208,98	7
16	Attīstīt grupu dzīvokļu pakalpojumus	1069,54	425	454554,5	51337,92	13	1069,54	434	464180,36	9625,86	2
17	Attīstīt krīzes centru pakalpojumus	1263,03	1020	1288290,6	44206,05	4	1263,03	1040	1313551,2	25260,6	2
18	Attīstīt drošības pogas pakalpojumus	144	1613	232272	11520	5	144	1688	243072	10800	5
19	Attīstīt krīzes, uzticības, konsultatīvā, informatīvā tālruņa pakalpojumus	2,05	8910	18265,5	205	1	2,05	9030	18511,5	246	1
20	Attīstīt sociālās rehabilitācijas centru pakalpojumus	1969,08	992	1953327,36	0	0	1969,08	1002	1973018,16	19690,8	1
21	Attīstīt pavadona, asistenta pakalpojumus	432,55	976	422168,8	39362,05	10	432,55	1041	450284,55	28115,75	7
22	Attīstīt sociālās rehabilitācijas un motivācijas programmas	77	1100	84700	3080	4	77	1098	84546	-154	0

7.1.tabulas turpinājums

Pakalpoju-ma nr.	Uzdevums	Prognozētās pakalpojuma izmaksas 2016					Kopējās programmas izmaksas pa pakalpojumiem no 2010.-2016.gadam, Ls
		2016					
		Prognozētais finansējums uz vienu pakalpojuma saņēmēju 2016.gadā, Ls	Kopējais prognozētais pakalpojumu saņēmēju skaits 2016.gadā	Kopējās prognozētās izmaksas uz pakalpojumu 2016.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2016.gadā, Ls	Papildus nepieciešamais finansējums 2016.gadā %	
1	Attīstīt kopienas centra pakalpojumu	188,36	14780	2783960,8	165756,8	6	16660037,55
2	Attīstīt nometņu pakalpojumu	198,6	1835	364431	4858,71	1	2420247,51
3	Attīstīt auklīšu dienesta pakalpojumu	1267,11	831	1052968,41	25342,2	2	6208108,06
4	Attīstīt atkarību profilakses pasākumus	602,48	1201	723578,48	10242,16	1	4389669,28
5	Attīstīt mobilās brigādes pakalpojumus	176,3	2820	497166	528,9	0	2563750,94
6	Attīstīt higiēnas centra pakalpojumus	59,08	7888	466023,04	-61326,42	-12	3294825,98
7	Attīstīt atbalsta, pašpalīdzības grupu pakalpojumus	90,4	1741	157386,4	-1356	-1	982661,85
8	Attīstīt patversmes pakalpojumus	188,26	4017	756240,42	941,3	0	5124323,56
9	Attīstīt dienas centru un dienas aprūpes centru pakalpojumus	160,86	8086	1300713,96	25737,6	2	8688414,78
10	Attīstīt aprūpes mājās pakalpojumus	604,8	4417	2671401,6	50198,4	2	17611171,2
11	Attīstīt īslaicīgās uzturēšanās mītnes, atelpas brīža pakalpojumus	383,19	835	319963,65	22991,4	8	1611311,94
12	Attīstīt dienas nodarbinātības centru pakalpojumus	99,82	4742	473346,44	47115,04	11	2278146,71

7.1.tabulas turpinājums

13	Attīstīt specializētā transporta pakalpojumus	72,73	1329	96658,17	1454,6	2	571730,53
14	Attīstīt pusceļa māju dažādām mērķa grupām pakalpojumus	3498,34	420	1469302,8	0	0	9171059,62
15	Attīstīt komūnu pakalpojumu	1631,46	194	316503,24	8157,3	3	1884362,5
16	Attīstīt grupu dzīvokļu pakalpojumus	1069,54	479	512309,66	48129,3	10	2873862,44
17	Attīstīt krīzes centru pakalpojumus	1263,03	1130	1427223,9	113672,7	9	7695493,46
18	Attīstīt drošības pogas pakalpojumus	144	2303	331632	88560	36	1614240
19	Attīstīt krīzes, uzticības, konsultatīvā, informatīvā tālruņa pakalpojumus	2,05	8540	17507	-1004,5	-5	122389,37
20	Attīstīt sociālās rehabilitācijas centru pakalpojumus	1969,08	952	1874564,16	-98454	-5	13738092,72
21	Attīstīt pavadoņa, asistenta pakalpojumus	432,55	1081	467586,55	17302	4	2623848,3
22	Attīstīt sociālās rehabilitācijas un motivācijas programmas	77	1108	85316	770	1	513436
						KOPĀ:	112641184,3

1.pielikums

2.1.apakšnodaļas „Rīgas plānošanas reģiona attīstības tendences
un to ietekme uz sociālo pakalpojumu nepieciešamību”
pielikums: tabulas un attēli

2.pielikums

Sociālo pakalpojumu piedāvājums un pieprasījums personām,
kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām Rīgas plānošanas reģionā:
Sociālo dienestu (Rīgas un Jūrmalas pilsētās un 28 novados)
informācijas apkopojums, analīze un secinājumi

3.pielikums
Sociālajos dienestos strādājošo darbinieku mācību vajadzības

4.pielikums
Sociālo pakalpojumu sniedzēju mācību vajadzības

5.pielikums

Fokusgrupu ietvaros ierosināto iedzīvotāju vajadzību/problēmu
un to iespējamo risinājumu apkopojums

6.pielikums

Fokusgrupu rezultātu apkopojums no 7 sanāksmēm par mērķa grupas „Personas, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma” sociālajām problēmām un piedāvāto alternatīvo risinājumu caur sociālo pakalpojumu pieejamību apkopojums, analīze un secinājumi

7.pielikums

Alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības modeļos iekļauto
sociālo pakalpojumu veidi un to apraksti

8.pielikums

Programmas sagaidāmie rezultāti: Potenciālo pakalpojumu saņēmēju skaits pa gadiem, pakalpojumu veidiem un pašvaldībām

9.pielikums

Programmā plānoto alternatīvo sociālo pakalpojumu
prognozētās izmaksas pa gadiem, pakalpojumu veidiem un
pašvaldībām

10.pielikums

Alternatīvo sociālo pakalpojumu izmaksu aprēķina vadlīnijas un
tāmes (pielikumā MS Excel formātā)